

Univerzita Karlova v Praze

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Globální migrační a rozvojová studia

Bc. Eliška Masná

**VLIV EMIGRACE RODIČŮ NA HODNOTOVOU ORIENTACI A MIGRAČNÍ
CHOVÁNÍ DĚTÍ – PŘÍPADOVÁ STUDIE VYSOKOŠKOLSKÝCH STUDENTŮ
V MOLDAVSKU**

THE EFFECT OF PARENTAL EMIGRATION ON TRANSFORMATION OF VALUES AND MIGRATION
ASPIRATIONS OF CHILDREN – THE CASE STUDY OF UNIVERSITY STUDENTS IN MOLDOVA

Diplomová práce

Vedoucí práce: prof. RNDr. Dušan Drbohlav, CSc.

Praha, 2018

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne 29. června 2018

Bc. Eliška Masná

Poděkování:

Předně bych ráda poděkovala prof. RNDr. Dušanu Drbohlavovi, CSc. za vedení této diplomové práce, za cenné rady, připomínky a čas, který mi věnoval. Dále bych chtěla poděkovat RNDr. Tomáši Kučerovi, CSc., za možnost být součástí jeho týmu v Moldavsku, Cristině a Natalyi za pomoc při realizaci výzkumu pro tuto diplomovou práci. V neposlední řadě chci pak poděkovat podpoře projektu Grantové agentury ČR: Moldavané v Praze (Česko) a Turíně (Itálie) – výzkum migračních a integračních vzorců, finančních a sociálních remitencí - č. P404/16-22194S za finance na realizaci výzkumu. Chtěla bych poděkovat i informantům samotným za sdílení zkušeností z jejich osobního života a ochotu se rozhovorů zúčastnit. Nakonec bych chtěla poděkovat své rodině a blízkým za morální i finanční podporu při studiu.

ABSTRAKT

Vlivu migrace na rodinu je v posledních letech věnováno v akademické sféře stále více prostoru. S feminizací migrace se mění i podoba rodiny, která je do procesu migrace začleněná. Tento fenomén s sebou nese řadu problémů, pro tuto práci je nejvýznamnější problematika dětí „zanechaných“ v zemi původu. Moldavsko, jakožto nejchudší země Evropy, se s problematikou dětí „zanechaných“ v zemi původu potýká již řadu let. Jelikož je toto téma v literatuře mnohokrát diskutováno, snahou diplomové práce je posunout poznání problematiky o něco dále. Cílem práce je popsat a pochopit, jak ovlivňuje emigrační zkušenost rodičů jedince v průběhu dospívání a jaký vliv hraje tato zkušenost při jeho vlastním plánování budoucnosti ve vztahu k migraci. Výzkum byl proveden formou polostrukturovaných rozhovorů, tedy kvalitativním přístupem, který umožňuje pochopení dané problematiky do hloubky. Teoretickým východiskem této práce je především teorie kumulativních příčin. Předpokladem je, že migrace generuje migraci, avšak v této práci jsem se zaměřila jen na vliv emigrace rodičů v tomto procesu. S plánováním budoucnosti jedince se pojí i jeho hodnotová orientace. Jsou důležité jednak názory na zemi, ve které chtějí jedinci žít, stejně tak otázky týkající se plánování rodiny, uzavírání manželství apod. Při rozhodovacích procesech dochází ke zvažování „push“ a „pull“ faktorů a výhod a nevýhod migrace z pohledu jedince, a názor našich informantů na situaci v Moldavsku byl tedy zásadní. Jelikož právě mladá složka populace v Moldavsku je v procesu migrace velmi aktivní, vzorkem výzkumu jsou univerzitní studenti. Navíc s sebou tito studenti nesou určitou kvalifikaci a vědomosti a jejich emigrace může vést k odlivu této inteligence. Na základě tohoto výzkumu nejsou moji informanti přímo ovlivněni emigrací svých rodičů. Moldavská společnost je tak pravděpodobně nastavená emigračně, a tento proces je ve společnosti již zakořeněný. Výsledky výzkumu sice poukazují na možný posun k postmaterialistickým hodnotám na vzorku výzkumu, avšak tento posun není nijak zásadní.

Klíčová slova: Moldavsko, kvalitativní výzkum, migrace mladých, děti zanechané v zemi původu, transformace hodnot, potenciální migrace

ABSTRACT

The impact of migration on the family is increasingly discussed in academic sphere in recent years. The form of the family changes during the migration process, mainly due to the feminization of migration. This phenomenon entails several problems, one of them is the phenomenon of „children left behind“ in the country of origin. Moldova, as the poorest country of Europe, has been struggling with the problem „children left behind“ for many years. Since this theme has been discussed many times in the literature, the aim of this paper is to shift the knowledge of the subject a little further. The aim of the thesis is to describe and understand how the parental emigration affects their children during the childhood and what is the influence of this experience on their own planning of the future in relation to migration. The research was conducted in the form of semi structural interviews, a qualitative approach that allows understanding of the issue in depth was used. The theoretical approach of this thesis is based on the theory of cumulative causation. Generally, this theory says that migration generates migration. I have only focused on the influence of parental emigration in this process. Plans are also linked to the orientation of values. Important is not only the opinion on the country in which person wants to live but also questions concerning family planning, marriages etc. "Push" and "pull" factors, advantages and disadvantages of migration from the persons point of view occurs during the decision-making processes, so the opinion of informants on the situation in Moldova was crucial. The sample of the research consists only from university students in Moldova, as the young population is very active in the process of migration, as well as these students carry a certain skill and knowledge during the migration and this can lead to brain drain. Based on my research, informants are not directly influenced by their parents' emigration. The Moldovan society is probably emigrating society, and this process is already „rooted“ in the society. While research results indicate a possible shift to post material values on a research sample, this shift is not essential.

Keywords: Moldova, qualitative research, youth migration, children left behind, transformation of values, potential migration

OBSAH

SEZNAM OBRÁZKŮ	8
SEZNAM TABULEK.....	8
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	9
1 ÚVOD.....	10
1.1 Cíle práce a konkrétní východiska práce	11
1.2 Diskuze vybraných termínů užitých v této práci.....	12
2 TEORETICKÁ ČÁST.....	14
2.1 Vybrané teorie a koncepty	14
2.1.1 Demografický přechod a koncept „mobility transition“.....	16
2.1.2 Finanční remitence.....	18
2.1.3 Diaspora.....	21
2.1.4 Cirkulační migrace, teorie sítí a transnacionalismus	21
2.1.5 Sociální remitence a transformace hodnot	24
2.1.6 Teorie kumulativních příčin a NELM (teorie nové ekonomie pracovní migrace).....	26
2.1.7 Feminizace migrace a změna rolí v rodině	28
2.1.8 Problematika dětí „zanechaných“ v zemi původu („children left behind“).....	29
2.1.9 Specifika migrace mladé složky populace	32
2.2 Ukotvení teorií ve vztahu k Moldavsku	34
2.2.1 Základní charakteristika Moldavska	34
2.2.2 Demografická struktura obyvatelstva.....	35
2.2.3 Problematika dat	37
2.2.4 Historie migrace v Moldavsku	38
2.2.5 Současná migrační situace v Moldavsku a charakteristické rysy emigrace	38
2.2.6 Finanční remitence.....	43
2.2.7 Rodina a Moldavsko, transnacionalismus a děti „zanechané“ v Moldavsku.....	44
2.3 Metodologie a metodika	45
2.3.1 Metody výzkumu, techniky sběru dat a limity zvoleného přístupu	46
2.3.2 Vzorek výzkumu.....	47
2.3.3 Rozhovor.....	49
2.3.4 Vybrané charakteristiky informantů jejichž výpovědi jsou užity v analýze dat	50
3 ANALÝZA VLASTNÍCH DAT	52
3.1 Migrační strategie studentů a plánování budoucnosti.....	52

3.1.1	Skupina první – tendence emigrovat.....	55
3.1.2	Skupina druhá – odejít, ale vrátit se zpět.....	59
3.1.3	Skupina třetí – Moldavsko navždy.....	60
3.1.4	Skupina čtvrtá – informanti, kteří nevědí, zda emigrovat či zůstat.....	62
3.1.5	Další faktory, které mohou informanta při rozhodování ovlivnit.....	63
3.2	Hodnotová orientace.....	65
3.2.1	Inglehartův postmaterialistický index.....	65
3.2.2	Pohled na manželství a děti.....	68
3.2.3	Význam rodiny.....	70
3.2.4	Rozdělení rolí v domácnosti.....	70
3.3	Sociální remitence.....	72
4	ZÁVĚR.....	75
	POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE.....	78
	PŘÍLOHY.....	84

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Model první a druhé demografické tranzice	17
Obrázek č. 2: Remitence a další finanční zdroje plynoucí do rozvojových zemí, 1990-2019	19
Obrázek č. 3: Míra kojenecké úmrtnosti, vybrané státy, 1990-2030, v %	36
Obrázek č. 4: Počet autorizovaných emigrantů dle pohlaví, Moldavsko, 2007-2012	41
Obrázek č. 5: Relativní věková struktura populace a autorizovaných emigrantů, dle pohlaví, Moldavsko, 2016, v %	42

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Vývoj průměrného věku matky při narození prvního dítěte, vybrané země, 1990-2030	35
Tabulka č. 2: Charakteristiky výzkumného vzorku a četnost vybraných odpovědí v jednotlivých skupinách	48
Tabulka č. 3: Cílové destinace rodičů a charakter migrace, skupina A	48
Tabulka č. 4: Vybrané charakteristiky informantů jejichž výpovědi jsou užity v analýze dat	50
Tabulka č. 5: Migrační chování dle skupin, absolutní četnosti a %	53
Tabulka č. 6: Srovnání zemí rodičů a potenciálních cílových zemí studentů ze sk. A	55
Tabulka č. 7: Jazyková vybavenost vybraných studentů ze skupiny A a cílové destinace jejich rodičů	64
Tabulka č. 8: Postmaterialistický index, Moldavsko, Česko, 2008 a 2017, v %	66
Tabulka č. 9: Rozdělení postmaterialistického indexu dle víry, v %	67
Tabulka č. 10: Vliv hodnotové orientace na aspirace zůstat v Moldavsku či emigrovat	68

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ANOFM – The National Employment Agency of Moldova – Národní agentura pro zaměstnanost

ASEM – Academy of Economic Studies of Moldova

CIS – Commonwealth of independent states – Společenství nezávislých států

EU – European Union – Evropská Unie

EVS – European Values Study

FDI – Foreign Direct Investment – přímé zahraniční investice

GCIM – Global Commission on International Migration

HBS – The Household Budget Survey

HDP – Hrubý domácí produkt

IOM – International Organization for Migration – Světová organizace pro migraci

MDL- Moldavský leu

NBS – the National Bureau of Statistics – Národní statistický úřad

NELM – The New Economics of Labor Migration – Teorie nové ekonomie pracovní migrace

ODA – Official Development Aid – oficiální rozvojová pomoc

UN DESA – United Nations Department of Economics and Social Affairs

UNICEF – The United Nations Children's Fund – Dětský fond Organizace spojených národů

WHO – World Health Organization – Světová zdravotnická organizace

1 ÚVOD

Migrace je komplexní proces, který musí být zkoumán v rámci širších podmínek. Je závislá především na čase a prostoru. Úzce souvisí se sociálními, ekonomickými, demografickými, politickými a geografickými jevy a procesy. Počet mezinárodních migrantů (jednoduše definováno jako osoba žijící více než rok za hranicemi země svého původu) je v roce 2017 odhadován na 258 milionů lidí, tj. přibližně 3,4 % světové populace. Mezi roky 1990 a 2000 došlo v průměru k nárůstu počtu mezinárodních migrantů o 1,4 %, zatímco mezi lety 2010 a 2017 je to 2,3 % (United Nations (2017a) cit. v UN DESA 2017a). Mezinárodní migrace je tak nedílnou součástí diskuzí nejen zákonodárců a politiků, ale i široké veřejnosti. Zájem o migraci vzrůstal i s rostoucím objemem peněz, který migrace generuje. Nelze nikomu vyčítat, že jedinec využívá potenciál otevřeného světa a pokud mu to situace dovolí, snaží se zajistit si lepší životní podmínky pro sebe a celou rodinu.

S rostoucí globalizací (nebo také modernizací) došlo k proměně trendů světové migrace nejen v čase, ale i v prostoru. Například Evropa bývala historicky důležitým migračním zdrojem pro regiony Asie, Afriky a Latinské Ameriky. Od konce šedesátých let 20. století se Evropa zdrojový region upozadila a stala se regionem imigračním. Dochází k masivnímu nárůstu imigrace z rozvojových zemí, především Afriky, Asie, Středního východu a Karibiku (Massey a kol. 1997, s. 257, cit. v Stojanov a kol. 2006; Massey a kol. 1993; Arango 2000, s. 287). Jen těžko bychom dnes hledali zemi, která je migrací nedotčená. Nejen s rostoucím rozvojem dopravy a rozšiřujícím se dopravním sítím se migrace stává stále častější a jednodušší i na delší vzdálenosti. Stejně tak se daleko častěji setkáváme s cyklickou či dočasnou migrací (Poku a kol. 2000 cit. v Stojanov a kol. 2006). Stejnou měrou ovlivňuje a podporuje mobilitu lidí i rozvoj komunikačních technologií a internetu, kdy je spojení napříč kontinenty mnohem jednodušší. Daleko častěji jsme svědky rodinné migrace, kdy může po určité době dojít ke sjednocení rodin v cílové zemi. Stejně tak dochází k zanechání dětí v zemi původu (anglicky „children left behind“) a vzniku transnacionálních rodin (termín transnacionalismus diskutován v samostatné kapitole).

Ústředním tématem této diplomové práce je právě vliv pracovní migrace na členy rodiny, konkrétně děti, a vytváření hodnotových ideálů na základě zkušeností dětí z období dospívání. Druhým stěžejním tématem je otázka, zda migrace opět generuje migraci, tedy zda hraje nějakou roli v rozhodování jedince skutečnost, že jeho rodina byla začleněna v průběhu jeho dospívání do procesu migrace.

Práce je členěna na dvě hlavní části – teoretickou a empirickou, které jsou následně děleny na podkapitoly. V teoretické části práce se nejprve seznamujeme s obsáhlým přehledem teoretických východisek. Hlavním výchozím konceptem je paradigma migrace a rozvoje a vybrané migrační teorie související s naším výzkumným tématem (teorie sítí, teorie kumulativních příčin a nová teorie ekonomie migrace). Dále jsou diskutovány a vysvětleny pojmy jako remitence, transformace hodnot, transnacionalismus, diaspora, feminizace migrace, problematika dětí „zanechaných“ v zemi původu a specifika migrace mladé složky populace. V další části teoretické práce se věnujeme migrační situaci v Moldavsku a diskutujeme v kontextu Moldavska koncepty a pojmy zmíněné v kapitole předchozí. Poslední částí je popis zvolených metod pro sběr a analýzu dat, stejně tak popis vzorku populace apod. – tedy metodologie a metodika výzkumu.

Empirická část se následně zabývá analýzou a interpretací kvalitativních dat vzešlých z rozhovorů. Je rozdělena na dvě velké podkapitoly dle tematického zaměření analýzy. V závěru práce je pak diskuze výsledků analýzy v propojení s teoretickými poznatky a limity tohoto výzkumu.

Jak bylo zmíněno i v poděkování, za realizaci výzkumu pro tuto diplomovou práci stojí více lidí – řekněme „na chvíli“ utvořený výzkumný tým (Eliška Masná, Cristina Avram a Natalia Kadatskaya). Především v procesu sběru dat jsem spolupracovala s doktorandkami demografického studia na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, jelikož se mnou byly na výzkumné stáži v Moldavsku. Pomáhaly mi s tvorbou otázek a koordinací tazatelek. Tazatelky byly studentky magisterského studia Demografie na „Academy of Economic Studies of Moldova“ (ASEM) a sběr rozhovorů probíhal v rámci jejich praxe.

1.1 Cíle práce a konkrétní východiska práce

Cílem této diplomové práce je prohloubit a posunout dosavadní poznatky o vlivu rodičovské migrace na hodnotovou orientaci dětí a jejich aspirace emigrovat. Jedná se o případovou studii s konkrétním zaměřením na Moldavsko, přesněji řečeno moldavské vysokoškolské studenty. Výběr Moldavska je opodstatněn několika důvody. Vyznačuje se především vysokou mírou emigrace a velmi důležitým fenoménem dětí „zanechaných“ v zemi původu. Cílem tohoto výzkumu tedy není snaha vyobrazit realitu a predikovat migrační proud, avšak snažit se pochopit realitu moldavských rodin, „pull“ a „push“ faktory migrace vysokoškolských studentů v Moldavsku a jejich hodnotovou orientaci. Tato práce se tedy skládá ze dvou hlavních výzkumných problémů.

Prvním je transformace hodnot v moldavské společnosti a vliv rodičovské migrace na hodnotovou orientaci studentů. Pracujeme s konceptem sociálních remitencí a Inglehartovou (1977) „Tichou revolucí“. Hlavním záměrem je zjistit, zda mezinárodní migrace rodičů, patrně skrz sociální remitence, ovlivňuje vytváření hodnot jedince ve společnosti či nikoliv. Stejně tak, zda

skutečnost, že došlo ke změně rozdělení genderových rolí v rodině může mít za následek změnu názoru na tradiční podobu rodiny ve společnosti.

Druhým výzkumným tématem je snaha porozumět vlivu migrační zkušenosti rodiny na plánování budoucnosti vysokoškolských studentů nejen v souvislosti s migrací. Vycházíme z předpokladu, že moldavská společnost je již natolik ovlivněná migrační zkušeností, že nemusí docházet k přímé zkušenosti s migrací, ale může docházet k přenesené zkušenosti a potenciál migrace je pak stejný. Chceme tedy pochopit, zda je nějaký rozdíl v migračních strategiích a budoucím plánování mezi studenty z migrační rodiny či studenty z rodiny bez jakékoli migrační zkušenosti.

Na vysokoškolské studenty jsme se zaměřili i z toho důvodu, že se jedná o kvalifikovanou vzdělanou pracovní sílu, tedy jakousi elitu, která může posunout Moldavsko ve vývoji kupředu. Pokud dojde k odlivu mozků této produktivní složky populace, v ekonomickém a technologickém vývoji Moldavska to nebude mít zřejmě kladný dopad. Samozřejmě může dojít k následnému návratu těchto jedinců do Moldavska s nově nabytými zkušenostmi.

Náš výzkum neodráží skutečnou realitu a nemapuje migrační situaci. Jedná se pouze o zamýšlené a proklamované plány do budoucna a mohou se od skutečných činů lišit. Můžeme alespoň porozumět mladé složce populace a jejím motivům jednání. To může být mimo jiné velmi přínosné jak pro zákonodárce dané země, tak pro vzdělávací instituce a trh práce. Práce však není zaměřená pouze na aspirace studentů, jelikož vzhledem k tomu, že Moldavsko je emigrační zemí, zajímalo nás také, jak se na dětech, či studentech odráží skutečnost, že vyrůstají v emigrační společnosti. Jak je zjevné z teoretické části této práce, situace dětí zanechaných v Moldavsku je velmi atraktivním tématem pro řadu výzkumníků. V této práci se snažíme najít souvislosti mezi obdobím dospívání, vlivu rodičovské migrace a utvářením hodnot jedince.

1.2 Diskuze vybraných termínů užitých v této práci

V této podkapitole zmiňuji některé vybrané termíny, které jsou převzaty z anglických výrazů a dle mého názoru nepřímě vystihují danou problematiku, popřípadě nejsou dle zásad českého jazyka.

Děti „zanechané“ v zemi původu – anglický termín „children left behind“. V této diplomové práci používám český překlad „zanechané“. V české literatuře se můžeme setkat i s termínem opuštěné (viz například Říhová, Černík 2011). Dle mého názoru tento český překlad nevystihuje podstatu problematiky, jelikož děti jsou často zanechány v péči dalších členů rodiny či širšího kruhu příbuzných, nejsou tedy přímo opuštěné.

„Nemigrant“ – z anglického „nonmigrant“. Ačkoliv se tento termín v českém jazyce nepoužívá, pro tuto diplomovou práci jej využívám. Jedná se o jedince, který není začleněn do

procesu migrace. Jelikož se v textu tento termín opakuje, kvůli lepší orientaci ve větách a skladbě vět využívám tento český překlad anglického výrazu a značím jej v celé práci uvozovkami.

„Push“ a „pull“ faktory – v celé práci používám tyto dva ustálené termíny a nepřekládám je od češtiny, jelikož se v literatuře z oblasti migrace využívají v anglické podobě a nejlépe vystihují danou problematiku. Jelikož se jedná o anglické termíny, uvádím je opět v práci v uvozovkách.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Vybrané teorie a koncepty

Propojenost migrace a rozvoje je zkoumána od 90. let v rámci migračních i rozvojových studií a stále není tento problém příliš rozvinut. Migrační teorie neposkytují mnoho specifických poznatků o dopadech migrace na rozvoj ve vysílající zemi, natož hlubší analýzu těchto dopadů (de Haas 2010). Od druhé poloviny 90. let se tímto tématem zabývá stále více výzkumníků. Zaměřují se na sociální, geografické i demografické otázky spojené s migrací a rozvojem. Hlavní otázkou je, jaké postavení má vlastně migrace ve vztahu k rozvoji či rozvoj ve vztahu k migraci. Zda nedostatečný rozvoj vede k migraci, zda migrace vede k rozvoji nebo naopak podporuje nedostatečný rozvoj, zda rozvoj generuje migraci či nikoliv. Mnoho z těchto otázek bylo již zodpovězeno, vystávají však další, a to například, jak se mění tento vztah v čase. Otázce souvislosti migrace a rozvoje se věnuje tzv. paradigma „migrace a rozvoje“ (z angl. migration-development nexus). King a kol. (2013) zmiňuje i nejasnost postavení „návrátové“ migrace v celkovém paradigmatu. Jak vidíme, jedná se o komplexní problematiku dotýkající se v globalizovaném světě mnoha oblastí společnosti. Předmětem zájmu jsou především dopady mezinárodní migrace na hlavní aktéry – tedy samotné migranty, zdrojovou a cílovou zemi, a to nejčastěji z hlediska ekonomické stránky. V diskuzích a analýzách se řeší především tři atributy, kterým se dále budeme blíže věnovat, a těmi jsou: diaspora, „únik mozků“ (z angl. brain drain) a remittance, které mají být klíčové (King a kol. 2013).

Propojenost migrace a rozvoje můžeme chápat negativně i pozitivně. Vždy je nutné si uvědomit, z jaké pozice tento vztah hodnotíme (z pohledu vysílajícího státu, přijímajícího státu, jedince apod.). Můžeme se například setkat s tématem úniku mozků, na druhé straně však také s přílivem mozků (z angl. brain gain). Určit tak jednomyslně pozitivnost či negativnost není možné. V minulosti docházelo k několika vlnám v názorové orientaci. Do roku 1973 byl diskurz optimistický, důraz byl kladen na přenos kapitálu a nově nabyté zkušenosti při návratu migranta do zdrojové země. Následovala vlna pesimismu, kdy byl hlavním tématem právě únik mozků bez následného návratu do zdrojové země. V posledních letech byl diskurz opět pozitivní. Pozornost se obrátila k remitencím a není již natolik důležité, zda se migrant vrátí do zdrojové země či nikoliv (Drbohlav 2015; blíže pak de Haas 2010, 2012). Můžeme však pomalu pozorovat návrat k pesimismu, a to především kvůli diskriminaci migrantů z méně rozvinutých zemí ve společnostech a na trhu práce bohatých cílových zemí (Wise, Covarrubias, 2011, s. 65, podle King a kol. 2013, cit. v Drbohlav 2015). Vztahy mezi migrací a rozvojem jsou komplexní a liší se podle jednotlivých území a v čase. Formulovat specifické závěry o pozitivech a negativech je velmi obtížné (Stojanov, Gladišová 2011),

Jelikož je migrace nedílnou součástí širších sociálních a rozvojových procesů, rozvojové dopady migrace jsou v zásadě heterogenní (de Haas 2010).

Migračních teorií zabývajících se nejen vztahem migrace a rozvoje je mnoho, žádná však není natolik komplexní a univerzální, aby pokryla všechny aspekty, důsledky a samotné aktéry migrace. Právě kvůli specifičnosti daných migrací a skutečnosti, že se jedná o člověkem motivovanou činnost, je konstrukce jedné vše pojímající teorie patrně nemožná. Pokud porovnáme migrační teorie, které se zabývají příčinami migrace, dochází často k jiným závěrům, jelikož jednotlivé teorie vychází z konkrétních příkladů a dílčích předpokladů (Massey a kol. 1993, s. 432). Někteří autoři spíše přidávají další dílčí teorie do již existující pestré mozaiky teorií, které se vzájemně doplňují (Arango 2000, s. 287). Samozřejmě, že kombinace různých teoretických přístupů může být obtížná, jelikož každá teorie pracuje s jinými definicemi a termíny, stejně tak kritérii. Některé teorie se mohou dokonce vymezovat v určitých částech vůči ostatním (de Haas 2010, s. 257). Přijít s komplexní teorií tak není snahou migračních expertů, resp. nereálnost této snahy je široce přijímána. Proto existuje řada spíše fragmentovaných dílčích teorií či subteorií, které se například zaměřují na určitou oblast či specifický typ migrace.

Jedním z hlavních oborů, který se procesu migrace a jeho dopadům věnuje, je ekonomie. Z ekonomického pohledu se v migračních teoriích setkáváme s „mikro“ a „makro“ modely. Mikroekonomické modely se zabývají zejména otázkou „proč lidé migrují“. Ty makroekonomické se pak zabývají tím „odkud migranti přicházejí a kam směřují“ (Etzo 2008, s. 2–3 cit. v Procházková Ilinitchi 2010). I když jsou modely pojmenovávány jako ekonomické, obsahují i neekonomické prvky. To vychází z toho, že i ekonomie je komplexní vědou. Pokud se na proces migrace podíváme z pohledu zainteresovaných zemí, tedy země zdrojové a cílové, pracujeme s termíny „push“ a „pull“ faktor. „Push“ faktory vypuzují jedince ze země původu a „pull“ faktory jsou ty, které přitahují jedince do cílové země. Kombinací těchto dvou faktorů získáme jakousi charakteristiku zemí z pohledu migranta. Stejně tak zjistíme motivace migranta. Jelikož k odhadnutí migrační strategie jedince nestačí pouze analýza „push“ a „pull“ faktorů, je nutné znát možnosti migranta, jeho kontakty s dalšími aktéry a hlubší souvislosti při jeho rozhodování (především finanční a rodinnou situaci). Právě kontaktům mezi migrantem a lidmi v cílové zemi se podrobněji věnuje Carrington a teorie sítí, která předpokládá, že migranti tvoří v cílové zemi sítě, které snižují náklady migrace novým migrantům a tím podporují jejich příchod (Carrington a kol. 1996). Více v kapitole 2.1.4.

Neoklasická ekonomická migrační teorie, jak vyplývá ze samotného názvu, se zabývá především rozdíly ve mzdách a dalších podmínkách pro zaměstnance mezi jednotlivými státy a náklady na migraci. Jedná se tedy o čistě ekonomicky motivovanou migraci, kde „push“ faktorem je nevyhovující ekonomická situace jedince v zemi původu (dáno většinou vyšší mzdy) a malá možnost zaměstnání, naopak „pull“ faktorem je vyšší mzda v zemi cílové v kombinaci s adekvátní

poptávkou na trhu práce a možností pracovního uplatnění daného migranta. Platnost této teorie v současnosti zpochybňuje např. Arango (2000, s. 286), který zdůrazňuje, že oproti předpokladům se do procesu migrace začleňuje daleko méně lidí, než by odpovídalo dikci teorie.

Migrační teorie, která je stěžejní pro tuto práci, je tzv. teorie kumulativních příčin (kapitola 2.1.6). Ta říká, že migrace v zásadě způsobuje změny v individuální motivaci a sociálních strukturách, jejichž důsledkem je zvýšení pravděpodobnosti dalších migračních pohybů (Massey 1990, s. 4-5 v Stojanov, Gladišová 2011).

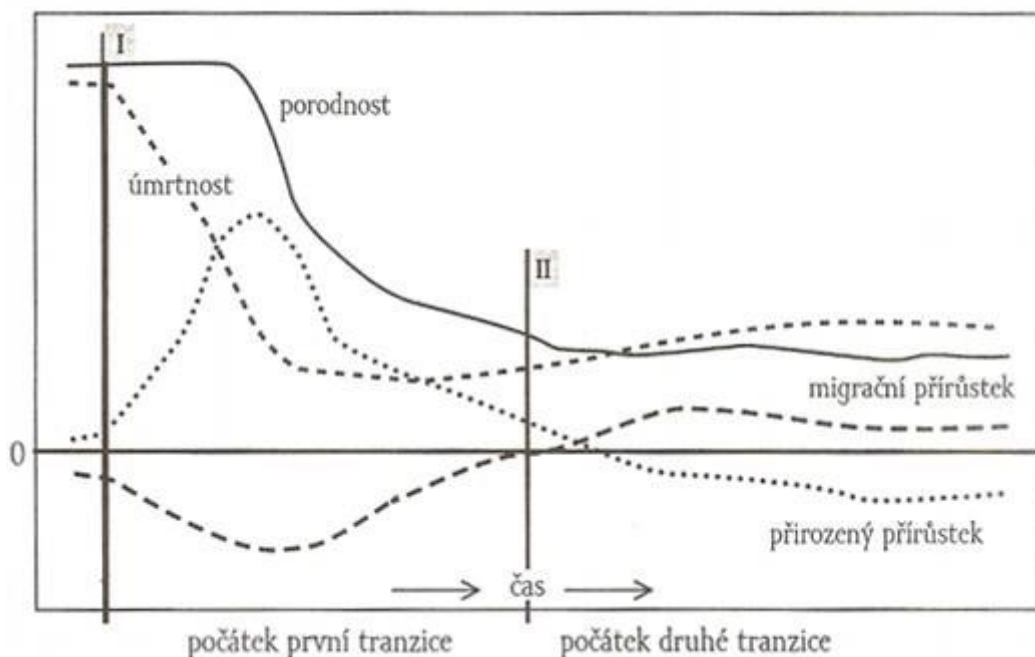
Obecně jsou migrační teorie koncipovány na základě určitých konkrétních příkladů. Zde se setkáváme s mnoha problémy, kdy teorie nelze aplikovat za všech okolností. Jedním z problémů může být podobnost, nebo i totožnost, „push“ a „pull“ faktorů v mnoha zemích. I přesto, že jsou „push“ a „pull“ faktory obdobné v mnoha zemích, migrační situace těchto zemí se liší (Arango 2000, s. 286). Stejně tak ne každý člověk považuje migraci za řešení své životní situace. Jak již bylo zmíněno, vychází to jednak z psychologického pohledu, kdy jsou touhy hnány jedincem a každý jedinec je jiný. Migrace je také selektivním procesem, a ne každý jedinec může migrovat. Migrují jen ti, kteří k tomu mají určité předpoklady. Ať už dostatek odhodlání, financí či zázemí nejen v cílové zemi, ale i v zemi původu. To vede často k tomu, že migruje jen určitá část populace, málokdy ta nejchudší. Stejně tak migrují lidé, kteří mají přístup k informacím a jsou informovaní o možnostech migrace. Na druhé straně ale do hry vstupují také hlubší makrostrukturální socioekonomické podmíněnosti (Stojanov, Gladišová 2011).

2.1.1 Demografický přechod a koncept „mobility transition“

Migrace může být i důležitým indikátorem pro odhadnutí stupně vývoje daného státu (de Haas 2010). Tzv. první demografický přechod tvrdí, že při dosažení určitých prahů sociálně-ekonomického rozvoje, projde každá komunita či společnost z přechodné rovnováhy, kdy vysoká míra úmrtnosti koresponduje s vysokou úrovní plodnosti¹, do moderní rovnováhy, v níž nízká plodnost téměř odpovídá nízké mortalitě. Mezi tímto přechodem dochází ke stavu, kdy je nízká úroveň mortality, ale stále vysoká plodnost. Tento jev je někdy nazýván tzv. demografickým oknem, které je důležité pro rozvoj ekonomiky státu. Následkem demografického okna, nebo také „okna příležitosti“, je demografická dividenda. Ta se objevuje, pokud je podíl produktivní ekonomicky aktivní složky obyvatelstva vyšší než 55 % (Gagauz, Tabac 2017). V této přechodné době může stát nejvíce prosperovat, jelikož má dostatek pracovní síly a zároveň nízké procento závislé složky populace.

¹ úhrnná plodnost – průměrný počet dětí narozených jedné ženě během jejího života za předpokladu, že by se obecná míra plodnosti podle věku během reprodukčního období ženy neměnila (Pavlík a kol. 1986)

Obrázek č. 1: Model první a druhé demografické tranzice

Zdroj: Rabušic (2001, s. 177)

Jak je vidět na obr. č. 1, první tranzice začíná vysokou mírou porodnosti i úmrtnosti a končí nízkými měrami obou indikátorů. Mezitím dochází k nárůstu přirozeného přírůstu obyvatelstva (demografické okno), avšak k nízké míře migračního přírůstu. Tato první demografická tranzice proběhla v Evropě v letech 1830–1930. Následovala druhá demografická tranzice, která je typická snižováním plodnosti (vlivem mnoha faktorů jako je emancipace, vzdělání žen, jiný životní styl apod.) a konstantní měrou úmrtnosti. Ta je také velmi nízká a její další snižování ve vyspělých státech je do budoucna velmi náročné, jelikož kojenecká úmrtnost² je již dnes na velmi nízké úrovni a dále ji takřka nelze snížit. Ke snižování mortality tak dochází prodlužováním naděje dožití při narození především díky zlepšování zdravotnické péče v pozdějším věku. Toto souvisí také s demografickým stárnutím populace, které je v kombinaci s emigrací produktivní složky populace velmi zatěžující pro každý stát. Jak můžeme vidět, v této fázi druhé demografické tranzice dochází logicky k poklesu přirozeného přírůstu a ve státech, kde je míra úhrnné plodnosti pod hladinou 2,1 dítěte na jednu ženu v rámci jejího reprodukčního období, dochází k přirozenému úbytku. Zde přichází prostor pro migraci, kde můžeme ve střednědobém horizontu vidět nárůst migračního salda. Problémem zde je skutečnost, že imigrace nemůže být v dlouhodobém měřítku lékem na úbytek populace (Burcin a kol. 2008).

Americký geograf Zelinsky přichází na počátku 70. let se svým konceptem „mobility transition“. Pokouší se zde vysvětlit změny forem a intenzit prostorové mobility hypotézami

² kojenecká úmrtnost-počet zemřelých ve stáří do jednoho roku na 1000 živě narozených téhož kalendářního roku (Pavlík a kol. 1986)

vývěrajícími z konceptu demografického přechodu. Dle stádií vývoje společnosti také definuje důležité typy migrační mobility (též směrově orientované), kterým je přisuzována rozdílná významnost (Drbohlav, Uherek 2007). Koncept „mobility transition“ tedy pracuje s konceptem demografického přechodu a zároveň zohledňuje určitým způsobem také Ravensteinovy migrační zákony (více viz Zelinsky 1971).

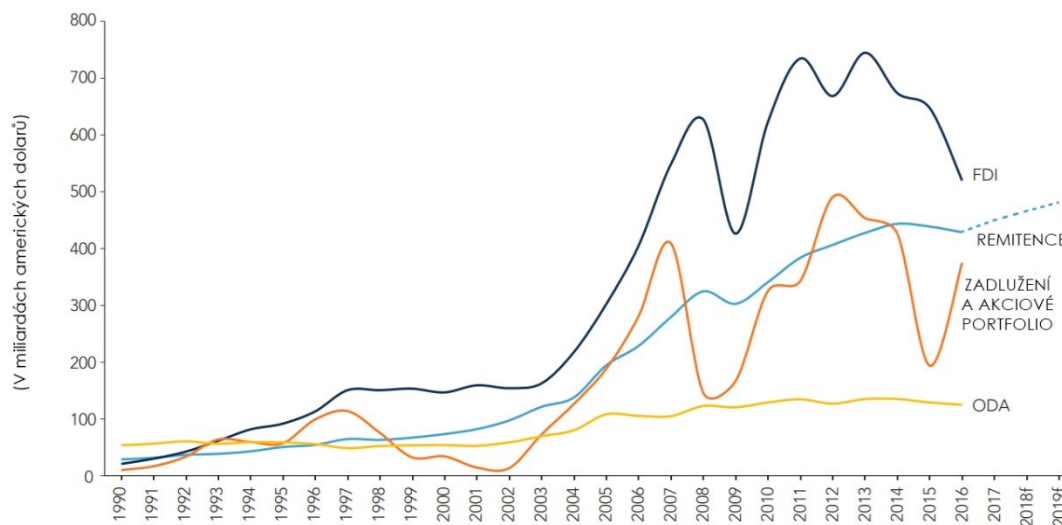
2.1.2 Finanční remitence

V souvislosti migrace a rozvoje se setkáváme s termínem „finanční remitence“. Jedná se obecně o tok peněz a zboží, které zasílají migranti ze zemí, kde jsou momentálně zaměstnáni, do zemí svého původu. Nárůst zájmu o problematiku vztahu mezi rozvojem a migrací, a vůbec celým diskurzem, souvisel mimo jiné právě s nárůstem objemu zasílaných remitencí ve světě za posledních 20 let.

V roce 2017 došlo k rekordnímu nárůstu objemu remitencí zaslaných do zemí s malými nebo středními příjmy³, jednalo se o částku 466 miliard amerických dolarů (World Bank Group 2018a). Nejvyšší částky stále proudí skrz přímé zahraniční investice (FDI – z angl. Foreign Direct Investment). Remitence jsou tak ve srovnání s dalšími důležitými proudy investic ze zahraničí do daného státu na druhém místě v celkovém objemu zaslaných financí, tedy jsou mnohem vyšší než např. oficiální rozvojová pomoc (ODA – z angl. Official Development Aid). Nutno podotknout, že se jedná o finance proudící „registrovanými převodními kanály“, které tvoří banky, pošty, peněžní převodní operátoři (v angličtině tzv. MTOs) a další. (viz Drbohlav 2015, s. 34). Mnoho finančních remitencí však proudí neformálními kanály, tudíž nejsou nikde zaznamenány. Jejich výše však rozhodně není zanedbatelná. Odhady se pohybují ve velkém rozpětí – od 1/3 výše evidovaných remitencí až po desetinásobek (více v Drbohlav 2015, s. 33). S tím se pojí problematika zmapování těchto neformálních remitencí. Země považované za cílové stanice vysokých částek neformálních remitencí jsou například Bulharsko, Rumunsko či Indonésie (Taylor 2004 podle Brown 2006; Seddon 2004 cit. v Drbohlav 2015). K využití neformálních kanálů dochází především kvůli vysokým poplatkům společností za zprostředkování převodu peněz (např. Western Union nebo MoneyGram). Kromě finančních remitencí existují i tzv. remitence ve formě zboží a materiálních dáreků. Tyto materiální remitence někde představují důležitý symbolický prvek potvrzující pouto migranta k lidem „zanechaným“ v zemi původu. Jedná se o kulturní fenomén týkající se určitých států a oblastí (Asie, Afrika) (Drbohlav 2015, s. 35).

³ klasifikace dle Světové banky, dostupné online na: <https://www.espa.ac.uk/files/espa/AO-ESPA-2016-Annex%201-Low-income-countries.pdf>

Obrázek č. 2: Remitence a další finanční zdroje plynoucí do rozvojových zemí, 1990-2019

Poznámka: FDI – přímé zahraniční investice, ODA – oficiální rozvojová pomoc.

Zdroj: World Bank Group 2017 na základě: World Development Indicators and World Bank Development Prospects Group.

Výhoda finančních remitencí je spatřována především ve skutečnosti, že putují přímo k potřebným a peníze nejsou konzumovány několika prostředníky a mezistupni, jako tomu může být u ODA (de Haas 2010). Další výhodou je jejich stálost a stabilita v čase (oproti FDI), i když jsou velmi závislé na typu migrace jedince, která se může v čase změnit a s tím i objem zasílaných remitencí. Jak můžeme na obr. č. 2 vidět, ani ekonomická krize nesnížila obecně význam remitencí. Dle expertních odhadů Světové banky můžeme sledovat pokračující nárůst objemu remitencí, oproti klesající FDI. Problematikou zemí, které jsou značně závislé na remitencích, jako je např. Albánie, Chorvatsko, Bosna a Hercegovina, Jemen atd., je jejich možný kolaps při poklesu remitencí (Levitt, Jaworsky 2007 cit. v Drbohlav 2015).

V literatuře se můžeme setkat se třemi typy využití finančních remitencí (Chami a kol. 2003, cit. v Ruggiero 2005): 1) konzumerismus, běžná spotřeba; 2) úspory nebo investice (domy, pozemky, inovace) a 3) investice jako takové nepodporující aktivně ekonomiku, jelikož nákup domu nebo pozemku obvykle nevyvíjí další ekonomickou aktivitu jedince. Remitence jsou tedy důležitým příjmem ze zahraničí. Mohou zvyšovat životní úroveň, jsou především stabilním zdrojem financí, jsou minimálně limitované byrokracií, směřují přímo k těm, kteří pomoc potřebují apod. (více například Drbohlav 2015, s. 36). Mohou výrazně přispívat nejen k rozvoji jednotlivců, ale i celých komunit a ekonomik. Remitence tak můžeme dělit na „rodinné“ (ty co putují přímo k rodině migranta) a pak „kolektivní“, které jsou spojeny s formováním krajských sdružení (tzv. home town associations) v zahraničí (Černá 2010; Brown 2006, Portes 2009, Vertovec 2009, cit. v Drbohlav 2015) (zde narážíme na roli diaspor a krajanů viz kapitola 2.1.3). Tato sdružení shromažďují prostředky od migrantů v cílové zemi a přeposílají je do země původu. Dochází tak k jejich

smysluplnému využití v rámci celého státu či regionu (například investice do infrastruktury). V Mexiku se jedná například o program 3x1. Podstatou tohoto programu je, že za každý dolar, který je přijat v rámci kolektivních remitencí, věnuje mexická vláda další tři na podporu rozvojových projektů (Černá 2010). Na mezinárodní migraci se tak začíná i právě kvůli remitencím nahlížet jako na možný nástroj pro rozvoj, nikoliv jako na možné ohrožení (Drbohlav 2015), i když jistá bezpečnostní rizika s sebou mezinárodní migrace samozřejmě nese.

U finančních remitencí jsou však diskutovány i omezení a negativní aspekty. Mají totiž své limity, a to především v jejich využití, množství, frekvenci přísunu apod. Jejich velkou nevýhodou je skutečnost, že jsou primárně využívány ve zdrojové zemi migrace hlavně do neproduktivních oblastí, do spotřeby (především potraviny, základní potřeby, zdravotnictví, školství) (Drbohlav 2015). Na druhé straně lze argumentovat tím, že právě investice do zdravotnictví a vzdělání může vést ke zvýšení produktivity jedinců v budoucnu (Stalker 2000, cit. v Drbohlav 2015) a samotné využití financí na přímou spotřebu podporuje platební bilanci a trh. U využití remitencí je také důležité zmínit proměnu v čase. Na základě výzkumu v Maroku (de Haas 2003, 2007, cit. v Drbohlav 2015, s. 37) můžeme pozorovat, že dochází k určitým sekvencím, kdy investice do bydlení přicházejí v prvotní fázi cyklu migranta, následně jsou pak střídány investicemi do zemědělství apod. Tento vývoj je logický a může souviset s uspokojováním základních materiálních potřeb. Dalším problémem remitencí je skutečnost, že jsou velmi ovlivňovány výchozí ekonomickou situací příjemců. Stejně jako je migrace selektivním procesem, jsou i remitence. Neputují tedy k té nejchudší vrstvě populace, nýbrž k oněm „bohatším“ rodinám migrantů (Centre for Development Research 2002, s. 2; Schiff 1994, s. 15, cit. v de Haas 2007). Setkáváme se i s problémem závislosti na remitencích (anglicky tzv. Dutch disease) (Drbohlav 2015). Mnoho studií však dokazuje, že migrace nemusí nutně vést k oné závislosti a může vést ke zvýšení ekonomické aktivity a blahobytu rodin migrantů (Taylor a kol., 1996a, 1996b, De Haas 2003, cit. v de Haas 2005). Stále je však vytýkán nedostatek kreativity a inovativnosti navracejících se migrantů, kteří otevírají obchody s potravinami, malé restaurace apod. a nejsou schopni s financemi naložit v širším měřítku, tedy je „investovat do investic“ (např. nákup strojů, know-how, vytváření nových pracovních míst apod., které mají stěžejní roli pro rozvoj oblasti či regionu (Drbohlav 2015; Penninx 1982, s. 802–803 cit. v de Haas 2010). Stejně tak mohou remitence vést ke snížené poptávce po lokálních produktech, zvyšujícímu se zájmu o importované zboží, čímž se zvyšují náklady na život v cílových komunitách (de Haas 2010). I přes spíše pozitivní hodnocení dané problematiky je nutno podotknout, že migrační teorie a koncepty nenabízejí jasné závěry o jednoznačných vazbách a dopadech migrace a remitencí na rozvoj (de Haas 2007, 2010 cit. v Drbohlav 2015).

2.1.3 Diaspora

Termín diaspora je často spojován s tragickou historií Židů, Arménů či Řeků. Za poslední dvě desetiletí však prošel tento termín proměnou a ztrácí tak v akademických kruzích původní význam násilného rozptýlení dané populace zapříčiněný vnějšími faktory (Klípa 2011). O diasporách se začíná hovořit ve smyslu diaspory o mnoha populacích, formujících se po migraci v hostitelských zemích na základě svého společného původu či etnické příslušnosti (Szaló 2007, s. 131-132). Jedná se o skupiny, jako jsou Mexičané v USA, Indové na Fidži, Turkové v Německu, a jiní. *„Vedle imigračního původu bývá základními kritérii pro vymezení diaspory v rámci rozvojové pomoci právě rozvojový potenciál (kapacita) dané osoby a jeho připravenost tento potenciál využít“* (Weinar 2010, cit. v Klípa 2011, s. 212). Diaspory jsou tak důležitým článkem v rámci rozvojové pomoci, zejména pro dobré kontakty a vazby v původních zemích a také schopnost identifikovat věrohodné partnery. Jelikož se členové diaspory pohybují bez problémů v obou kulturních kontextech, jsou schopni lépe identifikovat sociální potřeby obyvatel ve své původní zemi a být jakýmsi spojovacím článkem mezi organizací poskytující pomoc a domovskou organizací i veřejností. Vzhledem k tomu, že mají určité vazby k původní vlasti, jejich angažovanost a zájem může být intenzivnější a dlouhodobější (Newland, Patrick 2004). Nejběžnější pomocí diaspory je právě zasílání finančních remitencí. Dle Newlanda a Patricka (2004, s. 2) je diaspora pro mnoho zemí hlavním zdrojem FDI, transferu technologií, rozvoje trhu, turistiky, zájmu o politické dění, kulturního vlivu apod.

2.1.4 Cirkulační migrace, teorie sítí a transnacionalismus

Termín „cirkulační migrace“ se poprvé objevil již v 60. a 70. letech 20. století, především v souvislosti s rozvojem venkova, urbanizací a vnitrostátní migrací v rozvojových zemích. Často se týkal sezónní práce (především rybolovu, zemědělství, lovu), migrace za vzděláním či migrace z důvodu přežití (například v období sucha). Občas docházelo k překračování mezinárodní hranice (např. v oblasti západní a jižní Afriky), avšak především kvůli uměle vytvořeným hranicím, které oddělovaly etnicky příbuzné společnosti a kmeny (Newland 2009, s. 5). Dnes cirkulační migrace popisuje stav, kdy se migrant cyklicky vrací do země původu (Skeldon 2010). Ujal se především v souvislosti s americko-mexickou hranicí a s migrací ze zemí jižně a východně od Evropy (Newland 2009). Cirkulační migrace je proces, ve kterém migrant pracuje v zemi cílové jen na určitou dobu, často v řádu měsíců, a poté se vrací domů, kde znovu tráví několik měsíců. V ideálním případě si kdykoliv může vybrat v jaké zemi zůstane (Skeldon 2010). Oproti dočasné pracovní migraci se liší právě svou cykličností.

Nejedná se tedy o novodobý fenomén, avšak v posledních letech je cirkulační migrace předmětem zájmů politiků a vlád (Newland 2009). Je tomu tak především kvůli možné výhodnosti cirkulační migrace, a to nejen pro zúčastněné země, ale také pro samotné migranty (tzv. Triple win) (Nayeck 2009). Přijímající země se cirkulační migrací snaží zaplnit volná pracovní místa bez nutnosti

přijímat trvalé imigranty a najít alternativu k neoprávněné imigraci. Vysílající země se naopak snaží zvýšit přístup svých občanů na trhy bohatších států za účelem snížení míry nezaměstnanosti ve své zemi, zvýšení remitencí a zachování nebo získání přístupu ke kvalifikovaným osobám a novým technologiím, popřípadě členům diaspor (Schneider, Parusel, 2015; Newland 2009). Stejně tak nepřicházejí o lidský kapitál, který by mohly ztratit v rámci trvalé migrace. Cirkulační migrace je tak cenný politický nástroj (Newland 2009). Samotný migrant zvyšuje svůj příjem, buduje lidský kapitál možným zvýšením své kvalifikace v procesu migrace, z čehož profituje především vysílající země. Stejně tak může stále udržovat vztahy se svou rodinou v zemi původu a navázat nové vazby v zemi cílové (Nayeck 2009). V rámci cirkulace by tak obě země měly profitovat z toho, že migranti zvyšují svou kvalifikaci a produktivitu (Agunias, Newland 2007, s. 1 a 3 cit. v Stojanov, Gladišová 2011). Cirkulační migrace má potenciál uspokojit všechny tři zainteresované složky, do hry přichází zákonodárci a podoba migračních politik jednotlivých států. Migranti by neměli být pasivními účastníky migračního procesu, ale sami se rozhodovat a pokaždé kalkulovat, co je pro ně nejvýhodnější. Nejlepší situací pro samotné migranty se jeví, pokud mají dvojí občanství a mohou se volně pohybovat mezi danými zeměmi dle svého výběru a uvážení. Samozřejmě, to není tak častým jevem a mnohem častěji dochází k limitaci jejich migrace právě kvůli vízům a migračním opatřením cílových států (Newland 2007). Mnoho migrantů je tak pod tlakem a jsou nuceni k cykličnosti svého pohybu. Některé státy znají potenciál a možný přínos cirkulační migrace, a tak došlo například v roce 2010 k ratifikaci bilaterální dohody mezi Mauriciem a Francií⁴. Podle této dohody mohou mauricijští dělníci určitou dobu pracovat ve Francii, získat zkušenosti a ušetřit peníze, než se vrátí zpět na Mauricius, kde si poté lépe najdou zaměstnání v nových odvětvích ekonomiky nebo založí vlastní malé podniky. Tato smlouva je jedinečná v tom, že i sama Francie si velmi kladla za cíl tuto dohodu úspěšně implementovat (Nayeck 2009).

Cirkulační migrace se od dlouhodobé liší nejen svou formou, ale i dopady. Pokud mluvíme o remitencích, ať už finančních nebo sociálních, během cirkulační migrace dochází k častějšímu přenosu. U dlouhodobé migrace hrozí následný úpadek zasílání remitencí a vazeb na zemi původu. Nejen podle GCIM (Global Commission on International Migration), ale i například IOM (International Organization for Migration) nebo Evropské komise může mít právě cirkulační migrace větší rozvojový přínos než trvalé přesídlení. Jedná se především o země původu s nízkými příjmy (Stojanov, Gladišová 2011). Je však těžké určit a oddělit cirkulační migraci od dalších dopadů mezinárodní migrace (Skeldon 2010). Co je však průkazné, je kontakt dočasných migrantů se zdrojovou zemí. Mají totiž pevnější vazby, jelikož tam často zanechali svou rodinu a majetek (s tím se znovu pojí

⁴ Global forum on migration and development, 2013. Dostupné online [28.5.2018] na <https://www.gfmd.org/pfp/ppd/16>

problematika dětí a prarodičů „zanechaných“ v zemi původu a termín transnacionalismus). Mají tak i tendenci posílat větší část svých příjmů formou finančních remitencí. Častějším kontaktem pak mohou předat i více nově nabytých zkušeností, tedy sociálních remitencí (Skeldon 2010).

Často se jedná o přechodnou fázi v životě, kdy se poté vracejí do země původu nastálo. Mnohdy se však jedná o dlouhodobou životní strategii, jelikož výhody, které z cirkulační migrace plynou, jsou vyšší a ani odloučení od rodiny nemusí být tak markantní (Stojanov, Gladišová 2011). Pokud dochází k etablování tohoto migračního vzorce v dané společnosti, více a více jedinců se přidává. Z dlouhodobého hlediska to však neznamená, že je cirkulační migrace dlouhodobým životním stylem. Často dochází k následnému usazení v cílové zemi a založení rodiny tam, popřípadě ke sjednocení rodiny v cílové zemi (Skeldon 2010). Nelze však opomenout ani časté dlouhé odloučení a rozpad rodinných vazeb. Stejně tak po sjednocení rodiny mnohdy dochází k problémům mezi rodiči a dětmi, jelikož rodina není zvyklá být dohromady. Děti často viní své rodiče z odloučení a jelikož byli například v zemi původu zanechány dlouho v péči dalších osob, vztahy k těm nejbližším se v průběhu odloučení změnily (Suarez – Oroczó a kol. 2002).

Jak bylo zmíněno, migrace je závislá na mnoha proměnných. Jednou z nich, která nabývá poslední dobou větší popularity, jsou kontakty v cílové zemi. Tímto fenoménem se zabývá „teorie migračních sítí“ a s tím spojený transnacionální prostor. Tyto dva termíny se pojí s ustálenějšími migračními toky. Definice nepokrývá žádné příležitostné nebo pomíjivé kontakty mezi migranti a relativně nepohyblivou populací v imigračních zemích a zemích emigrace (Faist 2000, s. 189-190 cit. v Stojanov, Gladišová 2011). Massey pracoval se systémem meziosobních vazeb, které propojují současné migranty, dřívější migranty a „nemigranty“ ve vysílajících a přijímacích zemích. Na základě těchto vazeb pak dochází k ustálení migračních toků a vznikají koridory, které jsou migranty využívány v dlouhodobějším horizontu. Je poukazováno zejména na význam diaspor a formy a rozsah jejich napojení na domovské země. Propojení je nyní podporováno globalizujícím se světem, pokrokem v komunikačních technologiích i dopravním spojením (de Haas 2010; Levitt, Lamba-Nieves 2011).

Teorie migračních sítí doplňuje model „push – pull“ faktorů o další dimenzi, a to jsou účelové vazby mezi migranty samotnými. Samotná existence sítí tak může být „pull“ faktorem a mění původní příčiny migrace. Migrační sítě ovlivňují jak složení migrantů, jejich počet, tak i cílovou destinaci migrujících. Může lidem pomoci vypořádat se s pocitem marginality, stejně tak mohou samy tyto skupiny produkovat. Mohou migranty nejen přitahovat, ale i odpuzovat, záleží vždy na potřebách jedince. Kontakty v cílové destinaci pomáhají migrantovi v prvotních stádiích jeho pobytu v zahraničí. Snáze pak překonávají například překážky s bydlením, péči o děti. (Drbohlav, Uherek 2007).

Aspekty sociálních sítí migrantů jsou transformovány a zobecňovány rovněž v konceptu „transnacionalizace“ („transnational social spaces“) (např. Pries 1999, Portes, Guarnizo, Landolt 1999, Faist 2000 cit. v Drbohlav, Uherek 2007). Definice pojmu „transnacionalismus“ není jednotná. Obecně však tento termín odkazuje k multiplicitním vazbám a interakcím, které spojují lidi nebo instituce napříč hranicemi národních států (Vertovec 1999, s. 1). Termín „transnacionální“ je chápán jako nadnárodní, či národ přesahující. V kontextu migrace popisuje jednoduše řečeno situaci, kdy jedinec začleněn v procesu migrace stále udržuje vazby se zemí původu a žije jakýsi dvojí život. Dochází u něj k identifikaci s více národními státy či komunitami, je spojen s několika místy najednou – „není ani tady, ani tam“ (IOM 2010). „*Situace každodenního života transmigrantů v sobě zahrnuje životní podmínky jejich původního domova a zároveň podmínky jejich nového domova. Tím vzniká nové sociální pole zkušeností a sociálních vztahů*“ (Szaló 2007, s. 116). Pomocí nadnárodních spojení může dojít k sociální a kulturní výměně mezi společnostmi, například prostřednictvím obohacování umění, hudby, filmů, zábavy, národní kuchyně, podpoře cestovního ruchu, šíření alternativní medicíny apod. Migrantů mohou být zapojeni do společenského nebo politického aktivismu za účelem zvýšení povědomí o své zemi původu v hostitelské zemi, mohou se angažovat při prosazování lepší ochrany lidských práv nebo získávat finanční prostředky na podporu komunit v domovských zemích. Migrantů a jejich rodiny mohou díky možnosti dvojího způsobu života a propojování kultur zažít nadnárodní existenci jako zdroj osobního obohacení a možnosti pro vlastní rozvoj. Dostanou se k novým příležitostem v oblasti vzdělávání, profesionálních zkušeností, jinému životnímu stylu a dochází také k obohacení a rozšíření jazykových schopností (IOM 2010). Stejně tak jsou nadnárodní spojení důležitá z hlediska ekonomického – dochází k zasílání remitencí, novým investicím či vzniku určitých specializovaných obchodů (IOM 2010).

Faist (2000, s. 191-192 cit. v Stojanov, Gladišová 2011) vyvozuje, že transnacionální sociální prostory kromě jiného podporují udržitelný tok remitencí a investic do zemí původu. Levitt a Sørensen (2004, s. 3 cit v Levitt, Lamba-Nieves 2011) poukazují na fakt, že remittance jsou nyní vnímány jako nejviditelnější indikátory vazeb mezi migranty a domovskými státy.

2.1.5 Sociální remittance a transformace hodnot

Právě díky transnacionalismu si můžeme uvědomit, že spojitost migrace a rozvoje není jen ekonomická. Migrantů neremitují pouze finanční prostředky, ale také své ideje a chování, které se promítá především do rodin v zemi původu, v některých státech také do komunit. Právě předávání a sdílení myšlenek a názorů mezi státy můžeme zahrnout pod pojem „sociální remittance“. Peggy Levitt v roce 2001 ve své práci „The Transnational Villagers“ definovala 4 formy sociálních remitencí: normy, praktiky, identitu a sociální kapitál, a to na příkladu výzkumu migrační cirkulace mezi Dominikánskou republikou a Bostonem v USA (Levitt 2001).

K přenosu dochází především v situaci, kdy se migranti vrací zpět do země původu, kde zůstávají na delší čas, či na trvalo. Mohou tak plně využít nabytých poznatků a zkušeností, stejně tak finančního kapitálu, pro rozvoj komunity či rodiny. Stejně tak k přenosu dochází na dálku pomocí dopisů, telefonních hovorů, skrz sociální sítě apod. K přenosu může dojít i pokud „nemigrant“ navštíví migranta v cílové destinaci. Zde se může jednat o dovolenou nebo o plánovanou migraci jako takovou (Levitt, Lamba-Nieves 2011). V souvislosti se zvyšující se globalizací a modernizací je dle mého názoru těžké určit, k jakým přenosům skutečně dochází formou sociálních remitencí a jaké ideje apod. by jedinci přijali z jiných kanálů nezávisle na sociálních remitencích.

Kulturní předpoklady v migraci jsou velmi důležité, ať už z hlediska společnosti v zemi původu nebo ve střetu kultur v zemi cílové. Kulturní dědictví migranta a charakteristika země původu je migrací ovlivněna. Společnost se vyvíjí souběžně a pokud dochází k emigraci velké části populace, musí to zákonitě společnost v zemi původu změnit. Může docházet ke změně migrační politiky či nastavení jiných rozvojových cílů (Levitt, Lamba-Nieves 2011). Migranti si s sebou nesou své ideje, zkušenosti a příběhy, které pak hrají markantní roli při hledání zaměstnání a fungování v nové cílové společnosti. Stejně tak rozhodnutí migrovat je individuální a dané specifickými potřebami a charakteristikami jedince. Některé populace mohou být více mobilní než ty ostatní. Stejně tak migrace kvůli zaměstnání může být v některých společnostech rozšířenější než v jiných. V procesu migrace se tak jedinci stávají součástí odlišných společenství. Přinášejí s sebou kulturní dědictví, nebo jednoduše řečeno svoji kulturu, která se dostává do kontaktu s kulturou v zemi cílové (Levitt, Lamba-Nieves 2011).

Každá společnost má jiné kulturní předpoklady a hodnoty. S procesem modernizace a rozvojem technologií se pojí i transformace hodnot ve společnosti. Daniel Bell přišel s termínem hédonistický životní styl (Kubátová 2010). Ve společnosti dochází s modernizací a rozvojem k posunu od důrazu na práci k zaměření na spotřebu. Lidé zažívají rozpor ve svém pracovním a volném čase. V zaměstnání jsou vedeni k důrazu na efektivnost, svědomitost a racionalitu, ve volném čase jsou pomocí marketingu vedeni k okázalé spotřebě a ke konzumerismu. „*Práce přestala být cílem, stala se prostředkem k luxusní a okázalé spotřebě. Znamením úspěchu se stalo to, co člověk dokázal ukázat navenek*“ (Kubátová 2010, s. 46).

Inglehart (1977) přišel ve svém díle „Tichá revoluce“ (The Silent Revolution) s představou posunu hodnotových orientací. Formuloval teorii tiché revoluce, kdy dochází ve společnosti k postupné a klidné proměně hodnot materialistických v postmaterialistickým. Podstatou jeho teorie je Maslowova pyramida základních potřeb, kdy Inglehart podotýká, že lidé musí nejprve naplnit fyziologické potřeby a až poté usilujeme o pocit bezpečí a lásky a následně pocit krásy, touhy někam patřit apod. Po druhé světové válce došlo dle Ingleharta k dlouhé éře ekonomické prosperity a nepřítomnosti válečných konfliktů, došlo k nasycení základních potřeb a materialistických hodnot,

a společnost se mohla posunout k postmaterialismu – tedy se zaměřit na kvalitu života, sebenaplnění, sebevyjádření, úroveň životního prostředí atd. Popsaná transformace hodnot je podle Ingleharta proto univerzálním procesem, který proběhne v každé ekonomicky zabezpečené společnosti (Inglehart 1981).

Pro zmapování situace a změření této transformace hodnot navrhl Inglehart mimo jiné i tzv. postmaterialistický index. Ten se skládá z baterie čtyř hodnot – 2 materialistických („udržení pořádku ve státě“, „boj proti růstu cen“) a 2 postmaterialistických („dát lidem větší možnost spolurozhodovat v důležitých veřejných záležitostech“, „ochrana svobody projevu“) (Inglehart 1981).

Pomocí migrace může docházet právě k onomu posunu a transformaci kulturních hodnot u migrantů. Vysvětlení toho, jak se hodnoty migrantů mění, se často vztahuje ke dvěma aspektům teorie modernizace, a to nabývání hodnot cílové země a šíření hodnot nabytých v cílové zemi zpět v zemi původu. Procesy globalizace, včetně zintenzivnění toků lidí, myšlenek a produktů přes hranice, však mění způsob, jakým migranti nabývají a vyžívají hodnoty k prosazování stále různorodějších cílů, jako je hospodářský rozvoj, politika identity a kulturní přežití (Anderson 2006, cit. v Drbohlav a kol. 2017a). Migranti se tak mohou angažovat v procesu transformace hodnot a politických režimů v zemích původu. Jedná se například o tzv. „technopols“, kdy migrují především vzdělání, vysoce kvalifikovaní obyvatelé, kteří pak následně své poznatky implementují v zemi původu. Na příkladu studií v Latinské Americe (Dominguez 1997, cit. v. Levitt, Lamba-Nieves 2011) můžeme vidět posun k demokratizaci následkem návratu kvalifikované složky populace. Dalším příkladem jsou tzv. „Chicago Boys“, kteří studovali na Univerzitě v Chicagu a následným návratem do Chile zde rozšířili neoliberalismus (Barber 1995, cit. v. Levitt, Lamba-Nieves 2011). Migrace tedy ovlivňuje politickou situaci skrze kulturní orientaci a sociální normy. Samozřejmě je to vždy dané tím, do které země jedinci migrují, o jakou vrstvu populace se jedná a co v cílové zemi dělají. Stejně tak záleží na kontaktu se zemí původu a jejich případném návratu (Levitt, Lamba-Nieves 2011). Postmateriální země jsou především více vyspělé země a celá západní část Evropy.

Na změny hodnot ve společnosti se soustřeďují i další teorie a autoři, jako je například koncept založený na konfliktních/štěpících liniích (Lipset, Rokkan 1967 - viz v Drbohlav a kol. 2017a), Hofstedeho teorie hodnot, Rokeachův systém víry a Schwarzova teorie základních lidských hodnot (Inglehart, Welzel 2005, Inglehart 1981 cit. v Drbohlav a kol. 2017a).

2.1.6 Teorie kumulativních příčin a NELM (teorie nové ekonomie pracovní migrace)

Migrace generuje migraci. Teorií podporující tento výrok je tzv. teorie kumulativních příčin (Cumulative causation theory). Ta říká, že migrace v zásadě způsobuje změny v individuální motivaci a sociálních strukturách, které zvyšují pravděpodobnost dalších migračních pohybů (Massey 1990, s. 4-5, cit. v Stojanov, Gladišová 2011). Jakmile se jednou započne migrační proces, má

„sebeudržovací tendenci“ v osobní motivaci a sociálních sítích, v nichž jsou jednotlivci začleněni (Drbohlav 2001). Podle Schoorl a kol. (2000, s. 6, cit. v Stojanov, Gladišová 2011) pak dochází k vytváření skutečných „migračních kultur“ v některých společnostech, kde je migrace natolik zakořeněná, že se stala součástí hodnotového systému komunity a mladí lidé vidí budoucnost primárně v migraci (Massey a kol. 1993; Heering, Van Der Erf, Van Wissen 2004, cit. v de Haas 2010), která se pak stává nutností i statusem zároveň. Teorie kumulativních příčin je založena na skutečnosti, že mezinárodní migrace je pojata jako zdroj lidského kapitálu vysoce rozvinutých zemí. Ty potřebují levnou pracovní sílu, kterou čerpají z méně rozvinutých zemí, které se stávají stále více závislými na rozvinutých zemích, a tato situace pak generuje další migraci. To se může projevit právě již zmíněnou závislostí na finančních remitencích (de Haas 2010, s. 234).

Dle Castles a Miller (2009, cit. v Levitt, Lamba-Nieves 2011) samotný úspěch migrace brání rozvoji. Obyvatelé vidí v migraci příležitost, která představuje málo rizik a přináší vysoké výnosy. Navíc jsou finanční remittance v mnoha případech konzumovány jedinci či rodinami, nikoliv širší společností. Využívají se k dobře viditelné spotřebě, výstavbě bydlení apod. (Entzinger 1985, s. 268, cit. v de Haas 2010; Lewis 1986, cit. v de Haas 2010). Pozitivní dopady jsou tak jen krátkodobé a dočasné. Prohlubuje se tak onen selektivní proces a zvyšují se rozdíly ve společnosti.

Možnost migrovat není otevřená pro všechny. Migranti jsou limitováni migračními sítěmi, kapitálem, politickou situací, různými sociálními institucemi, které určují velikost rozsahu migrace, kdo může migrovat a z jaké oblasti. To znamená, že ani zisky z migrace nejsou distribuovány rovnoměrně (de Haan 1999, s. 16, cit. v Stojanov, Gladišová 2011). Můžeme mluvit o „syndromu migrace“ (migrace prohlubuje zaostalost) (Reichert 1981, cit. v de Haas 2010, s. 234). Migrace tak nemusí být nutně prostředkem rozvoje, nýbrž nástrojem k další migraci, která se dotýká především určité vrstvy společnosti a vede pak k deprivaci (de Haas 2010, s. 236). Kromě konzumně orientované společnosti vede i k novým aspiracím mladé populace (Levitt, Lamba-Nieves 2011), která vidí v migraci příležitost osobního rozvoje. Výsledkem je pak méně pracovní síly a intelektuální vrstvy populace, která může zemi ekonomicky i politicky vyzdvihnout (Kapur, McHale 2005, cit. v Levitt, Lamba-Nieves 2011). Pokud migrují více vzdělaní jednotlivci, je také menší tlak na reformu, protože právě lidé, kteří migrují, jsou ti, kteří jsou nejvíce schopni podpořit nějakou změnu a zastupují jakýsi intelektuální "hlas" (Levitt, Lamba-Nieves 2011).

Z krátkodobého hlediska se tak může zdát, že odliv kvalifikované pracovní síly je negativním aspektem migrace, jak jsme mohli vidět na příkladech „Chicago boys“. Avšak z dlouhodobého hlediska se může jednat o následný „brain gain“ (Lowell, Findlay 2002, cit. v de Haas 2010; Stark a kol. 1997, cit. v de Haas 2010), kdy migranti následně přinesou inovace, nové technologie, dovednosti a na základě určitých výzkumů bylo také ukázáno, že migrace do zahraničí někde podporuje i tendence se vzdělávat mezi jedinci „zanechanými“ v zemi původu (de Haas 2010).

Na základě výše uvedeného může být migrace chápána jako destabilizující proces, který jde vlastně proti rozvoji. Samozřejmě i tato premisa má své nedostatky. Pracuje se zacykleným procesem, který však nemusí být nutností. Opět se pohybujeme na úrovni jednotlivců a víme, že aspirace a strategie každého jedince se liší. To, že několik generací za sebou emigruje nemusí nutně podporovat dogmata této premisy. Může to být dáno i ekonomickým rozvojem daného státu či regionu, který následně vede ve střednědobém horizontu k emigraci (de Haas 2007b, cit. v de Haas 2010, s. 238-239; Stojanov, Novosák 2008, cit. v Stojanov, Gladišová 2011).

Například v teorii nové ekonomie pracovní migrace (NELM) jsou finanční remitence hlavním motivem pro migraci (de Haas 2010). Tato teorie dává do souvislosti také sociálně-rodinné aspekty migrace. Poukazuje na úzkou souvislost mezi migrací a blahobytem (životní úrovní) dětí. Rozhodnutí rodičů migrovat do zahraničí je silně motivováno zajištěním základních potřeb jejich rodiny, domácnosti nebo celé komunity (Stark, Bloom 1985, cit. v Gassmann a kol. 2013). Migrace je rodinnou strategií, jak diverzifikovat příjmy domácnosti, generovat tak další příjem a snížit finanční rizika (Massey a kol. 1993, s. 436). Na základě tohoto přístupu se dá předpokládat, že děti z emigrace rodičů převážně prosperují a že je zde přímá úměrnost k lepším životním podmínkám, vyššímu vzdělání, lepší výživě apod. (Gassmann a kol. 2013). Problémem tohoto přístupu je termín „children and elderly left behind“ (děti a staré osoby „zanechané“ v zemích původu). Pokud na NELM nahlédneme jako na snahu diverzifikovat příjmy v domácnosti, často je ekonomická situace vykoupena právě odloučením rodičů od dětí, které jsou zanechány s prarodiči, či dalšími příbuznými nebo samy. Stejně tak mnohdy zůstávají v zemi původu rodiče migrantů, kteří jsou ponecháni bez potřebné péče, jelikož v těchto zemích nefunguje standardní sociální podpora státu, jak ji známe z vyspělých společností.

2.1.7 Feminizace migrace a změna rolí v rodině

Není pochyb o tom, že ekonomická migrace ovlivňuje strukturu a funkčnost rodiny. Změny, které s sebou migrace přináší, jsou ovlivněny mnoha faktory: zda migruje otec či matka, jak dlouho jsou v zahraničí, jak staré jsou děti „zanechané“ v zemi původu, jak často se členové rodiny setkávají a komunikují spolu (Danilewicz 2006, cit. v Szyszka 2017). Výsledkem migrace je vznik nového typu rodiny: rodina oddělená migrací; formálně kompletní, ale fungující jako neúplná; rodina dočasně neúplná; nebo rodina ve strukturálním či emocionálním rozpadu (Danilewicz 2010, cit. v Szyszka 2017).

V roce 2002 přišla socioložka Arlie Hochschild s termínem „odliv péče“ (z angl. care drain) se záměrem vyjádřit odliv ženské pracovní síly jako ztrátu. V té době nebyly ženy zahrnuty do pojmu „odliv mozků“ a zároveň byly ignorovány v procesu pracovní migrace (Kofman 2000, cit. v Dumitru 2014). Právě s ohledem na sektor, ve kterém ženy nejčastěji získávají zaměstnání v zahraničí, tedy

sektoru sociálních a zdravotních služeb (ošetřovatelky, zdravotní sestry, chůvy, pečovatelky apod.), nazvala tento fenomén odlivem péče. To je dané i tím, že se mnohdy jedná o matky, které opouští své děti a rodiny a starají se v zahraničí o cizí (Dumitru 2014; Labadie-Jackson 2008). Dochází tak ke komodifikaci a odlivu domácí práce ze země původu. Ta je tak delegována na ostatní členy domácnosti či širší okruh přátel a příbuzných. Tento fenomén je nazýván tzv. „globální řetězec péče“ (z angl. global care chain) (Labadie-Jackson 2008) V rodinách, kde migruje matka, je tak role pečovatele přenesena nejčastěji na otce. Tento jev může ve společnosti vzbudit zájem a okolí může na rodinu nahlížet jako na disfunkční, vzhledem k tomu, že neodpovídají tradičnímu uspořádání rodiny (Parreñas 2001 cit. v Mohylová 2014). Ve většině zemí je totiž domácí práce delegována na ženy, i když v moderní rodině se již takto specifické rozdělení genderových rolí nekoná (Graunke 2002, cit. v Labadie-Jackson 2008). Migrace tak představuje nezbytnou změnu genderových vzorců a klade na jednotlivé členy rodiny rozdílné nároky. Žena už není hlavní pečovatelkou a osobou zodpovědnou za výchovu dětí, stejně tak muž není jen autorita zajišťující hlavní finanční příjem rodiny (Matoušek 1997, cit. v Mohylová 2014). Dle De Singlyho (1999 cit. v Mohylová 2014) a jeho pohledu na „moderní rodinnou organizaci“ došlo k rozvinutí větší flexibility jednotlivých rolí v rámci rodiny. To umožnilo členům rodiny kombinovat svůj osobní čas a základní rodinné požadavky. Sice dochází k dekonstrukci tradičního genderového rozdělení rolí v rodině, avšak každá rodina si najde svůj vlastní režim, ve kterém jí vyhovuje pracovat (Deutsh 2007, cit. v Mohylová 2014).

2.1.8 Problematika dětí „zanechaných“ v zemi původu („children left behind“)

Jak již bylo zmíněno, často jsou do procesu mezinárodní migrace začleněni muži a ženy mající ve zdrojové zemi děti nebo rodiče. Jsou tak součástí transnacionálních rodin a jejich odchod členy rodiny zanechané v zemi původu značně ovlivňuje.

Tomuto fenoménu se v poslední době věnuje daleko více pozornosti a jen se tím potvrzuje aktuálnost tématu. Jedná se o celosvětový problém, vedle Mexika, Karibiku, Albánie, Gruzie nebo například Číny se téma „zanechaných“ dětí dotýká i Evropy. Zde je to palčivým tématem právě v Moldavsku anebo na Ukrajině. Děti takto zanechané jsou dle literatury mnohdy připodobňované k sirotkům či dětem z rozvedených rodin, avšak jejich situace není stejná (Vanore a kol. 2015). I přesto, že roste počet titulů v literatuře a výzkumů zabývajících se tématem opuštěných dětí, dojít k jednoznačným závěrům je velmi obtížné, až nemožné. Studie se zaměřují především na materiální a emocionální blahobyt dětí, stejně tak na školní výsledky. Studie sice převážně potvrzují, že migrace obou, či jednoho z rodičů negativně ovlivňuje psychický stav dítěte, avšak vzhledem k tomu, že nejsou k dispozici data před migrací rodičů, tak není reálné zjistit, jak by dítě prosperovalo v případě, že by bylo součástí „nemigrantské“ rodiny. V této problematice je tedy stále co zjišťovat

(Luecke, Stoehr cit. 2018). Dalším úskalím, se kterým se výzkum tohoto tématu potýká, je otázka reprezentativnosti a generalizace, jelikož se mnohdy jedná o malé výzkumné vzorky populace.

Důležitou roli ve vývoji dítěte a rodiny zanechané ve zdrojové zemi hrají již zmíněné remitence. Nejenom, že se tím rodiny migrantů odlišují od ostatních rodin a komunity, ale celá situace změní i podobu rodiny uvnitř. Remitence jako zdroj financí pro rodinu zanechanou ve zdrojové zemi hrají významný vliv, především pokud jsou využity na pokrytí základních životních potřeb, jako je jídlo, oblečení a vzdělání (Salah 2008, UNDP 2009). Luecke a Stoehr (cit. 2018) uvádějí, že rodiny s některým členem v zahraničí konzumují častěji kvalitní potraviny jako je maso, mléčné výrobky a zelenina. Další způsoby, jak bývají remitence využity, jsou zejména investice do domácnosti, rekonstrukce či stavba domů (Salah 2008). Jak je s remitencemi nakládáno ovlivňuje také délka pobytu migranta v cizí zemi (Gassmann a kol. 2013). Ve spojitosti s finančními remitencemi se setkáváme s termínem „komodifikace vztahu“. Transnacionalizace mateřství se tak mnohdy nazývá komoditní mateřství. Matka dítěti zasílá dary, například oblečení, mobilní telefony, počítače atd. jako kompenzační role matky a snaží se tímto způsobem udržet s dítětem vztah. Komodifikace vztahů mezi matkami a jejich dětmi roste s délkou pobytu v zahraničí a s věkem dítěte (Ezzeddine 2011).

Délka pobytu rodiče v zahraničí má vliv i na aktuální situaci rodiny a vývoj dítěte, a je velmi důležité, v jaké fázi je zrovna rodina zanechaná ve zdrojové zemi zastižena. Stejně tak záleží na věku dítěte, pohlaví a důležité je i to, kdo se o dítě stará (Vanore a kol. 2015, Gassmann a kol. 2013). Dá se očekávat, že dopad emigrace matky na 3leté dítě bude odlišný než na dítě v pubertě. Stejně tak je velmi důležitá doba odloučení. O odloučení dítěte a matky, nebo naopak o jejich přilnutí mluví teorie *attachementu* (např. Ainsworth 1978), která se však v souvislosti s migrací objevuje zřídka, ne-li vůbec. Pokud dojde k odloučení matky v rané době vývoje jedince, může to velmi významně ovlivnit budoucí emoční i psychický vývoj jedince. S věkem dítěte souvisí i jeho zapojení do „transnacionální rodiny“. Již není pouze pasivním příjemcem péče od matky-emigranty, avšak může se aktivně podílet na podpoře vztahů apod. – například již není pouze příjemcem hovorů, ale může i sám volat. Stejně tak si dítě postupně spíše uvědomuje význam finančních remitencí v životě rodiny a snadněji pochopí důvody emigrace matky, popřípadě obou rodičů (Bonizzoni 2015).

Co se týče fyzického vývoje dítěte, na výživu a zdravotní stav dle Salah (2008) nemá migrace vliv. Po sociální stránce může rodina přicházet do problémů i v rámci komunity, jelikož s migrací se pojí odcizení rodiny od komunity (závist ze strany komunity, změna životního stylu a priorit), a i toto může mít vliv na následný vývoj dítěte (Salah 2008). Dopadů na rodinu může být mnoho a vždy je důležité, jaká je konkrétní situace v dané rodině, jaká je migrační strategie migranta a kdo se následně o děti stará (Luecke, Stoehr cit. 2018). Stejně tak je důležité, kdo z rodiny migruje, zda se to matka, otec či oba rodiče (Vanore a kol. 2015). Migrace matky je pro dítě méně snesitelná, než

migrace otce (Yianovich 2015). Pokud je dítě zanechané v péči prarodičů, je na tom zpravidla lépe než když se o děti stará otec. To je dané především tím, že prarodiče, jelikož jsou mnohdy v důchodovém věku, mají na děti víc času, oproti tomu otec je obvykle pracující člen domácnosti (Luecke, Stoehr cit. 2018).

Vzdělání je další oblast, na kterou může mít migrace vliv, avšak výzkumy se neshodnou, zda jde o vliv pozitivní či negativní. Některé výzkumy dokonce nepotvrdily žádný rozdíl mezi rodinami s migranty a bez nich (Gassmann a kol. 2013). Salah (2008) uvádí, že z důvodu nedostatečného povzbuzování rodičů následkem migrace dochází ke zhoršené školní docházce a nižšímu dosaženému vzdělání. Toto částečně potvrzují i Luecke a Stoehr (cit. 2018), kteří zároveň poukazují na pozitivní dopad remitencí, které umožňují dětem studovat například vysoké školy a mnohdy i samotný odchod rodičů je motivací pro děti dosahovat vyšších stupňů vzdělání (Cheainu-Andrei a kol. 2011). To především v případě, že migrují oba rodiče (Gassmann a kol. 2013).

Intenzivní negativní emoce, které děti z migrantských rodin prožívají, mohou snížit jejich životní potenciál a omezit jejich schopnost navázat bližší vztahy s okolím, což vede k dalším problémům, jelikož kontakt dětí s vrstevníky je pro zdravý vývoj jedince velmi důležitý (Cheainu-Andrei a kol. 2011). Může docházet i k úpadku morálních hodnot a děti se mohou vůči svým vrstevníkům cítit nadřazeni, jelikož dostávají pravidelně remittance (Givaudan, Pick 2013). Během vývoje a procesu socializace, mohou být děti vystaveny deviantním činnostem, jako je pití alkoholu, kouření, užívání drog (Cheainu-Andrei a kol. 2011). K těmto činnostem mohou děti snadněji sklouznout právě z důvodu absence rodičů nebo nedostačujícímu zájmu ze strany náhradních pečovatелů (Givaudan, Pick 2013). Mnohdy se dítě cítí být samo a naprosto odcizeno od svých rodičů. Stejně tak je zde riziko sexuálního zneužívání, především v případě, že migrující osobou je matka (Cheainu-Andrei a kol. 2011).

Závěry výzkumů se v mnoha případech doplňují, někdy jsou v rozporu. Migrace rodičů nemá vliv pouze na vývoj dítěte v době nepřítomnosti rodičů, ale na celkovou stabilitu rodiny a situaci po návratu migranta. Zde hraje velkou roli opět migrační strategie rodiny a řada dalších aspektů. Může být například předpokladem, že migrují členové pouze takových rodin, které mají pevnou strukturu a vazby v rodině (Gassmann a kol. 2013). Pokud tomu tak je, vztahy mezi dětmi a rodiči jsou po návratu migrujícího rodiče mnohem vřelejší a vývoj dítěte po návratu může být oproti nemigrujícím rodinám pozitivní (Luecke, Stoehr cit. 2018, Gassmann a kol. 2013). Migrace však může přinést i celkovou nestabilitu a opačným výsledkem může být odcizení rodičů a dětí nebo úplný rozpad rodiny následkem založení dalších rodin v cílových migračních zemích. Dítě je pak v naprosto nové situaci, se kterou se těžko vyrovnává (Cheainu-Andrei a kol. 2011, Salah 2008).

2.1.9 Specifika migrace mladé složky populace

Na prahu 21. století vznikla nová generace mladých lidí. Říká se jí „mileniálové“ (z angl. výrazu Millennials) nebo také „generace Y“ (Eisner 2005). Tato generace se liší od své předchozí, tzv. baby boomers, v mnoha ohledech. Mají jiný styl života a jsou motivováni jinými hodnotami. Společně s globalizací a novými technologiemi přichází i změna životního stylu. Roky narození, kterými se tato kategorie definuje se liší dle zdrojů. Obecně se jedná o následovníky baby boomers. Nejčastěji tento termín zahrnuje osoby narozené mezi roky 1981/1982 a 1996 až 2000 (Dimock 2018). Jedná se o generaci, která se setkala s moderními technologiemi ve specifické fázi svého dospívání. Podstatou je, že jsou zvyklí žít v multikulturním prostředí, ovládají jazyky a rádi cestují. Nejsou tolik fixováni na jedno místo, jsou více mobilní. Podstatu života vidí spíše v zážitcích, než v hypotékách a životních jistotách. Markantní roli zde hrají i rostoucí ceny nemovitostí. Všechny tyto informace jsou důležité, pokud analyzujeme aspirace dnešní mladé složky populace. Je motivována jinými hodnotami než předchozí generace ve stejném věku. Není ovšem pravdou, že by se jejich hodnoty změnily úplně, jen došlo k posunu o několik let. Jelikož všechny výzkumy byly uskutečňovány v době, kdy nejstarší složka této generace byla stále ještě mladá, zdálo se, že je generace v otázkách společenských hodnot, rodiny a kariéry naprosto odlišná. S odstupem času však můžeme pozorovat, že i „mileniálové“, pokud chtějí zakládat rodinu, volí spíše tradičnější způsob života, přiklánějí se k hypotékám a k přesunu z center měst na periferii. Jejich životní styl se velmi podobá stylu jejich rodičů, jen je celý tento proces o několik let posunutý. Prodlužuje se průměrný věk matek při prvním dítěti a roste emancipace. Je stále více mladých lidí studujících vysoké školy. Vzniká řada nových oborů spojených se sociálními sítěmi a online technologiemi, takže se logicky mění i povaha práce. Mnohdy dnes stačí jen počítač a přístup na internet. I toto je dle mého názoru důležité zohlednit, pokud se budeme v další části práce snažit zanalyzovat plány studentů do budoucna.

Výzkumy ohledně mobility mladé složky populace napříč zeměmi Evropské unie nejsou zatím k dispozici. Informace se tedy spíše čerpají z možných plánů a aspirací mladé složky populace více než z reálných dat o migraci. Tento přístup je zvolen i v našem výzkumu, jelikož se týká plánů do budoucna, a ne realizované migrace. Výzkum v této oblasti je však velmi perspektivní a porozumět hodnotám a aspiracím mladé složky populace je klíčem k poznání budoucnosti (Van Mol 2016).

Lze očekávat, že migrační aspirace mladých lidí (nebo jejich nedostatek) je spojen s dlouhodobějšími životními cíli jedinců, ve významu zlepšování osobní situace v dlouhodobém horizontu. Proto je důležité, aby výzkumy zohledňovaly motivace, cíle a aspirace jednotlivců (Boneva a Frieze 2001 cit. ve Van Mol 2016). Je však důležité si uvědomit, že migrační strategie neodráží přímo migrační realitu (Epstein, Gang 2006, Santacreu, Baldoni, Albert 2009, Cairns Smyth 2011, Cairns a kol. 2013, cit. ve Van Mol 2016). Zejména mladí lidé mohou vyjadřovat touhu k migraci, avšak často jsou silně fixováni na místo, kde žili kvůli blízkým přátelům a rodině, takže jim

jejich sociálně-ekonomické zázemí brání v mezinárodní migraci (Cairns a kol. 2013, cit. ve Van Mol 2016). Aspirace mladé složky populace by tak měla být chápána jako míra migračního potenciálu spíše než nějaká pravděpodobná budoucí migrace (Bjarnason, Thorlindsson 2006, s. 291, cit. ve Van Mol 2016). Kromě socioekonomické situace hraje velký vliv také osobní názor jednotlivce v dané chvíli. That (2009, cit. ve Van Mol 2016) zdokumentoval situaci v Litvě, kdy emigraci vyvolával nesoulad mezi vzdělávacím systémem a domácím pracovním trhem. Na příkladu Nizozemska můžeme vidět, že lidé, kteří jsou mnohem více nespokojeni s kvalitou veřejné sféry, mají vyšší sklon k migraci (van Dalen, Henkens 2012, cit. ve Van Mol 2016). Proto lze očekávat, že obecně více nespokojení lidé mohou více inklinovat k migraci.

S postupnou globalizací hraje migrační chování mladé složky populace velmi významnou roli nejen v rozvinutých státech světa. Především v Evropě je tento fenomén doprovázen stárnutím populace a změnou struktury obyvatelstva v produktivním věku. To je pak propojeno s řadou dalších problémů, jako je ekonomický vývoj i sociální situace v dané zemi (Ghita a kol. 2015).

Mladí lidé jsou jednou z nejvíce mobilních složek populace (King, Ruiz-Gelices 2003, cit. v Cairns 2014). V dnešní době je to dané především možnostmi ve vzdělávání a následném uplatnění na trhu práce. Jejich možnost migrace může být důležitým aspektem při jejich přechodu z oblasti vzdělávání do pracovního procesu. Geografická mobilita je tak teoreticky velkým potenciálem při dosažení kariérního úspěchu a pro maximalizaci kariérních příležitostí. Studenti tak mohou migraci a mobilitu brát jako adekvátní reakci na transformaci a změny na trhu práce (Leccardi 2005, s. 125, Stauber 2007, s. 37-38, Walther 2006, s. 120-121, cit. v Cairns 2014). Musejí se rozhodnout nejen pro to, co chtějí v budoucnosti dělat, ale také kde. Tato migrační strategie a aspirace k migraci se liší nejen dle geografické polohy, ale i dané společnosti a osobnosti jedince. Důležitým faktorem je vyspělost státu a ekonomická situace. Co se týče okrajových částí, venkova a méně vyspělých zemí, schopnost adaptace na mobilitu je velmi důležitá a hraje významnou roli v jejich dalším uplatňování na trhu práce.

Tendence k mobilitě či naopak k setrvání na určitém místě, je tedy kombinací situace jedince ve vztahu ke společnosti s jeho osobními charakteristikami (Carling 2014, s. 2, cit. ve Van Mol 2016). Výzkumy v oblasti mobility mládeže jsou čím dál víc populárnější, především jedná-li se o znevýhodněné regiony. Mezi průkopnické práce se řadí výzkum mobility mladých lidí ve venkovských oblastech Velké Británie (Jonese 1995, 1999 a Jamieson 2000, cit. v Cairns 2014). Řada studií zdůrazňuje vztah mezi lokalitou, trhem práce, sociální marginalitou a třídním postavením (viz např. Furlong a kol. 1996, MacDonald a kol. 2005, Pilkington, Johnson 2003, Shildrick 2006, Shildrick, MacDonald 2006, Simpson, Cieslik 2007, cit. v Cairns 2014).

2.2 Ukotvení teorií ve vztahu k Moldavsku

V teoretické části bylo probráno několik teoretických přístupů k migraci a představeno několik základních pojmů týkajících se migrace. Každé z uvedených témat se alespoň okrajově dotýká problematiky výzkumného tématu této diplomové práce a pro pochopení migrační situace v Moldavsku a potenciálu této země (ekonomického i migračního), bylo nezbytné je všechny představit. Uvedené teorie a koncepty však nemusí nutně v kontextu Moldavska fungovat bez výhrad. Mohou být specifické v originální podobě, jelikož i Moldavsko je specifickou zemí.

V následující kapitole si popíšeme, jak se vyvíjela migrace v Moldavsku. Dále se budu věnovat moldavské rodině v procesu migrace (finanční remitence) a problematice dětí „zanechaných“ v zemi původu. Sociální remitence jsou tématem, kterým se tato diplomová práce zabývá okrajově, a to především z důvodu dalších paralelních výzkumů na toto téma v současné době v kontextu Moldavska (např. Drbohlav a kol. 2017a; Košař 2018).

2.2.1 Základní charakteristika Moldavska

Moldavsko je nejhudší zemí Evropy. Podle indexu lidského rozvoje OSN (UN Human Development Index – HDI), používaného pro měření sociální prosperity v hodnoceních Rozvojového programu OSN (UNDP), je Moldavsko na 107. místě ze 188 zemí (UNDP 2018). K lednu 2017 žilo v Moldavsku 3 550 852 obyvatel (NBS 2018).

Moldavsko je nezávislou republikou od roku 1991, avšak stále není vyřešená situace s východní částí země – Podněsterskou moldavskou republikou (Drbohlav a kol. 2017b). Ekonomická a sociální situace Moldavska je poznamenána dlouhodobým úpadkem průmyslové výroby, nezaměstnaností a velkou mírou emigrace, která se týká především produktivní složky populace. Po získání nezávislosti a transformaci ekonomiky prošlo Moldavsko několika hospodářskými krizemi. Od 90. let je tak Moldavsko v neustálé stresové ekonomické situaci. To přináší i řadu následků v demografických procesech (porodnost, úmrtnost a migrace) (Gagauz a kol. 2016). V letech 1991–1992 došlo k hyperinflaci, následně se v letech 1993–1996 propadla ekonomika do recese a v letech 1998–1999 došlo k jejímu zhroucení. Ekonomický růst v letech 2000–2005 přispěl k hospodářské stabilitě, avšak nedošlo k markantnějšímu růstu ekonomických ukazatelů. Finanční krize v letech 2009 a 2014 opět prudce zasáhla životní podmínky obyvatelstva (Gagauz a kol. 2016). Tato poslední ekonomická krize tak vedla v Moldavsku ke zhoršení úrovně chudoby a lidského rozvoje, a to zejména ve venkovských oblastech. Je doprovázena vysokou mírou nezaměstnanosti, a to především u obyvatel ve věku do 29 let. Tato skutečnost je dána nejen omezeným množstvím pracovních příležitostí, ale také nekompatibilitou dosaženého vzdělání a odbornosti s možnostmi nabízenými na moldavském trhu práce. Mnoho mladých lidí studuje vysoké školy místo odborně zaměřených středních škol a poptávka se tak neseťká s nabídkou (Říhová, Černík 2011).

2.2.2 Demografická struktura obyvatelstva

Jak již bylo zmíněno v kapitole 2.1.1, demografická dividenda znamená velký potenciál pro ekonomický růst státu. V Moldavsku začala na počátku 21. století, avšak její trvání bylo zkráceno důsledkem socioekonomické situace a migrace produktivní složky populace (Gagauz, Tabac 2017). Míra nezaměstnanosti mladých a nedostatek vzdělání jsou hlavními překážkami k využití potenciálu demografické dividendy v Moldavsku. To se naopak potýká s rychlým stárnutím populace právě důsledkem masové migrace mladých lidí a produktivní složky populace, společně s nízkou měrou úhrnné plodnosti (Gagauz, Tabac 2017). Ta se drží posledních 10 let na hranici 1,3 dítěte (NBS 2018).

Dle expertních odhadů bude v roce 2050 každý třetí Moldavan starší 60 let. Tento trend je nemožné zvrátit, může dojít pouze ke změně natalitní politiky a stabilizovat populaci. Demografické stárnutí je tak jedním z nejzávažnějších demografických problémů Moldavska (Gușan 2014). V porovnání s rozvinutými zeměmi je proces stárnutí populace v Moldavsku mnohem rychlejší. Index stáří⁵ se ve Francii změnil z 8 % na 12 % během 80 let, v Belgii tento proces trval 70 let a ve Švédsku 50 let. V Moldavsku došlo ke změně indexu stáří ze 7,7 % v roce 1959 na 12,6 % v roce 1989, tedy změna trvala 30 let (Gușan 2014). Ideální je hodnota pod 9 %.

Mladá složka populace reprezentuje asi čtvrtinu populace Moldavska a stává se strategickou komponentou pro udržitelný rozvoj země. Ačkoli došlo k velkému poklesu nezaměstnanosti této složky populace, hodnoty jsou stále vyšší než průměr Moldavska (míra nezaměstnanosti dosáhla v roce 2014 7,2 % a průměr ostatních věkových skupin je 4 %). Pokles navíc neodráží realitu, jelikož je důsledkem nízké oficiální nezaměstnanosti, špatným statistickým zmapováním a emigrací mladé složky populace (Buciuceanu-Vrabie, Pahomii 2015).

Pokud se podíváme na průměrný věk matky při narození dítěte prvního pořadí, můžeme i v Moldavsku sledovat nárůst, avšak pomalejší, než tomu tak je například v Česku (tab. č. 1).

Tabulka č. 1: Vývoj průměrného věku matky při narození prvního dítěte, vybrané země, 1990-2030

	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Česko	24,70	25,00	26,47	27,95	29,15	29,80	30,60	31,15	31,46
Moldavsko	26,29	25,02	25,12	25,87	26,46	26,83	27,35	27,86	28,35

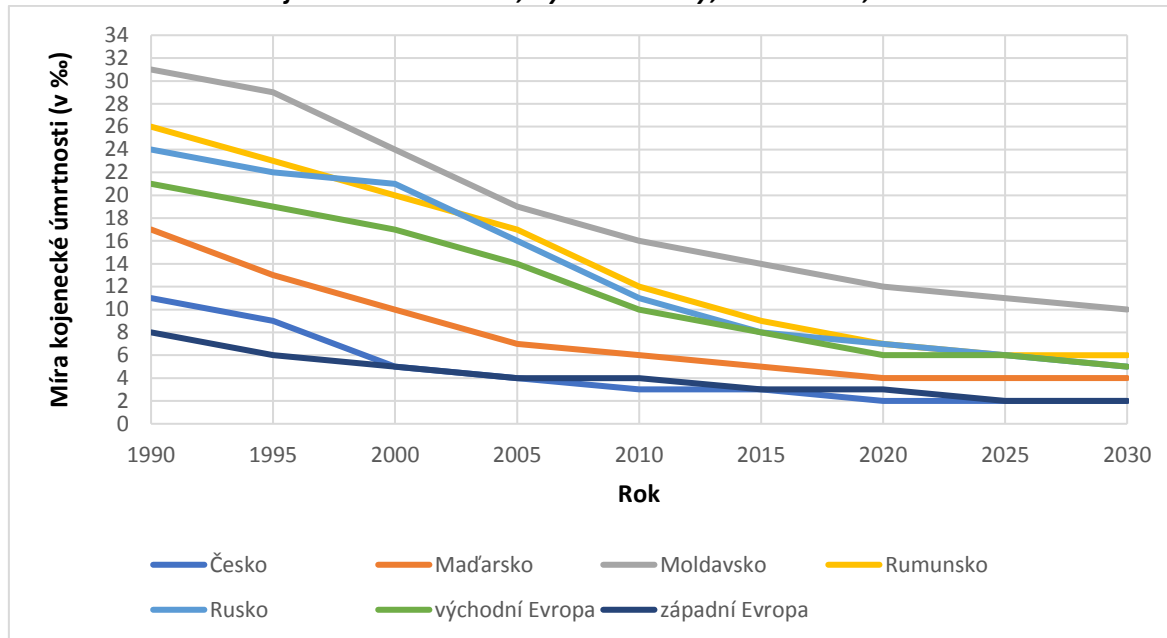
Poznámka: V Moldavsku zahrnuto i Podněstří. Do roku 2015 odhady, 2015-2030 data pro střední variantu.

Zdroj: UN DESA (2017b), World Population Prospects 2017. Vlastní úprava.

⁵ Index stáří – vyjadřuje, kolik je v populaci obyvatel ve věku 60 let a více na 100 dětí ve věku 0-14 let

Dalším problémem je i vysoká míra kojenecké úmrtnosti (9,7 ‰ v roce 2015) a úmrtnosti dětí do věku 5 let (11,7 ‰ v roce 2015) (Gagauz, Tabac 2017). Jak vidíme na obr. č. 3, odhady hodnot dle OSN jsou ještě vyšší.

Obrázek č. 3: Míra kojenecké úmrtnosti, vybrané státy, 1990-2030, v ‰

Poznámka: V Moldavsku zahrnuto i Podněstří.

Zdroj: UN DESA 2017b. World Population Prospects 2017. Vlastní úprava.

I vysoká míra kojenecké úmrtnosti a úmrtnosti dětí do věku 5 let zpomaluje potenciál využití demografické dividendy. Stejně tak poukazuje na nedostatečnou úroveň zdravotnictví a problém s hygienou – tedy v tomto případě s nevyhovující úrovní kanalizace a špatnými hygienickými podmínkami (jedná se o přibližně 67 % obyvatelstva, kteří se nepotýkají s těmito problémy) (Gagauz, Tabac 2017). Naděje dožití při narození byla v Moldavsku v roce 2016 odhadnuta na 67,3 let pro muže a pro ženy 75,9 let. V EU jsou průměrné hodnoty vyšší, a to 78 let pro muže a 83,4 let pro ženy (World bank Group 2018b).

Při odhadování úrovně zdravotnictví a osvěty v oblasti reprodukce obyvatelstva v Moldavsku je mimo jiné důležitým faktorem poměrně vysoká incidence HIV/AIDS infekce či syfilis. Dle WHO byla incidence⁶ HIV/AIDS v Moldavsku v roce 2013 odhadnuta na 17,3 nových případů na 100 000 obyvatel, u syfilis tomu bylo 64 nových případů. Pro srovnání, v České republice jsou hodnoty 2,2 nových případů pro HIV/AIDS a 6 pro syfilis (Gagauz, Tabac 2017).

Jak je vidět, Moldavsko se potýká s řadou problémů v oblasti reprodukce obyvatelstva a demografického chování. Mezi problémy patří stárnutí populace, nižší plodnost, vyšší kojenecká

⁶ Incidence – počet nových případů onemocnění za určité časové období (nejčastěji za rok) vztažený na populační jednotku (nejčastěji 100 000 obyvatel), dostupné z: [http://www.demografie.info/?cz_nemocnostukazatele=.](http://www.demografie.info/?cz_nemocnostukazatele=)

úmrtnost, a především vysoká míra emigrace. Všechny tyto výše zmíněné ukazatele (a další) pomáhají odhadnout úroveň společnosti daného státu a poukázat na jeho rezervy.

2.2.3 Problematika dat

Hlavním problémem migrace v Moldavsku je nedostatečné zmapování daného fenoménu včetně jeho statistiky. Národní statistický úřad (NBS – the National Bureau of Statistics) nemá obsáhlé a detailní informace o migraci. Jsou dostupná určitá data o imigraci (zahrnující zemi původu, občanství a důvod imigrace) i o emigraci (obsahující zemi cílovou, věkovou skupinu a pohlaví migranta). Databáze však není úplná a obsahuje pouze registrovanou (autorizovanou) migraci, tedy ty jedince, kteří se přeregistrují z místa trvalého bydliště a potvrdí dlouhodobou nebo trvalou emigraci. Autorizovaná data jsou sbírána Centrem pro státní informační zdroje (moldavsky IS "CRIS" Registru). Jedná se o státní instituci, která spadá pod ministerstvo informačních technologií a komunikace. Aktuální počet migrantů, kteří jsou začleněni do cirkulační či neoprávněné migrace, tak samozřejmě není známý. Další možná data by bylo možné získat z registru pohraniční policie (moldavsky Politia de Frontiera), avšak ta neposkytuje žádná data.

Další komplikací při mapování emigrace z Moldavska je dvojí občanství. Určitá část populace vlastní jak moldavský, tak rumunský cestovní pas. Mezi lety 1991–2014 to bylo 445 000 Moldavanů, kteří ke svému původnímu moldavskému získali také rumunské státní občanství (Cetățenie Română 2018). Vzhledem k tomu, že Rumunsko patří do Evropské unie, je tato skutečnost pro migraci z Moldavska velmi důležitá. Všechna data o přechodu hranic a opuštění země jsou z oblastí, které kontrolují moldavské úřady, není tam tedy zahrnuté Podněstří, a právě zmíněná migrace skrz Rumunsko. Data o migraci se tedy získávají především z:

- 1) již zmíněných autorizovaných či dokumentovaných emigrací;
- 2) registrace pracovní migrace – jedná se o ty, kteří pracují a hledají práci v zahraničí přes různé agentury;
- 3) opuštění země překročením hranic, které de facto mapuje obě již zmíněné skutečnosti.

Problém zde však je, že tato data nejsou dostupná (De Lim 2014, s. 13).

Na základě dat poskytnutých Národní agenturou pro zaměstnanost (ANOFM – The National Employment Agency of Moldova) je počet jedinců pracujících v cílové zemi s pracovní smlouvou zprostředkovanou speciálními organizacemi velmi nízký (přesný počet vzrostl 2,2násobně mezi roky 2014 a 2015 a je odhadován na 2 010 lidí) (Prague process 2015). V roce 2015 bylo největší zastoupení těchto žadatelů ve věkových skupinách 30–44 let (27,2 %) a 15–29 let (26,5 %). Kromě oficiálních statistických zdrojů můžeme data čerpat i z jiných výzkumů. Například NEXUS výzkum z roku 2013.

2.2.4 Historie migrace v Moldavsku

Faktory, které ovlivňovaly migraci v Moldavsku, když bylo ještě součástí Sovětského svazu, byly především ekonomické (hlavně pracovní uplatnění a vyšší mzdy v severním regionu), dále administrativní (jelikož docházelo k alokaci pracovních míst), vojenské a rodinné (velmi často docházelo k uzavírání smíšených manželství) (Drbohlav a kol. 2017).

Po rozpadu Sovětského svazu se situace změnila. Mezi roky 1989–1991 bylo migrační saldo víceméně nulové, v roce 1992 se migrační saldo stalo záporným, přičemž v roce 1994 byl poměr emigrantů ku imigrantům dvojnásobný. Etnický charakter migrace nebyl relevantní a migrace se stala čistě socioekonomickou záležitostí (Mosneaga 1999, s. 70–71, cit. v Drbohlav a kol. 2017b). Tento charakter má migrace dodnes (Drbohlav a kol. 2017b). Vyznačuje se vysokou intenzitou od roku 2000. V roce 2007 došlo k jejímu vrcholu a následnému propadu důsledkem ekonomické krize, kdy mohlo dojít k markantní proměně v cílových destinacích, a migrace tak nebyla tolik výhodnou. Poté došlo k nárůstu a objem migrantů byl znovu na vrcholu v roce 2010. Tento vrchol mohl být způsoben především opožděnou reakcí na ekonomickou krizi kombinovanou s masovou žádostí Moldavanů o rumunské občanství (týkalo se přibližně 256 000 obyvatel mezi roky 2010 a 2012).

Oblíbené cílové destinace emigrantů se liší. Před získáním nezávislosti to byly především státy Sovětského svazu, zejména státy spojené s ropným průmyslem. Po rozpadu Sovětského svazu vzrostla emigrace do Evropy, především do oblasti Středozemního moře (Itálie, Portugalsko, Španělsko, Řecko, Kypr). Během let 2002–2009 se stalo oblíbenou destinací i Irsko. V posledním desetiletí jsou atraktivními zeměmi především Francie, Belgie, Německo a začínají být atraktivní i země Skandinávie. Mezi postkomunistickými státy je nejoblíbenějšími zeměmi Česko, Polsko a Slovinsko (Drbohlav a kol. 2017b). Na důležitosti migračních sítí poukazuje skutečnost, že 70 % migrantů ve výzkumu NEXUS 2013 uvedlo, že před odjezdem měli nějaké kontakty v cílové destinaci (Zwager a kol. 2014).

2.2.5 Současná migrační situace v Moldavsku a charakteristické rysy emigrace

Statistiky se liší, ale dle Labour Force Survey se stala pracovní migrace ustáleným trendem v Moldavsku pro poslední dvě desetiletí se zhruba stejným počtem lidí (přibližně 340 000) zaměstnaných v zahraničí na určitý čas mezi roky 2008 a 2015 (NBS 2013). Přesná čísla je těžké určit hned z několika důvodů, které byly zmíněné výše.

Dle údajů z NEXUS v roce 2013 žilo 411 000 Moldavanů (12,4 % z celkové populace) dlouhodobě v zahraničí (tedy více než 12 měsíců), z toho 370 000 bylo pracovních migrantů. 56 % (206 000) bylo v Rusku, 22 % (81 000) v Itálii a mezi 2 % a 3 % (nebo 8 000 a 10 000) ve Francii, Turecku a Portugalsku (Zwager a kol. 2014). Na základě posledního sčítání z roku 2014, 209 000 Moldavanů pobývalo v zahraničí po dobu delší než 12 měsíců, což je asi 7,5 % celkové populace (NBS

2017). Celkový počet Moldavanů, kteří během kalendářního roku opustili Moldavsko se také liší. Dle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) opustilo přibližně 761 970 Moldavanů zemi během roku 2014 (De Lim 2014). Z tohoto počtu však nevíme, za jakým účelem lidé emigrovali a zda se již vrátili zpět či nikoliv. Jedná se pouze o data o emigraci.

Emigrace je především ekonomicky orientovaná (Prague process 2015). Mezi hlavní „push“ faktory patří nízká mzda v Moldavsku. Ve výzkumu Labour Force uvedlo 76,5 % respondentů jako důvod pro emigraci nízký plat (NBS 2013). Dalším „push“ faktorem je nedostatek pracovních míst, vhodných pro jejich dosažené vzdělání a kvalifikaci (celkem 8,8 % respondentů). To souvisí s již výše zmíněnou vysokou nezaměstnaností mladých lidí.

Výběr cílové destinace závisí na několika „pull“ faktorech, nejen těch ekonomických. V cílové zemi musí být samozřejmě dostatek pracovních nabídek pro migranta, který si musí být jistý, že jeho příjem zabezpečí rodinu v Moldavsku, a jeho migrace se mu tak vyplatí. Z těchto důvodů Moldavané migrují především do Ruska nebo zemí EU, USA, Kanady, Austrálie, Jižní Koreje, Spojených Arabských Emirátů, Kataru nebo Turecka (Drbohlav a kol. 2017b). Další faktor je spojený s přístupem na trh práce a vstupními požadavky dané země, tedy vízovou politikou. Moldavané mají bezvízový styk s Ruskem, Ukrajinou, Běloruskem, Kazachstánem apod. Tato skutečnost vede k velkému migračnímu proudu do těchto zemí, tedy států bývalého Sovětského svazu (Drbohlav a kol. 2017b). Posledním faktorem je kulturně – jazyková charakteristika obyvatelstva. Jak bylo zmíněno, Moldavané jsou obecně bilingvní, hovořící románským jazykem (rumunštinou/moldavštinou) a slovanským jazykem (ruštinou). Na základě toho emigrují Moldavané často do Ruska či například Česka nebo naopak Itálie, Španělska, Portugalska nebo Francie (Drbohlav a kol. 2017b). Kolem 76 % emigrantů je registrováno v Rusku a Itálii (Prague process 2015). Nedávné trendy poukazují na další důležitý „pull“ faktor pro budoucí migraci, a tím je fenomén „sjednocení rodin“, tedy rodinná migrace. Došlo k nárůstu dětí žijících v zahraničí především v rámci migračního toku do EU, jejich procentuální zastoupení vzrostlo ze 3,4 % v roce 2009 na 9,2 % v roce 2014 (Zwager a kol. 2014).

Na důležitost emigrace v Moldavsku ukazuje i procentuální zastoupení rodin emigrantů na celkové populaci. Téměř 30 % domácností mělo v roce 2014 jednoho, dva nebo více členů zapojených do mezinárodní migrace, a to dlouhodobě i krátkodobě (Zwager a kol. 2014).

Hlavním pozitivem mezinárodní migrace jsou finance v podobě remitencí, které Moldavsko s každým novým emigrantem získává. V roce 2008 tvořil podíl finančních remitencí plujících formálními kanály na HDP 31 %, což byl jeden z nejvyšších podílů na světě (Ghosh, 2011 v Říhová, Černík 2011). Jedním z možných problémů emigrace z Moldavska je její trvalý charakter (IOM 2008, cit. v Říhová, Černík 2011). I když je emigrace z Moldavska charakteristická svou cykličností (především do zemí bývalého Sovětského svazu), obecně má emigrace dlouhodobý charakter.

To může vést v čase k možnému poklesu zaslanych finančních remitencí důsledkem ochladnutí vztahů se zemí původu.

Jak bylo zmíněno výše, u Moldavska můžeme charakterizovat tři hlavní typy mezinárodní migrace. Jedná se o krátkodobou mezinárodní migraci především do CIS⁷ zemí. Dále pak dlouhodobou mezinárodní migraci především do zemí EU (Evropské unie). Poslední skupinou je legální dlouhodobá mezinárodní migrace do USA a Kanady. V posledních letech dochází k proměně migračních trendů. Daleko více jedinců se orientuje spíše na země EU než CIS. Krátkodobá i cirkulační migrace je postupně nahrazována migrací dlouhodobou. Tím, že se krátkodobá migrace postupně proměňuje v dlouhodobou, je také více dětí v zahraničí za účelem spojení rodiny. Dle NEXUS bylo v roce 2013 do dlouhodobé migrace za účelem spojení rodiny zapojeno 18 700 lidí. Stejně tak vzrostl i počet migrantů do USA a Kanady. Dlouhodobá migrace začíná být pro mladé Moldavany velmi atraktivní. Oproti generaci jejich rodičů také více tíhnou k migraci do severní Evropy, USA nebo Izraele (Zwager a kol. 2014).

Pokud se snažíme srovnat několik dat z různých zdrojů v rámci Moldavska, setkáváme se s problematikou dat, jelikož si často data protiřečí. Příkladem může být snaha o charakteristiku emigrantů z hlediska lokality, tedy zda emigrují spíše lidé z venkovských oblastí nebo z města. Na základě dat IOM, moldavští emigranti pocházejí především z urbánních oblastí (De Lim 2014). To může být vysvětleno například tvrzením, že migrace je selektivní proces a potvrzením skutečnosti, že do mezinárodní migrace jsou zakomponovány nejchudší vrstvy společnosti v mnohem menší míře než vrstvy bohatší. Dle jiných zdrojů můžeme tvrdit, že v procesu dlouhodobé migrace jsou obecně začleněny všechny vrstvy a složky populace, jak z venkova (75 %) tak z města (25 %) (CIVIS a IASCI 2010). Toto tvrzení může podpořit i skutečnost, že 2/3 všech opuštěných nemovitostí (domů i bytů) jsou na venkově. Celkově je opuštěno 9 % všech nemovitostí v Moldavsku. Důvodem může být emigrace (ať už interní nebo mezinárodní) či neochota nebo nedostatek možností nemovitost prodat (Zwager a kol. 2014).

Co se týče genderové skladby migrantů, i zde se statistiky různí. Dle IOM se do procesu emigrace zapojuje více žen než mužů (obr. č 4) (De Lim 2014).

⁷ Společenství nezávislých států (Commonwealth of independent states) – více informací zde <http://www.cisstat.com/eng/cis.htm>

Obrázek č. 4: Počet autorizovaných emigrantů dle pohlaví, Moldavsko, 2007-2012

Zdroj: Ministry of Information Technology and Communications/State Enterprise Centre for State Information Resources (SE SIRC “Registru”) v De Lim (2014). Vlastní úprava.

V procesu dlouhodobé migrace to je dle NEXUS 2013 opačně, tedy 56 % jsou muži a 44 % ženy. Obecně muži migrují spíše z chudších venkovských oblastí a migrují především do zemí bývalého Sovětského svazu. Ženy oproti tomu migrují zejména do zemí EU a jsou hlavně z urbánních oblastí. Toto poměrně unikátní “genderové rozdělení” emigrantů může být dané především poptávkou ve specifických odvětvích. Například stavební sektor v Rusku a na Ukrajině či v Portugalsku přitahuje muže, zatímco sektor služeb – catering, pomoc v domácnosti či chůvy v Itálii přitahuje ženy (Zwager a kol. 2014).

Mezi roky 2006 a 2016 došlo k nárůstu migrantů z Moldavska s terciérním vzděláním ve věkové skupině 15–24 let z venkovských oblastí (z 2,1 % na 4,6 %), ve věkové skupině 25–34 z urbánních oblastí byl nárůst o 6 % (z 5,6 % na 11,5 %), a pro obyvatele z venkovských oblastí o 8 % (4,3 % na 12 %) (NBS 2018).

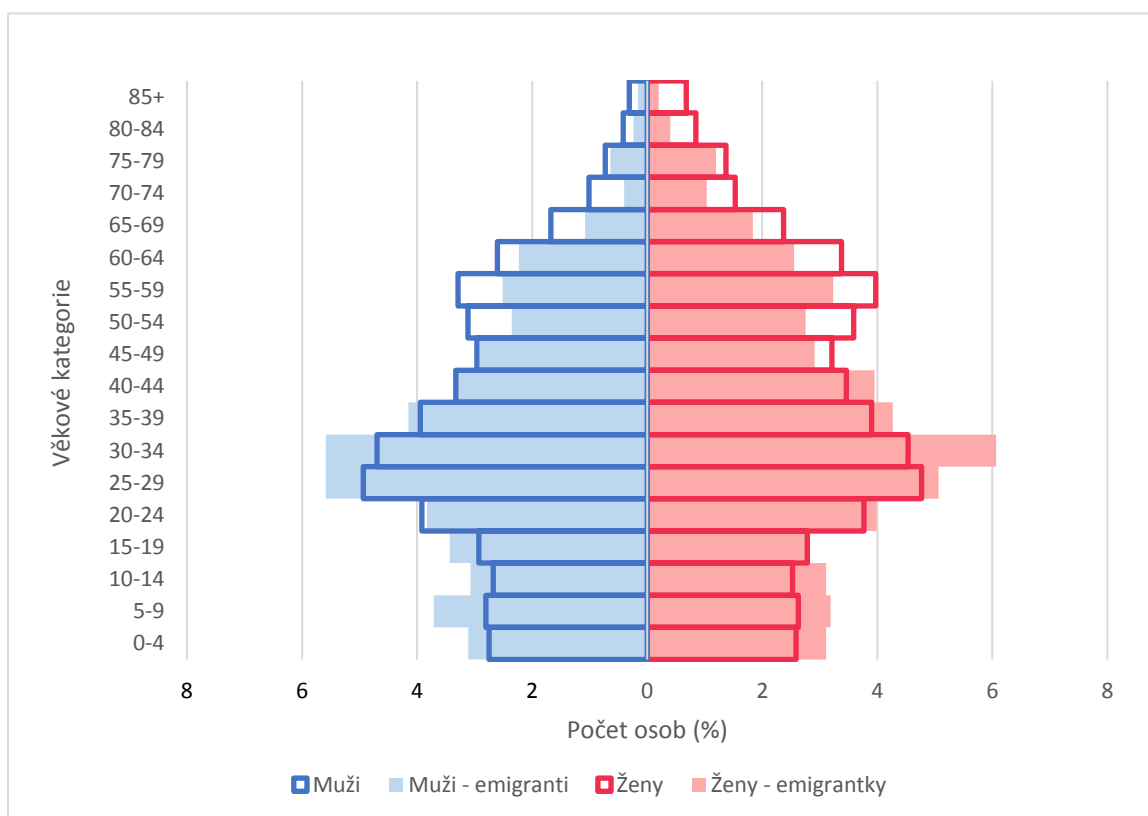
Obecně mají v průměru asi 2/3 migrantů odborné středoškolské vzdělání, celkem téměř 50 % migrantů nedokončilo nebo dokončilo terciérní vzdělání. Vyššího vzdělání dosahují více ženy než muži. Jak již bylo uvedeno, jedná se o populaci v produktivním věku, tedy o ekonomickou sílu. Tento odliv by mohl být potenciálním problémem pro Moldavsko (Prague process 2015).

Problémem je migrace především mladé složky populace, tedy ve věkové kategorii 18 až 29 let. Ta má několik podob a to:

- 1) pracovní migrace;
- 2) migrace za účelem vzdělání;
- 3) slučování rodin (Buciuceanu-Vrabie, Pahomii 2015).

Během let 2010 až 2014 byl zřejmý nárůst této věkové skupiny v celkovém objemu migrantů z 55 % na 66 % (Zwager a kol. 2014). Dle Prague process (2015) bylo v roce 2015 přibližně 5 500 mladých lidí v zahraničí, což je oproti roku 2008 přibližně 2,3% nárůst. Jedná se o studenty migrující na základě mezinárodních smluv v oblasti vzdělávání. Přibližně 91 % z těchto studentů bylo v roce 2015 v Rumunsku, 6 % v Rusku, 2,4 % v Bělorusku. Vidíme tedy markantní spojitost s Rumunskem (Prague process 2015). Při pohledu na obr. č. 5 můžeme sledovat rozdíl ve věkové struktuře moldavské populace a autorizovaných emigrantů dle pohlaví v roce 2016. Věková pyramida zde dokumentuje, že emigrantů je více v mladším věku, přičemž nejpočetnější věková kategorie je ve věku 25–35 let. Také je z pyramidy patrné to, co bylo již několikrát zmíněno, že obecně nejvíce emigruje produktivní složka populace.

Obrázek č. 5: Relativní věková struktura populace a autorizovaných emigrantů, dle pohlaví, Moldavsko, 2016, v %

Zdroj: NBS 2018. Vlastní úprava.

Co se týče délky pobytu migrantů a jejich návratnosti, je zde stále zvyšující se trend návratu do Moldavska. Stejně tak je stále častější cirkulační migrace. Čím starší je migrant, tím spíše se vrátí zpět do Moldavska, a to natrvalo (Zwager a kol. 2014).

Potenciální migrace, která je pro náš výzkum relativní, je definovaná jako "celková touha migrovat do budoucna". Ta je pro Moldavské obyvatelstvo považována za vysokou. Studie z roku

2007 ukázala, že 44,2 % obyvatelstva, především mladých a vzdělaných ve věku od 18 do 40 let, by chtělo migrovat, a to především do zemí EU (CIVIS a IASCI 2010).

2.2.6 Finanční remitence

Protože hraje migrace v Moldavsku markantní roli, je důležitým aspektem moldavské ekonomiky, především díky finančním remitencím, které z ní plynou. Remitence jsou tak jedním z nejčastějších témat výzkumníků v Moldavsku. Růst objemu zasílaných remitencí začal již v roce 1999 (CIVIS a IASCI 2010).

Nárůst migrantů znamená i nárůst peněz získaných z remitencí. Nárůst HDP z 16 948 MDL (moldavský leu) na 31 435 MDL, mezi roky 2009 a 2014 je zdůvodňován především příjmem remitencí (De Lim 2014). Moldavsko je v žebříčku zemí přijímacích remitence na předních pozicích. Dle Světové banky (World Bank) bylo Moldavsko na 6. místě v podílu remitencí k HDP⁸. Tento podíl činil téměř 22 % v roce 2016 (World Bank 2018). Dle Labour Force Migration studie z roku 2012 přibližně 81,3 % migrantů zasílalo remitence svým rodinám v Moldavsku (NBS 2013). Díky remitencím došlo nejen k celkovému nárůstu HDP, ale také ke zmírnění chudoby. The Household Budget Survey (HBS) ukazuje, že podíl remitencí ve všech domácnostech vzrostl ze 13,9 % na 17,1 %. Především na venkově se podíl remitencí zvýšil ze 16 % na 23 %. Co se týče městských oblastí, podíl je stabilní, kolem 12 % v roce 2012. Data z HBS také ukazují, že více než 22 % domácností těžilo v roce 2012 z remitencí. V roce 2008 bylo toto číslo nejvyšší, tedy 2,4 %, přičemž vyšší podíl těchto domácností byl na venkově - 29,5 % (De Lim 2014).

Migranty zasílající remitence do Moldavska můžeme rozdělit na tři skupiny:

- 1) ti, kteří zasílají remitence životním partnerům a dětem – tato skupina je největší, právě díky nízké intenzitě spojování rodin jsou často v zemi původu zanechání ti nejbližší;
- 2) ti, kteří se snaží peníze šetřit;
- 3) ti, kteří finance investují – tato skupina je nejmenší (CIVIS a IASCI 2010).

Remitence mají nepochybně významný a pozitivní dopad na makroekonomickou stabilitu Moldavska. Pomáhají vyrovnávat velký finanční deficit státu a podporují hodnotu měny. Hodnota remitencí je vyšší než příjmy z vývozu, čisté zahraniční přímé investice (FDI) a oficiální rozvojová pomoc obdržena Moldavskem (Zwager a kol. 2014). Na druhou stranu vytvářejí závislost rodin na remitencích, zvyšují nerovnosti a mohou podpořit i další migraci (IOM 2008a).

⁸ Srovnání s dalšími zeměmi viz World Bank
(https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.DT.GD.ZS?locations=MD&year_high_desc=true)

2.2.7 Rodina a Moldavsko, transnacionalismus a děti „zanechané“ v Moldavsku

Stejně jako v mnoha Evropských zemích, i v Moldavsku došlo k proměně ve struktuře rodiny během posledních desetiletí. Rodina se zmenšila následkem několika faktorů (Vanore 2015):

- 1) nárůstem urbanizace;
- 2) nárůstem nákladů spojených s výchovou dítěte;
- 3) feminizací migrace v Moldavsku;
- 4) snížením míry plodnosti.

Je těžké popsat přesnou podobu rodiny v Moldavsku, můžeme však tvrdit, že jsou obecně malé, „nukleární“ (především v městských oblastech), stále „tradiční“, s genderově rozdělenými rolami v domácnosti. Rozšířená rodina je velmi důležitá, především z hlediska péče o děti a domácnost, především v průběhu procesu migrace. Uvnitř rodiny jsou obvykle přesně dané povinnosti jednotlivých členů. Autoři obvykle uvádějí, že ženy s dětmi jsou obecně zodpovědné za přípravu jídla, pomáhají dětem se školní přípravou, doprovázejí je na lékařské prohlídky a tráví s dětmi čas během volna. Mají tedy na starosti všechny úkony spojené s chodem domácnosti. Co se týče péče o dítě, názor populace není genderově vyhraněn – volný čas s dítětem by tak měl trávit i otec. Mužská práce často obsahuje aktivity mimo domov – jsou spojené s péčí o zahradu či zemědělství. Hlavní rolí otce v rodině je obstarávat peníze (Peleah 2007, Vladicescu a kol. 2008, cit. v Vanore 2015). Muži v Moldavsku mají zodpovědnost za materiální blahobyt rodiny i za předpoklad, že toto zajištění znamená emigraci mužů do zahraničí kvůli nedostatečnému uplatnění na lokálním trhu práce (Peleah 2007, cit. v Vanore 2015). Muži jsou tak automaticky „hlavou rodiny“ a mají hlavní slovo v rozhodovacích procesech (UNICEF/CRIC 2008, str. 56, cit. v Vanore 2015). Stejně jako muži a ženy, mají i děti své specifické role v domácnosti. Nejčastěji se jedná o pomoc při péči o sourozence, pomoc matce v domácnosti. Jejich hlavní povinností je však studium (UNICEF/CRIC 2008, cit. v Vanore 2015). S emigrací rodičů se mění i jejich role v domácnosti. Děti mají úkony spojené s chodem domácností nikoliv jako výpomoc matce, nýbrž jako její substitut. Někdy se stávají primárním pečovatелеm o své sourozence či prarodiče a jsou vystaveni rozhodovacím procesům, které za ně doposud dělali rodiče. Musí obstarávat jídlo, vařit, uklízet apod. Největší změna se jeví pro děti žijící na venkově, jelikož se stávají zodpovědnými i za zahradu a úrodu (Vanore 2015).

Dle výzkumu Mazzucato a Schans (2011) činil podíl dětí žijících v transnacionálních rodinách v Moldavsku přibližně 29 %. Mimo to 16 % vzorku žilo v rodinách navrácených migrantů. Téměř 20 % mělo rodiče v zahraničí a jejich rodina byla stále kompletní a pevně fungovala, pro srovnání jen 4,5 % mělo jednoho nebo oba rodiče v zahraničí a byli rozvedení. Nejvíce rodin mělo v zahraničí otce a matka byla hlavním pečovatелеm. Na základě tohoto výzkumu, který se týkal především vlivu emigrace na školní výsledky dětí, byla prokázána vazba mezi remitencemi a školními výsledky dětí

v Moldavsku. Pokud nedocházelo k zasílání remitencí, děti se vyznačovali horšími výsledky ve škole. Pokud migruje otec, děti ve škole dosahují lepších výsledků než když migruje matka. Je to dané právě tradičním genderovým rozdělením rolí v rodině.

Transnacionální rodiny a děti „zanechané“ v zemi původu se tak staly středem zájmu mnoha mezinárodních organizací jako je UNICEF či IOM, stejně tak mnoha neziskových organizací. I Česká rozvojová agentura má v Moldavsku program na podporu dětí zanechaných v zemi původu následkem migrace. Není to rozhodně novým fenoménem a již řadu let se setkává s velkým zájmem z řad vědeckých i vládního sektoru.

Problémem, se kterým se moldavská společnost potýká, jsou i mladé rodiny. Ze socio-ekonomického hlediska jsou rodiny mladé složky populace často vnímané jako velmi zranitelné. Jejich nároky na život jsou velmi vysoké, ve srovnání s jejich nízkými příjmy a komplikovanou bytovou situací. Jejich příjmy tak mnohdy nepokryjí nutné výdaje. Přibližně 29 % mladých rodin není přizpůsobeno socio-ekonomickým podmínkám, většina z nich je na venkově. Přibližně 77 % z nich jsou rodiny s dětmi a jen 1/3 má vlastní bydlení. Zásah státu je tak v současné situaci v Moldavsku žádaný a nezbytný (Buciuceanu-Vrabie, Pahomii 2015).

2.3 Metodologie a metodika

Vzhledem k tomu, že cílem této diplomové práce je pochopit vliv rodičovské migrace na hodnotovou orientaci dětí a jejich aspirace emigrovat, postavila jsem náš výzkum na kvalitativním přístupu. Tento přístup jsme zvolila, jelikož je mou snahou zkoumat podrobné podmíněnosti a důvody jedinců k činnosti. Kvalitativní přístup je pružnější než kvantitativní a v tomto případě je vhodnější než přístup kvantitativní. Cílem výzkumu není pokrýt celou realitu ve společnosti, nýbrž podkrýt různá výzkumná témata a podrobněji probádat mnou vymezenou část a navázat tím na předchozí poznatky. Analýzu dat jsem provedla pomocí analytické indukce, tedy se snažím z pravidelností dané události odvodit obecné pravidlo o určité pravidelnosti platné pro další události na jiném čase nebo místě (Hendl 2005). Vzhledem k velikosti vzorku, který čítá 80 informantů, a způsobu analýzy dat, nejsou závěry zobecnitelné na celou populaci. Pro data i práci s nimi platí termín nenumerický (Hendl 2005). V určitých pasážích zmiňuji procentuální zastoupení určité odpovědi či zastoupení nějakého názoru, spíše však pro ujasnění charakteristiky výzkumného vzorku, než za účelem zobecňovat a vztahovat závěry výzkumu na celou populaci.

Mou snahou není deskripce reality, nýbrž snaha pochopit a porozumět motivaci studentů a vlivu absence rodičů na utváření jejich hodnot. Chci porozumět tomu, zda je moldavská společnost již natolik ovlivněná migrační situací a globalizací, že není podstatné, zda nějaký blízký člen rodiny emigruje. Je zde možnost, že může migrovat i vzdálenější příbuzný či známý a vliv bude stejný.

Výzkum samotný nevychází z jednoho teoretického východiska či konceptu migrace. Skládá se z několika dílčích přístupů, jelikož i samotné téma práce není vnitřně jednotné. Teorie či koncepty, o které se výzkum opírá, jsou popsány vždy v relevantní pasáži vlastní analýzy dat a diskutovány v souvislosti s výsledky mého výzkumu. Všechny nezbytné kroky, které jsem provedla, jsou popsány v následujících podkapitolách.

2.3.1 Metody výzkumu, techniky sběru dat a limity zvoleného přístupu

Nástrojem výzkumu je polostrukturovaný hloubkový rozhovor. Rozhovor samotný se skládá ze dvou hlavních částí – osobního dotazníku o informantovi a pár doplňujících otázek, u kterých informant volil z uzavřených odpovědí či si volil z nabídky možností (přílohy č. 1 a 2) a druhé části – hloubkového rozhovoru, kdy má tazatel k dispozici pouze otázky a okruhy, a je již na něm, jak celý rozhovor probíhá (seznam otázek v moldavštině a v angličtině viz přílohy č. 3, 4, 5 a 6). Všechny osobní karty informantů jsem přenesla do formátu programu IBM SPSS a soubor je možný získat na požádání.

Předpokládaná délka rozhovoru byla přibližně 40 minut, některé rozhovory byly samozřejmě delší, jiné naopak markantně kratší. To záleželo nejen na přístupu tazatele, ale také na osobnosti informanta a jeho otevřenosti. Některé části rozhovoru byly velmi citlivé a týkaly se osobních témat. I z tohoto důvodu jsem zvolila moldavštinu jako jazyk rozhovoru. Chtěla jsem tím docílit maximálního zisku informací a minimální ztrátě kvůli neznalosti jazyka. Pro informanty tak bylo jednodušší se přesně vyjádřit a vystihnout své pocity.

Práce v terénu začaly 11. října 2017 a pokračovaly až do konce listopadu 2017. Dne 15. prosince jsem provedla společně s kolegyněmi doktorandkami kontrolní telefonáty náhodně vybraným informantům, u kterých jsme měly určité pochybnosti o pravdivosti výpovědi. Stejně tak jsme prověřily ty rozhovory, které byly poskytnuty bez hlasové nahrávky. Informantům jsme položily pár základních otázek, na kterých jsme si ověřily validitu jejich výpovědi a zároveň ověřily, zda splňují naše kritéria pro výběr informantů (viz níže).

Pro snížení výskytu chyb ve výzkumu jsem použila triangulaci. Ta umožňuje navázat na sebe více metod, kterými pracujeme např. s jinými populacemi za účelem získání komplexnějšího obrazu reality. Jednotlivé techniky výzkumu se v praxi různě kombinují a dochází k jejich vzájemnému prostupování. Hendl (2005) popisuje tři typy triangulace:

- 1) datová – pracujeme s více datovými soubory, více případy atd.;
- 2) metodologická – pro analýzu a interpretaci dat využíváme různých metod;
- 3) výzkumnická – šetření provádí více výzkumníků.

Vzhledem k tomu, že jsem zvolila kvalitativní přístup, může se zdát, že 80 rozhovorů je příliš. Jak bylo zmíněno v úvodu, výzkum proběhl ve spolupráci se studentkami magisterského studia Demografie na ASEM. V rámci jejich praxe se podílely na sběru dat pro tento výzkum. Tazatelky jsem

společně s kolegyněmi vyškolila v rámci jednodenního školení a v průběhu celého výzkumu jsem s nimi byla v kontaktu. Snahou bylo diskutovat průběžné výsledky a v případě nutnosti podchytit chybné otázky a poupravit podobu rozhovoru. Pilotní kolo výzkumů tak neproběhlo přímo. Ve výsledku ze všech 80 rozhovorů jsem pro hlubší analýzu použila několik vybraných, které byly obsáhlé a odpovídaly potřebám této diplomové práce. Zbytek rozhovorů je zohledněn pouze v analýze týkající se transformace hodnot. Ačkoliv bylo snahou tazatelek přimět informanty k rozvinutí odpovědi na otázku hodnotové orientace, většinou byly neúspěšné. Jedná se tak o čistě kvantitativní vyhodnocení s uvedením četností odpovědi v našem výzkumném vzorku.

Metodika výzkumu je jednoduchá. Vzhledem ke skutečnosti, že všechny rozhovory probíhaly v moldavštině, setkávám se jak s problémem překladu, tak samotného zpracování rozhovorů odpovídajícím softwarem. Všechny rozhovory byly přepsány – kompletní transkripce v moldavštině a hlasové nahrávky nejsou součástí příloh této diplomové práce vzhledem k jejich obsáhlosti, avšak je možno všechny materiály poskytnout na základě žádosti. Následně byly části rozhovorů přeloženy do angličtiny (přílohy č. 7 až 10). Především na základě těchto částí jsem provedla analýzu dat. Orientace ve všech výpovědích, ještě s ohledem na jazykovou bariéru, byla poměrně problematická.

Dílní části, které jsou použity přímo v textu práce, jsem přeložila do češtiny. Jelikož se jednalo o překlad z moldavštiny do angličtiny a následně do češtiny, je nutno podotknout, že v průběhu překladu mohlo dojít ke ztrátě určité informace.

2.3.2 Vzorek výzkumu

Všichni informanti byli ve věku od 18 do 26 let, což je obvyklý věk studentů bakalářského a magisterského studia. Zároveň dochází v tomto věku k plánování budoucnosti. Jsem si vědoma toho, že mezi informanty může být až osmiletý věkový rozdíl, který může hrát roli při plánování jejich budoucnosti. Předpokládám tedy, že studenti ve vyšším věku by mohli mít jasnější a více promyšlené plány do budoucna. Všichni informanti byli z moldavských univerzit lokalizovaných v Kišiněvě (list univerzit v příloze č. 11) a všechny rozhovory se v Kišiněvě také odehrály.

Informanti byli rozděleni do dvou skupin. První část vzorku, kterou nazývám skupinou A, byli studenti splňující kritéria zmíněná výše, jejichž rodiče strávili více než 1 rok v zahraničí do dovršení 18 let věku studenta. Mohlo se jednat o dlouhodobý pobyt či přerušovaný, doba strávená v zahraničí však musela být v součtu delší než 1 rok. Rozhovor byl proveden s 20 ženami a 20 muži. Deset žen pocházelo z venkovské oblasti, 10 žen z městské, stejně tak muži vždy 10 a 10.

Druhá skupina, skupina B, je kontrolní skupinou. Jedná se o studenty, splňující všechna kritéria stejně jako ve skupině A, až na první, tedy podmínku pobytu jejich rodičů v zahraničí. Zde se naopak jedná o studenty bez „rodinné“ migrační minulosti. Dotázaly jsme se stejného počtu lidí, tedy 40. Opět se stejným rozdělením na muže a ženy a město versus venkov. Techniku sběru dat

jsme použily „snow ball“. Naše tazatelky se přes známé a kontakty dostaly většinou k prvnímu informantovi a následně přes síť vazeb k dalším. Nebylo tedy snahou dojít k reprezentativnímu vzorku, který odráží realitu. Jelikož jsem zvolila kvalitativní přístup a induktivní analýzu dat, není to ani cílem výzkumu a nutností při aplikaci dané zvolené metody. Mým cílem je najít rozdílnosti uvnitř naší skupiny informantů a na základě jejich výpovědí a životních příběhů dojít k určitým závěrům a vyvodit možné podmíněnosti. Hlavní snahou je mimo jiné vytvořit určitou typologii daného výzkumného vzorku ve vztahu k jejich budoucímu migračnímu chování a rodinné migrační historii.

Tabulka č. 2: Charakteristiky výzkumného vzorku a četnost vybraných odpovědí v jednotlivých skupinách

	A	B
Průměrný věk (roky)	22,5	22
Striktně věřící	21	21
Moldavský pas	28	21
Moldavský i rumunský pas	11	19
Bakalářské studium	26	27
Navazující magisterské studium	12	13
Jste spokojeni s životem v Moldavsku? - Ano	7	11
Chcete pokračovat ve studiu? - Ano	22	24

Zdroj: Vlastní výzkum.

Na základě tabulky č. 2 vidíme, že vzorek výzkumu je poměrně vyvážený. Jediným rozdílem je četnost moldavského a moldavského a rumunského pasu (tomuto tématu se více věnuji v kapitole 3.1.5). Každý informant získal identifikační číslo dle skupiny, do které náleží, tedy AXX a BXX. V diplomové práci používám tyto identifikační čísla u jednotlivých výpovědí informantů pro lepší orientaci, zda se jedná o informanta ze skupiny A či B. V tabulce č. 3 je pak souhrn cílových zemí rodičů skupiny A a charakter migrace.

Tabulka č. 3: Cílové destinace rodičů a charakter migrace, skupina A

ID	Cílová země matky	Charakter migrace matky	Cílová země otce	Charakter migrace otce
A1	Itálie	dlouhodobá migrace	Portugalsko, Itálie	dlouhodobá migrace
A2	Rusko	cirkulační migrace	x	x
A3	Itálie	dlouhodobá migrace	Itálie	dlouhodobá migrace
A4	Moldavsko	x	Rusko, Polsko, Portugalsko	dlouhodobá migrace
A5	Řecko	dlouhodobá migrace	Řecko	dlouhodobá migrace
A6	Moldavsko	x	Rusko	dlouhodobá migrace
A7	Itálie	dlouhodobá migrace	x	x
A8	Moldavsko	x	Germany, Portugalsko, Itálie	dlouhodobá migrace
A9	Israel	dlouhodobá migrace	USA	
A10	Itálie	dlouhodobá migrace	Itálie	dlouhodobá migrace
A11	Rusko		Rusko, Rumunsko	cirkulační migrace
A12	Itálie	dlouhodobá migrace	Itálie	dlouhodobá migrace
A13	Portugalsko	dlouhodobá migrace	Portugalsko	dlouhodobá migrace

A14	Rusko, Česko, Rusko	cirkulační migrace	Rusko, Ukrajina	
A15	Moldavsko	x	Rusko, Rusko	dlouhodobá migrace
A16	Rusko	dlouhodobá migrace	Moldavsko	x
A17	Rusko, Itálie	dlouhodobá migrace	x	x
A18	Rusko	cirkulační, dlouhodobá migrace	Rusko	cirkulační, dlouhodobá migrace
A19	Itálie	cirkulační migrace	x	x
A20	Rusko	cirkulační, dlouhodobá migrace	Rusko	
A21	Polsko, Anglie	dlouhodobá migrace	Polsko, Anglie	dlouhodobá migrace
A22	Itálie	dlouhodobá migrace	Moldavsko	x
A23	Rusko	dlouhodobá migrace	Rusko	cirkulační migrace
A24	Japonsko	dlouhodobá migrace	Rusko	dlouhodobá migrace
A25	Moldavsko	x	Rusko	cirkulační migrace
A26	Itálie	cirkulační, dlouhodobá migrace	Rusko	dlouhodobá migrace
A27	Španělsko	dlouhodobá migrace	Rusko, Turecko, Španělsko	dlouhodobá migrace
A28	Rusko, Rusko	dlouhodobá migrace	Španělsko, Rusko	dlouhodobá migrace
A29	Itálie, Rusko, Itálie	cirkulační, dlouhodobá migrace	Moldavsko	x
A30	Moldavsko	x	Rusko	dlouhodobá migrace
A31	Rusko	cirkulační migrace	Rusko	cirkulační migrace
A32	Rusko	cirkulační migrace	Rusko	cirkulační migrace
A33	Rusko	cirkulační migrace	Moldavsko	x
A34	Moldavsko	x	Rusko, ČR	cirkulační migrace
A35	Rumunsko, Česko, Francie a další		Romania, Česko, Francie	cirkulační migrace
A36	Itálie	dlouhodobá migrace	Rumunsko, Rusko	cirkulační migrace
A37	Rusko, Itálie	dlouhodobá migrace	Rusko, Itálie	dlouhodobá migrace
A38	Moldavsko	x	Rusko	dlouhodobá migrace
A39	Ukrajina	dlouhodobá migrace	Moldavsko - ale nová rodina	x
A40	Rusko, Rusko	dlouhodobá migrace	Rusko, Rusko	cirkulační migrace

Poznámka: x – údaje nejsou relevantní, jelikož rodič zůstal v Moldavsku.

Zdroj: Vlastný výzkum.

2.3.3 Rozhovor

Jak již bylo zmíněno, podkladem výzkumu je polostrukturovaný hloubkový rozhovor. Ten se skládal z 5 částí. První část se týkala migrační zkušenosti a minulosti rodičů. Konkrétně jsme se ptaly na cílovou zemi, dobu strávenou v zahraničí, rodinnou situaci v průběhu nepřítomnosti rodičů, důvody migrace, vzdělání rodičů a jejich zaměstnání jak v Moldavsku, tak v cílové destinaci, jejich

spokojenost v cílové zemi, situaci po návratu rodičů a jejich plány do budoucna. Zda rodiče chtějí opět migrovat, zůstat v zahraničí, vrátit se natrvalo a začít například vlastní podnikání apod. Všechny tyto otázky se týkaly skupiny A. Ve skupině B došlo k modifikaci otázek a ptaly jsme se spíše na cestování a dovolenou trávenou v zahraničí, jejich vlastní zkušenost s cestováním, důvody, proč jejich rodiče nechtěli emigrovat za prací apod.

Ve druhé části jsme se ptaly na jejich rodinnou situaci obecně. Ta byla společná pro obě skupiny. Zajímalo nás, zda jsou informanti z úplné rodiny, zda mají sourozence, s kým bydlí apod.

Třetí část byla zaměřená na emoční situaci informanta v průběhu nepřítomnosti rodičů. Jak často byli v kontaktu s rodiči, zda se cítili být opomíjeni, jaký způsob komunikace využívali, zda své rodiče někdy navštívili v zahraničí, kdo se o ně staral v době nepřítomnosti rodičů, zda se cítili být vyspělejší než jejich spolužáci a kamarádi apod. Opět relevantní pro skupinu A. Ve skupině B jsme se ptaly na podobné otázky: jak důležité je pro rodiče vzdělání, zda se cítili být opomíjeni, kdo pro ně byl nejbližší osobou, jestli se cítili být vyspělejší (mentálně) než jejich vrstevníci apod.

Čtvrtá část se týkala materiálního blahobytu a otázky byly stejné pro obě skupiny. Tázaly jsme se, zda měli v průběhu dětství dostatek financí, kdo se o finance staral, zda dostávali kapesné, co pro ně znamenají peníze v jejich životě, jaké měli známky ve škole a zda na ně rodiče kladli důraz.

Pátá část se týkala hodnot a budoucnosti studentů. Zda plánují budoucnost, kde se vidí za 5 let, zda chtějí opustit Moldavsko, zda chtějí vstoupit do manželství, mít děti, co pro ně znamená rodina, smíšená manželství apod. Tato část byla stejná pro obě skupiny a pro naši analytickou část je stěžejní.

Poslední část je zaměřená na demografické charakteristiky, úroveň dosaženého vzdělání, jazykovou vybavenost jedinců a osobnostní test. Tato část byla pro obě skupiny stejná.

2.3.4 Vybrané charakteristiky informantů jejichž výpovědi jsou užity v analýze dat

Celkem bylo tedy osloveno 80 studentů. V této kapitole se budu blíže věnovat pouze těm, jejichž výpovědi jsem použila v analytické části textu.

Tabulka č. 4: Vybrané charakteristiky informantů jejichž výpovědi jsou užity v analýze dat

ID	Pohlaví	Lokalita	Věk	Jste věřící?	Kdo z rodičů emigroval
A1	muž	město	24	ano	oba
A2	muž	město	22	ano	matka
A3	muž	město	25	ne	oba
A4	muž	město	23	ne	otec
A5	muž	město	20	ne	oba
A6	muž	město	22	ne	otec
A7	muž	město	18	ano	matka
A8	muž	město	21	ano	otec
A10	muž	město	20	ne*	oba
A12	muž	venkov	19	ano	oba

A14	muž	venkov	23	ne	oba
A15	muž	venkov	22	ano	otec
A16	muž	venkov	20	ne	matka
A17	muž	venkov	23	ne	matka
A19	muž	venkov	22	ne	matka
A20	muž	venkov	20	ano	oba
A23	žena	město	23	ano	oba
A24	žena	město	21	ne	oba
A25	žena	město	22	ano	otec
A27	žena	město	19	ne	oba
A28	žena	město	20	ano	oba
A29	žena	město	23	ne*	matka
A32	žena	venkov	21	ano	oba
A33	žena	venkov	22	ano	matka
A34	žena	venkov	22	ano	otec
A36	žena	venkov	20	ne*	oba
A37	žena	venkov	22	x	oba
A38	žena	venkov	18	ne*	otec
B1	muž	město	22	ano	x
B3	muž	město	22	x	x
B4	muž	město	24	ano	x
B10	muž	město	25	ne	x
B24	žena	město	23	ne*	x
B31	žena	venkov	25	ne	x
B33	žena	venkov	19	ano	x
B34	žena	venkov	21	ano	x

Poznámka: x – chybějící hodnoty, * informanti uvedli odpovědi jako „50/50“ či „částečně“. Pro analýzu týkající se víry jsou tyto informanti zařazeni do kategorie „nevěřící“.

Zdroj: Vlastní výzkum.

3 ANALÝZA VLASTNÍCH DAT

Jak bylo zmíněno v kapitole cíle práce, hlavním výzkumným záměrem je zjistit, zda je nějaký rozdíl v migrační strategii jedinců z rodin s migrační historií a jedinců z rodin „nemigrantů“. Zda je důležité, že došlo k odloučení rodiče a dítěte na určitou dobu a že rodič migroval do zahraničí. Zda studenti plánují svou budoucnost a chtějí opustit Moldavsko, nebo chtějí zůstat. Tomuto tématu je věnována hned první část analýzy dat. Věnuji se tedy plánování do budoucna a aspiracím migrovat do zahraničí či zůstat v Moldavsku. Zda jsou informanti motivovány jednáním svých rodičů anebo naopak nekopírují jejich modely chování. Na tuto kapitolu navazuje část zabývající se porozumění možným bariérám informantů v procesu migrace – jako je jazyková vybavenost studentů a jejich vlastní migrační zkušenosti apod. Následuje blok týkající se transformace hodnot studentů a názory na význam rodiny, manželství, jejich touhy mít děti a zakládat vlastní rodiny. Zde opět dochází ke snaze porovnat skupinu A a skupinu B v jednotlivých výpovědích a názorové orientaci. Dalším vedlejším, avšak souvisejícím přínosem je částečné zmapování sociálních remitencí, kterým je věnována závěrečná část analýzy. I když ke sběru dat došlo v rámci kolektivní spolupráce, analýza a interpretace dat v následujících kapitolách je moje samostatná práce.

3.1 Migrační strategie studentů a plánování budoucnosti

Tato část analýzy je postavená na předpokladech teorie kumulativních příčin (blíže viz kapitola 2.1.6). Pro mou analýzu jsem teorii kumulativních příčin využila jen ve vztahu potenciální emigrace dětí k emigraci rodičů, tedy na mikroúrovni. Zajímá mne, zda skutečnost, že rodiče emigrovali, nějak předurčuje jejich potomky k emigraci. Není tak pro mne důležitá makroekonomická úroveň a předpoklad, „že pohyb pracovníků z jedné oblasti do jiné sebou nese ztrátu lidského kapitálu pro vysílající místa a zisk pro přijímající. To pak snižuje poptávku po práci u prvně uvedených a zvyšuje v případě druhých. Migrace působí následně na pracovní trh, kde se vytváří další pracovní místa, což vede opět k migraci a vzniku nových pracovních pozic, a tak dále“ (Stojanov, Gladišová 2011, str. 24).

Teoretickým východiskem vztahu migrace rodičů a plánů dětí emigrovat byl konkrétně výzkum mapující vliv emigrace rodičů z Mexika do USA na budoucí směřování dětí (Kandel, Kao 2000). Emigrace z Mexika do USA existuje již několik desítek let. Mnoho výzkumů se zabývá tímto migračním proudem a jeho důsledky, stejně tak problematikou dětí zanechaných v zemi původu, která s touto migrací souvisí. Ve výzkumu se autoři zaměřovali i na vliv vzdělání. Vycházeli totiž z předpokladu, že v USA většinou pracuje nekvalifikovaná pracovní síla a vzdělání je pro ně tudíž zbytečné a možná i překážkou. Na druhou stranu jejich remituující rodiče je ve vzdělání podporují.

Vliv vzdělání v tomto procesu neanalyzuji, jelikož můj vzorek výzkumu jsou pouze studenti vysokých škol.

Na základě výpovědí informantů se snažím zjistit, jaké jsou jejich motivy pro potenciální emigraci a zda by byli ochotni zopakovat migrační chování svých rodičů. Mým záměrem je tedy nalézt ve výpovědích nějaké vzorce potenciálního migračního chování, které by spojovaly podobné výpovědi a na jejich základě pak popsat charakteristiku těchto skupin. Abych neopomenula onen faktor emigrace rodičů v analýze, snažím se v každém ze 4 vytvořených typů analyzovat zvlášť skupinu A (studenti z migrační rodiny) a skupinu B (rodina bez osoby začleněné do procesu migrace) a zjistit, zda a v čem se plány těchto skupin liší.

Při kvalitativním přístupu k analýze rozhovorů jsem na základě výpovědí rekonstruovala pravděpodobný typ aspirace studentů ve vztahu k migračnímu procesu a rozdělila jsem informanty do celkem 4 skupin. Tazatelky položily informantům během rozhovoru tři otázky týkající se jejich plánů do budoucna a to:

1) *Plánuješ zůstat v Moldavsku nebo jít do zahraničí?*

2) *Kde se vidíš za 5 let?*

3) *Opustil/a bys svou rodinu na určitou dobu, pokud bys dostal/a dobře placenou práci v zahraničí?*

Otázky sloužily jako první vodítko k rozdělení informantů na skupiny. Následně jsem se snažila najít rozdíly mezi skupinou A a B.

Pokud by se ve skupině studentů, kteří chtějí emigrovat a nechtějí zůstat v Moldavsku objevili jen studenti ze skupiny A, mohla by se uznat zúžená platnost teorie kumulativních příčin na mém vzorku informantů. Emigrace rodičů by tak viditelně podporovala emigraci dětí. Na základě výpovědí informantů z obou skupin (tab. č. 5) však vidíme, že rozdělení je v obou skupinách velmi podobné, neboť ve skupině A je o něco více informantů rozhodnutých odejít z Moldavska. To může však být dáno tím, že je pak méně informantů v kategorii „nevím“ a „odejít a vrátit se“ ve skupině B.

Tabulka č. 5: Migrační chování dle skupin, absolutní četnosti a %

	Chcete zůstat v Moldavsku?			
	ano	ne	nevím	odejít a vrátit se
skupina A	14	17	6	3
	17,5 %	21,2 %	7,5 %	3,8 %
skupina B	15	14	10	1
	18,8 %	17,5 %	12,5 %	1,2 %

Zdroj: Vlastní výzkum.

Toto poznání může spíše podporovat koncept „migrační kultury“. Je totiž možné, že moldavská společnost je emigračně nastavená (tendence k mezinárodní migraci je již silně ukotvena

a stala se normou v celé společnosti) a že bezprostřední zkušenost s emigrací člena rodiny (v našem případě pouze rodiče) studenty tedy neovlivňuje nijak zásadně.

Obecně jsou důvody emigrace na základě našeho výzkumu z velké části ekonomicky orientované:

(T): „Plánuješ zůstat v Moldavsku nebo jít do zahraničí?“

(I): „Jít“.

(T): „Proč?“

(I): „Protože platy v Moldavsku jsou velmi nízké.“

(T): „Kde se vidíš za 5 let?“

(I): „V jiné zemi.“ (A3)

Na základě podoby výpovědí mých informantů jsem je tedy rozdělila do čtyř hlavních skupin:

- 1) ti, kteří chtějí emigrovat;
- 2) ti, kteří chtějí na čas emigrovat, ale pak se vrátit zpět do Moldavska;
- 3) ti, kteří nechtějí opustit Moldavsko;
- 4) ti, kteří nejsou zatím rozhodnuti.

Vzhledem k velkému počtu informantů dále v textu uvádím jen vybrané příběhy informantů, kteří potvrzují pravidla dané skupiny a jejich odpovědi jsou obsáhlejší nebo se naopak určitým způsobem vymykají, ale stále do skupiny patří. U těchto vybraných informantů sleduji i jejich historii a snažím se najít souvislosti s jejich dospíváním a dalšími faktory.

Každá skupina je ještě rozdělena podle migrační zkušenosti rodiny, tedy zachovávám rozdělení na skupinu A a skupinu B s cílem nalézt podobnost, popřípadě rozdílnost motivací k migračnímu chování a zjistit tak, zda se tyto skupiny nějak liší. Jejich jediným rozdílem je migrační zkušenost rodičů, jinak se jedná o téměř totožný vzorek informantů, co se pohlaví, lokality dospívání a vzdělání týče.

Dalším krokem analýzy je tedy skrz výpovědi vybraných informantů, které dle mého uvážení nějak reprezentují větší počet informantů v mém vzorku, popsat rozdílnost v motivacích jednotlivých studentů a pokusit se najít souvislost s emigrací jejich rodičů. Stejně tak zde narážíme na migrační teorii NELM (kap. 2.1.6), která chápe migraci jako „rodinnou strategii“ pro diverzifikaci příjmů. Pokud by například studenti uváděli jako důvody především důvody ekonomické s odkazem na podporu jejich rodičů, mohli bychom se přiklonit k tvrzení, že NELM teorie může platit i v Moldavsku. V souvislosti s transnacionalismem by se pak mohlo předpokládat, že sami studenti by remitovali finance zpět do Moldavska svým rodičům.

Pro utvoření správných závěrů z mé analýzy je nezbytné připomenout, že vzorek výzkumu jsou studenti ve věku 18–26 let. V budoucím migračním chování se může odrážet nejen emigrace rodičů, ale i dosavadní migrační zkušenost studentů – viz některé výpovědi. Dle Szyszka (2017) to

nemusí být jen emigrace, ale i návštěva cizí země za účelem turistiky, která ovlivňuje jedince v jeho budoucím migračním chování. Je tedy obecně obtížné odlišit souvislost jednání s turistikou, jejich vlastní emigrační zkušenosti a s rodinnou migrací.

V následujících podkapitolách je tedy mou snahou blíže charakterizovat jednotlivé typy studentů dle jejich potenciálního migračního chování a snažit se najít další faktory, které by jejich rozhodování mohly ovlivňovat.

3.1.1 Skupina první – tendence emigrovat

Tato skupina se vyznačuje jedním společným rysem. Všichni informanti zařazení do této kategorie vidí v emigraci řešení. Chtějí opustit Moldavsko, pravděpodobně dlouhodobě. Pokud bych vycházela z předpokladu teorie kumulativních příčin, dalo by se předpokládat, že studenti ze skupiny A budou kopírovat emigrační chování svých rodičů a jejich cílové země budou totožné zemím rodičů. Významnou roli při rozhodování studenta by tak měly hrát především pull faktory cílové země. Studenti znají danou cílovou destinaci z vyprávění od svých rodičů a po srovnání s Moldavskem se rozhodnou zemi opustit. Důvody skupiny A by se tak markantně lišily od důvodů skupiny B, kde sice mohou být také významné pull faktory cílových zemí, avšak informace o cílových zemích jsou získané skrz jiné kanály.

Hlavní motivací informantů k emigraci je současná ekonomická situace v Moldavsku. Dalo by se tedy obecně říci, že je zde velmi silný push faktor, který je vlastně silnější než pull faktory, jak by se dalo možná předpokládat, pokud bychom na potenciální emigraci nahlíželi jako na následek emigrace rodičů. Pokud bychom se drželi tohoto předpokladu vyvstává otázka, na základě čeho se rozhodují informanti ze skupiny B.

Tabulka č. 6: Srovnání zemí rodičů a potenciálních cílových zemí studentů ze sk. A

Jméno informanta	Cílová destinace informanta	Matka – cílová destinace	Otec – cílová destinace	stav rodičů
A16	Francie	Rusko	Moldavsko	zpět
A14	Kanada	Rusko, ČR, Rusko	Rusko, Ukrajina	matka stále v zahraničí, o tci žádné informace
A15	Amerika	Moldavsko	Rusko	zpět
A18	Španělsko	Rusko	Rusko	oba v zahraničí
A2	Evropa	Rusko	žádné informace	zpět
A24	Japonsko	Japonsko	Rusko	oba v zahraničí
A39	Německo	Ukrajina	Moldavsko ale jiná rodina	zpět
A4	Amerika	Moldavsko	Rusko, Polsko, Portugalsko	zpět
A5	Rumunsko, Německo	Řecko	Řecko	oba zpět

Zdroj: Vlastní výzkum.

Na základě tabulky č. 6 vidíme, že jen informantka A24 se shoduje ve volbě cílové země na základě emigrace matky. Teorie kumulativních příčin se v tomto případě příliš nepotvrzuje. Toto je poměrně překvapivým zjištěním, pokud bychom vzali v potaz i teorii sítí a koncept transnacionalismu. Studenti mohou potenciálně využít kontaktů rodičů a v zahraničí by se mohli snadněji orientovat. Nikdo z uvedených informantů stejně tak nevedl, že by již nějak aktivněji pracoval na vytváření vazeb v potenciální cílové zemi, ani se o možných kontaktech blížeji nezmínil. Do typologické skupiny studenta, který by podporoval teorii kumulativních příčin, společně s teorií sítí a transnacionalismem spadá jen jedna informantka.

Vzhledem k tomu, že ne všichni informanti uvedli plánovanou cílovou destinaci, jsem ve vytváření závěrů značně limitovaná. Malý počet odpovědí může být způsobem především špatným položením otázky, jelikož jsme se přímo neptaly na kontakty v potenciální cílové zemi. Toto by bylo určitě doporučením pro podrobnější výzkum, který by nemusel být tolik zaměřený na historii rodiny a průběh dospívání studentů (blíže v Závěru). Dalším faktorem pro volbu cílové země a nevyužití potenciálních sítí může být i skutečnost, že někteří rodiče jsou již delší dobu zpět v Moldavsku a kontakty již nemusí být aktuální.

U informantky A24 v rozhovoru vidíme, že informantka se v průběhu několika návštěv pomalu ztotožňuje s japonskou kulturou, i když k ní má stále nějaké výhrady, do budoucna počítá se životem v Japonsku. V této výpovědi je vidět, že i když je dítě vlastně v Moldavsku samo – matka je celý život studentky v Japonsku a otec v Rusku, ona sama stále zůstávala v Moldavsku a až nyní se rozhoduje, zda emigrovat, či nikoliv.

(I): „Jít do zahraničí, protože tady nevidím žádnou budoucnost... Chci dokončit svůj obor, dobrou fakultu v zahraničí ...je to něco wow, kvůli globální ekonomice...a pak přijdeš sem a nevyděláváš nic a to nechceš. Nevidím budoucnost v tom tady zůstat. Ale chtěla bych, kdyby to bylo možné.“

(T): „Kde se vidíš za 5 let?“

(I): „Mmmmm, vidím se v Japonsku (smích).“ (A24)

Informant A15 například uvádí, že nejprve by emigroval do Evropy a až v budoucnu by chtěl navštívit Ameriku. Dochází tedy k jakémusi posunu a fázování v dosažení cílových zemích studentů.

(I): „Dokončím školu a odejdu do zahraničí.“

(T): „A kam chceš jít?“

(I): „Do Evropy.“

(T): „A kde se vidíš za 5 let?“

(I): „Sebe za 5 let? V Americe.“ (A15)

Stejně tak se objevují příklady, kdy jsou rodiče ve Španělsku a informantka A27 sama se sourozenci v Moldavsku. Ona se stará o sourozence, kteří zde studují školu, a poté se možná připojí k rodině do zahraničí. U informantky samotné nejsou patrné žádné ambice emigrovat za svou

rodinou, která je stále ve Španělsku. Vidíme tedy, že i tam, kde jsou rodiče stále v zahraničí a student je vlastně na prahu dospělosti, je mnohdy přednější jakési pohodlí a studenti raději volí známé před možným neznámým.

„Chci si vybudovat kariéru v Moldavsku, začít tu podnikat.“ (A27)

U A34 vidíme jasnou snahu emigrovat a cílová destinace již není podstatná. Důvody mohou být různé, rozhodně se jedná o push faktory.

(T): „Kde se vidíš za 5 let?“

(I): „Někde daleko.“ (A34)

Mohlo by se v tomto případě jednat například o špatné vztahy v rodině, pravdou však je, že dotyčný informant uvedl své rodiče jako životní vzory, tudíž nepředpokládám, že by osobní vztahy byly markantně zničené.

(T): „Kdo je tvůj vzor a proč?“

(I): „Mojí rodiče, protože se vždycky respektovali a milovali, i když měli nějaké problémy (není myšleno vztahové).“ (A34)

Informant A14 konstatuje, že v Moldavsku nemá co dělat, že ho zde nic nečeká. Vidíme tak absolutní ignoraci rodinných vazeb a sociálního zázemí (již zmíněné v kapitole o rodině). Život v Moldavsku je pro něj pouze přežíváním. Jeho matka je navíc stále v zahraničí a o otci nejsou známy žádné informace. Zde bych předpokládala, že student by mohl tíhnout k tomu emigrovat do destinace, kde se nachází matka. Vzhledem k tomu, že je v Rusku, nejví se pravděpodobně Rusko jako vhodnou volbou, což dokládá i výpověď informanta. Není to však ani tak Ruskem jako takovým, ale touhou informanta žít i v dalších zemích, načerpat zkušeností. Je tedy otázkou, zda zde hraje nějakou roli téměř neexistující vazba informanta k matce.

(I): „Nemám tu nic. Tady to není život. Je to přežívání. Dobře žijou jen ti, kteří vědí... jak to říct... kteří vědí, jak vydělávat na ostatních lidech.“

(T): „Kde se vidíš za 5 let?“

(I): „V tuhle chvíli to není dané. Nešel bych do Ruska. Žil jsem tam, viděl jsem tamní život. Ted' chci jít do jiné země. Myslím, že jsem člověk, který rád poznává odlišné životní styly. Kam bych chtěl... ted' chci získat rumunský pas a emigrovat do Kanady. Vlastně do země jako je Kanada... ta mě láká hodně, ne Amerika.“ (A14)

Informantovi A4 otec emigroval a již je několik let zpět. Matka zůstala po celou dobu v Moldavsku. Otec emigroval, aby nabyl kapitál a otevřel si vlastní podnikání v Moldavsku, což se skutečně stalo. Informant vidí jakýsi potenciál v emigraci, pokud se nejedná jen o „otročení“ od rána do večera za vidinou peněz. Kariéra je na prvním místě, takže vidíme tendence emigrovat do USA právě za účelem zisku zkušeností, které by mu profesně mohly pomoci zpět v Moldavsku. Nejedná se tedy o nutnou strategii přežití, ale emigrace má jakýsi hlubší význam.

„Nevím, jak to říct. Jestli práce znamená i osobní realizaci, nejen vydělávat peníze, něco, co nemůžeš mít tady. Myslím osobní realizaci, ne jenom vstávat každé ráno a jít do práce, protože je to povinnost, ale jdeš, protože tě to baví, máš rád to, co děláš.....Pro mě je kariéra hlavní, nemám nic jiného.“
(A4)

Důvody skupiny A jsou tedy především ekonomicky orientované. Vidíme však, že se nejedná jen o vidinu zisku, avšak je zde snaha i o profesionální růst, popřípadě získání zkušeností pro budoucí uplatnění. Ve skupině B jsou důvody obdobné. I přesto, že jejich rodiče strávili celé jejich dospívání v Moldavsku, oni sami vidí emigraci jako možnost. Důvodem je hlavně nevyhovující situace v Moldavsku, nedostatečné uplatnění získaných vědomostí apod.

„V Moldavsku není možné žít, jenom přežívat, ne žít.“ (B4)

Někteří studenti dlouhodoběji plánují zahraniční zkušenost a nejsou schopni blíže specifikovat, zda v zahraničí zůstanou či nikoliv.

„Chtěla bych získat práci v zahraničí, protože jsem získala titul v rumunštině a angličtině. Mám vzdělání a mám zázemí, které mi pomůže najít si práci v zahraničí. Raději bych odešla nyní, dokud nemám v Moldavsku manžela a děti. Ale pokud by nastala situace, že bych tu měla svoji rodinu a práci, tak by bylo odejít daleko těžší. Nevím, jak bych se rozhodla.“ (B24)

V této fázi není mezi studenty ze skupiny A a skupiny B větší rozdíl. Obě skupiny nejsou spokojeny se situací v Moldavsku. Na základě výpovědí se nedá říci, že by byl mezi skupinami zásadní rozdíl. Když se však zaměříme jen na jejich ochotu opustit rodinu v Moldavsku na určitý čas kvůli dobře placené práci, dostala jsem z výpovědí studentů pocit, že studenti ze skupiny A o celé situaci více přemýšlí (viz tab. č. 5 v kap. 3.1). Možná právě proto, že vědí, co taková emigrace obnáší. Když jsme se jich totiž zeptaly, zda by byli ochotni opustit svou rodinu s vidinou dobře placené práce v zahraničí, studenti ze skupiny A se častěji ptali, na jak dlouho by to hypoteticky mělo být. Zároveň však spíše odpověděli, že na určitou krátkou dobu by byli schopni odejít. Mnohdy také zmiňovali, že by rodinu opustili, pokud by zde byla přidaná hodnota kariérního vývoje, nejen finanční zajištění. Skupina B byla v odpovědích obecně poměrně stručná a nesnažili se zanechání své rodiny v Moldavsku nějak odůvodnit. Stejně tak nespekulovali tolik nad dobou trvání.

Obecně obě skupiny vidí v emigraci něco jiného než pravděpodobně jejich rodiče. Jsou v jiné situaci, mnohdy i bez partnerů, nikdo z našich informantů nemá dítě. Staví se tedy k celé problematice emigrace jinak než jejich rodiče. Někteří uvádějí, že by byli ochotni opustit svou rodinu, ale jen, než se narodí první dítě, tedy byli by ochotni opustit na krátký čas partnera, nikoliv rodinu s dětmi. Mnoho jich také zdůrazňuje, že by rodinu neopustili vůbec a že by si ji vzali s sebou anebo by neodešli. Opět je těžké nějak blíže určit, která skupina by byla více ochotná opustit svou vlastní rodinu a emigrovat. Není zde viditelný žádný zásadní rozdíl v jednání a odpovědích mezi skupinou A a skupinou B.

3.1.2 Skupina druhá – odejít, ale vrátit se zpět

Druhá skupina vidí obecně v emigraci něco dočasného. Jsou to ti studenti, kteří mají tendence emigrovat a pak se vrátit. Jejich cílem je odejít na kratší dobu do zahraničí, získat pracovní zkušenosti, které jim pomůžou se uplatnit na moldavském trhu práce anebo chtějí naakumulovat kapitál a začít své vlastní podnikání v Moldavsku.

Informantka A29 žije jen s matkou, která je od jejich 4 let v zahraničí. Vyrůstala u strýce a tety a její matka byla v době rozhovoru stále v zahraničí. Takováto separace se rozhodně projeví, dokládá to i výpověď respondentky o tom, kdo jí je nejbližší, a zda si myslí, že ji emigrace matky a rodinná situací určitým způsobem poznamenala. Matka emigrovala nejprve do Ruska a poté do Itálie. Vidíme tedy, že ona sama přiznává, že její matka emigrovala z důvodu finančního zajištění rodiny tak, aby její dcera, tedy sama informantka, nemusela volit stejný způsob života. I přesto, že matka je v Itálii, ve výpovědi dcery nepadla zmínka o tom, že by se chtěla přestěhovat za matkou do Itálie. Chce jednou zůstat v Moldavsku, jelikož se tam cítí dobře. V motivaci A29 vidíme jednoznačně vidinu kvalitního vzdělání a zkušenosti, která jí pomůže v pozdějším uplatnění na trhu práce. Nejde tedy o stejné motivy jako motivy rodičů, avšak stejné jako z předchozí skupiny, která chce emigrovat trvale. Vidíme silné vazby na místo, spíše než na osoby.

(I): „.....moje mamka šla do zahraničí, abych já sama nemusela být ve stejné situaci jako ona, rozumíš. Ale nikdy nevíš, odkud přijde změna a jak se změní svět, a ne protože se měním já, ale protože věci jsou nyní hodně nestabilní. Mohou přijít silné deště, vichřice, války a ty nikdy nevíš, odkud to přijde. Téměř všechno je nejisté, jak chceš být ty sám stabilní.....plánuju odejít, ale jen na krátkou dobu...chci zkusit studovat v zahraničí nebo tam pracovat, abych získala zkušenosti ze zahraničí.“

(T): „Proč se chceš vrátit?“

(I): „Protože chci. Nějak...Myslím, že chci odejít tak maximálně na rok...ale když se mi to bude líbit, nebo tam budu mít dobré příležitosti, nebo možná někoho potkám... Nevím. Ale i tak, vrátím se, protože jsem tu ráda.“ (A29)

Důvody další vybrané informantky A25 jsou odlišné. Matka je po celou dobu dospívání informantky v Moldavsku. Otec několikrát emigroval do Ruska, ale vždy na kratší dobu, dá se říct, že se jednalo o cirkulační charakter migrace. Stejně tak otec emigroval až v pozdějším věku informantky, přibližně když jí bylo 14 let. V odpovědi vidíme, že jejím hlavním záměrem pro emigraci je akumulace kapitálu za cílem stavby domu. Lze konstatovat, že motivace informantky se příliš nezměnila od motivů rodičů. Stále se jedná o ekonomicky motivovanou emigraci za účelem zvýšení životních podmínek pro ideální start rodinného života. Stejně tak ve výpovědi vidíme, že by ona sama byla ochotna zanechat na určitý čas svou rodinu v Moldavsku a její odpověď je velmi stručná, bez jakýchkoliv doplňujících otázek apod.

(T): „Opustil/a bys svou rodinu na určitou dobu, pokud bys dostal/a dobře placenou práci v zahraničí?“

(I): „Jo.“

(T): „Plánuješ zůstat v Moldavsku nebo jít do zahraničí? Proč?“

(I): „Chci odejít tak na rok, dva, vydělat si peníze a vrátit se domů, kde budu schopna postavit si dům, založit rodinu, žít dobře.“ (A25)

U informanta A20 vidíme opět důležitost rumunského pasu. On sám počítá s tím, že si ho vyřídí, aby mohl jednoduše emigrovat, a pak se opět vrátit do Moldavska a začít se svým vlastním podnikáním.

Na základě výpovědí uvedených v posledních dvou kapitolách vidíme, že hlavní důvody emigrace studentů jsou ekonomické, přesněji řečeno kariérní. Nejedná se o nutnost vydělat si peníze nějakou nekvalifikovanou prací, avšak byli by obecně ochotni odejít do zahraničí se záměrem získat kvalitní práci. Vzhledem k tomu, že jsou moji informanti všichni studenti vysokých škol, není na tomto zjištění nic překvapivého. Nikdo z výše zmíněných při svém rozhodování nevedl, že si je vědom toho, že při opuštění by zde zanechal své rodiče (pokud nejsou oni sami někde v zahraničí). Pokud se zmiňují o tom, že nejsou ochotni opustit svou rodinu, mají na mysli tu nově založenou.

3.1.3 Skupina třetí – Moldavsko navždy

Tato skupina se vyznačuje silnou vazbou na Moldavsko. Ať už z rodinných důvodů či z kulturních. Často informanti kladou důraz na to, že se v Moldavsku cítí dobře, jelikož zde vyrůstali a znají lidi kolem sebe.

Informant A12 žije v rozvedené rodině. Matka emigrovala do Itálie, v době rozhovoru byla zpět v Moldavsku, ale chtěla by emigrovat znovu. Otec stále žije v Itálii. Dalo by se předpokládat, že informant se buď odstěhuje za otcem, či v budoucnu emigruje s matkou do Itálie. Narážíme zde na důležitost pečovatele. Po celou dobu nepřítomnosti rodičů se o informanta starali prarodiče, kteří mu nahradili rodiče. Informant dokonce zmiňoval, že vinil svou matku za to, že odešla z Moldavska a opustila ho, až později pochopil její důvody.

„Chci zůstat v Moldavsku, protože se tu momentálně cítím dobře.“ (A12)

Matka informanta A8 byla v průběhu jeho dospívání v Moldavsku. Otec emigroval několikrát, ale od 7 let věku informanta je zpět. V rozhodování informanta A8 se odráží jeho vlastní zkušenost s prací. Dokáže si představit, jaký byl život jeho otce, když byl v zahraničí. Naši mladí informanti v sobě vidí potenciál, který by chtěli uplatnit. Chtějí stejně tak posunout skrz svůj úspěch i svou rodnou zemi, tedy Moldavsko. Na odpovědi je vidět, že i samotní rodiče jsou proti emigraci

svého syna, a dokonce otec uvádí termín „zkažený“ v souvislosti s emigrací. Děti zanechané v Moldavsku jsou „zkažené“ pasivním příjmem od rodičů ze zahraničí.

(T): „Plánuješ zůstat v Moldavsku, nebo jít do zahraničí?“

(I): „To je těžká otázka. Tak například, byl jsem 3 měsíce v Německu a pracoval jsem tam. Ok, jestli chceš pracovat, pracuješ, ale tam je to non-stop. Nevím, není to tam jako doma, jakože tady všechno znáš, jsi volný, cítíš se dobře. A jestli je možný tady něco začít, nějaký podnikání nebo tak...Myslím, že začnu podnikat. Radši bych to zvládnul odsud, protože tu všechno znám.....Jo, plánuju tady zůstat, ale chci mít stabilitu a úspěšnou kariéru....“

(T): „Opustil bys svou rodinu na určitou dobu, pokud bys dostal dobře placenou práci v zahraničí?“

(I): „Ano, kdyby to bylo pro dobře placenou práci.“

(T): „A na jak dlouho bys je opustil?“

(I): „Nevím, 2-3 (pozn. autora - nejspíš roky), můj otec je vždycky proti, neustále říká „hele, fakt chceš jít a pracovat?“ a já mu stále opakuju...Když si vezmeš, že odejdeš a pracuješ 3-4 roky, ušetříš peníze a něco začneš.....“ok, šel bys a vydělal si peníze a podporoval bys někoho a oni by se zkazili jako ostatní“.....no to není dobrá možnost.“ (A8)

Informantka A33 je také z emigrační rodiny, kde otec zůstal v Moldavsku, ale matka emigrovala do Ruska, když bylo informantce asi 12 let. Ona sama ve své výpovědi uvádí, že pokud by bylo nezbytně nutné z finančního hlediska emigrovat, neváhala by. Nejbližším člověkem jí není paradoxně otec, ale teta a sestra. Hypoteticky by však byla ochotná opustit svou rodinu s vidinou lepších peněz či kariérní příležitosti. Jejím záměrem je zůstat v Moldavsku, avšak nelze s jistotou říct, že tam opravdu zůstane.

(I): „Nevím, chci tu zůstat. Ráda tady studuju, ale záleží na situaci, protože platy jsou tu nízké. Kdybych v zahraničí našla lepší práci, odešla bych.“

(T): „A pokud bys měla manžela a děti, opustila bys je a šla za prací do zahraničí?“

(I): „Ano.“ (A33)

Někteří studenti si uvědomují, co znamená jako vysokoškolský student emigrovat. Uvědomují si, že s nimi odchází i určitý potenciál. Právě proto můžeme nalézat i tyto motivace zůstat. „Ne, nepůjdu do zahraničí. Víš, na co jsem nedávno přišel, ale nemyslím si, že jsi o tom slyšela, o posledním, nejlepším a nejúčinnějším léku na rakovinu? Doktor z Akademie věd v Moldavsku objevil 20 substancí, které zabíjejí rakovinu. Tenhle muž učil ve Francii, na Ukrajině, v Rusku a teď je doktor Akademie věd. Objevil bakterii, která produkuje vitamín B12. Abych se dostal k jádru věci, jeden gram vitamínu B12 stojí 150 000 dolarů. A on byl pozvaný do Francie, kde mohl se stát milionářem. Ale řekl, že chce rozvinout svoji zemi. Tady, mojí zemi.“ (A16)

Někteří informanti uvádějí, že by byli ochotni opustit rodinu, ale jen v případech nevýslovné nouze. Museli by se například dostat do situace, kdy by jejich dětem hrozil dětský domov. Zároveň zdůrazňují důležitost rodičů a příbuzných, které by nechtěli opustit.

U informanta B1 vidíme, že nejen respondenti ze skupiny A mohou kopírovat emigrační chování svých rodičů. I informant B1 uvádí, že chce v Moldavsku zůstat, jelikož je patriot stejně jako jeho rodiče. Stejně tak zmiňuje otázku integrace v cílové zemi, která je vlastně jedinou zmínkou mezi všemi výpověďmi. Překážkou pro emigraci jsou tedy nedostatečné pull faktory cílové země a možná i nedostatek sítí v cílové zemi.

(T): *„Opustil bys svou rodinu na určitou dobu, pokud bys dostal dobře placenou práci v zahraničí?“*

(I): *„No. (krátká pauza) Rodina je důležitější než peníze a práce.... Zůstanu v Moldavsku a budu pracovat.“*

(T): *„Proč?“*

(I): *„Nevím, protože to tu mám rád a nevidím se jako občan jiné země a nemyslím si, že je to jednoduché se integrovat do jiné společnosti... Jsem patriot (úsměv).“*

(T): *„Jako tvoji rodiče?“*

(I): *„Ano.“*

(T): *„Následuješ jejich vzor? Nějak...“*

(I): *„Ano.“ (B1)*

Na dalších výpovědích vidíme důležitost rodiny v procesu rozhodování. Zde narážíme na teorii NELM, kde je migrace rodinnou strategií se snahou diverzifikovat příjmy. I zde by byla emigrace informanta rozhodnutím rodiny na základě určitých předpokladů a očekávání.

(T): *„Opustil bys svou rodinu na určitou dobu, pokud bys dostal dobře placenou práci v zahraničí?“*

(I): *„Jestli by to bylo na dobu do 3 let, tak by to byla výhoda pro mě i pro celou rodinu. Ale mělo by to být společné rozhodnutí. Rodiny...myslím, není to jen o tom, co chci já.“ (B10)*

(T): *„Na víc než 1 rok? Kvůli dobře placené práci“.*

(I): *„Jestli by to bylo spojené s mým osobním rozvojem, tak možná. Každopádně by to mělo být probráno s mým manželem a dětmi. Jestli jenom kvůli penězům, tak to nevím, upřímně, nevím.“ (B31)*

3.1.4 Skupina čtvrtá – informanti, kteří nevědí, zda emigrovat či zůstat

Poslední skupinou jsou studenti, kteří o tomto tématu doposud nepřemýšleli nebo zkrátka nevědí. Tato skupina není ničím jiným specifická, studenti jednoduše nejsou rozhodnuti o budoucnosti. Jejich průměrný věk je stejný jako průměrný věk celkové skupiny, tedy něco přes 22 let, a proto se nedá říci, že by studenti byli markantně mladší než v ostatních typologických skupinách.

Na odpovědích však vidíme, že jejich prvotním cílem je dokončit vysokou školu a možná získat první práci, pak se uvidí.

(I): „Myslím, že bych šel, ale je to jen myšlenka. Je to otázka budoucnosti, ne teď.“

(T): „A na čem to záleží?“

(I): „Až absolvuji, tak záleží na práci, kterou získám.“ (A36)

Informant B3 zmiňuje, že i když neví, kde by chtěl v budoucnu být, dokáže si představit, že potenciálně zanechá rodinu v Moldavsku na několik let. I mezi informanty, kteří zatím nejsou rozhodnuti jsou ti, kteří by potenciálně zanechali svou rodinu v Moldavsku.

(T): „Opustil bys svou rodinu na určitou dobu, pokud bys dostal dobře placenou práci v zahraničí?“

(I): „Ano.“

(T): „A na jak dlouhou dobu bys byl ochotný odejít?“

(I): „Asi na 5-7 let....Teď musím dokončit školu a pak uvidím.“ (B3)

Matka informantky A38 žije v Moldavsku a otec v Rusku. Informantka sice neví, zda chce zůstat v Moldavsku či nikoliv, avšak zmiňuje, že ona sama by rodinu neopustila, avšak otec (tedy její budoucí partner) by mohl jít. Jedná se o jakousi repliku emigračního chování jejích rodičů, tedy je pro ni přijatelné to, co sama zná z domova.

(T): „Opustila bys svou rodinu na určitou dobu, pokud bys dostala dobře placenou práci v zahraničí?“

(I): „Ne, já jako matka ne. Ale manžel by mohl jít.“

(T): „Chceš zůstat v Moldavsku, nebo jít do zahraničí?“

(I): „Těžká otázka. Záleží, jak se budou v budoucnu věci v Moldavsku vyvíjet. Nemůžu to nyní říct.“
(A38)

3.1.5 Další faktory, které mohou informanta při rozhodování ovlivnit

Hlavním motivem informantů pro odchod do zahraničí je nízká životní úroveň v Moldavsku, špatná ekonomická situace na trhu práce a touha po zkušenostech v zahraničí, ať už v oblasti vzdělání či práce. Jelikož je migrace selektivním procesem, nehrají v rozhodování jedince roli pouze jeho touhy, nýbrž i možnosti, na základě kterých pak kalkuluje, jakou cenu by ho migrace vlastně stála. Zda by pro něho byla jednoduchá či naopak. V této kapitole se budu věnovat bariérám či naopak výhodám, které informanti tohoto výzkumu zmiňovali.

V několika odpovědích studentů zaznělo, že buď studovali cizí jazyk, často angličtinu, nebo chtějí studovat cizí jazyk, aby mohli uplatnit své vědomosti v zahraničí a získat zkušenosti. Obecně více studentů, kteří ovládají angličtinou a francouzštinu (jedno na jaké úrovni), je ve skupině B. Pouze pokud se bavíme o dalším cizím jazyce, převládá skupina A. Zde je zajímavé zjistit, zda další jazyk nějak souvisí s cílovou zemí rodičů studenta. Na následující tabulce č. 7 vidíme, že pouze u některých studentů je viditelná souvislost mezi emigrací rodičů a znalostí jazyka. Samozřejmě téměř

všichni informanti ovládají ruštinu, tudíž u emigrace rodičů do Ruska je tento vliv neprůkazný. Stejně tak neznáme jazykovou vybavenost rodičů.

Tabulka č. 7: Jazyková vybavenost vybraných studentů ze skupiny A a cílové destinace jejich rodičů

Informant	Cílová země matky	Cílová země otce	Jazyk
A5	Řecko	Řecko	řečtina, ukrajinština
A6	Moldavsko	Rusko	italština
A10	Itálie	Itálie	italština, španělština
A16	Rusko	Moldavsko	řečtina, ukrajinština
A18	Rusko	Rusko	španělština
A22	Itálie	Moldavsko	italština
A24	Japonsko	Rusko	japonština
A28	Rusko	Španělsko, Rusko	španělština
A29	Itálie, Rusko	Moldavsko	italština
A37	Rusko, Itálie	Rusko	italština
A38	Moldavsko	Rusko	němčina

Zdroj: Vlastní výzkum.

Konkrétně na výpovědi informantky B24 (kap 3.1.1, str. 58) vidíme, že znalost jazyků je důvodem proč odejít. Má potenciál získat nové zkušenosti v zahraničí, které jsou pak ceněné na trhu práce. Je pravdou, že nikdo z informantů neuvedl neznalost jazyka jako bariéru pro migraci. Je to dáno pravděpodobně jejich jazykovou vybaveností a skutečností, že se jedná o vysokoškolské studenty. Při podrobnější analýze jazykové vybavenosti těch studentů, kteří chtějí opustit Moldavsko – ať už navždy či jen na krátkou dobu (spadají tedy do první a druhé skupiny v mé typologii), více studentů, kteří ovládají angličtinu na pokročilé úrovni (advanced) chce emigrovat. Jakékoliv další souvislosti jsou však neprůkazné. Informantka A24 zmiňovala ve své výpovědi (kap 3.1.1, str. 56) že se v budoucnu vidí v Japonsku, zde vidíme jasnou vazbu na emigraci matky, a i znalost jazyka zde bude důležitým faktorem při jejím rozhodování.

Další překážkou či naopak výhodou v procesu emigrace z Moldavska je možnost dvojího občanství. Tedy vlastnění nejen moldavského, ale i rumunského pasu. Jak bylo zmíněno v kapitole 2.2.3, mezi lety 1991–2014 to bylo 445 000 Moldavanů, kteří ke svému původnímu moldavskému získali také rumunské státní občanství (Cetățenie Română 2018). Informant A14 v rozhovoru uvádí, že on sám si chce vyřídit žádost o rumunský pas a poté emigrovat do Kanady. Pokud by bylo obecně rumunské občanství pro Moldavany v procesu emigrace tak významné, předpokládala bych, že většina těch, kteří v Moldavsku zůstávají, možnost dvojího občanství nemají. V tabulce č. 2 (kap. 2.3.2, str. 47) můžeme vidět, že v mém vzorku výzkumu vlastní dvojí občanství více informantů ve skupině B. Je však otázkou, zda mají vyřízené dvojí občanství i rodiče informantů. Pokud bychom se

podívali na četnost dvojího občanství ve čtyřech mnou vytvořených typologiích informantů, ani zde není viditelná souvislost.

Posledním faktorem, který v této kapitole zmíním, je vlastní zkušenost informanta s migrací. Informant A8 (kap 3.1.3, str. 61) uvádí, že již několik měsíců pracoval v Německu a ví, že by chtěl vyzkoušet jinou zemi. Stejně tak si je vědom toho, jak taková práce v zahraničí vypadá, pokud se jedná o nekvalifikovanou pracovní sílu. Vlastní zkušenost se tedy odráží v rozhodování jedince, zda a kam bude emigrovat či zůstane. Stejně tak informant B1 (kap. 3.1.3, str. 62) uvádí problematiku integrace v cílové zemi. Migrant stojí přes řadou výzev a někteří informanti nemusí být ochotni tyto kroky podstoupit, i když nejsou v Moldavsku spokojeni. V souvislosti s migrační zkušeností jsme se ptali i na zkušenosti s turistikou ze zahraničí. Někteří uváděli, že s rodiči cestovali (skupina A i B) nebo je i navštívili v cílové zemi (skupina A). Nikdo z informantů však nezmínil konkrétní příklad, na kterém bych mohla ukázat důležitost vlastní zkušenosti s turistikou v plánování budoucnosti.

3.2 Hodnotová orientace

V této části analýzy dat se věnuji hodnotové orientaci mých informantů. V první části je analyzován Inglehartův postmaterialistický index a transformace společnosti. Následuje pohled informantů na manželství a děti, stejně tak na význam rodiny a rozdělení rolí v domácnosti.

3.2.1 Inglehartův postmaterialistický index

Pro analýzu dat jsem použila Inglehartův postmaterialistický index se 4 bateriemi (viz Inglehart 1981). Informanti dostali na výběr ze 4 možností ohledně jejich priorit týkajících se činnosti jejich země/vlády do budoucna:

1. udržení pořádku ve státě;
2. dát lidem větší možnost spolurozhodovat v důležitých veřejných záležitostech;
3. boj proti růstu cen;
4. ochrana svobody projevu;

a požádala jsem je, aby si vybrali dvě pro ně nejdůležitější. Na základě toho jsem pak vytvořila skupiny informantů dle jejich odpovědí – materialistické, smíšené a postmaterialistické. Studie EVS (European Values Study) z roku 2008 ukázala, že Moldavané tíhnou k materialismu (viz tab. č. 8). Pokud se podíváme pouze na věkovou kategorii 15–29 let, tedy skupinu, která je věkově blíže našim informantům, zjistíme, že dochází k jistému posunu ve všech kategoriích směrem k postmaterialismu. Informanti našeho výzkumu se vyznačují z velké části smíšenými hodnotami, vidíme velký nárůst v kategorii postmaterialismus a velký pokles v kategorii materialismus. Pro interpretaci dat je nezbytné zmínit časový posun, který je téměř 10 let. V tabulce jsou pro srovnání uvedeny údaje pro Česko, kde můžeme sledovat, že již v roce 2008 byla mladá složka populace ve

věku 15–29 let průměrně více postmaterialisticky orientovaná, než jsou naši moldavští informanti v roce 2017.

Tabulka č. 8: Postmaterialistický index, Moldavsko, Česko, 2008 a 2017, v %

	Moldavsko					Česko	
	celkem (EVS 2008)	15-29 let (EVS 2008)	sk. A + B (vlastní výzkum 2017)	sk. A (vlastní výzkum 2017)	sk. B (vlastní výzkum 2017)	celkem (EVS 2008)	15-29 let (EVS 2008)
Materialismus	51,80	41,50	24,10	17,9	30	30,20	18,60
Smíšený	43,50	53,00	64,60	74,4	55	59,50	67,30
Postmaterialismus	4,70	5,50	11,40	7,7	15	10,30	14,20

Poznámka: Každý sloupec tvoří dohromady 100 %. V jednotlivých řádcích tak můžeme vidět procentuální zastoupení každé kategorie Inglehartova postmaterialistického indexu v jednotlivých skupinách – celková populace ve vybraných zemích dle výzkumu EVS 2008, kategorie 15–29 let dle výzkumu EVS 2008, všichni informanti našeho výzkumu a rozdělení informantů na skupinu A a B.

Zdroj: Vlastní výzkum, EVS 2008, Vlastní kalkulace.

Náš vzorek informantů se tak od průměrné populace značně liší. Vzhledem k tomu, co víme o ekonomické situaci v Moldavsku a známe „push“ faktory emigrace je předvídatelné, že moldavská společnost je stále vysoce materialistická. Nejprve musí dojít k uspokojení základních potřeb a poté se společnost může zaměřit na postmaterialistické hodnoty, které představují obdobu horních pater Maslowovy pyramidy potřeb (Maslow 1943) (např. dobré lidské společenství, individuální seberealizace, participace na veřejném životě, ochrana životního prostředí, zájem o duchovní rozvoj, důraz na lidská práva a na pluralitu názorů apod.). Snaha Moldavanů uspokojit základní potřeby může vést například k emigraci do vyspělejších zemí.

Odlišnost v mladší věkové kategorii od průměrných hodnot můžeme vysvětlit „vlivem stárnutí“, který předpokládá, že ze své přirozenosti jsou mladí lidé více postmaterialističtí než staří lidé. S postupem věku, kdy mají dlouhodobá zaměstnání a živí rodinu, přebírají více materialistické hodnoty (Inglehart, Welzel 2005).

Pro interpretaci dat je důležité i dosažené vzdělání. Většina autorů o spojení postmaterialismu a vzdělanosti nepochybuje. Spor však panuje v tom, jestli vzdělání má na hodnoty vliv přímo, nebo je tento vliv zprostředkovaný něčím dalším. Dle Ingleharta se ukazuje, že lidé s postmaterialistickou hodnotovou orientací jsou vzdělanější než materialisté (Inglehart 1977; Abramson, Inglehart 1995). Abramson a Inglehart (1995) v souladu se svou teorií uvádějí, že vzdělanější lidé pocházejí z bohatších rodin, a proto jsou spíše postmaterialističtí. Duch a Taylor (1993) poukazují spíše na důležitost vysokoškolského prostředí, které prosazuje demokratické (a tudíž více postmaterialistické) hodnoty. Jaká situace je v Moldavsku je těžké odhadnout. Na příjem rodiny jsme se v rozhovoru neptaly, můžeme argumentovat pouze dosaženým vzděláním rodičů. Zde

se opět setkáváme s problematikou věrohodnosti výpovědi studentů. Mnohdy si dokonce nebyli jisti, jaké je dosažené vzdělání jejich rodičů. Výsledky našeho výzkumu však nenaznačují významnější vazbu postmaterialistických hodnot studentů vůči dosaženému vzdělání rodičů.

Pokud se zaměříme na rozdíl mezi skupinou A a B, výsledky jsou přinejmenším podnětné. Vliv emigrace rodičů se tu snažím podchytit jednoduše rozdělením informantů na skupinu A a skupinu B právě dle migračního chování rodičů. Informanti ze skupiny B (tedy ti, jejichž rodiče neemigrovali), se jeví jako nejvíce postmaterialisticky orientovaní, stejně tak však vidíme velké procentuální zastoupení ve skupině materialismus. Většina informantů ze skupiny A, oproti tomu je ve skupině smíšené. Je obtížné polemizovat nad vysvětlením této rozdílnosti. Pokud by měla emigrace rodičů vliv na hodnotovou orientaci studentů, očekávala bych jasnější rozdílnost mezi skupinou A a B, a především koherentnost názorové orientace ve skupině B. Jelikož je však skupina B natolik diverzifikovaná ve svých odpovědích, jakékoliv další závěry o vlivu rodičovské emigrace na orientaci studentů jsou nemožné. V obou skupinách se jedná o posun k postmaterialismu oproti dalším skupinám zmíněným v tabulce č. 8. Skupina B se spíše podobá společnosti v Česku v roce 2008 a skupina A víceméně mladé složce populace v roce 2008 v Česku. V obou případech se liší od výsledků EVS 2008 z Moldavska. To může být dáno právě vlivem vzdělání. Dá se předpokládat, že Česko bude nyní více postmaterialisticky orientované a je možné, že výsledky pro většinovou populaci Moldavska i mladou složku populace by dnes byly podobné našim výsledkům. Zde je určitě prostor pro další výzkumy na toto téma.

Pokud se podíváme na faktor náboženství (tab. č. 9), nevidíme v postmaterialistické orientaci větší rozdíl. Nutno podotknout, že kategorie „ne“ zahrnuje i ty informanty, kteří se považují za věřící, ale ne striktně. Jejich odpověď byla často „50/50“ či „částečně“.

Tabulka č. 9: Rozdělení postmaterialistického indexu dle víry, v %

	Jste věřící?	
	ano	ne
Materialismus	26,8	13,0
Smíšené	61,0	73,9
Postmaterialismus	12,2	13,0

Poznámka: Obě skupiny informantů A i B dohromady.

Zdroj: Vlastní výzkum.

Změna hodnot ve společnosti a změna životního stylu hraje důležitou roli v oblasti sociálních remitencí, jak již bylo zmíněno v samotné kapitole o sociálních remitencích a transformaci společnosti (viz kap. 2.1.5.).

V kapitole 3.6 se blíže věnuji i analýze přenosu sociálních remitencí a kulturních zvyků z migranta na informanta. Pokud se podíváme na ty informanty, kteří uvedli nějakou změnu

ve zvyklostech, nikdo z nich neuvedl čistě postmaterialistické hodnoty. 12 informantů je ve skupině smíšené a 2 vykazují materialistické hodnoty.

Vzhledem k celkovému nízkému počtu postmaterialistických odpovědí ve skupině A se nedá předpokládat překvapivý závěr. Pokud však srovnáme jejich migrační aspirace (zda chtějí emigrovat či zůstat v Moldavsku) vidíme, že rozvržení ve skupině „postmaterialismus“ je stejné (viz tab. č. 10). Samozřejmě je nutné připomenout velikost výzkumného vzorku a poukázat na jeho nereprezentativnost. Obecně jsem si vědoma nevhodnosti použití jakékoliv kvantitativní metody na takto nízký počet odpovědí, avšak pro interpretaci Inglehartova postmaterialistického indexu nemám jiné prostředky, jelikož jakékoli hlubší odpovědi informantů na tuto otázku nejsou k dispozici. Nikdo z informantů se o tomto problému nerozpovídal. Dá se však pravděpodobně předpokládat, že hodnotová orientace našich informantů nehraje v jejich záměrech zůstat či emigrovat významnější roli.

Tabulka č. 10: Vliv hodnotové orientace na aspirace zůstat v Moldavsku či emigrovat.

	Chcete zůstat v Moldavsku?			
	ano	ne	nevím	odejít a vrátit se
Postmaterialismus	3	3	3	0
	3,8 %	3,8 %	3,8 %	0,0 %
Smíšený	18	22	10	1
	22,8 %	27,8 %	12,7 %	1,3 %
Materialismus	8	6	3	2
	10,1 %	7,6 %	3,8 %	2,5 %

Poznámka: Obě skupiny informantů A i B dohromady.

Zdroj: Vlastní výzkum.

Celkove je tedy vzorek tohoto výzkumu více postmaterialisticky orientovaný než většinová společnost v Moldavsku. Pro pochopení volby různých odpovědí ve skupině A a B by bylo nutné znát souvislosti a vysvětlení jejich volby. Jak již bylo zmíněno, bohužel nikdo z respondentů se blížeji k Inglehartově baterii nevyjádřil. Ačkoliv se studenti ze skupiny B více přiklánějí k radikálnějším výpovědím nemyslím si, že by emigrace rodičů v tomto směru informaty ovlivňovala. Na základě výpovědí, kterým je věnována celá první část analytické práce (viz kapitola 3.1), informanty nejvíce ovlivňuje nevyhovující ekonomická situace v Moldavsku, nemožnost uplatnění na trhu práce a touha po lepším životě, tedy základní materiální potřeby.

3.2.2 Pohled na manželství a děti

Vzhledem k tomu, že se moldavská společnost potýká s mnoha potenciálními hrozbami v oblasti demografického vývoje populace (blížeji kap. 2.1.1) a jak bylo několikrát zmíněno, emigrace rodičů ovlivňuje strukturu a podobu rodiny, dalším tématem analýzy je právě rozdílnost či podobnost v názorech na rodinu mezi skupinou A a B.

Obecně chtějí mít všichni informanti děti. Otázkou však je kdy a jestli již plánují založení rodiny. I když jsem se setkala s kladnými odpověďmi na otázku *Plánujete založit vlastní rodinu a mít děti?*, mnohdy bylo vidět, že studenti doposud nad otázkou příliš nepřemýšleli a museli se zamyslet. Informanti zatím spíše neplánují založení rodiny a chtějí se především věnovat studiu a následně kariéře. Důležitým poznatkem je, že nejsou viditelné žádné markantní rozdíly v odpovědích mezi skupinou A a B.

(I): „Nyní ne.“

(T): „A v budoucnosti?“

(I): „Asi, nevím. Nemám rád malé děti. V tuhle chvíli děti nechci.“

(T): „A kdy si představuješ sebe s dětmi a rodinou?“

(I): „Po třicítce.“ (A14)

„Teď neplánuju nic (smích), protože myslím na jiné věci, a ne na rodinu.“ (A20)

„No, myslím, že se chci jednou oženit, ale předtím se chci stát víc finančně nezávislým. Tím myslím, že nechci zažít manželství bez....(smích).“ (A19)

Dalším tématem analýzy je názor informantů na institut manželství. Zda má v dnešním světě smysl či nikoliv. Zda zastávají informanti tradiční rozdělení rolí v domácnosti. Zda tyto hodnoty mohou nějak záviset na rodičovské migraci. Je zajímavé zjistit, zda dochází kvůli migraci k určitému posunu v hodnotách mladých studentů či nikoliv. Stejně tak, zda skutečnost, že jejich rodiče emigrovali, je nějak „poznamenala“.

Pokud se zaměřím na uzavírání manželství a názor na manželství, odpovědi se různí. Setkávám se mnohdy s názorem, že manželství je nedílnou součástí života dvou lidí a že bez toho by bylo soužití neúplné. Výpovědi potvrzují, že moldavská mladá složka populace je stále velmi tradičně orientovaná. Stejně tak je pro informanty rodina něco závazného, něco, na co by měli být připraveni finančně.

Někteří studenti nepřemýšlí o manželství nějak zásadně. Mnoho z nich opět odpovídá na otázku bez delšího přemýšlení a zároveň podotýkají, že o něčem takovém zatím nepřemýšleli. Je to pro mnoho z nich něco symbolického. Uvádějí, že je lepší být ve spokojeném vztahu než v nějakém manželství. Nutno podotknout, že i informanti ze skupiny A a z rozvedených rodin mají optimistický pohled na rodinu a rozhodně chtějí ve většině uzavřít manželství. Ani zde se nesetkávám s viditelnějšími rozdíly v odpovědích a zároveň nenacházím hlubší souvislost mezi názorem na manželství, touhou mít děti a například rodinnou situací v průběhu dospívání jedinců. Někteří jedinci ze skupiny A sice uváděli, že v průběhu dospívání se cítili osamělí a uvítali by více pozornosti ze strany rodičů, avšak většinou měli jinou blízkou osobu, která jim toto strádání vynahradila. Možná i vzhledem k odstupu času na svou situaci studenti nahlížejí méně „tragicky“. O širším významu rodiny a jak ji studenti chápou je následující kapitola.

3.2.3 Význam rodiny

Rodina je v životě jedince bezpochyby důležitá. Jedná se o primární skupinu, ve které dochází k socializaci jedince. I přes to, že došlo k odloučení rodiny na určitý vymezený čas, mnoho informantů ze skupiny A mluví o své rodině velmi hezky, často s úsměvem na tváři.

„Rodina (úsměv) je velmi, velmi důležitá. Pro mě je rodina...něco, bez čeho bych nemohl být. Možná můžu být bez přátel...Nevím...Znamená to všechno.“ (A2)

„Vidím to jako speciální vztah, něco...není to vztah mezi přáteli, víš jak, ale blízkými, zahrnuje to mnohem víc, a lásku si myslím, a...je to něco komplexního, no já nevím.“ (A17)

Vidíme, že studenti si sami uvědomují následky emigrace rodičů a nechtějí projít tím stejným v budoucnu se svou vlastní rodinou. Informant A12 je dokonce z rozvedené rodiny, ne však následkem emigrace. Kombinuje se zde odloučení následkem rozvodu a emigrace obou rodičů. I když v průběhu dospívání informanti emočně strádali, neodráží se to v jejich postavení k Moldavsku jako takovému (viz kapitola Moldavsko navždy).

„Zprvė, rodina pro mě znamená oba rodiče, bohužel, nemohl jsem je mít nablízku oba a nechci, aby moje děti prošly stejnou zkušeností.“ (A12)

Separace rodičů od dětí se může projevat i zpřetrhanými vazbami v rodině, na což poukazuje mnoho výzkumů týkajících se tématu dětí zanechaných v zemi původu. Rozhodně nemohu potvrdit, že by se takovéto odpovědi v mém výzkumu opakovaly významně často. U informanta A14 však vidíme, že emoční strádání v průběhu dospívání jej ovlivnilo při jeho budoucím rozhodování, zda zůstane v Moldavsku či emigruje (viz kapitola Skupina první – tendence emigrovat). *„Nevím. Upřímně, nejsem nijak vázán na rodinu. Nicméně babička je pro mě velmi důležitá. S matkou kvůli vzdálenosti nemáme vztah.... Dokonce, když jsem byl v zahraničí, setkal jsem se s matkou méně, než když je ona v Moldavsku.“ (A14)*

Na posledních dvou výpovědích vidíme rozdílnost ve vnímání celého problému. Jelikož se jedná o životní příběhy a rodinnou situaci, motivy a názory informantů jsou velmi individuální.

3.2.4 Rozdělení rolí v domácnosti

Dle odpovědí můžeme informanty rozdělit na dvě skupiny – ti co zastávají tradiční rozdělení rolí v domácnosti – tedy že matka se stará o dítě a muž je hlavním zdrojem financí a „netradiční“, kde jsou si všichni rovni a oba vydělávají peníze. V mnoha případech informanti uváděli, že ze začátku by měla být žena na mateřské dovolené a poté pracovat nebo naopak stále zůstat doma a muž by přinášel peníze. Vzhledem k počtu informantů jsou vybrány jen určité odpovědi, stejně jako v předchozí analýze. Vždy jen ty, které jsou nějak rozsáhlejší nebo odkrývají novou zajímavou informaci.

Některé výpovědi jsou velmi tradiční, je zajímavé, že ty nejradikálnější odpovědi přicházejí od mužů – informantů.

„Matka by se měla starat o děti a já vydělávat peníze. Proč by měla pracovat, když bych měl stálou a dobře placenou práci. Ona (manželka) by měla zůstat doma, být krásná, udržovat se v kondici a nešedivět.“ (A10)

„Samozřejmě, že by měl muž podporovat rodinu a matka by se měla starat o děti a domácnost. Já bych měl přinést peníze a matka zůstat s dětmi.“ (A7)

Můžeme sledovat i názory, které se vyznačují sice tradičním rozdělením, co se příjmu a počáteční péče týče, avšak v oblasti vzdělání dítěte a trávení volného času jsou již benevolentnější.

„Starat se o děti...vlastně víš co, myslím si, že by to mělo být rozdělené rovnoměrně. Já budu mít na starost materiální stránku. Ale co se vzdělání a dětí týče, budu se podílet jakkoliv, takže to bude rovnoměrně s mou drahou ženou.“ (A19)

„Oba rodiče: I otec i matka by měli věnovat pozornost svým dětem. Dítě potřebuje stejně tak otcovu pozornost, jako matčinu. Pokud mluvíme o penězích, muž je hlava rodiny a nosí domu peníze, protože to tak musí být. Ale to neznamena, že žena nemůže pracovat. Jsem zodpovědný...Nepřemýšlel jsem o tom, ale myslím si, že muž by měl zajistit příjem. To je můj názor. Záleží také, zda má rodina dostatek peněz.“ (A20)

Je zajímavé, že obě verze jak tradiční, tak i netradiční, se ukazují ve skupině A i B. Faktor emigrace rodičů zde tedy nehraje důležitější roli. Občas studenti ze skupiny A odkáží ve své výpovědi na jejich vlastní zkušenost, ať už tato zkušenost potvrzuje tradiční rozdělení či netradiční.

„Jako moje mamka se budu starat o děti (smích) a můj muž bude vydělávat peníze.“ (A23)

Studenti ze skupiny A se snaží vyvarovat „chyb“ svých rodičů a dát svým dětem to, co neměli oni sami během dětství. Rodiče informantky A28 jsou stále v zahraničí od jejich 10 let. Vidíme tendence vynahrazovat svým budoucím dětem to, co ona sama neměla v průběhu dospívání.

„Chci se starat, to je důvod, proč chci mít dítě až za 4 roky, vzhledem k zajištění stálé práce, až budu mít děti a nějaké úspory, aby moje děti měly volný čas...na výchovu, přípravu snídaně...aby moje děti měly to, co jsem já neměla.“ (A28)

Vzhledem k tomu, že matky informantů jsou často samy ekonomicky aktivní a mnohdy začleněny do procesu migrace, studenti vidí, že oba rodiče pracují a vyhovuje jim to tak.

„Když se podívám na svoje rodiče, mamku a tátu. Oba rodiče pracují a zároveň zvládají všechny domácí povinnosti. Moje mamka má práci a stará se o domácnost. Nemůžu nutit svou ženu do práce, ale stejně...Pokud bychom pracovali oba, tak bychom naplňovali své cíle společně. Ne, že jeden pracuje a druhý ne, protože to vede k diskriminaci.“ (A5)

„Upřímně si myslím, že žena by měla být nezávislá. Viděla jsem to na své mamce a budu taky vydělávat peníze a děti nezůstanou jen se mnou, ale taky s babičkou a tchýní.“ (B33)

„Považuju za důležité, aby měl každý člen rodiny nějaké povinnosti a byl schopen zastat i roli někoho jiného. Přizpůsobit se všemu...Protože v momentě, kdy je třeba mamka v práci, tatka by se měl umět zorientovat v kuchyni, aby děti nezůstaly o hladu.“ (B34)

Tím se posouváme k netradičnímu rozdělení rolí v rodině. Zde vidíme opět rovnoměrné zastoupení jak skupiny A, tak skupiny B. Nedá se říct, že by informanti ze skupiny A směřovali více k netradičnímu rozdělení rolí v rodině následkem nuceného přeuspořádání rolí kvůli emigraci jednoho nebo obou rodičů.

„Všechno by mělo být stejné pro všechny. Je to tak lepší pro rodinu.“ (A6)

(I): „Tak zaprvé, otec je vždycky hlava rodiny. Matka je krk.“

(T): „Záleží na názoru tvé matky?“

(I): „Ano, záleží. Oba rodiče by měli být na stejné úrovni.“ (B3)

U některých výpovědí můžeme zaznamenat obavy dívek z konfliktu práce a péče o dítě. Chtějí být nezávislé a vydělávat peníze, avšak nechtějí zanedbávat péči o dítě. Nutno podotknout, že se opět jedná o vysokoškolské studenty, tedy je zde určitý předpoklad, že chtějí ve svém životě kariérně něčeho dosáhnout.

“Hm..Bylo by skvělé, aby se starali oba rodiče, matka i otec...a aby vydělávali oba rodiče, matka i otec, ale...jak to bude fungovat, to nevím. Každopádně mám dilema, jestli chci všechno obětovat dětem. Chci mít také nějakou činnost, která přinese příjem do domácnosti. Chci mít něco, co bude patřit mně, pro mě.“ (B31)

3.3 Sociální remitence

Sociální remitence (kapitola 2.1.5), jak již bylo zmíněno, je rozvíjející se téma, dosud příliš neprozkoumané. Nejsou stěžejním tématem této práce, avšak i pro naši hlubší analýzu jsou pro doplnění kontextu velmi přínosné.

Většina výzkumů zaměřených na sociální remitence klade důraz na migranta – tedy remitující osobu, nikoliv na příjemce remitencí (Levitt 2011). V tomto výzkumu jsem se zaměřila na příjemce sociálních remitencí – tedy celou rodinu, avšak z perspektivy dítěte. Zabývám se příjemci sociálních remitencí a jejich subjektivním pohledem na danou proměnu v jejich rodině. Vzhledem k tomu, že je mým informantům nyní v průměru 22 let a jejich rodiče mohli být začleněni v procesu emigrace mnoho let zpátky, výpovědi informantů mohou být značně zkreslené. Sociální remitence tak pravděpodobně nepřijímali přímo, nýbrž skrz dalšího člena rodiny (záleží na věku dítěte). Na druhé straně vidíme, co si informanti ze svého dětství v souvislosti se sociálními remitencemi pamatují, a právě toto je později formuje. Přenos sociálních remitencí může hrát významnou roli v rozhodování jedince, zda bude emigrovat či nikoliv, jelikož skrz poznání jiné reality přichází

i uvědomění si nových možností a následná rozhodnutí. Zde však hraje důležitou roli i vlastní emigrační zkušenost (Kandel, Kao 2000) a je velmi obtížné tyto dva faktory odlišit.

Otázky týkající se sociálních remitencí byly pokládány pouze skupině A, tedy studentům z rodiny s emigrační zkušeností. Byly zařazeny hned do úvodního bloku, který se týkal informací o emigraci rodičů a průběhu celého odloučení. Stejně tak plánů rodičů do budoucna, zda chtějí v Moldavsku zůstat či znovu někam emigrovat, pokud se již vrátili zpět do Moldavska. Přesné znění otázky na sociální remitence bylo: „Změnilo se něco v každodenním životě vaší rodiny po návratu vašeho rodiče/vašich rodičů zpět do Moldavska? Příprava jiných druhů pokrmů, oslava jiných svátků, tradice, zvyklosti, oblečení.“

Z celkových 40 dotázaných ve skupině A pouze 15 dotázaných uvedlo, že k nějaké změně došlo. Nejčastěji ve formě dodržování jiných zvyklostí a uvedení nových jídel na rodinný stůl. Na základě výpovědi informantů se dá předpokládat, že v oblasti kuchyně a zvyklostí dochází k přenosu hlavně pokud je migrujícím členem domácnosti matka. Nejčastěji zmiňované změny jsou právě v oblasti stravování.

„Ne zvyklosti, ale některé pokrmy a oblečení, ale zvyklosti se nezměnily.“ (A5)

„Ano, myslím, že je to víc o jídle, objevily se nové italské pokrmy v denním menu. Svátky ne, no, možná způsob, jakým některé svátky oslavujeme, to se změnilo. Objevuje se méně jídla na stole.“ (A19)

„Během prázdnin moc ne, a i když jsme je navštívili, byly tam pokrmy z moldavské kuchyně. Ale stejně se to změnilo, jedí více salátů a zeleniny.“ (A37)

Je však vidět i pomíjivost těchto remitencí. Tedy, že i když si emigrant něco ze své hostitelské země přinese s sebou do Moldavska a aplikuje to v průběhu své návštěvy, po jeho odjezdu zpět do zahraničí to rodina nepovažuje za automatické a vrátí se zpět ke starému způsobu života. *„Tatínek chce vždycky mít mísu s ovocem na stole a jíst ovoce v určitou dobu. Od té doby, co odjel už to neděláme.“ (A27)*

U některých respondentů dochází i k přenosu určitých společenských her, pokud je rodina pohromadě. *„Ano, přinesli nové druhy koření do naší kuchyně, vlastně i nové pokrmy. Styl oblékání rodičů se změnil a náš následně taky. I nějaké tradice se objevily, scházíme se na zimní prázdniny a hrajeme Bingo.“ (A1)*

Vzhledem k tomu, že emigrace v Moldavsku je poměrně dlouhodobým trendem, přenos pokrmů, jako jsou různé druhy koření a těstoviny, pizzy, není nyní až tak častý. Je těžké říci, zda by k přenosu došlo i jinak či nikoliv. Co se týče oblékání, je to stejné. Je těžké určit, zda k transformaci matky došlo díky skutečnosti, že emigrovala do Ruska.

“I to, jak se mamka oblíká...i my. Když poslala peníze, předtím jsem si koupila roztrhané kalhoty a byl to hrozný skandál (mamka nesouhlasila) ...ale teď...Arina (sestra) si koupila jedny minulé léto a mamka řekla, že jsou roztomilé. Já si je nekoupila a ona se ptala proč ne, že jsou teď trendy.”(A33)
Stejně tak se rodiny emigrantů setkávají se širokou sítí ostatních rodin, které nemají mezi členy rodiny žádného emigranta, tudíž může k ovlivnění dojít i tímto způsobem.

“Jo jo jo, vlastně mamka je víc zodpovědná za jídlo. Jak to říct, ukázala nám možnost zavařování jídla na zimu a naučila to i na naše sousedy. O té doby to děláme jako mamka.”(A32)

Zde vidíme i přenesenost sociálních remitencí a jejich širší dopad. To nám ukazuje, že i informanti ze skupiny B, tedy studenti bez emigrační zkušenosti rodičů, mohou být emigrací vzdálenějších příbuzných či známých ovlivněni. Bohužel jsme se neptaly skupiny B, zda mají pocit, že je jejich „emigrující okolí“ nějak ovlivnilo.

Co může ovlivňovat přenos sociálních remitencí je četnost kontaktu informantů s jejich rodiči v zahraničí a témata, o kterých si povídají. Obecně informanti uváděli, že komunikují s rodiči několikrát do týdne, dříve se používal telefon a s postupem času přešlo mnoho rodin na Skype, Viber apod. Někteří informanti také uvedli, že navštívili rodiče v cílové zemi. Zde je velmi obtížné určit, které hodnoty si s sebou studenti přivezli a které remitovali od rodičů.

Se sociálními remitencemi se pojí i inovativní přístup. Pokud se podíváme na aktivity navracených rodičů v Moldavsku, u určité části můžeme vidět, že chtěli začít se svým vlastním podnikáním. Dochází tak k uplatnění jimi nabytých zkušeností v zahraničí a k přenesení poznatků do země původu. Opět je toto pouze moje domněnka, jelikož se tazatelky v průběhu rozhovorů blíže neptaly na konkrétní oblasti podnikání a důvody, které je k takovýmto investicím vedly.

Na co je důležité znovu upozornit, je zkreslenost přenesených sociálních remitencí našimi informanty. Vidíme onu přenesenost významu sociálních remitencí pro jedince, kteří je přijímají. Ve výzkumech obecně zkoumáme sociální remittance především z pohledu vysílajícího jedince. Co si on odnáší, jaké vidí rozdíly, co on předává, jak se snaží předat apod. V našem výzkumu vidíme, co si s určitým odstupem času jedinci, tedy děti a nyní studenti, odnesli z emigrace rodičů a jak vnímají jejich osobní změnu oni. Samozřejmě je těžké toto zmapovat a určitě by to stálo za hlubší výzkum. Vždy je výpověď subjektivní a zpětná, tedy může být významně zkreslená (i vzhledem k věku informanta v průběhu migrace rodičů).

U informantů, u kterých došlo na základě jejich výpovědi k nějakému přenosu sociálních remitencí a změně chování jejich rodičů (celkově tedy 15 ze 40 respondentů), je 7 z městské části a 8 informantů je z venkova, nevidíme tedy žádné výraznější rozdíly těmi, kteří vyrůstali v rozdílném typu prostředí.

4 ZÁVĚR

Hlavním cílem této diplomové práce bylo prohloubení a posunutí dosavadních poznatků o vlivu rodičovské emigrace na hodnotovou orientaci dětí a jejich aspirace emigrovat. Na základě rešerše široké škály odborné literatury byl zvolen výzkumný přístup a metody odpovídající potřebám tohoto výzkumu. Jelikož je snahou výzkumu především porozumět dané problematice a navrhnout další směr výzkumu v této oblasti, byl zvolen kvalitativní přístup výzkumu. Jedná se o případovou studii s konkrétním zaměřením na Moldavsko, přesněji řečeno moldavské vysokoškolské studenty. Získaná data v podobě transkripce rozhovorů byla induktivně analyzována s cílem objevení zákonitostí a souvislostí mezi jednotlivými výpověďmi informantů. Cílem této práce tedy nebyla snaha potvrzovat výzkumné hypotézy či predikovat migrační proud, avšak snažit se pochopit realitu moldavských rodin, „pull“ a „push“ faktory migrace vysokoškolských studentů v Moldavsku a jejich hodnotovou orientaci.

Tato práce se skládá ze dvou hlavních analytických částí. První z nich je již zmíněný přenos vzorců migračního chování z rodičů na vysokoškolské studenty v Moldavsku, a snaha pochopit rozdílnost mezi jedinci z „emigrační“ rodiny a z rodiny „nemigrantů“. Na základě výpovědí informantů jsem vytvořila typologii studentů dle jejich plánování do budoucna a v jednotlivých skupinách jsem se snažila nalézt rozdíly mezi skupinou A (rodina migrantů) a skupinou B (rodina „nemigrantů“) ve snaze pochopit realitu a porozumět důvodům odlišnosti či podobnosti jednání jedinců z rodin s odlišnou migrační historií. Celkem vznikly 4 skupiny informantů:

- 1) ti, kteří chtějí emigrovat;
- 2) ti, kteří chtějí na čas emigrovat, ale pak se vrátit zpět do Moldavska;
- 3) ti, kteří nechtějí opustit Moldavsko;
- 4) ti, kteří nejsou zatím rozhodnuti.

Celé této analýze se věnuje kapitola 3.1. Na základě výpovědí informantů jsem došla k závěru, že emigrace rodičů nemá zásadní vliv na rozhodování jedince, zda chce zůstat v Moldavsku či migrovat do zahraničí (ať už z pracovních či studijních důvodů). Informanti neuváděli přímo výpovědi vztahující jejich rozhodnutí k migrační historii rodiny, stejně tak ale nezmiňovali, že emigruje každý, takže právě kvůli tomu vidí v emigraci potenciál i oni. Příběhy jednotlivých informantů byly natolik individuální, že jsem nevyzozovala žádný obecnější vzorec chování. Nedá se tedy říci, že by jen ti, kteří vyrůstali v rodině s emigrační zkušeností více, tíhli k emigraci, či naopak. Stejně tak nelze tvrdit, že studenti, jejichž rodiče nikdy nemigrovali z Moldavska, chtějí v Moldavsku zůstat. Na jejich rozhodnutí, zda chtějí v Moldavsku zůstat či nikoliv, mají vliv pravděpodobně další

proměnné, které jsou však společné pro celou moldavskou společnost. Jedná se o ekonomicky orientované důvody jako je nedostatek pracovních míst či nízké platy (NBS 2013; Zwager a kol. 2014; Prague Process 2015). Informanti chtějí v Moldavsku zůstat především kvůli svým blízkým, rodině, složité integraci v cílové destinaci či jednoduše kvůli tomu, že v Moldavsku se cítí být doma. V určitých výpovědích sice můžeme pozorovat odkaz na bezprostřední životní zkušenost jedince v souvislosti s názorem rodičů či emigrací rodičů, avšak obdobná situace ovlivňuje dva jedince naprosto odlišným způsobem. Důležitým poznáním tohoto výzkumu je, že přibližně polovina informantů chce emigrovat do zahraničí, ať už dlouhodobě a trvale, či na určitý čas a poté se do Moldavska vrátit. Pokud studenti zatím nebyli rozhodnutí, zda emigrovat či nikoliv, jejich nejbližším cílem bylo dokončit studium a pak se rozhodnout. Na mém vzorku informantů tedy vidíme určitý potenciál mladé složky populace emigrovat do zahraničí z důvodu nedostatečných pracovních příležitostí v Moldavsku.

Analýza budoucího migračního chování informantů vycházela z teorie kumulativních příčin (kapitola 2.1.6), která se v případě Moldavska dle mého názoru potvrdila, avšak ne v takové rovině, jaká byla premisou této diplomové práce. Migrace rodičů negeneruje automaticky migraci potomků, avšak vytváří v moldavské společnosti obecné povědomí o migraci a vzniká tak „migrační kultura“. Není tedy podstatné, zda jedinec vyrůstá v rodině emigranta, jelikož i rodina nemigrantů je emigrací populace v Moldavsku ovlivněna.

Druhým cílem výzkumu bylo zachycení hodnotové orientace informantů. První částí byla analýza Inglehartova postmaterialistického indexu (Inglehart 1981) a snaha o propojení tohoto indexu s emigrační zkušeností rodičů. Ve výsledcích můžeme pozorovat jisté rozdílnosti ve výpovědích informantů. Skupina B (rodina „nemigrantů“) se jeví jako více radikální ve své názorové orientaci na obě strany indexu (tedy vykazují se být více materialističtí a zároveň postmaterialističtí), oproti tomu pro skupinu A (rodina migrantů) byla nejčtenější odpověď „smíšená“ hodnotová orientace. Velmi obtížně se tyto odpovědi dávají do souvislosti s emigrační zkušeností rodičů. I když můžeme sledovat určitou odlišnost v odpovědích našich informantů dle skupiny A a B, žádné bližší výpovědi o jejich hodnotové orientaci nejsou k dispozici. K určité rozdílnosti mezi těmito skupinami tedy došlo, stejně tak je obecně náš vzorek informantů více postmaterialisticky a smíšeně orientovaný než zbytek složky populace (dle EVS 2008). O problematice srovnání dat z jednotlivých zdrojů vzhledem k jejich neaktuálnosti jsem se již zmiňovala v průběhu analýzy dat v kapitole 3.2.1.

Ke změně hodnot jedinců ve vztahu k Moldavsku, politice a podobně se pojí i názory na manželství, děti, význam rodiny a rozdělení rolí v domácnosti. Tato témata jsem do výzkumu zařadila především z důvodu jejich relevantnosti k demografické situaci v Moldavsku a skutečnosti, že informanti tohoto výzkumu vstupují do produktivního věku a začínají svůj život žít jako dospělí

jedinci. Dle výsledků výzkumu je zjevné, že všichni informanti děti chtějí mít, avšak na základě výpovědí již není jisté, kolik přesně. Stejně tak informanti nevědí, kdy přesně by děti chtěli mít. Vidíme, že si svou budoucností nejsou jistí a zaměřují se především na dokončení vzdělání a zajištění pracovního místa, zakládání rodiny není zatím jejich prioritou. Informanti této studie jsou stále tradičně orientovaní, co se názorů na uzavírání manželství týče, nejsou však již natolik tradiční vzhledem k rozdělení rolí v rodině. Nesetkala jsem se však s žádným viditelným rozdílem mezi skupinou A a B, jak by se možná dalo předpokládat vzhledem k jejich vlastní zkušenosti s odlišným rozdělením rolí v rodině (skupina A). Na některých výpovědích můžeme vidět, že informanti uvádí vlastní zkušenosti s rozdělením rolí v rodině a sami se tímto vzorcem inspiroují.

Posledním tématem, kterým se tato diplomová práce zabývala, i když okrajově, jsou sociální remitence, konkrétně přenos sociálních remitencí z rodiče na dítě, tedy našeho informanta. Cílem výzkumu bylo především zachycení podoby sociálních remitencí a jejich následná aplikace v rámci rodiny a to, jak si změnu v chování rodiny děti pamatují. Zda se uchytila změna jen po dobu trvání emigrace, či se stala nedílnou součástí zvyků rodiny apod. Jelikož je toto téma jen okrajové a nebylo mu v rámci rozhovoru věnováno tolik prostoru (vzhledem k obsáhlosti rozhovoru), není k dispozici velký objem dat o tomto tématu. Prokázalo se však, že někteří rodiče remitují ze zemí původu, a dochází tak k určité přeměně ve zvyklostech rodiny, především v oblasti jídla, tradičních pokrmů, oblečení a určitých tradic. Stejně tak informanti zmiňovali dopad remitencí na širší okolí. To znovu podporuje tvrzení výše zmíněné, a to, že moldavská společnost vykazuje býtí „migrační kulturou“ a vliv migrace je přítomen ve všech složkách společnosti.

V průběhu výzkumu jsem se setkala s mnoha bariérami a limity. Hlavním problémem byla jazyková bariéra a následné překlady, při kterých mohlo dojít ke ztrátě informace, dále pak omezené možnosti v rámci výzkumu pro diplomovou práci. Jelikož byla část rozhovoru pojata retrospektivně, docházelo také k jistému zkreslení informací a vzpomínek ze strany informantů.

Tento výzkum sice nepoukázal na větší rozdílnost mezi skupinou A a B, tudíž se nedá říci, že by migrační zkušenost rodičů měla nějaký zjevný vliv na budoucí formování hodnotové orientace studentů, stejně tak na jejich vlastní migrační chování, avšak posunul dalším směrem poznatky o dopadech emigrace na děti zanechané v zemi původu. Nyní vyvstávají na povrch další otázky, například co přesně ovlivňuje rozhodování mladé složky populace zůstat v Moldavsku či emigrovat a jaká opatření či změny ve společnosti by je přiměly rozhodnutí změnit. Stejně tak zjištění, zda by výsledky výzkumu byly obdobné i mezi dalšími složkami populace a jaký je vliv vzdělání na hodnotovou orientaci jedince. Další prostor pro výzkum je na poli sociálních remitencí z pohledu přijímající strany rodiny. Z psychologického hlediska by určitě stála za analýzu doba odloučení rodiče od dítěte a následný vliv.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

ABRAMSON, P., INGLEHART, R. (1994): Education, Security, and Postmaterialism: A Comment on Duch and Taylor's "Postmaterialism and the Economic Condition". *American Journal of Political Science*, 38(3), s. 797-814. doi:10.2307/2111607

AINSWORTH, M. D. S (1978): Infant-mother attachment. *American Psychologist*. Vol. 34, s. 932-937

ARANGO, J. (2000): Explaining migration: a critical view. *International Social Science Journal*, Vol. 52, No. 165, s. 283-296.

BONIZZONI, P. (2015): Here or There? Shifting Meanings and Practices in Mother-Child Relationships across Time and Space. *International Migration* [online]. 53(6), s. 166-182. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/imig.12028>

BUCIUCEANU-VRABIE, M., PAHOMII, I. (2015): Demographic Barometer: Situation Of Youth In Republic Of Moldova: From Goals To Opportunities. Center for Demographic Research. Dostupné z: http://ccd.ucoz.com/_ld/0/38_barometru_tiner.pdf

BURCIN, B., DRBOHLAV, D., KUČERA, T. (2008): Možnosti migračního řešení perspektivního úbytku a demografického stárnutí obyvatelstva České republiky. *Sociologický časopis*, 44(4), s. 653–682.

CAIRNS, D. (2014): "I Wouldn't Stay Here": Economic Crisis and Youth Mobility in Ireland. *Int Migr*, 52, s. 236–249. doi:10.1111/j.1468-2435.2012.00776.x

CARRINGTON, W. J., DETRAGIACHE, E., & VISHWANATH, T. (1996): Migration with endogenous moving costs. *The American Economic Review*, s. 909-930.

CETĂȚENIE ROMÂNĂ (2018): La sfârșit de an se numără românii. Câți cetățeni moldoveni au obținut cetățenie română până în prezent? <https://cetatenie.ro/noutate/Statistica-Cati-cetateni-moldoveni-au-obtinut-cetatenie-romana-pana-in-prezent> (cit. 3.3.2018)

CIVIS, IASCI (2010): Strengthening the Link between Migration and Development in Moldova. World Bank within Migration and Remittance Peer-Assisted Learning Network (MIRPAL). Chisinau, s. 56

ČERNÁ, L. (2010): Remittance v Mexiku: nástroj pro snižování chudoby? Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd

DE HAAS, H. (2005): International migration, remittances and development: myths and facts. *Third World Quarterly*, Vol. 26, No. 8, s. 1269-1284.

DE HAAS, H. (2007). Turning the tide? Why development will not stop migration. *Development and change*, 38(5), s. 819-841.

DE HAAS, H. (2010): Migration and Development: A Theoretical Perspective. *International Migration Review*, 44 (1), s. 227-264.

DE HAAS, H. (2012): The Migration and Development Pendulum: A Critical View on Research and Policy. *International Migration*, 50, 3, s. 8-25.

- DE LIM, M. F. (EDITOR) (2014): Extended Migration Profile of the Republic of Moldova 2007-2012 (Second Edition), International Organization for Migration, Mission to Moldova. s. 130. Dostupné z: <https://publications.iom.int/books/extended-migration-profile-republic-moldova-2007-2012>
- DIMOCK, M. (2018): Defining generations: Where Millennials end and post-Millennials begin. Pew Research Center, 1 March <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/03/01/defining-generations-where-millennials-end-and-post-millennials-begin/> (cit. 16.6.2018)
- DRBOHLAV, D. (2001): Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů). In: Menšiny a migranti v České republice: My a oni v multikulturní společnosti 21. století. Praha: Portál, s. 17-30.
- DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. (2007): Reflexe migračních teorií. Geografie – Sborník České geografické společnosti, 112, 2, s. 125-141.
- DRBOHLAV, D. (EDITOR) (2015): Ukrajinská pracovní migrace. Karolinum, Praha, s. 284.
- DRBOHLAV, D., BAILEY, A., LUPTÁK, M., ČERMÁKOVÁ, D. (2017a): Migrant values and social remittances across the contemporary migration-development nexus: the case of Moldovans in Czechia. Geografie, 122, 4, s. 526–553.
- DRBOHLAV, D., BAILEY, A., ČERMÁK, Z., ČERMÁKOVÁ, D., LOZOVANU, D., MASNÁ, E., PAVELKOVÁ, L., SEIDLOVÁ, M., STOJANOV, R., VALENTA, O., & VIETTI, F. (2017b): Diversification Trends. In: Moldovan International Migration: Evidence from Czechia And Italy. AUC GEOGRAPHICA, 52(2), s. 237-248. doi:10.14712/23361980.2017.19
- DUCH, R. M.; TAYLOR, M. A. (1993): Postmaterialism and the Economic Condition. American Journal of Political Science, 37(3), S. 747-779.
- DUMITRU, S. (2014): From “brain drain” to “care drain”: Women's labor migration and methodological sexism. Women's Studies International Forum [online]. 47, s. 203-212. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0277539514001058>
- EISNER, S. (2005): Managing Generation Y: Quarterly Journal. SAM Advanced Management Journal [0749-7075] Vol. 70, No. 4, s. 4-15
- EZZEDDINE, P. (2011): Reflexe genderu v procesu migrace. MIGRACE A ROZVOJ: Rozvojový potenciál mezinárodní migrace. PRAHA: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, s. 229-241.
- GAGAUZ, O., PENINA, O., TABAC, T. (2016): Demographic Barometer Impact of Economic Crises On Demographic Processes. Center for Demographic Research. No. 1. Dostupné z: <http://ccd.md/en/barometr-demografic>
- GAGAUZ, O., TABAC, T. (2017): How to correlate economic and demographic development or what it is demographic dividend? Center for Demographic Research. Dostupné z: <http://ccd.md/en/barometr-demografic>
- GASSMANN, F., SIEGEL M., VANORE M., WAIDLER J. (2013): The Impact of Migration on Children Left Behind in Moldova. Working Paper #2013-043, Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology (UNU-MERIT). Dostupné z: <http://www.merit.unu.edu/publications/wppdf/2013/wp2013-043.pdf>

GHITA, S., BOBOC, C., & MANEA, D. (2015): Does Youth Migration for Education Have an Impact on Permanent Migration Decision? Case Study on Bessarabian Students in Romania. *Ovidius University Annals, Series Economic Sciences*, 15 (2).

GIVAUDAN M., PICK, S. (2013): Children Left Behind: How to Mitigate the Effects and Facilitate Emotional and Psychosocial Development: Supportive community networks can diminish the negative effects of parental migration. *Child Abuse & Neglect*, Volume 37, Issue 12, s. 1080-1090. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0145213413003244>

GUSAN, V. (2014): Demographic and Economic Implications Of The Ageing Population In The Urban Environment Of The Republic Of Moldova. *Lucrările Seminarului Geografic "Dimitrie Cantemir"*, 37(1), s. 147-151.

HENDL, J. (2005): Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Portál, Praha.

CHEAINU-ANDREI, D., GRAMMA, R., MILINCENCO, S., PRITCAN, V., RUSNAC, V., VACULOVSCI, D. (2011): Specific Needs of Children and Elderly Left Behind as a Consequence of Migration. Chisinau, Moldova: Ministry of Labor, Social Protection, and Family of the Republic of Moldova. Dostupné z: http://www.iom.md/attachments/110_necesit_cop_virst_en.pdf

INGLEHART, R. (1977): *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics*. Princeton University Press, New Jersey.

INGLEHART, R. (1981): Post-Materialism in an Environment of Insecurity. *American Political Science Review*, 75, 4, s. 880–900.

INGLEHART, R., WELZEL, CH. (2005): *Modernization, Cultural Change and Democracy, The Human Development Sequence*. Cambridge University Press, Cambridge.

IOM (2008a): Migration in Moldova: A Country Profile. International Organization for Migration. October 2008. Dostupné z: http://publications.iom.int/system/files/pdf/moldova_profile2008.pdf

IOM (2010): Migration and transnationalism: opportunities and challenges. Background paper for the conference. International Organization for Migration. Dostupné z: <https://www.iom.int/idmtransnationalism>

KANDEL, W., KAO, G. (2000): Shifting Orientations: How U.S. Labor Migration Affects Children's Aspirations in Mexican Migrant Communities. *Social Science Quarterly*, 81(1), 16-32. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/42864365>

KING, R., MATA-CODESAL, D., VULLNETARI, J. (2013): Migration, Development, Gender and the 'Black Box' of Remittances: Comparative Findings from Albania and Ecuador. *Comparative Migration Studies* [online]. 1(1), 69-96. Available at: <http://link.springer.com/10.5117/CMS2013.1.KING>

KLÍPA, O. (2011): Diaspora a rozvoj. In: *Migrace a rozvoj: rozvojový potenciál mezinárodní migrace*. Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, s. 208-228.

KOŠAŘ, M. (2018): Vliv sociálních remitencí na rozvoj Moldavska – případová studie moldavských pracovníků v Česku. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

KUBÁTOVÁ, H. (2010): *Sociologie životního způsobu*. Grada Publishing a.s., 2010, ISBN 8024769441, 9788024769448, s. 272.

LABADIE-JACKSON, G. (2008): Reflections on domestic work and the feminization of migration. *Campbell L. Rev.*, 31, 67.

LEVITT, P. (2001): *The Transnational Villagers*. Berkeley: University of California Press.

LEVITT, P., LAMBA-NIEVES, D. (2011): Social Remittances Revisited. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 37, 1, s. 1–27.

LUECKE, M., STOEHR, T. (cit. 2018): The Effects of Migration in Moldova and Georgia on Children and Elderly Left Behind - Country Report: Moldova (draft). Europe Aid Project: DCI-MIGR/210/229-604. Kiel, Germany: The Kiel Institute for the World Economy. Dostupné z: http://mgsog.merit.unu.edu/research/docs/moldova_georgia_researchpaper03.pdf

MASLOW, A. H. (1943): A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4).

MASSEY, D., ARANGO, J., HUGO, G., KOUAOUCI, A., PELLEGRINO, A., TAYLOR, J. (1993): Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19, 3, s. 431-466.

MAZZUCATO, V., SCHANS, D. (2011): Transnational Families and the Well-Being of Children: Conceptual and Methodological Challenges. *Journal of Marriage and Family* [online]. 73(4), s. 704-712. DOI: 10.1111/j.1741-3737.2011.00840.x.

MOHYLOVÁ, M. (2013): Ženská pracovní migrace a její vliv na role v rodině. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií.

NAYECK, J. (2009): Circular migration — The case for Mauritius, Presentation at the International conference on diaspora for development. World Bank, Washington, July 13-14, 2009. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934_1110315015165/Nayeck.pdf

NBS (2013): Migrația Forței de Muncă. National Bureau Of Statistics Dostupné z: http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/migratia/Sinteza_MFM_2012.pdf

NBS (2017): The Population of the Republic of Moldova at the time of the Census was 2,998,235. National Bureau of Statistics <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&id=5582&idc=30> (cit 27.5.2018)

NBS (2018): Statistical databank. National Bureau Of Statistics <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/en/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774> (cit. 4.4.2018)

NEWLAND, K., PATRICK, E. (2004): Beyond Remittances: The Role of Diaspora in Poverty Reduction in their Countries of Origin. Migration Policy Institute, Washington, D.C.

NEWLAND, K. (2007): Can Migrants, Countries of Origin and Countries of Destination All Win from Circular Migration? Paper prepared for Civil Society Days, Global Forum on Migration and Development, Brussels, July 2007. Dostupné z: http://www.migrationpolicy.org/research/MPIGlobalForum_circularmigration_CivilSocietyDay.pdf

NEWLAND, K. (2009): Circular migration and human development. UNDP Human Development Reports, Research Paper 2009/42, October 2009. New York, United Nations Development Programme. Dostupné z: http://www.migrationpolicy.org/pubs/newland_HDRP_2009.pdf

PAVLÍK, Z., ŠUBRTOVÁ, A., RYCHTAŘÍKOVÁ, J. (1986): Základy demografie: celostátní vysokoškolská příručka pro studenty přírodovědeckých, ekonomických, filozofických a lékařských fakult. 1. vyd. Praha: Academia, 1986, s. 732.

PRAGUE PROCESS (2015): Republic of Moldova. Migration Profile Light. Dostupné z: <https://www.pragueprocess.eu/en/documents/category/5-migration-profiles?download=398:moldova-migration-profile-light-2015>

PROCHÁZKOVÁ ILINITCHI, C. (2010): Vybrané teorie migrace a jejich význam při vytváření migračních politik. ACTA OECONOMICA PRAGENSIA 6/2010. ISSN 0572-3043

RABUŠIC, L. (2001): Kde ty všechny děti jsou? 1. Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2001. ISBN 80-86429-016

RUGGIERO, E. (2005): Migration and remittances. Problems of Economic Transition, 48(3), s. 54-83.

ŘÍHOVÁ, M., ČERNÍK, J. (2011): Případová studie I. – Moldavsko: migrace a rozvoj v nejchudší zemi Evropy. Problematika opuštěných dětí v důsledku migrace. In: Migrace a rozvoj: rozvojový potenciál mezinárodní migrace. Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, s. 91-107.

SALAH, M. A. (2008): The Impacts of Migration on Children in Moldova. Working Paper, Division of Policy and Practice, United Nations Children's Fund (UNICEF), New York, October 2008. Dostupné z: https://www.unicef.org/The_Impacts_of_Migration_on_Children_in_Moldova%281%29.pdf

SCHNEIDER, J., & PARUSEL, B. (2015): Circular Migration between Fact and Fiction. European Journal of Migration and Law, 17(2-3), s. 184-209.

SKELDON, R. (2010): Managing migration for development: is circular migration the answer? Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations, 11 (1). s. 21-33.

STOJANOV, R., GLADIŠOVÁ, L. (2011): Úvod do tématu migrace a rozvoje a přehled klíčových teoretických konceptů. In: Migrace a rozvoj: rozvojový potenciál mezinárodní migrace. Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, s. 9-43.

STOJANOV, R., NOVOSÁK, J., DROBÍK, T., SIWEK, T. (2006): Migrace jako globální fenomén. Mezinárodní politika \\CE 90\\, Roč. 30, č. 10, s. 15 – 17.

SUAREZ-OROZCO, C., L.G. TODOROVA, I., LOUIE, J. (2002): Making Up For Lost Time: The Experience of Separation and Reunification Among Immigrant Families. Family Process [online]. 41(4), s. 625-643 Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1545-5300.2002.00625.x>

SZALÓ, C. (2007): Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich. Brno: CDK, Sociologická řada, svazek č. 5.

SZYSZKA, M. (2017): The Effects of International Economic Migration on the Family as seen by Lithuanian and Polish Students. Social Education/Socialinis Ugdymas, 45(1).

UNDP (2009): Human Development Report 2009: Overcoming Barriers - Human Mobility and Development. United Nations Development Programme. United Nations Press: Tokyo.

UNDP (2018): Human Development Reports. United Nations Development Programme. <http://hdr.undp.org/en/composite/HDI> (cit. 23.5.2018)

UN DESA (2017a): International Migration Report 2017. Department Of Economic And Social Affairs, Population Division (ST/ESA/SER.A/403).

UN DESA (2017b). United Nations, Department Of Economic And Social Affairs, World Population Prospects 2017. <https://esa.un.org/unpd/wpp/DataQuery/>

VANORE, M. (2015): Family-member migration and the psychosocial health outcomes of children in Moldova and Georgia. (PhD degree), Maastricht University, Maastricht, the Netherlands.

VANORE M., MAZZUCATO V., SIEGEL M. (2015): 'Left behind' but not left alone: Parental migration & the psychosocial health of children in Moldova. *Social Science & Medicine*, Vol. 132, May 2015, s. 252-260. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0277953614005668>

VAN MOL, CH. (2016): Migration aspirations of European youth in times of crisis, *Journal of Youth Studies*, 19:10, s. 1303-1320, DOI: 10.1080/13676261.2016.1166192

VERTOVEC, S. (1999): Conceiving and Researching Transnationalism. *Ethnic and Racial Studies*, 22 (2).

WORLD BANK GROUP (2017): Migration And Remittances: Recent Developments And Outlook. Special Topic: Return Migration. Migration and Development Brief. No. 28. World Bank, October 2017. Dostupné z: <http://www.knomad.org/sites/default/files/2017-12/Migration%20and%20Development%20Report%202012-14-17%20web.pdf>

WORLD BANK GROUP (2018a): Migration and Remittances: Recent Developments and Outlook. Transit Migration. Migration and Development Brief. No. 29. World Bank, April 2018. Dostupné z: <http://www.knomad.org/sites/default/files/2018-04/Migration%20and%20Development%20Brief%2029.pdf>

WORLD BANK GROUP (2018b): Data: Life expectancy at birth, female (years). https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.FE.IN?locations=MD&name_desc=true (cit. 4.4.2018)

YANOVICH, L. (2015): Children Left Behind: The Impact of Labor Migration in Moldova and Ukraine. Migration Policy Institute. Dostupné z: <http://www.migrationpolicy.org/article/children-left-behind-impact-labor-migration-moldova-and-ukraine>

ZELINSKY, W. (1971): The hypothesis of the mobility transition. *Geographical Review* 61, s. 219-49.

ZWAGER, N. DE, SINTOV, R. (2014): Driving Innovation in Circular Migration. Migration and Development in Moldova. Chisinau, NEXUS Moldova.

PŘÍLOHY

Příloha 1: Osobní karta informanta v angličtině. Stejná pro skupinu A i B.....	85
Příloha 2: Osobní karta informanta v moldavštině. Stejná pro skupinu A i B.....	87
Příloha 3: Seznam otázek pro skupinu A v angličtině	89
Příloha 4: Seznam otázek pro skupinu A v moldavštině	92
Příloha 5: Seznam otázek pro skupinu B v angličtině	95
Příloha 6: Seznam otázek pro skupinu B v moldavštině	97
Příloha 7: Rozdělení rolí v rodině. Odpovědi z rozhovorů v moldavštině a angličtině	99
Příloha 8: Změna ve zvyklostech, vybrané odpovědi informantů	114
Příloha 9: Význam rodiny a manželství, vybrané odpovědi.....	117
Příloha 10: Plány do budoucna, všichni informanti.....	125
Příloha 11: Seznam univerzit, na kterých studovali informanti v době výzkumu.....	177

Příloha 1: Osobní karta informanta v angličtině. Stejná pro skupinu A i B.

PERSONAL INFORMATION

1. Sex
 - a. Male
 - b. Female
2. Month _____ and year of your birth _____
3. Where were you born?
 - a. Chisinau
 - b. Urban area
 - c. Rural area
 - d. Other (please specify)
4. Where do you live?
 - a. Chisinau
 - b. Urban area
 - c. Rural area
 - d. Other (please specify)
5. Where have you lived/stayed most of your life?
 - a. Chisinau
 - b. Urban area
 - c. Rural area
 - d. Other (please specify)
6. What ethnicity do you identify yourself?
 - a. Moldovan
 - b. Romanian
 - c. Ukrainian
 - d. Russian
 - e. Gagauz
 - f. Bulgarian
 - g. Other ethnicity (please specify)
7. What is your citizenship?
 - a. Moldovan
 - b. Romanian
 - c. Ukrainian
 - d. Russian
 - e. Bulgarian
 - f. Other citizenship (please specify)
8. What is your marital status? Do you have children?
9. You consider yourself a religious person?
10. What university have you attended?
11. What are you studying? What is your major?
12. What is the programme of your study (bachelor, master)? What is your grade?
13. Do you want to continue your studies?
14. Are you satisfied with your life in the Republic of Moldova?
15. How many languages do you speak?

	Beginner	Intermediate	Advanced	Native
Romanian	A	B	C	D
Russian	A	B	C	D
English	A	B	C	D
French	A	B	C	D
Other language _____	A	B	C	D

16. How well do the following statements describe your personality?

I see myself as someone who ...	Disagree strongly	Disagree a little	Neither agree nor disagree	Agree a little	Agree strongly
1. ... is reserved	1	2	3	4	5
2. ... is generally trusting	1	2	3	4	5
3. ... tends to be lazy	1	2	3	4	5
4. ... is relaxed, handles stress well	1	2	3	4	5

5. ... has few artistic interests	1	2	3	4	5
6. ... is outgoing, sociable	1	2	3	4	5
7. ... tends to find fault with others	1	2	3	4	5
8. ... does a thorough job	1	2	3	4	5
9. ... gets nervous easily	1	2	3	4	5
10. ... has an active imagination	1	2	3	4	5

Příloha 2: Osobní karta informanta v moldavštině. Stejná pro skupinu A i B.

A. DATE PERSONALE

17. Sex a. Masculin b. Feminin
18. Luna _____ anul nașterii _____
19. Locul nașterii
- a. Chișinău c. În localitate rurală
- b. În localitate urbană d. Altceva (indicați)
20. Unde locuiți în prezent?
- a. Chișinău c. În localitate rurală
- b. În localitate urbană d. Altceva (indicați)
21. Unde ați locuit cea mai mare parte din viață?
- a. Chișinău c. În localitate rurală
- b. În localitate urbană d. Altceva (indicați)
22. De ce naționalitate/etnie vă considerați?
- a. Moldoveană d. Rusă g. Altceva (indicați)
- b. Română e. Găgăuză
- c. Ucraineană f. Bulgară
23. Cetățenia căror state o dețineți?
- a. Republica Moldova
- b. România
- c. Ucraina
- d. Rusia
- e. Bulgaria
- f. Altul (indicați)

24. Care este starea Dvs. civilă? Aveți copii?
25. Vă considerați o persoană religioasă?
26. La ce universitate vă faceți studiile?
27. Ce specialitate veți absolvi/ați absolvit?
28. Ce program de studiu (licență, masterat). În ce an de studiu sunteți?
29. Doriți să vă continuați studiile (după finisarea licenței, masteratului)?
30. Sunteți satisfăcut de viața din Republica Moldova?
31. Câte limbi străine vorbiți?

	Începător	Intermediar	Fluent	Nativ
Româna	A	B	C	D
Rusa	A	B	C	D
Engleza	A	B	C	D
Franceza	A	B	C	D
Altă limbă _____	A	B	C	D

32. Cât de bine vi se potrivesc următoarele afirmații?

Eu sunt o persoană...	Absolut dezacord	Mai degrabă dezacord	Nici acord, nici dezacord	Mai degrabă de acord	Absolut de acord
1. ... rezervată	1	2	3	4	5
2. ... încrezătoare	1	2	3	4	5
3. ... leneșă	1	2	3	4	5
4. ... relaxată, controlez bine stresul	1	2	3	4	5
5. ... pe care puțin o interesează activitățile artistice	1	2	3	4	5
6. ... extrovertită, sociabilă	1	2	3	4	5
7. ... care găsește vina în ceilalți	1	2	3	4	5
8. ... meticuloasă	1	2	3	4	5
9. ... care se enervează repede	1	2	3	4	5
10. ... are o imaginație bogată	1	2	3	4	5

Příloha 3: Seznam otázek pro skupinu A v angličtině

GROUP A

B. PARENTS MIGRATION BACKGROUND

(All questions will be asked in respect of both parents (mother and father))

1. MIGRATION

1. Has/have one of your parents/both parents stayed abroad for more than 1 year up to your age of 18?
2. If both, did they stay abroad together or separated?
3. Did parent(s) go abroad only one time? Can you please specify how many times parent(s) migrated?
4. How old were you when your parent(s) went abroad?
5. How long was/were your parent(s) abroad before your age of 18?
6. To what country(-ies) did your parent(s) migrate? How long your parent(s) lived there?

2. EDUCATION AND JOB

1. Do you know what the reason for parent(s) migration was?
2. What is your parent(s)' level of education and specialization?
3. What were the field(s) and position(s) where parent(s) had worked before migration (in Moldova)?
4. What were the field(s) and position(s) where parent(s) worked in the country of destination (host country)?
5. Was/were your parent(s) satisfied with the job in the country of destination? Was/were your parent(s) successful in the career?
6. Was/were your parent(s) satisfied with situation in the country of destination? Did your parent(s) talk about the everyday life in the country of destination? What did your parent(s) like/didn't like?

3. RETURNED MIGRANTS AND FUTURE PLANS

1. Have your parent(s) returned to Moldova? For a short period, long period?
2. Has something changed in an everyday practice of your family life after parent's return to Moldova? Preparing different kind of food, celebration of some festivals, customs, habits, clothes.
3. Has/have your parent(s) had a job? Has/have your parent(s) wanted to start a business in Moldova?
4. Do your parent(s) want to live in Moldova or go abroad again?

C. FAMILY BACKGROUND *Please could you describe your family where you grow up?**

1. Are you from a full family?
2. Have your parents divorced/stayed apart/separated or other ...? When...? Why...? If yes, do you have step-parent(s)?
3. Do you have siblings/step-siblings (brother or sister)? How old are they?
4. How would you describe your relationship with your siblings/step-siblings?
5. How would you describe relationship with your parents/step-parents?
6. How would you describe relationship with your grandparents?
7. Do you live with your parents now? If not, with whom do you live now?

D. EMOTIONAL WELLBEING OF RESPONDENT while he/she was up to age of 18

1. *How often* and *how long* were you in *remote* and *physical contact* with your parent(s) while they were abroad? What methods of communication did parent(s) use to contact you while they were abroad?
2. Did your parent(s) discuss with you the reasons of their migration?
3. Did your parent(s) visit you? Did you visit your parent(s) abroad? How many times per year?
4. With whom did you spend most of your time while your parent(s) was/were abroad? Did you have a closest person with whom you talked about everything?
5. Did you feel a lack of communication while your parent(s) was/were abroad? Did you have person or organization who helped with it? What was a person or organization? How long they helped you?
6. Who took care about you when your parent(s) was/were abroad?... in period when you were ill?
7. Did you feel more responsible than other your friends/peers at that period? Why?

E. EDUCATION, MATERIAL ISSUES OF RESPONDENT

1. Who helped you with your homework and preparation for school when your parent(s) was/were abroad? Did your parent(s) pay enough attention to your results at school? Was it important for them? Was the situation different before and after parent(s) migration?
2. Did you have any problems at school?with your teachers or peers? Did you want to drop the school?
3. What was as a usual gift for Christmas or your birthday? Did your parent(s) ever give/send you money instead of a gift at your birthday or Christmas?
4. Who took care about your expenses while your parent(s) was/were abroad? Did you have enough money for personal expenses/pocket money? What does money mean for you?
5. How did you feel compared to your peers in terms of living standard when your parent(s) was/were abroad?
6. Do you have stable/permanent job? Do you work occasionally? What kind of work do you have? Part-time/full-time/seasonal... ? Why do you work?
7. Did/do you do social work? What it means for you?
8. Who is your role model or ideal? Why?

F. VALUES OF FUTURE PLANS OF RESPONDENT

1. What does the word "family" mean to you? Whom does it include? Do you plan to have your own family and children? Who will take care about children and earn money? (*Distribution of gender roles*)
2. Do you want to get married? One day, in the future... What do you think about marriage?
3. Do you want to find an international partner or he/she will be from Moldova? Why?
4. Would you leave your family if you get a chance to find a well-paid work abroad?
5. Do you intend to stay in Moldova or to go abroad? Why?
6. Where do you see yourself in 5 years from now?
7. If you had to choose among the following things, which are the two that seem most desirable to you?
 - a. Maintaining order in the nation
 - b. Giving the people more say in important political decisions

- c. Fighting rising prices
- d. Protecting freedom of speech

Příloha 4: Seznam otázek pro skupinu A v moldavštině

GRUP A (cu părinți care au emigrat)

A. BACKGROUND-UL MIGRAȚIONAL AL PĂRINȚILOR

(Toate întrebările se referă la ambii părinți (mama și tata))

4. DESPRE EMIGRARE

1. A/au petrecut unul dintre părinții Dvs./ambii părinți mai mult de un an peste hotare până ați împlinit vârsta de 18 ani?
2. Dacă ambii au emigrat, ei au plecat peste hotare împreună ori separat?
3. Părinții Dvs. au plecat peste hotare doar o singură dată? Puteți specifica de câte ori părintele/părinții Dvs. a/au emigrat?
4. Ce vârstă aveți când părintele/părinții Dvs. a/au plecat peste hotare?
5. Cât timp a/au petrecut părintele/părinții Dvs. peste hotare până ați împlinit vârsta de 18 ani?
6. În ce țară(i) părintele/părinții Dvs. au emigrat? Cât timp au locuit acolo?

5. EDUCAȚIE ȘI ACTIVITATE PROFESIONALĂ

1. Cunoașteți de ce părintele/părinții Dvs. au emigrat?
2. Ce nivel de studii și specializare au părinții Dvs.?
3. În ce domeniu(i) au activat și ce poziție(i) a(u) ocupat părintele/părinții Dvs. înainte de a părăsi Moldova?
4. În ce domeniu(i) au activat și ce poziție(i) au ocupat părintele/părinții Dvs. în țara de destinație (țara gazdă)?
5. Părintele/părinții Dvs. era(u) satisfăcut(i) de lucrul/poziția din țara de destinație? Era(u) de succes la locul de muncă?
6. Părintele/părinții Dvs. era(u) satisfăcut(i) de situația din țara de destinație? Părintele/părinții Dvs. vorbeau despre viața de zi cu zi din țara gazdă? Ce îi(le) plăcea/nu îi(le) plăcea?

6. MIGRANȚI REÎNȚORȘI ȘI PLANURI DE VIITOR

1. Părintele/părinții Dvs. s-a(u) reîntors în Moldova? Pentru o scurtă/lungă perioadă/definitiv?
2. S-a schimbat ceva în ritualurile zilnice ale familiei Dvs. după întoarcerea părintelui/părinților Dvs.? (gătirea unor noi tipuri de bucate, celebrarea unor sărbători noi, obiceiuri, îmbrăcăminte etc.)
3. Părintele/părinții Dvs. lucrează/lucrează după ce s-au întors? Cunoașteți dacă părintele/părinții Dvs. doreau/doresc să înceapă un business în Moldova?
4. Părintele/părinții Dvs. dorește/doresc să locuiască în Moldova sau dorește/doresc să plece iar peste hotare?

B. BACKGROUND-UL FAMILIAL *Vă rog, descrieți familia Dvs. (în care ați crescut)?**

1. Proveniți dintr-o familie completă (cu ambii părinți)?
2. Părinții Dvs. au divorțat/trait separat...? Când au divorțat? Cunoașteți cauza? Aveți părinți vitregi?
3. Aveți frați/frați vitregi? Ce vârstă au?
4. Cum ați descrie relația Dvs. cu frații/frații vitregi?

5. Cum ați descrie relația Dvs. cu părinții/ părinții vitregi?
6. Cum ați descrie relația Dvs. cu bunicii?
7. Locuiți cu părinții la moment? Dacă nu, atunci cu cine?

C. BUNĂSTAREA EMOȚIONALĂ A RESPONDENTULUI până la împlinirea vârstei de 18 ani

1. Cât de des și cât durau perioadele petrecute împreună cu părintele/părinții Dvs. pe parcursul emigrării acestuia/acestora? Ce metode de comunicare foloseați pentru a fi în contact cu ei cât era/erau peste hotare?
2. Ați discutat cu părintele/părinții Dvs. despre motivele plecării peste hotare?
3. Părintele/părinții Dvs. vă vizitau? De câte ori pe an?
4. Cu cine petreceați cel mai mult timp când părinții Dvs. erau peste hotare? Aveați o persoană apropiată cu care puteați vorbi despre orice?
5. Ați simțit lipsa comunicării cu părinții Dvs. cât erau plecați? Aveați o persoană ori poate vreo/un organizație/centru care v-a ajutat? Cine este este acea persoană/organizație/ centru? Cum anume v-a ajutat?
6. Cine a avut grijă de Dvs. cât părintele/părinții Dvs. se aflau peste hotare? ...dar când erați bolnav?
7. V-ați simțit mai responsabil/ă decât alți semeni în această perioadă? De ce?

D. EDUCAȚIE, SITUAȚIA MATERIALĂ A RESPONDENTULUI

1. Cine vă ajuta la pregătirea temelor pentru acasă și pentru școală cât părintele/părinții Dvs. erau plecați? Părintele/părinții Dvs. oferea(u) destulă atenție rezultatelor școlare? Notele erau importante pentru el/ei? Situația era diferită până și după emigrare la acest aspect?
2. Aveați probleme la școală? ...cu profesorii sau semenii? V-ați gândit vreodată să renunțați/ați renunțat la școală?
3. Care este cadoul obișnuit oferit de către părinții Dvs. de Crăciun/An Nou sau de ziua de naștere? Părintele/părinții Dvs. v-au oferit/transferat/transmis vreodată bani în loc de cadou?
4. Cine avea grijă de cheltuielile Dvs. cât părintele/părinții Dvs. se aflau peste hotare? Aveați suficienți bani pentru cheltuieli personale/bani de buzunar? Ce înseamnă banii pentru Dvs. în general?
5. Cum vă simțeați comparativ cu semenii Dvs. în ceea ce ține de nivelul de viață pe care îl duceați cât părintele/părinții Dvs. se aflau peste hotare?
6. Aveți un loc de muncă permanent? Ce anume? Part-time/full-time/sezonier...? De ce lucrați?
7. Faceți lucru în folosul comunității? Ce înseamnă aceasta pentru Dvs?
8. Cine reprezintă un model (de comportament) pentru Dvs.? De ce?

E. VALORILE ȘI PLANURILE DE VIITOR ALE RESPONDENTULUI

1. Ce înseamnă cuvântul "familie" pentru Dvs.? Cine pot fi membrii unei familii? Dvs. plănuți să vă creați propria familie și să aveți copii? Cine va avea grijă de copii și cine va câștiga bani în familie? (*distribuirea rolurilor de gen*)
2. Dvs. doriți să vă căsătoriți? Ce părere aveți despre căsătorie?
3. Doriți să găsiți un partener/soț/soție internațional(ă) ori din Moldova? De ce?
4. Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?
5. Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce?

6. Unde vă vedeți în următorii cinci ani?
7. Dacă ați avea de ales dintre următoarele, care două lucruri sunt mai dorite de către Dvs.?
 - a. Menținerea ordinii în stat
 - b. Oferirea mai multor oportunități de exprimare a opiniei cu privire la deciziile politice importante
 - c. Lupta cu creșterea prețurilor
 - d. Protejarea dreptului la libera exprimare

Příloha 5: Seznam otázek pro skupinu B v angličtině

GROUP B – GROUP WITHOUT MIGRANT PARENTS

G. PARENTS MIGRATION BACKGROUND

(All questions will be asked in respect of both parents (mother and father))

7. MIGRATION

1. Did your parent(s) ever want to migrate abroad (for more than 1 year) when you were up to your age of 18? If yes, what stopped your parent(s)?
2. Were your parent(s) ever abroad? Can you please specify how many times and what country(-ies)? How long has/have your parent(s) stayed there? What was the reason?
3. Did parent(s) traveled with you? If yes, how old were you?
4. Has something changed in an everyday practice of your family life since visiting abroad? Preparing different kind of food, celebration of some festivals, customs, habits, clothes.

8. EDUCATION AND JOB

1. What is your parent(s)' level of education and specialization?
2. What were the field(s) and position(s) of parent(s) in Moldova?
3. Was/were your parent(s) satisfied with the job in Moldova? Was/were your parent(s) successful in the career?
4. Was/were your parent(s) satisfied with situation of your country? Did your parent(s) talk about the everyday life of your country? What did your parent(s) like/didn't like in your country?
5. Has/have your parent(s) had a job? Has/have your parent(s) wanted to start a business in Moldova?
6. Do your parent(s) want to live in Moldova or go abroad?

H. FAMILY BACKGROUND *Please could you describe your family where you grow up?**

8. Are you from a full family?
9. Have your parents divorced/stayed apart/separated or other ...? When...? Why...? If yes, do you have step-parent(s)?
10. Do you have siblings/step-siblings (brother or sister)? How old are they?
11. How would you describe your relationship with your siblings/step-siblings?
12. How would you describe relationship with your parents/step-parents?
13. How would you describe relationship with your grandparents?
14. Do you live with your parents now? If not, with whom do you live now?

I. EMOTIONAL WELLBEING OF RESPONDENT while he/she was up to age of 18

8. With whom did you spend most of your time? Did you have a closest person with whom you talked about everything?
9. Did you feel a lack of communication with your parent(s)? Did you have person or organization who helped with it? What was a person or organization? How long they helped you?
10. Who took care about you?... in period when you were ill?
11. Did you feel more responsible than other your friends/peers at that period? Why?

J. EDUCATION, MATERIAL ISSUES OF RESPONDENT

9. Who helped you with your homework and preparation for school? Did your parent(s) pay enough attention to your results at school? Was it important for them? Did you have any problems at school?with your teachers or peers? Did you want to drop the school?
10. What was as a usual gift for Christmas or your birthday? Did your parent(s) ever give you money instead of a gift at your birthday or Christmas?
11. Who took care about your expenses? Did you have enough money for personal expenses/pocket money? What does money mean for you?
12. How did you feel compared to your peers in terms of living standard?
13. Do you have stable/permanent job? Do you work occasionally? What kind of work do you have? Part-time/full-time/seasonal... ? Why do you work?
14. Did/do you do social work? What it means for you?
15. Who is your role model or ideal? Why?

K. VALUES OF FUTURE PLANS OF RESPONDENT

8. What does the word "family" mean to you? Whom does it include? Do you plan to have your own family and children? Who will take care about children and earn money? (*Distribution of gender roles*)
9. Do you want to get married? One day, in the future... What do you think about marriage?
10. Do you want to find an international partner or he/she will be from Moldova? Why?
11. Would you leave your family if you get a chance to find a well-paid work abroad?
12. Do you intend to stay in Moldova or to go abroad? Why?
13. Where do you see yourself in 5 years from now?
14. If you had to choose among the following things, which are the two that seem most desirable to you?
 - a. Maintaining order in the nation
 - b. Giving the people more say in important political decisions
 - c. Fighting rising prices
 - d. Protecting freedom of speech

Příloha 6: Seznam otázek pro skupinu B v moldavštině

GRUP B (fără părinți care au emigrat)

F. BACKGROUND-UL MIGRAȚIONAL AL PĂRINȚILOR

(Toate întrebările se referă la ambii părinți (mama și tata))

9. DESPRE EMIGRARE

1. A/au dorit/plănuit unul dintre părinții Dvs./ambii părinți să plece peste hotare (pentru o perioadă de minim un an) până ați împlinit vârsta de 18 ani? Dacă da, cunoașteți de ce s-au răzgândit?
2. Părintele/părinții Dvs. au fost vreodată peste hotare? Ați putea specifica de câte ori și în ce țară(i)? Cât timp s-au aflat acolo? Care a fost motivul?
3. Părintele/părinții Dvs. au călătorit vreodată cu Dvs.? Dacă da, atunci ce vârstă aveați?
4. S-a schimbat ceva în ritualurile zilnice ale familiei Dvs. după călătoriile peste hotare? (gătirea unor noi tipuri de bucate, celebrarea unor sărbători noi, obiceiuri, îmbrăcăminte etc.)

10. EDUCAȚIE ȘI ACTIVITATE PROFESIONALĂ

1. Ce nivel de studii și specializare au părinții Dvs.?
2. În ce domeniu(i) au activat(ează) și ce poziție(i) a(u) ocupat(ă) părintele/părinții Dvs. în Moldova?
3. Au fost/sunt părinții Dvs. satisfăcuți de locul de muncă în Moldova? Au fost/sunt de succes în domeniul de activitate profesională?
4. Părinții Dvs. sunt satisfăcuți de situația din țară? Discutați cu părinții despre situația de zi cu zi din țară? Ce le place/nu le place?
5. La moment, părinții Dvs. sunt angajați? Cunoașteți dacă părinții Dvs. doreau/doresc să înceapă propria afacere în Moldova?
6. Părinții Dvs. vor să trăiască în Moldova sau ar dori să plece peste hotare?

G. BACKGROUND-UL FAMILIAL *Vă rog, descrieți familia Dvs. (în care ați crescut)**

15. Proveniți dintr-o familie completă (cu ambii părinți)?
16. Părinții Dvs. au divorțat/trait separat...? Când au divorțat? Cunoașteți cauza? Aveți părinți vitregi?
17. Aveți frați/frați vitregi? Ce vârstă au?
18. Cum ați descrie relația Dvs. cu frații/frații vitregi?
19. Cum ați descrie relația Dvs. cu părinții/ părinții vitregi?
20. Cum ați descrie relația Dvs. cu bunicii?
21. Locuiți cu părinții la moment? Dacă nu, atunci cu cine?

H. BUNĂSTAREA EMOȚIONALĂ A RESPONDENTULUI până la împlinirea vârstei de 18 ani

12. Cu cine ați petrecut cel mai mult timp până la vârsta de 18 ani? Aveți o persoană apropiată cu care puteați vorbi despre orice?
13. Ați simțit vreodată lipsa comunicării cu părinții Dvs.? Aveți o persoană ori poate vreo/un organizație/centru care v-a ajutat? Cine este acea persoană/organizație/ centru? Cum anume v-a ajutat?
14. Cine a avut grijă de Dvs.?... dar când erați bolnav(ă)?
15. V-ați simțit mai responsabil/ă decât alți semenii în această perioadă? De ce?

I. EDUCAȚIE, SITUAȚIA MATERIALĂ A RESPONDENTULUI

16. Cine vă ajuta la pregătirea temelor pentru acasă și pentru școală cât părintele/părinții Dvs. erau plecați? Părintele/părinții Dvs. oferea(u) destulă atenție rezultatelor școlare? Notele erau importante pentru el/ei? Situația era diferită până și după emigrare la acest aspect?
17. Care este cadoul obișnuit oferit de către părinții Dvs. de Crăciun/An Nou sau de ziua de naștere? Părintele/părinții Dvs. v-au oferit vreodată bani în loc de cadou?
18. Cine avea grijă de cheltuielile Dvs.? Aveați suficienți bani pentru cheltuieli personale/bani de buzunar? Ce înseamnă banii pentru Dvs. în general?
19. Cum vă simțeați comparativ cu semenii Dvs. în ceea ce ține de nivelul de viață pe care îl duceați?
20. Aveți un loc de muncă permanent? Ce anume? Part-time/full-time/sezonier...? De ce lucrați?
21. Faceți lucru în folosul comunității? Ce înseamnă aceasta pentru Dvs.?
22. Cine reprezintă un model (de comportament) pentru Dvs.? De ce?

J. VALORILE ȘI PLANURILE DE VIITOR ALE RESPONDENTULUI

15. Ce înseamnă cuvântul “familie” pentru Dvs.? Cine pot fi membrii unei familii? Dvs. plănuți să vă creați propria familie și să aveți copii? Cine va avea grijă de copii și cine va câștiga bani în familie? (*distribuirea rolurilor de gen*)
16. Dvs. doriți să vă căsătoriți? Ce părere aveți despre căsătorie?
17. Doriți să găsiți un partener/soț/soție internațional(ă) ori din Moldova? De ce?
18. Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?
19. Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce?
20. Unde vă vedeți în următorii cinci ani?
21. Dacă ați avea de ales dintre următoarele, care două lucruri sunt mai dorite de către Dvs.?
 - a. Menținerea ordinii în stat
 - b. Oferirea mai multor oportunități de exprimare a opiniei cu privire la deciziile politice importante
 - c. Lupta cu creșterea prețurilor
 - d. Protejarea dreptului la libera exprimare

Příloha 7: Rozdělení rolí v rodině. Odpovědi z rozhovorů v moldavštině a angličtině

Group A. Traditional attitude

	Traditional attitude (ROM)	Traditional attitude (ENG)
A1	Ambii poate nu în egală măsură, dar cred că ambii vom avea nevoie de susținerea unul celuilalt. (Pag.4)	"Both, may be not equally, but I think we both will need the support from each other." (A1, Page 4)
A7	Sigur că bărbatul ar trebui să întrețină familia și mama să aibă grijă de copii, de ordine în casă. Eu să aduc venitul în casă și mama să stea cu copiii., pag 7	"Sure the man should support the family and the mother should take care of children, and households duties. I should bring the income at home and the mother to stay with children." (A7, Page 7)
A8	Cine va avea grijă de copii și cine va câștiga bani în familie ta? Adică eu planuiesc ca eu să fiu cel care câștigă banii, adică nu... Și cine va avea grijă de copii? Soția. Pag11	<ul style="list-style-type: none"> – Who will take care of children and who will earn money in your family? – I plan to be the one who earns money, well no... – And who will take care of children? – The wife. (A8, Page 11)
A10	Mama de copii și eu bani. De ce să lucreze dacă eu am să am un lucru stabil și bine plătit. Ea(sotia)să stea acasă, să fie frumoasă, să se păstreze.. să nu-și facă păr sur in cap. Pag 9	"Mother to take care of children and I to earn money. Why should she work if I have a fixed job and a well-paid. She (wife) should stay at home, be beautiful, keep fit, not get grey hair." (A10, Page 9)
A16	eu nu am să interzic niciodată la femei să lucreze. Asta nu-i dreptul meu. . Eu știu, de exemplu, că femeia are mai multe desponsabilități ca bărbatul. Femeia trebuie să nască, ceea ce eu niciodată în viața mea n-am să fac și n-am să simt. Numai momentul ceta de naștere. Bărbatul nu o să simtă niciodată în viața	"I will never interdict to the women to work. This is not my right. I know for example that a woman has more responsibilities than a man. The woman should deliver the baby, something that I will never do in my life and never feel it. Just that moment of delivery. A man will never feel it in his life, you can work the whole life in the mine, to extract plutonium and

	lui, poți să lucrezi toată viața în șahtă, acolo să extragi plutoniu, și niciodată nu o să simți ceea ce simte femeia când naște. Asta în primul rând. Femeia trebuie să crească copiii, trebuie să îi educe. Eu tot am să mă ocup cu asta.p17, 18	you will never feel what a woman feels when she delivers. This is the first thing. A woman should bring up the children, should educate them. I will also participate in.” (A16 Page 17, 18)
A17	Eu cred că da, și femeia ceva o să câștige, dar eu cred că mai mulți bani eu o să-i aduc, eu sunt gata pentru așa ceva. Pag13	“I think yes, and the woman will earn some money, but I think I will bring much more money, I am ready for this.” (A17, Page 13)
A19	Grijă de copiii... Vapșe știi eu socot că în jumate trebuie să fie, eu o să fiu cu partea materială, mai mult procetaj de la mine. Dar ceea ce ține de educație de copiii, eu oricum o să mă ocup, deci la egal. Cu soția mea dragă. Pag7	“Taking care of children... Actually you know, I think we should separate it equally, I will be in charge with material part, more support from me. But in terms of education, of children I will participate in anyhow, so it will be equal. With my darling wife.” (A19, Page 7)
A20	Începînd de la copiii ambii părinți trebuie să le acorde atenție: tata și mama. Un copil are nevoie de atenția și a tatălui și a mamei. Dar de bani adică, bărbatul este capul familiei și aduce bani în casă pentru că... așa trebuie să fie. Dar nu este exclus că poate să se ducă și soția la muncă. Eu sunt un gen de persoană că eu multe lucruri asupra mea... La lucru acesta nici nu m-am gândit, dar cred că banii în familie o să aducă bărbatul. Așa consider. Depinde dacă o să fie destui bani. P10	“Both parents: father and mother should pay attention to their children. A child needs as well father's attention, as well mother's attention. Speaking about money, the man is the head of the family and brings money at home, because it must be like this. But it is not excluded that a wife can also go to work. I am a kind of a person that takes many responsibilities on my shoulders. ... I did not think about it, but I think that the man will bring money at home. It is my opinion. It depends if there are enough money.” (A20, Page 10)
A23	Eu voi avea grijă de copiii ca mama (<i>zîmbește</i>) ăăă soțul va câștiga, va face bani, cît eu voi avea grijă. P3	“Like a mother, I will take care of children (smiles) aaaa my husband will earn money when I will take care.” (A23, Page 3)
A25	Eu voi avea grijă de copiii, bărbatul va câștiga banii în familie. P3	“I will take care of children, the man will earn money in the family.” (A25, Page 3)
A26	Fiecare se ajută reciproc în caz de necesitate Oricum, ordinea o fac eu. Surioara mea mă mai ajută, dar ce-i legat de bucătărie face și tata. P6	“Everyone helps each other when it is needed. Anyway, I clean the house. My sister helps me sometimes, but father also helps in the kitchen.” (A26, Page 6)

A27	În familie a să câştige ambii, da de copii eu și bunica (rîd ambele persoane). Bunicile. P11	“Both will earn money in the family, but I and grandma can take care of children. grandmothers (both laugh).” (A27, Page 11)
A28	Vreau eu să am grijă, deaia mă gîndesc că peste 4 anu, pentru că să am un job stabil cînd voi avea copii, să am rezerve pentru a putea oferi timpul liber copiilor mei, pentru educație, pentru a pregăti acel mic dejun, pentru ca să aibă copii mei parte de ceea ce nu am avut eu la rîndul meu. P13	“I want to take care, that's why I think to have it after 4 years, in order to have a fixed job when having children, to have some savings, in order to give to my children my free time, for upbringing, for preparing breakfast, in order my children to have what I did not have in my childhood.” (A28, Page 13)
A31	Cît vor fi mici copii soțul. (bani in familie) Pe urmă ambii.p 3	“Until children will be little, the husband will be in charge (to bring money in the family). Then both will be.” (A31, Page 3)
A32	Soțul să câştige ban, dar eu să am grijă de familie. Da, sigur. Și m-am angajat la lucru, ca să am bani, să nu plec peste hotare, să stau lângă copiii mei. P11	“The husband will earn money and I will take care of the family. Yes, sure. And I got a job to have money, to not go abroad and to stay with my children.” (A32, Page 11)
A33	Eu cred că banii bărbatului sunt banii familiei, dar banii femeii sunt banii femeii. Nu știu de ce așa (se râde). Poate și femeia câștigă pentru casă, dar mai puțin. Dar bărbatul, numaidcât trebuie să aducă bani în casă. Femeia are grijă de copii. Si eu cred că dacă femeia ajută barbatul, chiar și la aceeași când trebuie de adus de pe deal (la strînsul roadei), așa și bărbatul poate să ajute femeia la ceeasși curățit cartofi, ca nu e o mare greutate. Eu sunt pentru toți ca să fie egali. Cum femeia poate sta cu copii, așa și bărbatul. Dacă de ieșit, de ieșit toți împreună (se are în vedere să se odihnească în timpul liber).p7	“I think that the money the husband earns belongs to the family, but the money that the wife earns belongs to her. I do not know why (laughs). May be the women also earns money for the household, but less. But the man, should bring money at home, anyhow. The woman takes care of children. And I think that if the woman helps the man, for example to pick up the harvest, so the man can also help the woman, for example to pill the potatoes, which is not a big deal. I consider that all should be equal. As the womn can take care of children, as the man can. If to go out, than to go out all together (to rest together during leisure time).” (A33, Page 7)
A39	Eu să am grijă de copii și sotul să aducă bani în casă. P 5	“I would take care of children and the husband would bring the money at home.”(A39, Page 5)

Group A. Non traditional

	Non traditional attitude (ROM)	Non traditional attitude (ENG)
--	--------------------------------	--------------------------------

A2	Cred că ambii, nu cred că o să fie ca tu ai grijă de copii, da eu o să fac bani, eu cred..eu vreau să îmi educ eu copii împreună cu soția, sau dacă nu o să îmi placă cumo să îi educe ea, sigur o să...nu știu. Vreau foarte mult copii, și cred că o să reușesc și să fac bani, dar să mă ocup și de dînșii , p4	"I think both, I do not think that it will be like this, that you take care of children, but I will earn money... I think... I want to bring up my children together with the wife and if I did not like how she educates them, than I would... I do not know. I want very much to have children, and I think I will manage to earn money and also to take care of them." (A2, Page 4)
A3	Părinții trebuie să aibă grijă de copii și să câștige bani în familie. Pur și simplu cu un singur salariu nu îți permiți, nu poți să trăiești. (<i>Distribuția de rol nu mai e posibilă.</i>), pag. 8	"The parents should take care of children and to earn money. Just only with the salary you cannot afford anything, you cannot live." ("Gender role distribution is not possible anymore"). (A3, Page 8)
A4	Anume ce ține de familie ar putea fi 50 la 50, că nu poți să zici, că băi tu trebui să stai cu copii acasă. Asta e o prostie, cam în linii generale eu văd că achiți o bonă, sau poate că ... eu consider că nu poți să impui cuiva ceva. (p4)	"In terms of the family, it could be 50 to 50, you cannot say that you should stay at home with the children. This is stupid, in general I see that better to take a babysitter or may be....I consider that it is not possible to impose something to someone." (A4, Page 4)
A5	eu mă uit după modelul familiei mele, pentru că tata meu și mama mea. Părinții mei ambii lucrează și ei în acest moment dovedesc să facă toate lucrurile casnice și mama ca gospo, are și lucru și gospodăria. Eu nu, nu pot s-o oblig pe femeia mea să lucreze, dar totuși ...Bine dacă am lucra noi amândoi și ne-aș manifesta în viață împreună. Nu cineva lucrează și cineva nu, că asta ducela discriminare. Pag 4	"I analyse my family, my father and my mother. Both of my parents work and at this moment they manage to do all the households duties. My mum has a job and the household. I cannot impose my wife to work, by still... well if we worked both and accomplished our goals together. Not someone works and the otherone not, because it leads to discrimination." (A5, Pag. 4)
A6	Trebuie la toți să fie egal. Este mai bine pentru familie Pag 11	"Everything should be equal for all. It is better for the family." (A6, Page 11)
A9	Numai nu statul, ambii p3,	"Just not the state, both." (Page 3)
A11	Ambii vom avea grijă de copii și la fel ambii vor câștiga banii. Pag4	"We both will take care of children and both will earn money."(A9, Page 4)
A12	În familia mea vom avea grija de copii amândoi. P4	"In my family, we will both take care of children." (A11, Page 4)
A13	Împreună cu soția vom avea grijă de copil și bani tot împreună vom face. Pag 5	"Together with my wife will take care of children and also together will earn money." (A13, Page 5)

A14	<p>Cu copiii soția. I - Și cine va câștiga bani, bărbatul? - Dacă dorește soția, eu nu voi fi împotriva. Nu o voi pune să lucreze, dărnici să stea cu copiii. - Cum vezi divizarea rolurilor într-o familie? Sunt anumite responsabilități care trebuie să le facă doar femeia și altele doar bărbatul sau nu? - Se poate de făcut și așa și așa. Cine se descurcă mai bine să facă. P6</p>	<ul style="list-style-type: none"> - The wife will stay with children. - And who will earn money, the husband? - If the wife wants, I will not be against. I will not impose her to work or to stay with the children. - How do you see the gender role distribution within a family? Are there any responsibilities that should do a woman and others that should do a man or not? - It could be both. To do that who does better. (A14, page 6)
A15	<p>barbatul, el sa aiba grija de copii ca asa e corect p3</p>	<p>“Male. He should take care of children, because it is right. (A15, page 3)</p>
A18	<p>noi, eu, părinții, adică eu cu soția o să ave grijă de copii. Nu și bunei oricum o să facă parte din, o să ajute la educație, vrei nu vrei, eu mă gândesc, dar oricum mai mult timp o să petrecem noi cu dînșii, așa, undeva pe vară o să vrem să ne odihnim și noi... Dar banii o să-i aducă mama (impreuna) p17</p>	<p>“We, I, parents, I mean me and my wife will take care of children. No and grandparents will also take part in and will help with upbringing, anyway, I think that much more time we will spend with them, but sometimes in summer we will want to take a rest and we... but the mother earn money (both).” (A18, Page 17)</p>
A21	<p>Ambii....sper. p3</p>	<p>“Both... I hope.” (A21, Page 3)</p>
A22	<p>Grija de copii o să o împărțim eu si soțul, tatăl copiilor. Si banii îi vom caștiga tot împreună. P 7</p>	<p>“Me and my husband (my children's father) we will both care for children. And the money will earn together.” (A22, Page 7)</p>

A24	<p>Eu le-aș pune pe o balanță, la nivel, pentru că nu văd senul la stereotipul acesta în viață că femeia trebuie să stăie la bucătărie. Eu nu sunt căsătorită și în viitor nu vreau să stau la bucătărie și să am grijă de copii.. să stau cu fartuc de cea și să nu am treabă și să nu mă duc la lucru. Eu nu văd așa viață. Și eu cred că trebuie să fie la o balanță. Adică în ceea ce privește finanțele, adică ambii să dobândească bani și să aducă în bugetul familiei. Totodată, cu copii, adică unul de exemplu vine mai devreme de la lucru și altul de exemplu ia copilul de la grădiniță... adică cum reușește. Fix așa și cu copilul. Fix așa și cu educația copilului, ambii. Adică eu i-aș pune pe o balanță. P9</p>	<p>“I would put them on the balance, because I do not understand the meaning of this stereotype that the woman should stay at the kitchen. I am not married and in the future I do not want to stay at the kitchen and to take care of children, to wear that kind of apron and do nothing and not to have a job. I do not want such a life. And I think that there has to be a balance. In terms of finance, both should earn money and to create family budget. However, the children, for example someone comes home earlier and another one takes the child from the kindergarten, I mean does not manage. It works the same with the child. It works the same with child's upbringing, both. I mean, I would put it on the balance.”(A24, page 9)</p>
A29	<p>Totul depinde, mie o să-mi placă... cred că o să-mi placă să stau și eu cu dîșșii, cred că o să stee și la bunici, cred că dacă o să am un job care foarte tare o să-mi placă și el o să fie bine plătit, probabil o să am posibilitatea să iau și o dădacă care să fie de încredere, înțelegi. Eu nuștiu cum o să fie pe viitor. Eu n-o să stau într-o familie în care numai eu aduc bani și soțul nu.</p>	<p>“It depends, I will like it, I think I will enjoy to stay with them. I think that grandparents will also stay with them. I think if I had a job, that I like very much and well paid, probably, I would have a chance to hire a babysitter, which will be trustworthy, you know. I do not know how it will be in the future. I will not stay in a relationship, where only I bring money, but my husband does not.” (A29, Page 17)</p>
A30	<p>Eu cred că in educația copilului voi avea grijă atît eu cît și viitorul meu soț, da. Pentru că mi se pare normal ca ambii să fie implicați atît în educarea copilului, cît și în a aduce un venit financiar în casă, da. Și mie cum nu-mi place să stau doar în casă, (<i>zimbeste</i>) îmi place mereu să fiu în activitate, îmi place mereu să descoper ceva nou, cred că o să fiu și cu veniturile, și cu educarea copiilor, și atît și soțul m o să împărțim în mod egal. P. 13</p>	<p>“I think as me as my future husband will be involved in our child's upbringing, yes. Because I consider it normal that both parents are involved in child's upbringing, as well as to bring some income, yes. And as I do not like to stay at home (smiles) I like to be always involved in something, I like always to discover something new, I think I will also be responsible for incomes and children's upbringing, as well as my husband will be, we will share responsibilities equally.” (A30, page 13)</p>

A34	Da am de gând să-mi creez o familie și cred că atât eu cât și soțul meu vom fi responsabili de grija copiilor noștri. P4	“Yes, I intend to have a family and I think as me as my husband will be responsible for taking care of our children.” (A34, Page 4)
A35	Ambii părinți vor avea grijă de copii și mî (se gîndește) evident banii ia ambii părinți își asumă responsabilitatea. P3	“Both parents will take care of children and aaaa (is thinking) of course terms of money both parents will take the responsibility.” (A35, Page 3)
A36	Tatăl, respectiv, trebuie să aibă un loc de muncă, soția la fel. Copiii trebuie să frecventeze școala, grădinița, gimnaziul. Adică, fiecare trebuie să fie repartizat la locul lui. P 9	“The father should have a job and the wife as well. The children should go to school, kindergarten, secondary school. I mean each one should have their own responsibilities.” (A36, Page 9)
A37	Nu consider că așa e bine. (distribuirea victimelor) Da, atunci cînd se naște un copil esențial este mama, ea are grijă de copil. Dar în rest, eu consider că trebuie să ajute. Nu numai decît unul face bucate, dar altul alte treburi. Se împarte, o dată unul, o dată altul. P 8	“I do not consider that it is good in this way. Yes, when a baby is born, the mother is the most important, she takes care of the child. But the rest, I think they should help each other. Not necessary just one to cook, but another to do other things. They share the responsibilities.” (A37, Page 8)
A38	Ambii vor avea grijă de copii și cine va câștiga bani, și ambii vor face curățenie în casă. P6	“Both will take care of children, earn money and do the household.” (A38, Page 6)
A40	Ambii. Ambii să cîștige bani și ambii să aibă grijă de copii. P10	“Both. Both would earn money and would take care of children.” (A40, Page 10)

Group B. Traditional attitude

	Traditional attitude (ROM)	Traditional attitude (ENG)
B13	Mama să aibă grijă de copii și tata să aducă bani. Pag. 6	“The mother would take care of children and the father would bring the money.” (B13, Page 6)
B20	În faza inițială soția ar trebui să aibă grijă de copil, iar soțul să câștige bani. După împlinirea vârstei de 3 ani a copilului, soția va sări în ajutor soțului. Pag. 3	“At the beginning the wife should take care of the child, but the husband should earn money. When the child is 3 years old, the wife will help the husband.” (B20, Page 3)

B40	<p>În... Eu cred că ambii. Adică nu mă gândesc la varianta că cineva să stea acasă. Nu am în vedere timpul acesta de concediu da... Adică în general, pe parcurs. Dar în concediu poate să ia concediu și soțul? - Da știu că și soțul, dar, nu știu, așa îmi pare mie că mai bine dacă mama stă acasă, acolo 2-3 ani cât se permite și deja pe urmă se poate de mers la muncă. - Responsabilitățile cineva va avea o parte mai mare de responsabilități pentru... ? - Sigur e de dorit ca soțul să intervină cu partea financiară mai mult (râdem) și, nu știu cred că mama totuși cu copilul mai mult, cu educația, să zic, cu hrana, cu chestiile astea casnice deja, dar să nu excludă și jobul pe care o să îl am. Pag 13-14</p>	<p>- Aaaa... I think both. I mean, I do not take the choice that someone should stay at home. I do not mean this period of the maternity leave, right... I mean in general, later on. - But about the maternity leave, can the husband take the maternity leave? - well I know that the husband can, but, I do not know, I think that is better when the mother stays at home, around 2-3 years that are given, after that she can go to work. - About the responsibilities, will someone have much more responsibilities for...? - Sure, it is better that the husband is involved in financial part much more. And I do not know, I think that the mother is more involved with the child, I mean upbringing , feeding, all these households stuff, but not to exclude the job that I will have. (B40, Page 13-14)</p>
B4	<p>Eu câștig banii. Soția de copii. Clar și eu de copii, dar mai mult soția. Pag. 3</p>	<p>"I earn the money. The wife is with the children. Of course I am also with the children, but the wife is more." (B4, Page 3)</p>
B25	<p>Prima perioadă clar că eu ca mama. Eu o să am grijă pînă ce copii o să fie deja conștienți, pînă ce ei o să poată, adică pînă ce ei o să am încredere că copilul meu este în siguranță, n-o să fie influențat de nimeni și de nimic, dar după asta deja o să activez și eu. Pag 3</p>	<p>"At the beginning of course me and my mother. I will take care until the children will be grown up, until they will be able to, I mean until I will be sure that my child is safe, they will not be influenced by anybody or anything, after that, I will also go to work. "(B25, Page 3)</p>
B26	<p>Va avea grijă de copii mai mult eu, bani ar trebui să aducă mai mult bărbatul. Dar ca</p>	<p>"I will take care of children much more, the husband should bring money. But in order not to be dependent on him... anyhow, I will also earn money, and he also, and will take care of children too.</p>

	<p>să nu fiu dependentă de el.. oricum și ei eu să aduc bani și el... și să aibă și el grijă de copii.</p> <p>- Cum tu vezi distribuția rolurilor și a responsabilităților în familie? ...</p> <p>- Să privim la realitate sunt unele care le fac doar bărbații, și unele care le fac doar femeile. Dra eu cred că ar trebui să fie o egalitate între ei. Chiar dacă numai femeia face mâncarea, ar trebui și bărbatul din când în când să facă. La curățenie în casă ar trebui oricum și bărbatul. În general, părerea mea este că ar trebui să fie o egalitate între soț și soție. Pag. 4</p>	<p>- How do you see the distribution of the roles and the responsibilities in the family...? - To analyse the reality, there are some that are done only by men and others that are done only by women. But I think there should be an equality between them. Even if only the women cooks, the men should from time to time to do it also. The man should also do the cleaning in the house. In general my opinion is that there should be equality between the husband and the wife. "(B26, Page 4)</p>
B19	Soția de copii, dar eu de bani. Pag .2	"The wife is responsible for children, and I am for the money." (B19, Page 2)
B12	<p>Mmm. Și Cine va avea grijă de copii tăi? Ei cine, mama (zîmbește) și cine o să aducă bani în familie ta? Am spus adică am spus mama copilului nu, nu.... Mama copilului. B12: Nu mama mea. ME: Da și mama ta. B12: Nu cred (rîd ambele persoane) ME: cine o să aducă bani în familie voastră? B12: Eu, bărbatul Pag. 13</p>	<p>- mm and who will take care of your children? - well who.. mother (smiles) - and who will bring the money in your family? - I said child's mother, I mean not, not... - Child's mother. - Not my mother. - Yes and your mother too. - I do not think so (both people laugh) - Who will bring money in your family? - Me, the husband. (B12, Page 13)</p>
B32	De copii voi avea grijă eu, și soțul v-a întreține familia. Pag 10	"I will take care of children and the husband will support the family." "(B32, Page 10)

B33	<p>B33: Sincer eu sunt de păreăre că femeia trebuie să fie independentă, eu dupa mama asta tot văd, și eu asă cîstig bani, da copii o să steie, nu și eu da și mama, și soacra. ME: Și soțul... B33: Și soțul (rîde). Da bani și soțul o să facă. Pag. 8</p>	<p>- Sincerely speaking, I think that the woman should be independent, I saw it on my mother, and I will earn money too, but the children will stay not only with me, but also with mother and mother in law. - And the husband? - The husband too (laughs). He will earn money too. (B33, Page 8)</p>
-----	--	--

Group B. Non traditional attitude

	Non traditional attitude (ROM)	Non traditional attitude (ENG)
B3	<p>Dar cum vezi tu distribuirea rolurilor în familie? Capul, în primul rând, tot timpul a fost tata. Trunchiul deja, e mama. Opinia mamei, tot are o greutate? Da, contează. Ambii părinți trebuie să fie la același nivel. Nu că cineva e cu statut mai mare, și cineva cu statut mai mic. Ambii părinți trebuie să aibă ... Pag 7</p>	<p>- How do you see the role distribution in the family? - First of all, the head always was the father. The neck is the mother. - Does your mother opinion matter? - Yes, matters. Both parents should be on the same level. Not someone is on upper level and another one is on lower. Both parents should be... (B3, Page 7)</p>
B14	<p>Ambii de copii, tot împreună. Pag. 6</p>	<p>“Both care of children, everything do together.” (B14, Page 6)</p>
B24	<p>Prima perioadă, până copii au un an, doi, trei, mama petrece mai mult timp cu copilul fiind că copilul fără mamă nu poate să existe. Dar asta nu înseamnă că tata nu trebuie să se implice în educație, creștere, avut grijă, schimbat de scutece și așa mai departe. În rest, chestiile ce țin de casă, curățenie și așa mai departe, ideal ar fi să se împartă în jumătate. Sau când unul, sau când altul, sau fac totul împreună, de la A până la Z. Pag. 6</p>	<p>“At the beginning, until the children are one year old, two, three, the mother spends more time with the child, because the child cannot be without mother. But it does not mean, that the father should not be involved in upbringing, growing, care, changing the nappies and so on. The rest, the stuff around house, like cleaning and others, ideally should be divided equally. Or sometimes somebody does, sometimes anotherone does, or they do everything together.” (B24, Page 6)</p>

B34	Consider că fiecare membru al familiei trebuie să poată să își asume anumite responsabilități, și uneori să se schimbe și cu rolurile. S-a adapta la fiecare... Pentru că în momentul în care, spre exemplu, mama e la serviciu, tatăl trebuie să se descurce destul de bine în bucătărie ca să nu rămână copilul flămând. Pag. 5	“I consider that each member of the family, should be able to take some responsibilities and sometimes to change the roles. To adapt to everything.... Because at the moment when for example the mother is at work, daddy should handle everything in the kitchen very well, so the child not to stay hungry.” (B34, Page 5)
B18	La momentul dat pentru mine familia sunt părinții și fratele și sora, iar, da desigur, aș vrea să am familia mea proprie și copii și în familia mea ar fi ok și eu și soția să câștigăm ambii bani. Pag. 3	“At the moment, for me the family is my parents and brother and sister, but of course I would want to have my family and my children and in my family would be ok, both me and my wife to earn money.” (B18, Page 3)
B27	În mod normal eu am să optez pe partajarea acestor responsabilități în măsură egală sau în măsura cum o să ni se reușească. Nu o să fac distincția că eu sunt femeie și eu o să am grijă de copil și tu ești bărbat și tu o să aduci banii. Dacă lui o să i reușească mai bine să educe un copil și eu o să fiu mai capabilă de a aduce un venit, nu o să fac discriminarea că tu ești bărbatul, tu ești capul familiei și tu aduci venit. Pag. 5	“Normally, I would choose for equal division of these responsibilities or we will see how it will work. I will not make a difference that I am a woman, so I take care of child and you are a man and you earn money. If he succeeded much more in upbringing the child and I were capable to get an income, so I would not make a discrimination, that you are the man, you are the head of the family and you will bring the money.” (B27, Page 5)
B28	De copii com avea grijă și eu și soțul meu și bani în familie vom aduce ambii. Pag. 3	“Me and my husband will take care of children and both will bring the money in the family.” (B28, page 3)
B1	<p>Bugetul familiei cred că voi lua exemplu părinților mei și o să-l gestionez împreună cu soția deci..</p> <p>- Dar cine va aduce...Va fi o distribuire a responsabilităților?</p> <p>- Adică cine să facă bani în familie?</p> <p>- Da, da.. Adică poate fi egalitate. Amândoi aducem bani în familie, amândoi avem grijă de copii.</p>	<p>-The family budget, I think I will take my parents example and I will manage with my wife, so..</p> <p>- But who will bring... Will be the a distribution of responsibilities?</p> <p>- You mean who will earn the money?</p> <p>- Yes, yes... It could be equal. Both bring money in the family, both take care of children.</p>

	<p>Sau fiecare are resp. (nu se înțelege) Cum priviți distribuirea de gen, gender? - Eu cred că trebuie să fie distribuită la egal. Da, la egal. Pag 7.</p>	<p>- Or each one has the responsibilities. . (It is not clear) How do you see the gender distribution? - I think it should be equal. Yes, equal. (B1, Page 7)</p>
B10	<p>Depinde care și cum da Dumnezeu. Dacă eu, atunci sunt de acord să susțin toată familia. Dacă soția s-a nimeri cu viziune finansistă foarte bună, atunci ea o să fie cu finanțele. Toate depinde de cum o să fie preocupată de activitatea profesională și cât timp liber o să vină. Dar nu consider un rol specific al fiecăruia. Depinde cum +/- va varia. E un parteneriat, nu e obligație unul față de altul. Eu consider că ambii părinți se implică în educația copiilor. -Adică tot e vezi, să ai grija de copii mai mult... -Da, eu consider că ambii părinți se implică în asta. Totul depinde la fiecare individual variază +/-, reieșind din viața pe care o duce, dar cred că ambii părinți sunt implicați în educația (nu se înțelege) Din punctul meu de vedere. Pag 11</p>	<p>-It depends what and how the God gives. Speaking about me, I agree to support the whole family. If the wife will be with good financial visions, than she will be in charge of money. Everything depends on how much she will be professionally involved and how much free time will have. But I do not consider that there is a specific role for someone. It depends how it will work. It is a partnership, it is not an obligation towards each other. I consider that both parents are involved in children's education. - So you see yourself taking care of children much more... - Yes, I consider that both parents are involved in this. Everything depends, it varies for everyone individually, resulting from the life that they live, but I think that both parents are involved in the education (It is not clear), from my point of view. (B10, Page 11)</p>
B11	<p>Hm.(zimbet) Eu cred că lucrurile acestea să fie..nu că împărțite... - Egale? - Egale într-o oarecare măsură. (nu se înțelege) Da, este acolo o perioadă când copilul, când concediu. Asta vă referiți sau în genera? - Da, anume asta... - Nu știu se poate de comparat. De obicei așa și se faci. Care are un venit mai mare, așa mai departe și continuă să întrețină familia. La care mai mic, are grijă de copil, însă.. De obicei</p>	<p>Huh (smile) I think that these thing should be... not divided. - Equal? - Equal somehow (it isn't clear). Yes, there is a period when the child, when there is the maternity leave. Do you refer to this or in general? - Yes, especially this - I do not know if it is possible to compare. Usually it works like this. Who has a bigger income, thatone will continue to support the family. Who has a smaller, thatone takes care of children, but... usually the man works and the woman... (B11, Page 14)</p>

	bărbatul lucrează, femeia... Pag. 14	
B21	Eu consider că asta trebuie să fie egal repartizat. Nu știu, pentru mine la acest capitol, anume și cu banii și cu grija pentru copii, eu cred că trebuie să fie egal. Copii trebuie să fie cu ambii părinți. Și cu mama și cu tata. La fel banii trebuie să aducă ambii părinți. Da, poate la cineva poate avea un salariu mai mare, nu poate la ambii să fie același salariu. Dar așa, în general amândoi trebuie să fie... Pag. 14	“I consider it should be equally distributed. I do not know, for me this topic, especially money and caring of children, I think it should be equal. The children should be with both parents. With mother and with father. Also both parents should bring money. Yes, maybe someone has a bigger salary, it could not be that both have the same salary. But in general, both should be..” (B21, Page 14)
B22	Ambii. În mod egal. Toate obligațiunile le facem ambii. Pag. 10	“Both. Equally. We take all obligations together.” (B22, Page 10)
B31	Hm. Ar fi perfect să aibă grijă și mama și tata, și la fel să câștige bani și mama și tata dar...cum se va primi, nu știu. Totuși am așa o dilemă că nu aș vrea să jertfesc absolut tot pentru copii. Eu vreau să am și activitatea mea care ar avea un venit sau n-ar avea. Dar vreau să am ceva al meu, pentru mine. Pag. 11	“Hh. It would be perfect to take care and the mother and the father, and of course to earn money and the mother and the father, but... how it will work, I do not know. However I have a dilemma that I would not want sacrifice everything for the children. I also want to have an activity that will bring an income or not. But I want to have something that belongs to me, for me.” (B31, page 11)
B5	Eu îmi doresc foarte mult ca să pot asigura eu starea financiară a familiei și foarte mult îmi doresc să pot avea grijă de copii și să le ofer o educație cât mai bună. Pag. 3	“I want very much to be able to support financially my family and I want very much to take care of children and to give them a better education” (B5, Page 3)
B15	Bine. E de drept pentru ca pe viitor or să rămân în țară ca mama și tata să aibă grijă de copii. Asta este cel mai esențial, dar în dependență de probleme de care vor fi la moment și de scopurile care vor fi atunci. Pag. 3	“Ok. It is good in the future to stay in the country, so the mother and the father to take care of children. This is most essential, but depending on the problems that will be at that moment and the goal that will be at that time.” (B15, Page 3)
B35	Ambii părinți. Pag. 3	“Both parents” (B35, Page 3)
B16	- Nu. Toate pot fi făcute și de către bărbat și de către femeie. Pag. 4	- No. All could be done by the man and by the woman. (B16, Page 4)

B17	- Nu. Poate să lucreze și femeia dacă vrea. Poate să aibă și bărbatul grijă de familie. Adică depinde deja de situație. Cum dorești. Nu este așa că unul așa și altul așa. Pag. 4	“No. The woman can work if she wants. The man also can take care of the family. Well depends on the situation. How we want. It does not work that someone does something and anotherone does something else.” (B17, page 4)
B36	- Eu cred că până la urmă ele nu sunt diferite, dar na... fiecare persoană este diferită, sunt persoane care au relații strânse doar cu mama sau cu tata, sunt persoane care sunt în relație bună că toți... în dependență de om. Pag. 4	“I think that in the end they are not different, but well... each person is different, there are person's that have strong relations with the mother or with the father, there are persons that have good relations with all, it depends on the person.” (B36, Page 4)
B37	Puțin diferă sigur. mmm nu sunt pentru asta că femeia stă doar și face mâncarea, dar totuși nu sunt pentru asta ca să stea bărbatul și să facă. Să fie un ajutor reciproc între soț și soție. Pag. 4	“It differs a bit, of course. Mmm I am not for that a woman stays and cooks, but still I am not for that the man to stay and to do. It sould be a mutual help between the husband and the wife” (B37, Page 4)
B6	Responsabilitățile sunt complet diferite, dar împreună ei trebuie să se completez și să lucreze această familie. Pag. 3	“The responsibilities are completely different, but together they should complete each other and to make the family.” (B6, page3)
B8	Planific ambii. Pag. 3	“I plan both” (B8, Page 3)
B9	Eu voi face bani și mă voi încadra maxim posibil în educarea copiilor și sper că viitoarea mea soție sa aibă grijă de copii, dar și să participe la formarea bugetului familial după posibilitate. Pag 3	“I will earn money and I will be involved as much as it is possible in children's upbringing and I hope that the future wife will take care of children, but also to participate in creating the family budget, wherever possible.” (B9, Page 3)
B29	Eu cred că cu distribuirea rolurilor ne clarificămpeparcurs după circumstanțe. Pag. 3	“I think that with the role distribution we will handle later on, according to the circumstances.” (B29, Page 3)
B30	Cred că vom împărți la egal aceste sarcini. Pag. 2	“I think we will distribute those tasks equally.” (B30, page 2)
B39	Ambii să avem grijă de copii și soțul va avea grijă de bani de tot ce tine de familie. Pag. 2	“Both to take care of children and the husband will take care of money and everything related to the family.” (B39, Page 2)
B2	Nu are iportanță. Pag. 9	“It does not matter.” (B2, Page 9)

B23	Cu siguranță banii îi va câștiga ambii dar cel mai mare parte soțul și grija de copii la fel vom avea mabii dar în mare parte eu. În caz de vom lcura ambii, v-a fi implicată sau o dădacă, sau anumiți membri ai familie. Pag. 6	“Of course we both will earn money, but the biggest part will be on the husband, and both will take care of children, but the biggest part will be on me. In case we both will work, it will be involved a babysitter or certain members of the family.” (B23, Page 6)
-----	---	--

B7, B38 did not answer to this question

Příloha 8: Změna ve zvyklostech, vybrané odpovědi informantů

Changes in habits

Code	Abstract from transcription documents (in Romanian)	English translation of the abstract
A1 , pag.1	Da. Au apărut condimente noi în bucătăria noastră, ca atare chiar bucate noi. Îmbrăcămintea s-a schimbat a părinților și respectiv a noastră. Chiar și o tradiție a apărut, la sărbătorile de iarnă ne adunăm toată familia și jucăm Bingo.	“Yes. There were brought new spices in our cuisine, actually even new dishes. Parents' dress style changed and ours as well. Even a tradition appeared, we gather together during winter holidays and play Bingo.” (A1 , p.1)
A5, pag 1	Obiceiuri nu dar de bucate, chiar îmbrăcămintea dar obiceiuri nu s-a schimbat.	“Not habits, but some dishes, even clothes, but the habits did not change.”(A5, p. 1)
A7, Pag 3	(short answer)	(short answer)
A12, p.2	Desigur, totul este mai simplu și mai relaxat dacă vorbim despre sărbători, alt meniu în bucatarie, alte idei se dezvoltă în familie.	“Sure, everything is more simple and more relaxed if we talk about holidays, another menu in the kitchen, other habits are developed within the family. “(A12, p.2)
A17 p.4	Da, euc red că sa schimba oricum, îs 2 țări diferite știi cum. Chiar pe mama pot să fac deosebire cum ea a fost în rusia și cum a fost în Italia. În Italia a avut, nuștiu, poate persoanele care o încojurau, modul de a se îmbrăca,sau... chiar același gătit,eu și-a-ș spune oricum...	“Yes, I think it will change anyway, however there are 2 different countries, you know. Even I compare how my mom was in Russia and how she was in Italy. In Italy she had, I don't know, may be the people around, the dressing style, or ... even the same cooking, I would say anyway. “(A17, p.4)
A19 p.2	Da credcă mai mult de alimentașie e vorba, au apărut bucate Italiene, în meniul de zi cu zi, și... adică cam asta.	“Yes, i think it is more about food, new Italian dishes appeared in the daily menu, and... well that's it. Holidays no, well may be the way

	Sărbători nu, da poate modul de a sărbători unele sărbători s-au schimbat, cel puțin ... Mai puțină mîncare pe masă	how to celebrate some holidays, it changed, at least. Less the food on the table. "(A19, p.2)
A21 p1	În primul rînd hainele, dar mai ales bucatele.	"First of all clothes, but especially dishes. "(A21, p1)
A22 p.2	Da. Mama ne gătește bucate italiene. În rest, a ramas la aceleași tradiții și mod de a se îmbrăca. Nu sărbătorim nimic nou. Putem folosi doar cuvinte în italiană.	"Yes. Mom cooks for us Italian dishes. The rest remained at the same habits and ways to dress up. We do not celebrate anything new. We can use only Italian words." (A22, p.2)
A24 p.2	Chiar și aceleași sărbători religioase și nereligioase... sărbători oficiale a Japoniei, a Rusiei, fusul orar este diferit. Ne-am deprins mai mult cu cultura Japoneză M-am învățat să fac supa națională rusească, care este albă. Și m-am învățat să fac diferite bucate japoneze, supe, sushi. Adică mama m-a învățat, pe internet, când venea acasă. Asta e un fel de ritual la noi. Când vine acasă spune că facem sărbătoarea japoneză, sărbătoarea rusă	"Even the same religious and nonreligious holidays... official holidays in Japan and Russia, the time zone is different. We got used a lot to Japanese culture. I learnt how to cook Russian traditional soup, which is white. And I learnt to prepare different Japanese dishes, soups, sushi. Actually my mother taught me, on the internet, when coming home. That's a kind of a ritual for us. When she comes home she says that we celebrate Japanese day, Russian day. "(A24, p.2)
A27 p.5	Tata mereu tinde să avem așa o ca chindie cu fructe, el tăt timpul vree fructe pe masă, și să fie la oo oră anumită să mincăm fructe. După ce s-o dus,(tata) asta nu mai făceam.	"Dad always wants to have a kind of a bowl with fruit, he always wants to have fruit on the table, and to have a certain hour when to eat fruit. Since he left, we do not do it anymore." (A27, p.5)
A32 p.4	Da, da, da. Adică mămica mai mult cu mîncarea. Cu, cum să spun, эти закутки которые на зиму.	"Yes, yes, yes. Actually mommy is more responsible for food. Well how to say, all these conservations for winter. And she showed to the

	Și a arătat și la vecini și la toți. De amu, încetîșor facem acuma ca și mămica.	neighbors and to all others. Since then, little by little we do like mummy. "(A32, p.4)
A33 Pag.2, 3	Chiar mama cum se îmbracă, mă uit că ... dar chiar și noi. Când ne trimitea bani, înainte dacă luam pantaloni rupți era așa o panică (mama nu era de acord). Dar acum... Arina (sora) și-a cumpărat o pereche vara trecută. Și-a cumpărat de aștia rupți (se are în vedere pantalonii) mama a spus ca sunt frumușei. Eu nu mi-am luat așa și a spus de ce nu ți-ai luat de aștia cu tăieturi că sunt la modă.	"Even how mom dresses up, I think that... Even we do. When she sent money, before if we bought ripped trousers, there was such a scandal, (mom did not agree). But now... Arina (sister) bought a pair last summer. She bought ripped ones, mum said that they are cute. I did not buy like this and she said why did not you take these ones with rips, they are on trend. "(A33, p.2,3)
A36 P3	Stilul de îmbrăcăminte al mamei s-a schimbat fiind că, de cînd o țin minte eu în școală mereu era în rochii, în fuste, mereu elegantă. Dar acum, așa, un adept al stilului sportiv mai mult. Dar din tradiții, de obicei la masa de sărbătoare de Paște, de Anul Nou, la zilele onomastice, de hramul satului eram împreună eu, mama, tata, bunica, sora, dar la moment numai eu cu bunica și cu tata. Sora deja are familia ei.	"My mum dressing style changed because since I remember her, at school she always wore dresses, skirts, always elegant. But now, well, she is more a fan of the sport style. But speaking about traditions, usually around celebration table on Easter, New Year, during onomastics days, during village's day we were together, me, mother, father, grandmother, sister, but at the moment only me and grandmother and father. Sister has already her family." (A36, p.3)
A37 Pag. 3	La sărbători nu prea, și cînd mergeam la ei în vizite era meniul moldovenesc prezent acolo. Dar oricum s-a schimbat, mănînc mai multe salături, verdețuri.	"During holidays not very much and even when we visited them, there were dishes from Moldovan menu there. But it still changed, they eat more salads, greens" (A37, p. 3)
A39 Pag 3	Short answer	Short answer

Příloha 9: Význam rodiny a manželství, vybrané odpovědi

Group with migration background (with divorced parents; what family and marriage means for them)

Code	Abstract from transcription documents (in Romanian)	English translation of the abstract
A2 Pag.4	<p>-Familia (a surîs, spunînd că este bună întrebare) este foarte foarte importantă. Pentru mine familia este... fără ce nu aş putea. Mai bine aş putea fără prieteni...nu ştiu. Este totul.</p> <p>Cred ca pot fi Membrii familiei şi un prieteni foarte foarte apropiat..nu ştiu, care poţi sî îl consideri ca frate. Rudele apropiate..foarte apropiate, chiar şi persoanele apropiate foarte foarte, asta mai rar aşa ceva. Poate fi şi o verişoară, (...) de ce nu. Chiar şi un prieten foarte foarte bun.</p> <p>Dvs. plănuţi să vă creaţi propria familie şi să aveţi copii?</p> <p>- Sigur. (a răspuns sigur cu un semizîmbet).</p> <p>Dvs. doriţi să vă căsătoriţi?</p> <p>- Da, sigur.</p> <p>-<i>Ce părere aveţi despre căsătorie?</i></p> <p>- Da cepărere am..nu pot săspun că căsătoria este aşa de importantă. Căsătoria asta pur şi simplu facem relaţia noastră să fie oficială, iata noi trăim împreună, să fie oficial, să fie o legătură. Dar nu cred căeste aşa deimportantă..nu ştiu. Mai ales cum se fac căsătoriile acum numai ca să faci bani pe seamala asta.</p>	<p>The family (smiled, saying that it is a good question) is very, very important. For me the family is... something that I could not be without. May be I could not be without friends. .. I do not know. It is everything. I think the members of the family could be and a very, very, close friend ... I do not know, that you can consider him like a brother. Closed relatives, very closed, even the persons very, very, closed, that's very seldom. It could be a cousin, (...) why not. Even a very, very good friend.</p> <p>Do you plan to have your own family and to have children?</p> <p>- Sure (answered with a short smile)</p> <p>- Do you want to get married ?</p> <p>- Yes, sure.</p> <p>- What do you think of marriage?</p> <p>- Well what an opinion.... I cannot say that the marriage is so important. The marriage is just to make our relationship to be official, well we live together, to be official, to be a connection. But I do not think that it is so important... I do not know. Especially, how the marriages are made now; just to make money on this.</p>
A6 Pag.6	<p><i>Ce înseamnă pentru tine familia?</i></p> <p>Ceva drag.</p> <p><i>Cîţi membri trebuie să fie într-o familie, trebuie să aibă copii?</i></p> <p>Mama, tata...nu ştiu.. cu doi copii.</p>	<p>- What does family mean for you?</p> <p>- Something beloved.</p> <p>- How many members should be in a family, should be there children?</p> <p>- Mother, father... I do not know... with two children.</p>

	<p>În viitor planificați să vă căsătoriți? Și în genere, ce părere aveți despre actul căsătoriei, dacă nu este depășit? Pentru că sunt unii tineri, care nu văd căsătoria ca un pas necesar.</p> <p>Eu nu îl văd necesar (căsătoria), dar aș vrea, cel puțin peste 7 ani.</p>	<p>- Do you plan to get married in the future? And in general what do you think of marriage, if it is not old-fashioned? Because there are some young people, that do not think that marriage is necessary.</p> <p>- I do not see it (marriage) is necessary, but I would want, at least after 7 years.</p>
A9 Pag. 3	<p>Ce înseamnă cuvântul "familie" pentru Dvs.? Cine pot fi membrii unei familii?</p> <p>Cei apropiați și cei iubiți.</p> <p>Dvs. plănuți să vă creați propria familie și să aveți copii?</p> <p>Da.</p> <p>Dvs. doriți să vă căsătoriți? Ce părere aveți despre căsătorie?</p> <p>Doresc să mă căsătoresc. Părere bună.</p>	<p>- What does the word "family" mean for you? Who can be the members of the family?</p> <p>- Those closed and loved.</p> <p>- Do you plan to have your own family and to have children?</p> <p>- Yes</p> <p>- Do you want to get married? What is your opinion about marriage?</p> <p>- I want to get married. A good opinion.</p>
A12 Pag. 6	<p>În primul rând pentru mine o familie înseamnă ambii părinți, eu din păcate n-am putut să-i am alături împreună și nu doresc să le ofer asta și copiilor mei.</p> <p>Dvs. doriți să vă căsătoriți, să vă întemeiați o familie? Ce părere aveți despre căsătorie?</p> <p>Da, doresc să îmi întemeiez o familie în mod oficial.</p>	<p>- First of all, for me a family means both parents, unfortunately I could not have them nearby together and I do not want my children to have such experience.</p> <p>- Do you want to get married, to have a family? What do you think of marriage?</p> <p>- Yes, I want to establish a family, officially.</p>
A14 Pag.6	<p>Ce presupune atunci familia pentru tine?</p> <p>- Nu știu. La drept vorbind eu nu sunt atașat așa de familie. Totuși bunica are o importanță pentru mine. Mama cât de departe ar fi..</p> <p>La modul general nu sunt atașat. Chiar când am fost peste hotare, ne vedeam mai rar cu mama, decât când sunt aici în Moldova.</p> <p>- Cine sunt membrii unei familii? Mama, tata sau altcineva?</p> <p>- La noi se socoate așa, eu, mama, sora, apoi bunica, și este mătușa și vărul meu. Noi suntem familia noastră. Cei mai principali membri cum s-ar spune. Alte rude pe planul doi.</p> <p>- Planifici să îți creezi propria familie?</p>	<p>- What does then family mean for you?</p> <p>- I do not know. Sincerely speaking I am not bound with the family. However, grandmother is very important for me. Mother how far would be ... generally speaking I am not bound. Even when I was abroad, we met with mom more seldom, than when she is in Moldova.</p> <p>- Who are the members of the family? Mother, father or someone else?</p> <p>- We consider like this, me, mother, sister, then grandmother, and then there is aunt and my cousin. We are our family. I would say the most important members. Other relatives are less important.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - La moment nu. - Dar în viitor? - Posibil, nu știu, nu îmi plac copii mici. - Asta e următoarea mea întrebare. Vrei să ai copii? - La moment nu doresc, nu ard de dorință. - Dar când vezi să ai copii și familie? - De la 30 în sus. 	<ul style="list-style-type: none"> - Do you plan to have your own family? - At the moment not. -But in the future? - Possible, I do not know, I do not like little children. - This is my next question. Do you want to have children? - At the moment I do not want, not very much. - But when do you see yourself with children and family. - After 30ies.
<p>A16 Pag18</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Dar pentru tine ce înseamnă familia? - Celula a societății (rîde). - Nu, asta este răspuns de băiat citit. Tu te vezi în viitor să crezi o familie, cu copii? - Dar știți ce îmi pare mie rău. Că toate fetele frumoase s-o măritat înainte ca eu să cresc. Eu am așa impresie (rîde) ... serios. Mie pur și simplu tare îmi plac oamenii maturi la minte, coți. Și se primește că toate fetele mai coapte la minte ele sunt mai mari decît mine. Înțelegeți, cum se primește... sau sunt măritate majoritatea. Și așa mi-i ciudă pe dînsele. Adică om cu care poți să vorbești ca să te înțeleagă. - Tu în viitor, te vezi om însurat, cu familie, cu copii? - Da.. Eu nu-s Einstein. Eu am să fiu minciunos dacă am să vă spun acum că da, eu vreau să mă însor, eu vreau toată viața să cresc copii. Nu. Eu vreau să mă ocup cu știința, vreau să mă însor, vreau să am familie, vreau să am copii. Nu vreau amu, și normal. 	<ul style="list-style-type: none"> - But for you what does family mean? - The cell of the society (laughs) - No, this is and answer from a boy who reads. Do you see yourself in the future having a family and children? - But you know, what I am sad about. That all beautiful girls got married before I grew up. I have that feeling (laughs)... seriously. I just like very much grown up people (intelligent) . And as a result all intelligent girls are older than me. You understand how it works or... the majority are married. And I am very angry on them. I mean a person that you can talk with and can understand you. - Do you see yourself in the future a married man, with a family, with children? - Yes. I am not Einstein. I will be liar if I say you now yes, I want to get married, I want to take care of children entire my life. No. I want to do science, want to have a family, to have children. I do not want now, of course.
<p>A17 Pag. 13, 14</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Poți să răspunzi așa cum tu vezi cuvântul ca familie - Nu, eu cred că aceea, merge un fel de ... eu cum văd asta, ca o relație deosebită, ceva... Adică nu-i ca o relație de prietenie știi, dar 	<ul style="list-style-type: none"> - Can you answer how you understand the word family. - No, I think here... goes something like... I see this like a special relationship, something... I mean it is not a relationship between friends,

	<p>ca una strînsă, în relașia asta e implicat mai mult, și dragoste cred că, și ... e ceva complex, adică nuștiu...</p> <p>– Cine pot fi membrii unei familii? (familie tale, cine pot fi membrii)?</p> <p>– Adică mama, tata, copii, ...</p> <p>– Tu plănuiești să creez propria familie și să ai copii?</p> <p>– da, da încă nu sunt gata. Știu că vreau adică să am.</p> <p>– Mhm, tu vrei să te căsătorești? Nu acum!</p> <p>– Nu, ceva simbolic, ceva...</p> <p>– Nu să faci nuntă, să te căsătorești, să ai soție legal?</p> <p>– dar nu văd eu asta ca un fel de înscris, nuștiu asta mai mult de dorință...</p> <p>– Dar Ce părere ai despre căsătorie în general?</p> <p>– Ăhhii,, ce părere am. Da nu, mai mult de o relație,,...de să fie.. Decît să fii căsătorit mai bine să ai așa o relație puternică, decît documentul cela, da.</p> <p>– Deci el pentru tine să înțeleg cp nu contează caatare?</p> <p>– Nu contează pentru mine.</p>	<p>you know, but a closed one, it includes much more, and love I think, and... it is something complex, well I do not know.</p> <p>- Who are the members of the family?</p> <p>- Well mother, father, children...</p> <p>- Do you plan to have your own family and to have children?</p> <p>- Yes, yes I am not ready yet. I know that I want to have.</p> <p>- Mhm, do you want to get married? Not now!</p> <p>- No, something symbolic, something...</p> <p>- No to have a wedding, to get married, to have a wife, officially?</p> <p>- But I do not see it as something official, I do not know, it is more a desire.</p> <p>- What do you think of marriage in general?</p> <p>- Well ... What I think... well it is more than a relationship ... Better to have a strong relationship than to get married, than to have that document, right.</p> <p>- Well to understand you correctly it does not matter for you.</p> <p>- It does not matter for me.</p>
<p>A19 Pag. 7</p>	<p>– Ce înseamnă cuvîntul "familie" pentru mine. Ceva strîns, ceva ce nu poate fi între alți oameni care... mai în scurt o legătură de înțelegere, de, asta,,de ajutor...</p> <p>– Dvs. plănuți să vă creați propria familie și să aveți copii?</p> <p>– Da, desigur, vreau 2 copilași,</p> <p>– doriți să vă căsătoriți? Ce părere aveți despre căsătorie în general?</p> <p>– Da eu socot că vreau să mă căsătoresc, numai că să fiu un pic mai aranjat material- adică nu vreau să încep o căsătorie fără... (zîmbește)</p> <p>– Și ceea ce cred eu despre căsătorie?</p> <p>– Da?</p>	<p>- What does the word "family" mean for me. Something closed, something that cannot be between other people, shortly speaking a connection for understanding, this kind connection to help each other.</p> <p>- Do you plan to have your own family and to have children?</p> <p>- Yes sure, I want 2 babies.</p> <p>- Do you want to get married? What do you think of marriage in general?</p> <p>- Well I think that I want to get married, but before to be more financial independent, I mean I don't want to start a marriage without. .. (laughs).</p> <p>- and what I think about marriage?</p> <p>- Yes?</p>

	<p>– Că e un pas foarte important, că să se înțeleagă 2 suflete pereche, și își trăiesc viața pînă la urmă...</p>	<p>- It is a very important step, two soulmates understand each other and spend the life until the end.</p>
<p>A20 Pag.10</p>	<p>- Familia pentru mine înseamnă.. nu locul.. dar persoanele. Adică familia este ceva restrîns dintre, adică este ceva legătura dintre tata, mama, fiu. Așa e o legătură. Familia e ca un cuplu. Adică toți împreună înseamnă.</p> <p>- <i>Cine-s membrii unei familii?</i></p> <p>- Membrii unei familii? Părinții și copiii.</p> <p>- <i>Planifici să crezi propria familie? Și să ai copii?</i></p> <p>- La moment nu planific nimic deatîta că (rîde) mă bazez pe alte lucruri și nu mă gîndesc acum la familie.</p> <p><i>Ce părere ai despre căsătorie?</i></p> <p>- (pauză) Nu mă gîndesc la căsătorie.</p> <p>- Nu te gîndești, dar o părere ai: căsnicia în viața unui om trebuie să fie sau...</p> <p>- Trebuie să fie, cum să trăiești o viașă întregă și să nu fii căsătorit. (zîmbește)</p>	<p>- For me the family is... not the place. ..but people. I mean the family is something closed, I mean it is something... a connection between father, mother, son. It is a kind of a connection. The family is a couple. I mean all together.</p> <p>- Who are the members of the family?</p> <p>- Members of the family? Parents and children.</p> <p>- Do you plan to have your own family? And to have children?</p> <p>At the moment I do not plan anything (laughs) because I think of other things and do not of the family now.</p> <p>- What do you think of marriage?</p> <p>-(pause) I do not think of a marriage.</p> <p>-You do not think, but you have an opinion, should a marriage be in someone's life or...</p> <p>-It should be, how to live an entire life and not to be married. (smiles)</p>
<p>A22 Pag.7</p>	<p>– Cine pot fi membrii unei familii?</p> <p>– Membrii familiei sunt parinții, copii, bunicii.</p> <p>– Plănuți să vă creați propria familie și să aveți copii?</p> <p>sa am familie și copii.</p> <p>– Dvs. doriți să vă căsătoriți, să vă întemeiați o familie? Ce părere aveți despre căsătorie?</p>	<p>-Who can be the members of the family?</p> <p>-Members of the family are parents, children, grandparents.</p> <p>-Do you plan to have your own family and to have children?</p> <p>-To have a family and children.</p> <p>-Do you want to get married, to have a family? What do you think of a family?</p> <p>-Yes I want to have a family. The marriage is not the solution of a happy marriage.</p>

	<p>– Da, doresc să-mi întemeiez o familie. Căsătoria nu este soluția unei familii fericite.</p>	
<p>A24 pag.7, 8</p>	<p>(divorced before migration) Ce înseamnă pentru tine cuvântul familie? - Cele mai dragi persoane din viața noastră. - Cine pot fi membrii unei familii? - aaa mama tata, buneii, chiar și câțelul, pisica, ceva animale domestice deja mama, tata sunt cei mai predominanți în familie, dar restul sunt pe locul doi, eu cred. Ce părere ai despre căsătorie? - mmm (se râde) abstractă... Și eu de exemplu nu mă văd să am copil (acum) Eu vreau să cresc pe plan profesional. Să am un lucru stabil și să știu că eu pot să întrețin un copil. Pentru că în ziua de azi e foarte greu să îți găsești persoana potrivită și să formezi o familie, pentru că trebuie să ai un lucru cât de cât să îți permită să formezi o familie. Adică e ușor să te căsătorești, să faci un copil. Dar trebuie să te gândești ca asta e o responsabilitate foarte mare. Pentru mine este ceva ce trebuie de gândit înainte de făcut.</p>	<p>(divorced before migration) - What does the word family mean for you? - The most beloved people in our life. - Who can be the members of the family? - Aaa mother, father, even the dog, cat, some domestic animals, well mother and father are the most important in the family, but the rest are on the second stage, I think. - What do you think of marriage? - Mmm (laughs) abstract. And for example I do not see myself having a child now. I want to grow up professionally. To have a fixed job and to know that I can take care of a child. Because nowadays it is very difficult to find the right person to have a family with. Because you need to have a job that can allow you somehow to have a family. I mean it is easy to get married and to deliver a baby. But you should think the it is a very big responsibility. For me it is something that should be analyzed before to do.</p>
<p>A28 Pag12</p>	<p>— Ce înseamnă cuvântul “familie” pentru tine? — Familie pentru mine, nu știu poate spun banal dar înseamnă TOTUL. — Nu e neapărat, ce este defapt pentru tine „o familie”, cuvântul “Familie”? — Dragoste, înțelegere, acolo unde te simți bine, acolo unde ești tu. — Cine pot fi membrii unei familii?</p>	<p>- What does the word family mean for you? - The family for me, I do not know, may be it sounds dull, but it means everything. - No, not necessary, what a family means for? The word family? - Love, understanding, there where you feel good, there where you are. - Who are the members of the family? - Mother, father, uncles and sisters as well. - Do you plan to have your own family and to have children?</p>

	<ul style="list-style-type: none"> — Mama, tata, unchii și deja surioarele. — Plănuiești să vă creați propria familie și să aveți copii? — Sigur. — Dar ce înseamnă căsătorie pentru tine? Totuși dorești să te căsătorești? — Crearea unei familii și căsătorie înseamnă continuitate. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sure - But what does marriage mean for you? Still, do you want to get married? - Having a family and getting married means continuity.
<p>A32 Pag. 11, 12</p>	<p>(not divorced, but live separately)</p> <ul style="list-style-type: none"> — Familia? Когда дома есть семья это что-то такое тёплое что-то такое родное. Семья я думаю у каждого человека семья это одно из лучших если деньги для меня это способ выживания то семья это как бы я считаю что у каждого человека это главное потому что дома ждёт мама дома есть люди которые умрут за тебя а деньги они сегодня есть завтра их нету. — Dar pentru tine o familie include părinții sau include familia ta cu copiii, sau și bunicii? — Ой для меня я выросла с бабушкой с тётей. Для меня семья это все мои родные. Но это в будущем конечно это моя семья. Но это не знает что я забуду их и сделаю свою семью. Для меня семья это всё все мои родственники. — Plănuiești să-ți creezi o familie, să ai copii? — Da, sigur. Vreau doi copii. Că eu sunt singură și oleacă este complicat. — Nu, nu, nu, Я сонт контра сă трăiesc, адică, сум сă спун, Я против гражданского брака. Cred că trebuie să ai o familie, adică să faci, să te căsătorești. — Să te căsătorești, da? Și apoi... 	<p>(not divorced, but live separately)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Family? Когда дома есть семья это что-то такое тёплое что-то такое родное. Семья я думаю у каждого человека семья это одно из лучших если деньги для меня это способ выживания то семья это как бы я считаю что у каждого человека это главное потому что дома ждёт мама дома есть люди которые умрут за тебя а деньги они сегодня есть завтра их нету. - But for you a family consists of parents or consists also of children or grandparents? - Ой для меня я выросла с бабушкой с тётей. Для меня семья это все мои родные. Но это в будущем конечно это моя семья. Но это не знает что я забуду их и сделаю свою семью. Для меня семья это всё все мои родственники. - Do you plan to have a family, to have children? - Yes sure. I want two children, because I am an only child and it is a bit complicated. No, no, no. I am against to live, I mean, how to say, Я против гражданского брака. I think you should have a family and to get married. - To get married right? And then... - But not to live with one person, then with another, you should have a family, to have children, I mean to live in a complete family.

	<ul style="list-style-type: none"> - Dar nu să trăiești cu unul, cu altul, trebuie să faci o familie, să aibă copiii, adică, să trăiască în familia plină. - Bine. Mai este o întrebare. Ce părere ai despre căsătorie? Cred că deja am înțeles. Da, că adică e important ca copilul să se simtă bine, ca părinții să fie căsătoriți oficial, să aibă... - Da, oficial, să nu apară familia, după copil, adică dintâi copilul și apoi familia. Din cauza copilului, da, invers, adică. Într-o familie să se nască un copil așteptat. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ok. There is one more question. What do you think of marriage? I think I have already understood. Yes, because it is important for a child to feel good, that parents are married official, to have... - Yes, official, to not create a family, after the baby is born, I mean first of all the baby and then the family. Because of the child, yes, vice versa I mean. In a family to be delivered a planned child.
<p>A39 pag.6</p>	<p>Ce înseamnă pentru tine cuvântul familie?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pot să nu răspund? - Da. Cine pot fi membrii unei familii? Ce persoane sunt clasificați drept membre ai familiei... de exemplu mama, tata. - La mine? - La general. Cum tu vezi familia și cine sunt membrii unei familii? - Părinții, buneii, rudele. - Dar tu planifici să ai propria ta familie și să ai copii? - Da. - Ce părere ai despre căsătorie? - (o pauză) una pozitivă. 	<ul style="list-style-type: none"> - What does the word family mean for you? - Can I not answer? - Yes. Who can be members of a family? What kind of people are considered members of a family... for example mother, father. - For me? - In general. How do you see a family and who are the members of a family? - Parents, grandparents, relatives. - But do you plan to have your own family and to have children? - Yes - What kind of opinion do you have about marriage? (a pause) o positive one.

Příloha 10: Plány do budoucna, všichni informanti

Aspirations, plans for future

Group A

Code	Sex	Residence	Abstract from transcription paper	Romanian Translation of the Abstract
A6	M	Urban	<p>I5 Dacă ați avea o ofertă de muncă peste hotare, un loc foarte bine plătit, dar ar trebui să părăsiți familia pentru o perioadă, ați accepta?</p> <p>A6: Pentru o perioadă mică, da.</p> <p>I5: Care ar fi maximum de timp care ați fi de acord să mergeți în afară?</p> <p>A6: Nu știu...până la câteva luni, 2-3 luni cel mult.</p> <p>I5: Dar ulterior, care ar fi decizia? Vi se propune, puteți lucra mai departe, salariul crește, dar familia nu o puteți lua pentru că nu se oferă condiții ca să o puteți lua încolo. Ce ați alege?</p> <p>A6: Nu știu (pauză) . Mai degrabă cu familia, cred că.</p> <p>I5: La moment, planificați să plecați din Moldova, sau să rămâneți aici?</p> <p>A6: Dacă va fi posibilitate, da. Dar aș vrea să rămân.</p> <p>I5: Din ce motiv?</p> <p>A6: Aici aproape nu-s nici o șansă să te ridici financiar, să ai un trai bun.</p> <p>I5: Dar unde anume ați vrea ca să plecați?</p> <p>A6: Încă nu am decis.</p> <p>I5: Aveți un plan stabilit să încercați să vă stabiliți în altă țară?</p>	<p>- If you had a job offer abroad, a very well paid job, but you had to leave your family for a certain period, would you accept?</p> <p>- For a short period, yes.</p> <p>- What is the maximum time that you would agree to go abroad?</p> <p>- I do not know... up to several months, 2-3 months maximum.</p> <p>- But later, what would be your decision. I am offered... you can work further on, the salary grows, but you cannot take the family with you, because there are not any conditions to take it there. What would you choose?</p> <p>- I do not know. (pause)... Rather with the family, I think.</p> <p>- At the moment do you plan to go abroad or to stay here?</p> <p>- If there is a possibility, yes. I would want to stay.</p> <p>- What's the reason?</p> <p>- Here there is no possibility to grow up financially, to have a good life.</p> <p>- But where would you want to go?</p> <p>- I did not decide yet.</p> <p>- Do you have a certain plan to go and live in another country?</p> <p>- First of all I have a plan to stay here. If I did not have any chances, I would start thinking.</p> <p>-Where do you see yourself in 5 years? What do you do in the upcoming 5 years?</p> <p>- (pause) I do not know, to become a professional in a field.</p>

			<p>A6: Întîi am în plan să mă stabilesc aici. Dacă nu am să am nici o șansă, o să încep să mă gîndesc.</p> <p>I5: Unde te vezi tu în următorii cinci ani? Ce faci tu în următorii cinci ani?</p> <p>A6: (pauză) Nu știu, să mă fac un profesional într-o sferă.</p> <p>Pag. 6-7</p>	Page 6-7
A7	M	Urban	<p>I5: Dacă Dvs. ați avea oportunitatea să mergeți la un loc bine plătit peste hotare, pentru o anumită perioadă de timp, dar să vă aflați la distanță de familia creată de Dvs. Care ar fi alegerea pe care ați face-o?</p> <p>A7: Aș pleca, dar nu pentru o perioadă foarte mare.</p> <p>I5: Dar care ar fi perioada maximă?</p> <p>A7: Două, trei luni.</p> <p>I5: Dvs. la moment, sau în perspectivă, planificați să rămîneți în Moldova sau să plecați peste hotare?</p> <p>A7: Să plec peste hotare.</p> <p>I5: Dar în ce scop?</p> <p>A7: Lucru și la învățat.</p> <p>I5: Ați vrea să vă stabiliți peste hotare definitiv?</p> <p>A7: Da.</p> <p>I5: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? Care sunt pașii pe care vreți să îi atingeți?</p> <p>A7: Să fac masteratul undeva peste hotare, să mă stabilesc cu familia peste hotare și să trăiesc tot acolo.</p> <p>Pag. 20</p>	<p>- If you had an opportunity to go abroad for a very well paid job, for a certain period of time, but to be far a way from your family, what would be your choice?</p> <p>- I would go, but not for a very long period.</p> <p>- But would be the maximum period?</p> <p>- Two-three months.</p> <p>- At the moment or in the future, do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- To go abroad.</p> <p>- But what will be the goal?</p> <p>- To work and to study.</p> <p>- Would you want to settle down there for forever?</p> <p>- Yes.</p> <p>- Where do you see yourself in upcoming 5 years? What are the things you want to achieve?</p> <p>- To do my master degree abroad, to settle down with my family and to live there.</p> <p>Pag.20</p>
A16	M	Rural	<p>I5: Dacă ai avea posibilitatea să lucrezi peste hotare cu un salariu mai bine plătit, o să mergi?</p>	<p>-If you had the possibility to work abroad with a higher salary, would you go?</p>

			<p>A16: Nu, n-am să mă duc peste hotare. Știți cine o descoperit amu, dar nu cred că ați auzit, ultimul cel mai bun, efectiv tratament pentru cancer? Un doctor de la Academia de Științe din Moldova. El a descoperit 20 de substante care omoară îndeobște cancerul. Omul ista o predat în Franța, a predat în Ucraina, în Rusia, el acum e doctor la Academia de Științe. El o descoperit o bacterie care produce vitamina B12. Ca să vă lămuresc, un gram de vitamina B12 costă 150 mii de dolari. Și pe dînsul l-au chemat în Franța, el acolo putea să producă ceva, să fie milionar. Dar el a spus că eu vreau să ridic țara mea acasă, la mine acasă. Pag. 19</p> <p>.....</p> <p>I5: Tu unde te vezi în următorii 5 ani?</p> <p>A16: Eu în următorii 5 ani cel puțin am să fiu aici, deatîta că ... adică, nu știu... Dacă mi-ar propune cineva să mă duc undeva la un schimb de experiență, la o universitate din Franța sau din altă parte, eu clar că m-aș duce. De atîta că acolo, învățătura e la un alt nivel, la un nivel mai înalt. Eu mă duc, iau de ei tot ce pot. Vedeți eu cum fac...iau maximalul de aici, de aici... vin în țara asta, implementez tot aici, și gata. Pag. 20</p>	<p>- No. I will not go abroad. You know what I recently discovered, but I do not think that you have heard about, the latest, the best and most effective cancer treatment? A doctor from Academy of Science from Moldova. He discovered 20 substances that kill cancer. This man has taught in France, in Ukraine, in Russia, he is a doctor now at Academy of Science. He discovered a bacterium that produces vitamin B12. To get to the point, one gramm of vitamin B12 costs 150 000 dollars. And he was invited to France, he could produce there something, to become a millionaire. But he said that he wanted to develop my country, here, at my home. Page 19</p> <p>.....</p> <p>-Where do you see yourself in 5 years?</p> <p>- Me in 5 years, at least to be here, because... well I do not know... If somebody offers me to go somewhere for an exchange, to a university in France or somewhere else, of course I will go. Because there, the studies are different, better. I go, take from them what I can (in terms of knowledge). You see what I do... I take maximum from here, from there.... come to my country and implement everything here, that's all. Page 20</p>
A2 6	F	Urban	<p>I5: Dacă ai avea posibilitatea să lucrezi o anumită perioadă în afara țării, și ar fi necesar să pleci departe de familie pentru o perioadă anumită cu condiția unei bune remunerări, tu ai merge pe această opțiune?</p> <p>A26: Probabil, dar cred că i-aș lua cu mine.</p>	<p>-If you had a possibility to work a certain period abroad and it would be necessary to go far from your family, for a certain period, with a condition to have a better salary, would you go?</p> <p>- May be, but I think I will take them with me.</p> <p>- But if there is no chance to take them, what would be the maximum period to stay far away from your family?</p>

			<p>I5: Dar în cazul în care nu ar fi posibil să îi ei, care ar fi perioada maximă de timp care ai sta la distanță de familia creată de tine? A26: Cam jumate de an, un an. I5: În perspectivă, tu te vezi în Republica Moldova sau vrei să pleci peste hotare? A26: Scopul meu este să plec peste hotare. I5: Dar ce anume să faci, să înveți, să lucrezi, să călătorești? A26: Să lucrez. Pag. 6</p>	<p>- Around half a year, one year. - In the future do you see yourself in the Republic of Moldova or you want to go abroad? - My goal is to go abroad. - But what exactly to do, to study, to work, to travel? - To work. Page 6</p>
A3 6	F	Rural	<p>I5: Dacă, de exemplu, ție ți s-ar propune un loc de muncă bine plătit undeva mai departe de familia ta, ar trebui să fii la o distanță mare de familia ta o anumită perioadă. Ai accepta? A36: Nu cred. I5: Nu ai proceda, de exemplu, cum mama ta? A36: Poate așa proceda, dar să am familia lângă mine. Eu înțeleg nevoia, dar oricum este nerezonabil ...dacă pleci într-o țară să fii lângă familia ta fiind că o familie tânără la depărtare e complicat. I5: În general, planifici să rămâi în Republica Moldova sau să pleci? A36: Am un gând să plec, dar este doar un gând. Așa... el e departe, nu-i aproape. I5: Dar de ce depinde dacă o să se realizeze sau nu? A36: După ce am să finisez studiile, depinde de job-ul pe care am să-l gășesc. I5: Aici în Moldova?</p>	<p>-If for example, you are offered a well paid job, far from your family, it would be necessary to be far from your family, for a certain period. Would you accept? - I do not think so. - You will not do, like for example you mother did? - May be I will do, but to have my family with me. I understand the need, but it is not rational. If you go to a country, you are with your family, because a young family at a distance, it is complicated. - In general, do you plan to stay in the Republic of Moldova, or to go abroad? - I think to go, but it is just a thought. Well it is in the far away future, not now. - But what does it depend on to be realized or not? - After I graduate, it depends on the job that I will have. - Here in Moldova? - Yes.</p>

			<p>A36: Da. I5: Cum te vezi tu în următorii cinci ani? Care sunt pașii pe care vrei să îi atingi în următorii cinci ani? A36: În primul rând să finisez facultatea. În al doilea rând vreau o limbă străină, engleza cum ar fi. Nu mă limitez doar la engleză, dar așa, mai doresc o limbă. Același masterat să fie finisat. Nu știu ... un post de muncă în domeniu, dar nu în altul. O carieră, o familie. Pag. 9-10</p>	<p>- How do you see yourself in the upcoming 5 years? What are the things you want to achieve in 5 years? - First of all to graduate. Second of all to learn a language, English for example. I do not limit myself just at English, but I want one more language. To do may master degree. I do not know... a job related to my field. A career, a family. Page 9-10</p>
A3 7	F	Rural	<p>I5: Dacă ați avea posibilitatea unui loc de lucru bine plătit peste hotare, ați părăsi familia pentru o perioadă de timp? A37: Dacă ar fi posibilitate să iau familia cu mine. I5: Dar dacă trebuie să pleci mai departe de ei pentru o anumită perioadă? A37: Pentru o anumită perioadă presupun că aş pleca. I5: Dar care ar fi timpul maxim? A37: Un an, dar cu vizite. Pag. 8 I5: În perspectivă, doriți să rămâneți în Republica Moldova sau să plecați peste hotare? A37: La prima posibilitate, să plec. Pag. 8 I5: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? A37: Undeva peste hotare, o mică carieră și să am o persoană în care să mă pot încredința. Pag. 9</p>	<p>-If you have the possibility to get a very well paid job abroad, would you leave your family for a while? - If there is a possibility, I will take them with me. - But if you must go far away from them for a certain period? - For a certain period, I assume that I would go. - But what would be the maximum period? - A year, but with meetings. Page 8 -In the future do you want to stay in the Republic of Moldova or to go abroad? - At the first opportunity, to go. Page 8 - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - Somewhere abroad, a small career and to have a person around that I trust.</p>

A3	M	Urban	<p>4) Ați părăsi familia pentru o oarecare perioadă dacă ați obține un loc mai bine plătit în străinătate? Respondent: Nu, aș lua-o cu mine.</p> <p>5) Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? Respondent: Să plec. De ce? Respondent: Întrucât în Moldova salariile sunt prea mici.</p> <p>6) Unde vă vedeți în următorii 5 ani? Respondent: În altă țară. Page 9</p>	<p>-Would you leave you family for a certain period, if you received a very well paid job abroad? - No. I would take them with me. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - To go. - Why? - Because the salaries in Moldova are very low. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - In another country. Page 9</p>
A1 2	M	Rural	<p>4) Ați părăsi familia pentru o oarecare perioadă dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? Respondent: Nu cred, nu m-am gândit niciodată la asta.</p> <p>5) Plănuți să rămâneți în Moldova sau să plecați peste hotare? De ce? Respondent: Vreau să rămân în Moldova pentru că aici mă simt bine la moment.</p> <p>6) Unde vă vedeți în următorii 5 ani? Respondent: Tot in Moldova. Page 7</p>	<p>- Would you leave you family for a certain period, if you received a very well paid job abroad? -I do not think so, I never thought about it. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why? - I want to stay in Moldova, because I feel good here, at the moment. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - In Moldova too. Page 7</p>
A1 3	M	Rural	<p>2) Ați părăsi familia pentru o oarecare perioadă dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? Respondent: Nu.</p>	<p>- Would you leave you family for a certain period, if you received a very well paid job abroad? - No. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - I do not want to go abroad?</p>

			<p>3) Plănuțiți să rămăneți în Moldova sau să plecați peste hotare? Respondent: Nu vreau să plec peste hotare.</p> <p>4) Unde vă vedeți în următorii 5 ani? Respondent: În Moldova. Page 6</p>	<p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - In Moldova. Page 6</p>
A2 2	F	Urban	<p>4) Ați părăsi familia pentru o oarecare perioadă dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? Respondent: Probabil.</p> <p>5) Plănuțiți să rămăneți în Moldova sau să plecați peste hotare? Respondent: Încă nu știu.</p> <p>6) Unde vă vedeți în următorii 5 ani? Respondent: Cu familie, fericită și cu copii. În Moldova sau în străinătate? Respondent: Nu știu.</p>	<p>- Would you leave you family for a certain period, if you received a very well paid job abroad? - May be. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - I do not know yet. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - With a family, happy and with children. - In Moldova or abroad? - I do not know.</p>
A3 2	F	Rural	<p>-Am înțeles. Ai părăsi familia pentru o anumită perioadă dacă ai obține un loc de muncă mai bine plătit în străinătate? De exemplu ți se face o ofertă: pleci acum în străinătate și o să câștigi bine. Ai pleca, de exemplu, și ai lăsa soțul, copiii? Ai pleca pentru o perioadă ca să câștigi mai mulți bani? Respondent: Nici nu știu. Cred că nu. N-ai pleca, da? Respondent: N-am plecat și nici nu o să plec. Nu, dar n-ai pleca? Respondent: Nu.</p>	<p>-I understood. - Would you leave you family for a certain period, if you received a better paid job abroad? For example, you receive an offer: go abroad now and you will earn well. Would you go and would you leave the husband, children? Would you go for a period to earn more money? - I do not know. I think no. - You will not go, right? - I did not go and I will not go. - No, you will not go? - No - You will not go, because even it will be harder, at least you are with your family.</p>

			<p>N-ai pleca pentru că chiar dacă ar fi aici mai greu, ai rămâne lângă familie. Respondent: Da. Până când cred că așa. Așa. Bine. Plănuiești să rămâi în Moldova – asta deja ai spus. Unde te vezi în următorii 5 ani? Respondent: În următorii 5 ani? Vreau să termin universitatea, să termin studiile care le fac acum, să continui lucru la Urgență, și să mă angajez în comparație (concomitent) cu Urgența, adică să combin și cu pedagogia, să predau la colegiu adică. E visul meu e să predau la Colegiu și să fac mai departe, să continui la Urgență. Page 12</p>	<p>- Yes. Until now, I think so. - Ok. Good. Do you plan to stay in Moldova – you answered to this question. Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - In the upcoming 5 years I want to graduate from university, to finish my studies that I am doing now, to continue my work at the emergency service, at the same time to get enrolled in pedagogy, to teach at college. This is my dream to teach at college and to continue further to work in the emergency service. Page 12</p>
A2 0	M	Rural	<p>- Dacă ai obține un loc de muncă mai bine plătit peste hotare, ai părăsi familia? Pentru o perioadă anumită? - Adica acesta este și scopul meu, să nu întemeiez o familie dar să mă bazez pe dezvoltarea mea spirituală, adică cum, mă bazez, să plec acum ca să fac acum un venit, să deschid o afacere. Aista este primul meu scop. Și după asta eu știu precis, ca să pot sta acasă, adică familia, și să nu plec nicăieri și să am un venit și tot să decurgă așa cum trebuie să decurgă...</p>	<p>-If you got a better paid job abroad, would you leave your family? For a certain period? - Well this is my goal, not to create a family, but to focus on personal development, well how to say, I focus to go now to get money, to open my business. This is my first goal. At after that I will know for sure that I will be able to stay at home, I mean the family and to not go anywhere and to have an income and everything to happen as it should be. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - (pause) At the moment I work, but my working hour I should get a good amount of money, to be able to make some savings for some plans that I have, but I can not afford this, because the money is not enough and I intend to go. I can not because I do</p>

			<p>- Tu planifici să rămii în Moldova sau să pleci peste hotare?</p> <p>- (pauză) La moment adică lucrez, dar pentru orele care lucrez ar trebui să acumulez o sumă de bani normală, să pot face și câteva rezerve pentru niște planuri pe care le am, dar asta nu mi-o pot permite că banii nu mă ajută și chiar am de gând. Nu pot pentru că nu am pașaport românesc ca să plec pe o perioadă mai mare de timp, să știu că totul e în regulă, să nu fiu deportat și după asta să nu mai pot pleca undeva să îmi fac niște bani.</p> <p>- Dar dacă ai avea?</p> <p>- Aș pleca.</p> <p>- De ce? Să fac capital?</p> <p>- Da, să adun, să-mi deschid o afacere.</p> <p>- Unde?</p> <p>- În Moldova.</p> <p>- Unde te vezi peste 5 ani?</p> <p>- (pauză) După cum decurg lucrurile la moment adică. Dacă îmi fac pașaport românesc să plec să fac bani să deschid ceva, dar nu prea cred peste 5 ani să deschid ce mi-am pus în plan.</p> <p>Page 11</p>	<p>not have Romanian passport to go for a long period of time, to know that everything is fine, not to be deported and after that to not be able to go somewhere to earn some money.</p> <p>- But if you had?</p> <p>- I would go?</p> <p>- Why? To earn money?</p> <p>- Yes to earn and to open a business.</p> <p>- Where?</p> <p>- In Moldova.</p> <p>- Where do you see yourself in 5 years?</p> <p>- (pause) As the things go now. If I make a Romanian passport to go and to earn some money, but I do not think that in 5 years I will open what I planned.</p> <p>Page 11</p>
A2 9	F	Urban	<p>- Ai părăsi, ți-ai părăsi familia, pentru o perioadă, pentru un loc de muncă mai bine plătit peste hotare?</p> <p>- Familia, ai în vedere copiii și familia?</p> <p>- Copiii?</p>	<p>-Would you leave your family for a period of time, for a better paid job abroad?</p> <p>- The family you mean children and family?</p> <p>- The children?</p> <p>-If there is a need, yes. But again... I will do in such a way....</p> <p>- But you hope that it will not be a need.</p>

		<p>- Dacă o să fie nevoie, da. Dar iarăși, eu o să fac în așa fel ca...</p> <p>- Da tu speri să nu fie nevoie.</p> <p>- Eu o să fac în așa fel că pentru asta și s-o dus mama peste hotare, ca eu să nu ajung în aceeași situație, înțelegi. Dar, iarăși, niciodată nu știi din ce direcție bate vântul și cum se schimbă lumea, și nu pentru că eu sunt instabilă da pentru că lucrurile la moment sunt instabile și ne-așteaptă și ploii torențiale, și vârtejuri, și războaie și nici nu știi din ce direcție și cum zboară... aproape tăt îi instabil, cât de stabil n-ai vrea să fii...</p> <p>.....</p> <p>- Plănuiești să rămâi în Moldova sau să pleci?</p> <p>- Plănuiesc să plec, dar pentru o perioadă scurtă de timp.</p> <p>- Și să te-ntorci.</p> <p>- Da.</p> <p>- De cei să pleci?</p> <p>- Vreau să încerc niște studii peste hotare, sau un job, sau o experiență în altă țară.</p> <p>- De ce să te-ntorci?</p> <p>- Pentru că vreau să mă-ntorc. Cumva... acum așa gândesc că vreau doar să mă duc pe maximum un an, dar... dacă mie tare o să-mi placă, sau o să am mai tare avantaj acolo, sau poate o să-ntîlnesc pe cineva, știi, apoi pot și să rămîn. Încă nuștiu. Dar în orice caz m-aș întoarce pentru că mie îmi place aici la noi.</p> <p>- Unde te vezi peste cinci ani?</p>	<p>- I will do in such a way, that actually my mom went abroad with the idea that I will not get in the same situation as her, you understand. But again, never know from which part comes a change and how the world changes, and not because I am changing, but because the things now are very unstable, and we can get some heavy rains, whirlwinds, wars and you will never know from which part they come... almost everything is unstable, how do you want to be stable.</p> <p>.....</p> <p>-Do you plan to stay in Molodva or to go abroad?</p> <p>- I plan to go, but for a short period of time.</p> <p>- And to come back?</p> <p>- Yes.</p> <p>- Why to go?</p> <p>- I want to try to study abroad, or to have a job or to have an experience in another country.</p> <p>- Why to come back?</p> <p>- Because I want to come back. Somehow... I am think now that I want to go for a maximum one year, but ... If I like it very much, or I have more opportunities there, or may be I meet someone there, you know, I can stay. I do not know. But anyway I will come back because I like to be here.</p> <p>-Where do you see yourself in 5 years?</p> <p>- I think working in a transinternational company, here. But again....</p> <p>Page 17-18</p>
--	--	---	---

			- Cred că să lucrez într-o companie transinternațională, la noi, aici. Dar iarăși... Pag. 17-18	
A3 0	F	Urban	- Ok. Ai părăsi familia pentru o oarecare perioadă dacă ai obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? - Ăăăă, probabil că da... pe-o perioadă, dar depinde de perioadă, dac-aș ști perioada din start. Nu, nu foarte lungă. Dar chiar dacă aș părăsi-o, poate că aș face pentru a face, da, pentru a strânge niște bani, pentru a veni aicea și adeschide încă o afacere. Aș folosi pentru a deschide în R. Moldova ceva. - Planifici să rămii în R. Moldova sau să pleci peste hotare? - Eu planific să rămân în R. Moldova, să, nu știu, sa imi continuu ceea ce-am început. Dar cu plecatul peste hotare, doar în vacanțe, atît. Îmi place să călătoresc, adevărul e că, îmi place foarte mult, dar nu să lucrez peste hotare. - Unde te vezi peste următorii 5 ani? - Ăăăă, peste următorii 5 ani, probabil căsătorită abia, (zimbeste) probabil... Mă văd cu o afacere foarte dezvoltată de acum, da, mă văd cunoscută în mai multe... adică..vedetă, să spunem așa... (zimbeste) Pag. 14-15	-Ok. Would you leave your family for a certain period, if you had a well paid job abroad? - aaaaa, probably yes... for a period, but depends on the period, if I knew the period from the beginning. Not, not too long. But even if I left them, may be I would do it to earn, yes to earn some money, in order to come here and to start a business. I would use it to start some business in the R. of Moldova. -Do you plan to stay in the Republic of of Moldova or to go abroad? - I plan to stay in the Republic of Moldova, t ... I do not know ... to continue what I started. But to travel abroad only on holidays. I like travelling, the truth is that I like it very much, but I do not like working abroad. -Where do you see yourself in the upcoming 5 years? -Aaaa in the upcoming 5 years, may be being married (smiles).... I see myself having a well developed business, and of course I see myself being recognized... I mean being a star... let's say like this. Page 14-15
A4 0	F	Rural	- Ai părăsi familia pentru o anumită perioadă, pentru a pleca peste hotare, pentru un loc de	-Would you leave your family for a certain period, to go abroad for a better job and better paid?

			<p>muncă mai bun, mai bine plătit?</p> <p>- Depinde ce perioadă și depinde cât de departe, adică dacă nu aş putea să mă văd cu familia mea... ani, nu aş face-o. Adică să fiu atât de departe ca să nu-i pot vedea... asta e. Dar pe o perioadă foarte scurtă, mică, ca să îmbunătățești cumva condițiile în care trăiești și nu doar eu dar și a familiei mele, de ce nu.</p> <p>- Planifici să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare?</p> <p>- Planific să rămân.</p> <p>.....</p> <p>- Te vezi aici?</p> <p>- Da, mie mii bine și mii cald aici acasă.</p> <p>- Unde te vezi peste următorii 5 ani?</p> <p>- Unde mă văd, nu știu, mă văd la mine acasă, poate așa. Adică la casa mea nu a părinților mei.</p> <p>Pag. 11</p>	<p>- It depends on the period and depends how far, I mean if I could not meet with my family ... years, I would not do it. I mean to be so far that I could not see them... that's it. But for a short period, to improve the living conditions, not only mine but my family's as well, why not.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- I plan to stay.</p> <p>.....</p> <p>-Do you see yourself here?</p> <p>- Yes, I feel good and comfortable here at home.</p> <p>-Where do you see yourself in 5 years?</p> <p>- Where do I see myself... I do not know, I see myself at home, like this. I mean at my home not my parents' home.</p> <p>Page 11</p>
A5	M	<u>Urban</u>	<p>LD: Aha. Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă de timp) dacă ați obține un loc de muncă peste hotare?</p> <p>R: Îm, dacă nu pe mult timp și acest lucru va duce bunăstarea familiei mele pe plan financiar eu aş pleca.</p> <p>LD: Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare?</p> <p>R: Să plec peste hotare.</p> <p>LD: Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>R: Sau România, sau Germania.</p> <p>Pag. 4</p>	<p>-Aha. Would you leave your family (for a certain period of time) if you got a job abroad?</p> <p>- mmm if for not a long time and this job will help my family financially, I would go.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- To go abroad.</p> <p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- Or in Romania or in Germany.</p> <p>Page 4</p>

A9	M	Urban	<p>LD: Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? R: Cred că da.</p> <p>LD: Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce? R: Nu pot să vă raspund.</p> <p>LD: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? R: În sînul familiei.</p> <p>Pag. 3</p>	<p>- Would you leave your family (for a certain period of time) if you got a better paid job abroad? - I think yes.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - I can not answer to you.</p> <p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - With my family.</p> <p>Page 3</p>
A15	M	Rural	<p>LD: Da Dvs, acum tu plănuiești să rămâi în Moldova sau îți dorești să pleci peste hotare? R: Termin Univerul și plec.</p> <p>LD: (zîmbeșete) Și unde ai vrea tu să pleci? R: În Europa.</p> <p>LD: Dar așa, imaginează-ți unde te vezi tu peste 5 ani? R: Eu, peste 5 ani? În America.</p> <p>Pag. 4</p>	<p>- But you, do you plan to stay in Moldova or you want to go abroad now? - I graduate and go.</p> <p>- (Smiles) And where do you want to go? - In Europe.</p> <p>- Well, imagine where do you see yourself in 5 years? - Me, in 5 years? In America.</p> <p>Page 4</p>
A23	F	Urban	<p>LD: Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce? R: Rămîn pînă ce în Republica Moldova.</p> <p>LD: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? R: aha (răsulă din greu) aici, anume în Moldova cu o carieră posibil.</p> <p>Pag. 3</p>	<p>-Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why? - I stay in Moldova for now.</p> <p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - mhm (deep breath) here, certain in Moldova, possible with a career.</p> <p>Page 3</p>
A25	F	Urban	<p>LD: Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? R: Da.</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period) if you got a well paid job abroad? - Yes.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why?</p>

			<p>LD: Plănuțiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce? R: Plănuiesc ca să plec peste hotare pe o perioadă de un an doi, pentru ca să-mi câștig banii să vin aici să-mi pot face o casă, să-mi fac familie să trăiesc bine. LD: Îhî Unde vă vedeți în următorii cinci ani? R: Peste hotare. (zâmbeste) Pag. 3</p>	<p>- I plan to go abroad for a period of one, two years, to earn money and to come back home to be able to build a house, to make a family, to live well. - mhm. Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - Abroad. (smiles) Page 3</p>
A3 4	F	R	<p>LD: Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? R: Da. LD: Plănuțiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce? R: Mă mai gândesc. LD: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? R: Undeva departe. Pag. 3</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period) if you got a well paid job abroad? - Yes. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why? - I am thinking. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - Somewhere far away. Page 3</p>
A3 5	F	R	<p>LD: Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) pentru ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? R: Nu. LD: Plănuțiți să rămâneți în Republica Moldova ori să plecați peste hotare? De ce? R: Plănuiesc să rămân în Republica Moldova. Dar iarăși banii care o să fie suficienți LD: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? R: În Moldova.</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period) if you got a well paid job abroad? - No. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why? - I plan to stay I the Republic of Moldova. But again the money; if it were sufficient. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - In Moldova. Page 3-4</p>

			Pag. 3-4	
A4	M	U	<p>Interviewator - Ai părăsi familia dacă ai obține un post de muncă peste hotare. Am invedere dacă ai părăsi soția, copii pentru o oarecare perioadă?</p> <p>Respondent - Nici nu știu cum să zic, adică dacă munca, este pe lângă bani și o realizare personală, ceea ce tu nu poți să ai aici pe loc, adică realizare personală că nu te trezești dimineața și te duci la muncă că sunt tras de gât, dar te duci din aia că primești plăcere, îți place ceea ce faci, îți place aia cum tu arăți, ceea ce faci, adică sigur. Pentru mine cariera este pe primul loc, nu am altceva.</p> <p>Interviewator - Plănuiești să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare?</p> <p>Respondent - mmm știi toți banii se fac acolo unde este haos. Respectiv, dacă ai să mergi în state și ai să deschizi ... o să cumperi câteva truckuri (camioane) ai să faci ceva bani, dar venind cu ideea la noi de peste hotare, poți să faci atât cât... Eu nu pot să zic că eu vreau să rămân în Moldova, eu nu vreau, dar aici este posibilitate, respectiv eu am de gând să o utilizez.</p> <p>Interviewator - Unde te vezi în următorii 5 ani?</p> <p>Respondent - mmm până la 30 eu cred că organizare personală și dezvoltare personală... asta e absolut tot. Adică toți banii pe care îi dețin sau pe care am să îi fac am de gând să îi investesc în mine, în training-uri.. Gandapas (trainer rus) acum vine. În state vreau pur și simplu să mă</p>	<p>-Would you leave your family if you got a job abroad? I mean, would you leave the wife, children for a certain period?</p> <p>- I do not know how to say. If the job is a personal realization, apart from money, something that you can not have here. I mean a personal realization; not to wake up in the morning and to go to work because it is an obligation, but you go because it is a pleasure for you, you like what you do, you like how you look like, what you do, then sure. For me the career is on top, I do not have anything else.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- mmm you know all money is there where is a chaos. So that, if you go to the US and start... buy some trucks, you will earn some money. But coming with the idea here from abroad, you can do as much as... I can not say that I do want to stay in Moldova, I do not want, but here there is a possibility, so that I am going to use it.</p> <p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- mmm up to 30 I am thinking of personal organization and personal development, that is almost all. I mean all money that I have or that I will earn, I intend to invest in me, trainings... Gandapas (Russian public speaker) is coming now. In the US I want just to develop myself, to come with a lot of experience that will help me to succeed.</p> <p>Page 4</p>

			dezvolta, ca să vin și să am un bagaj foarte mare care să mă ajute să mă realizez. Pag. 4	
A3 3	F	R	<p>Interviewator - Dacă ar fi așa o situație că tu îți găsești un loc de muncă bine plătit peste hotare, tu ai părăsi familia pentru anumită perioadă de timp, ca să pleci peste hotare și să lucrezi acolo?</p> <p>Respondent - Cred că da. Dacă este nevoie de bani, da.</p> <p>Interviewator - Tu plănuiești să rămâi în Moldova sau vrei să pleci peste hotare?</p> <p>Respondent - Nu știu. Vreau să rămân. Că îmi place ceea ce învăț, dar iarăși deăinde de situație, că salariul este mic. Dacă voi găsi ceva mai bun (serviciu), cred că voi pleca.</p> <p>Interviewator - Dar dacă ai soț, copii și un lucru peste hotare, tu i-ai lăsa și ai pleca?</p> <p>Respondent - Da.</p> <p>Interviewator - Unde tu te vezi în următorii 5 ani?</p> <p>Respondent - În următorii 3 mă văd profesoară. Mai departe nu știu. Mă văd nu știu de ce profesoară. Lucrez cu copii în școală. Ori ce îmi place.</p> <p>Interviewator - Dar pe plan personal?</p> <p>Respondent - Nu știu.</p> <p>Pag. 8</p>	<p>-If it were a situation that you got a well paid job abroad, would you leave your family for a certain period of time, to go abroad and to work there?</p> <p>- I think yes. If there is the need of money, yes.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or you want to go abroad?</p> <p>- I do not know. I want to stay here. I like what I study, but again it depends on the situation, because the salary is low. If I found a better job, I would go.</p> <p>- But if you have a husband, children and a job abroad, will you leave them and go?</p> <p>- Yes.</p> <p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- In the upcoming 3 years I see myself a teacher. Further on I do not know. I see myself a teacher, I do not know why. I work with children in school. I like everything.</p> <p>- But on personal level?</p> <p>- I do not know.</p> <p>Page 8.</p>
A2 4	F	U	<p>Interviewator - Dacă ar fi așa o situație că tu obții un loc de muncă bine plătit peste hotare, tu ai părăsi familia pentru anumită perioadă de timp, ca să pleci peste hotare, se are în vedere soțul, copii?</p>	<p>-If it were a situation that you got a well paid job abroad, would you leave your family for a certain period of time, to go abroad and to work there?</p> <p>- No. I would take both of them with me.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or you want to go abroad?</p>

			<p>Respondent - Nu. Eu i-aș lua pe mabii cu mine. Interviewator - Plănifici să rămâi în Moldova sau vrei să pleci peste hotare? Respondent - Să plec peste hotare. Pentru că nu văd perspectivă. Eu învăț turism. Și la management profesorul nostru ne-a spus că un salariu mediu a unui angajat în turism este de 2000 lei. Eu am diplomă de colegiu ca pedagog, mie mi-ar plăti 3000 lei. Eu mai bine lucrez ca pedagog decât în servicii hoteliere, în agenții și așa mai departe. Adică nu văd perspectivă. Adică tu termini o specialitate, o facultate foarte bună peste hotare .. adică e ceva waw pentru că e economie mondială și când colo aici te plătește mizer știi. Și nu dorești. Nu este nici o perspectivă să rămâi după părerea mea. Dar aș vrea. Dar nu-i posibil. Interviewator - Unde tu te vezi în următorii 5 ani? Respondent - mmm în Japonia mă văd. (se râde). Interviewator - Altceva sau doar asta? Respondent - Doar asta (se râde). Pag. 8-9</p>	<p>- To go abroad. Because I do not see any future. I study tourism. And at management course, the teacher said that an average salary that an employee receives is 2000 MDL. I have a certificate from collage, which attests me as a teacher, I would earn 3000 MDL. I would rather work as a teacher than to go to hotel services, to agencies and so on. I mean I do not see any future. I mean you finish a speciality, a good faculty abroad ... I mean it is something wow, because it is global economy and then you come here, you earn nothing, you know. And you do not want. There is no future to stay here, from my opinion. But I would want. But it is not possible. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - mmm I see myself in Japan (laughs). - Something else or just it? - Just it. Page 8-9</p>
A3 9	F	R	<p>Interviewator - Dacă ar fi așa o situație că tu obții un loc de muncă bine plătit peste hotare, și pentru aceasta tu trebuie să pleci, tu ai părăsi familia, în sens de soț, copii ca să pleci peste hotare și să lucrezi acolo, pentru anumită perioadă de timp sau nu? Respondent - Nu. Interviewator - Planifici să rămâi în Moldova sau vrei să pleci peste hotare?</p>	<p>-If it were a situation that you got a well paid job abroad, and for this you must go aborad, would you leave your family, the hisband, children to go abroad and t work there for a certain period of time? - No. - Do you plan to stay in Moldova or you want to go abroad? - To go. - Why?</p>

			<p>Respondent - Să plec. Interviewator - De ce? Respondent - Pentru că în Moldova sunt locuri de muncă dar sunt puțin plătite. Interviewator - Unde te vezi în următorii 5 ani? Respondent - În Germania. Interviewator - Pe plan profesional, personal, vezi careva schimbări? Vezi alte schimbări. Ești căsătorită? Ai copii? Respondent - Sunt căsătorită. Interviewator - Altceva? Respondent – Nu Pag. 7</p>	<p>- Because in Moldova there are jobs but they are not well paid. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - In Germany. - On personal level, do you see any changes? Do you see other changes? Are you married? Do you have children? - I am married. - Something else? - No. Page 7</p>
A1 4	M	R	<p>Interviewator - Dacă ar fi o situație că tu îți găsești un loc de muncă bine plătit peste hotare, tu ai părăsi familia pentru anumită perioadă de timp? Familia în sens soția și copii. Respondent - Dacă aș locui în Moldova, cred că da, aș părăsi. Pentru a face tot posibilul, ca să trăim pe urmă acolo, împreună. Pentru că nu îmi văd viața în Moldova. Eu acum îmi fac studiile aici, pur și simplu. Interviewator - Planifici să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare și de ce? Cumva s-a regăsit răspunsul în fraza anterioară, dar oricum. Respondent - Aici nu am ce face. Aici nu este viață. Este supraviețuire. Trăiesc bine, doar acei care știu să ... să .. cum să spun... care știu să facă bani pe spinarea altora... Pentru că moldovanul este</p>	<p>-If it were a situation that you got a well paid job abroad, would you leave your family for a certain period of time? The family I mean the wife and children. - If I lived in Moldova, I think yes, I would leave. To make everything possible to live together there later on. Because I can not imagine my life in Moldova. Now, I am just studying here. - Do you plan to stay in Moldova or you want to go abroad? Somehow you answered previously, but anyway. - I do not have anything to do here. Here there is no life. It is survival. Live well only those who know... to... how to say... who know how to earn money on someone else shoulders. Because Moldovan in m oldovan. There are many who work in vain and to not make money. They do not know how to make savings. But there are others that do not work very much, but the have always money. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p>

			<p>moldovan. Sunt mulți care lucrează în zadar și numai fac bani. Nu mai știu să strângă. Dar sânt alții care nu prea lucrează, dar au bani mereu.</p> <p>Interviewator - Unde te vezi în următorii 5 ani? Respondent - La moment nu este decis. Eu nu optez să plec în Rusia. Am locuit acolo, am văzut viața de acolo. Acum aș vrea să plec în altă țară. Adică sunt așa o persoană, îmi place să văd diferite moduri de viață. Unde îmi va plăcea mai tare, acolo.. Acum vreau totuși să obțin cetățenia română, pentru a pleca cu timpul în Canada. Totuși o țară este așa ca exemplu, Canada. Canada mai mult mă atrage, nici America nici una alta.</p> <p>Pag. 7</p>	<p>- At the moment it is not determined. I would not go to Russia. I lived there, I saw what life is there. Now, I want to go to another country. I mean I am such a person, I like seeing different lifestyles. Where I would like most, there... Now I want to get Romanian citizenship, to emigrate in Canada. Actually a country like Canada. Canada attracts me a lot, not America, not another country.</p> <p>Page 7</p>
A1	M	U	<p>-Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? -Da, dar nu pe mult timp. 8. Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? -Să plec 9. De ce? -La momentul dat nu văd prea mare perspectivă de angajare/realizare. 10. Unde vă vedeți în următorii cinci ani? -Peste hotare.</p> <p>Pag. 4</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period of time), if you got a well paid job abroad? - Yes, but not for a long time. - Do you plan to stay in Moldova or you want to go abroad? - To go. - Why? - At the moment I do not see any future for employment and development. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - Abroad.</p> <p>Pag.4</p>
A2	M	U	<p>Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period of time), if you got a well paid job abroad?</p>

			<p>hotare? -Da. și cred că ei mă vor înțelege. 9. Unde vă vedeți în următorii cinci ani? - în Europa, pentru a strânge bani să îmi fac o familie, un viitor, o afacere. Pag. 4</p>	<p>- Yes. And I think they will understand me. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - In Europe, to earn money, to make a family, a future, a business. Page 4</p>
A1 1	M	R	<p>Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? -Da 9. Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? -mm Nu știu..După ocazii. Nu mi-am făcut încă un plan sigur 10. Unde vă vedeți în următorii cinci ani? -La masterat Pag. 4</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period of time), if you got a well paid job abroad? - Yes. - Do you plan to stay in Moldova or you want to go abroad? - mm. I do not know. It depends. I did not make any clear plans. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - At Master study. Page 4</p>
A2 1	F	U	<p>-Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? -Nu știu. Cred că da, dar pe o perioadă scurtă. 9. Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? -În Moldova. 10. Unde vă vedeți în următorii cinci ani? -mmm..angajată la serviciu, sau poate chiar deschid o afacere. cu părinții mei acasă. Pag 3</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period of time), if you got a well paid job abroad? - I do not know. May be yes, but for a short period. - Do you plan to stay in Moldova or you want to go abroad? - In Moldova. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - mmm, employed, or may be I will start a business with parents, at home. Page 3</p>
A3 1	F	R	<p>-Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period of time), if you got a well paid job abroad?</p>

			<p>hotare? -Da, dar pe o perioadă scurtă. -Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? -Cum s-a primi. -Unde vă vedeți în următorii cinci ani? -Termin facultatea, apoi dacă nu găsec un loc de muncă cu un salariu anume care să îmi garanteze existența, peste hotare. Pag 3</p>	<p>- Yes but for a short period. - Do you plan to stay in Moldova or you want to go abroad? - We see how it works. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - Graduating, then if I do not find a job with a salary that guarantees a good life, I will go abroad. Page 3</p>
A1 0	M	U	<p>CA: Ai părăsi familia pentru oarecare perioadă de timp dacă ai obține un loc de muncă mai bine plătit peste hotare? Respondent: Da? CA: Cam pe cât timp ai putea să îi lași singuri? Respondent: Nu știu...asta e grea întrebare. CA: Da, dar vezi din experiența pe care tu o ai și tu știi ce înseamnă... Respondent: Dacă o să-mi deie piști 2000 de euro ap pot să stau și toată viața. CA: Dar familia? Respondent: Dar am să vin acasă și să-i văd. Page 10 CA: Plănuiești să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare? Respondent: Să plec, plec. CA: Pleci?</p>	<p>-Would you leave your family for a certain period of time, if you got a better paid job abroad? - Yes? - For how long would you leave them alone? - I do not know. It is a tough question. - Yes. But you see from your experience, you know what it means. - If they gave me more than 2000 Euro I could stay the whole life. - But the family? - But I will come home to see them. Page 10 - Do you plan to stay in Moldova or you want to go abroad? - To go, go. - Go? - I never liked living... I was born in Moldova... - But what do not you like here? - I do not like that all people are arrogant and conceited and... Pag. 11</p>

			<p>Respondent: Niciodată nu mi-a plăcut să trăiesc... m-am născut în Moldova...</p> <p>CA: Dar de ce nu-ți place aici?</p> <p>Respondent: Nu-mi place că toată lumea-i fudulă și-i orgolioasă și...</p> <p>Pag. 11</p> <p>CA: Am înțeles. Dar unde te vezi în următorii 5 ani?</p> <p>Respondent: Tot aici.</p> <p>CA: Tot aici ca să termini studiile?</p> <p>Respondent: Da.</p> <p>Pag. 11</p>	<p>-I understood. But where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- Also here.</p> <p>- Also here to finish studies?</p> <p>- Yes.</p> <p>Page 11</p>
A8	M	U	<p>ME: Ok. Plănuiești să rămâi în R. Moldova ori să plecați peste hotare?</p> <p>A8: Întrebare foarte grea. De exemplu am fost și eu pe 3 luni în Germania și am muncit, ok dacă vrei să muncești, muncești, dar asta permanent, nuștiu, nu- ca la tine acasă, adică aici-i... tu cunști totul, ești deschis, te simți în apele tale. Și adică dacă ar fi să poți să deschid ceva, adică să am, o afacere sau ceva, credcă... Mă gândesc să deschid o afacere mai degrabă aș vedea cum să o coordonezi de aici, că aici cunsoc totul.</p> <p>ME: Deci în dependență de posibilitățile tale, tu ai...</p> <p>A8: Da totuși adică eu plănuiesc să rămân aici, dar adică să am ...</p> <p>ME: Să ai stabilitate?</p> <p>A8: Să am stabilitate și să am o carieră ceva de succes, adică credcă pentru mine ar fi mai... aș pune</p>	<p>-Ok. - Do you plan to stay in Moldova or you want to go abroad?</p> <p>- It is a tough question. For example I was for 3 month in Germany and worked there. Ok if you want to work you work, but this is non stop. I do not know. It is not like at your home, I mean here you know everything, you are free, you feel comfortable. And if there is possibility to start something, I mean to have a business or something, I think... I think to start a business. I would rather want to manage it from here, because I know everything here.</p> <p>- So depending on your possibilities, you would...</p> <p>- Yes, I plan to stay here, but to have...</p> <p>- To have stability?</p> <p>- To have stability and to have a successful career, I mean may be for me it would be ... I would put on the top the success first of all, and then the stability and everything.</p> <p>- aaa. What I want to ask you. Would you leave your family (your family that you have now, that you will have) if you got a well paid job abroad, for a certain period of time?</p>

			<p>pentru un primul plan mai întâi succesul, și apoi stabilitate și tptul...</p> <p>ME:Aaa, ce am vrtu să întreb. Ai părăsi familia ta (familia ta care o ai, care vei avea) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare penru o anumită perioadă ?</p> <p>A8: Adică dacă pentru un loc foarte bine plătit.</p> <p>ME: Și pentru ce perioadă ai fi gata să o părăsești?</p> <p>A8: Nuștiu, 2-3, adică tata meu mereu este în potriva la asta, adică tot zice ” băi chiar tu vrei să te duci să lucrezi...” și tot îi ziceam adică dacă sa te uiți așa, te duci și lucrez 3-4 ani și strângi un capital cât de cât serios, și poți să deschizi ceva...”ok tu te-ai duce și ai face bani, și ai întreține pe nuștiu cine și care s-ar alinta la fel cu nuștiu cine” adică nu-i o varinată...</p> <p>ME: Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>A8: (respiră adânc) Eu Nuștiu unde mă văd la Anul dacă sincer.</p> <p>Pag. 12-13</p>	<p>- Well, if for a well paid job.</p> <p>- And for how long are you ready to leave them?</p> <p>- I do not know, 2-3, I mean my father is always against it, he keeps saying “hey you really want to go and to work” and I kept teeling him; I mean if you analiyse, you go and work 3-4 years, make some good savings and start something.... “ok you would go and earn money and would support somebody and they will become spoilt like somebode else” well this is not a good option.</p> <p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- (deep breath) I do not know where I see myself, sincerely speaking.</p> <p>Page 12-13</p>
A1 7	M	R	<p>ME: Ai părăsi familia ta dacă ai obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>A17: Dacă eu aș lăsa familia?</p> <p>ME: Familia ta, familia ta care ți-o formezi?</p> <p>A17: Doar de să-i i-au cu mine, dar așa nu.</p> <p>.....</p> <p>ME: Ok, Unde te vezi în următorii cinci ani?</p> <p>A17: Mmmm, știu precis că nu mă văd în Moldova.</p> <p>Pag. 14</p>	<p>-Would you leave your family, if you got a better paid job abroad?</p> <p>- If I left my family?</p> <p>- Your family, the family that you will make?</p> <p>- Only to take them with me, otherwise no.</p> <p>.....</p> <p>-Ok. Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- Mmmm, I know exactly that I do not see myself in Moldova.</p> <p>Page 14</p>

A1 8	M	R	<p>ME: Ai părăsi familia pentru o oarecare perioadă dacă ai obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? Familia pe care ai so formezi?</p> <p>A18: E greu să răspund la întrebare asta, pentru că eu acum aş spune că nu. Dar în momentul când posibil că aş avea oportunitatea asta aş putea să o fac ştii.</p> <p>.....</p> <p>ME: Plănuiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare?</p> <p>A18: Să plec peste hotare.</p> <p>.....</p> <p>ME: Unde te vezi în următorii cinci ani?</p> <p>A18: În Spania iaca am găsit. În Spania mă văd, concret în Spania mă văd peste 5 ani, poate chiar și mai degrabă.</p> <p>Pag. 18-19</p>	<p>-Would you leave your family for a certain period of time, if you got a better paid job abroad? The family that you will make.</p> <p>- It is hard to answer to this question, because now I would say no. But in that moment, when I had such an opportunity, I could do it, you know.</p> <p>.....</p> <p>-Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- To go abroad.</p> <p>.....</p> <p>-Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- In Spain. I see myself in Spain, for sure I see myself in Spain after 5 years, may be earlier.</p> <p>Page 18-19</p>
A1 9	M	R	<p>ME: Plănuiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce?</p> <p>Aa: Plănuiesc să rămân în Moldova, pentru că sunt Patriot!</p> <p>ME: Ați părăsi familia dumneavoastră creată deja, pentru o oarecare perioadă, dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>Aa: Nu. (rîde) așa răspuns.. Eu o sî fiu mereu alături de familia mea, asta e explicația.</p> <p>ME: Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>Aa: În Moldova.</p> <p>ME: Nu ca locație Geografică (rîde)</p>	<p>-Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why?</p> <p>- I plan to stay in Moldova, because I am patriot.</p> <p>- Would you leave your own family, for a certain period, if you got a well paid job abroad?</p> <p>- No. (laughs) such an answer... I will be always near my family, that's the explanation.</p> <p>-Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- In Moldova.</p> <p>- Not like geographical location.</p> <p>- In Chisinau, finish the university, work.</p> <p>Page 7</p>

			Aa: În Chişinău, termin universitatea, lucrez. Pag. 7	
A2 7	F	U	<p>ME: Ai părăsi familia ta pentru o oarecare perioadă dacă ai obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? Dar familia ta care ți-o formezi!</p> <p>A27: Ă, nuștiu, depinde cât e de bine plătit locul ăsta de muncă, poate pe o perioadă da.</p> <p>ME: Și cam pe cât timp ai fi gata să părăsești familia?</p> <p>A27:Nu mai mult de 3- luni, jumate de an. Dar deja așa lucru nu oferă nimeni, așa că naș, mai mult n-aș.</p> <p>.....</p> <p>ME: Plănuiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare?</p> <p>A27: Vreau să mă dezvolt în Moldova, să deschid și eu o afacere. Și cred că o să se primească, dacă nu....</p> <p>ME: Am înțeles. Unde te vezi în următorii cinci ani? Dacă poți să-mi povestești așa mai, nu că detailat, dar așa, cam unde te vezi, ce vrei să faci, care ar fi...</p> <p>A27: În biroul meu, tare vreau să-mi deschid afacerea, Și asta nu-i secret că vreau să-mi deschid cu, agenție de organizare evenimentelor. Ăăă biroul meu, cu poza familie pe birou, da căsătorită în următorii 5 ani, cu macar un copil. Mmmm tot în Moldova. Nu, adică nu aș vrea să plec, chiar nu aș vrea să plec. Ok călătorii asta e alta, dr tot în Moldova. Ce pot să mai spun...</p> <p>Pag. 12</p>	<p>-Would you leave your family for a certain period of time, if you got a better paid job abroad? You own family that you make.</p> <p>- mmm I do not know. It depends how well paid is the job, may be for a period yes.</p> <p>- And for how long would you leave the family?</p> <p>- Not longer than 3 months, half a year. But such a job nobody offers, therefore I wouldn't, would not.</p> <p>.....</p> <p>-Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- I want to develop myself in Moldova, to start a business. And I think that I will succeed, if not...</p> <p>- Understood.</p> <p>-Where do you see yourself in the upcoming 5 years? If you can tell me more about it, not in details, but how you see yourself, what do you want to do, what would be...</p> <p>- In my office. I want very much to start my own business. And this is not a secret that I want to open an agency to organize events. My office, with the picture of my family on my desk, yes, married in the upcoming 5 years, at least one child. ... Also in Moldova. No, I do not want to go abroad, actually I do not want to go abroad. Ok, travelling it is something else, but to live in Moldova. What can I say more...</p> <p>Page 12</p>
A2 8	F	U	<p>ME: Ai părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ai obține un loc de muncă bine plătit peste</p>	<p>-Would you leave your family for a certain period of time, if you got a better paid job abroad?</p>

			<p>hotare? A28: Mmmăă, nu. ME: Dar dacă va fi necesar? A28: Dacă va fi necesar și bine plătit și dacă aș avea ocazia să mă stabilesc în acea țară cu tot cu familie atunci da ME: Plănuiești să rămâi în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce? A28: Acum plănuiesc să rămân aici în Moldova. Dar pe parcurs pot să=mi schimb ideea. ME: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? A28: Aici mă văd în R. Moldova! Plănuiesc să mai fac o facultate, să lucrez, etc. Pag. 13</p>	<p>- mmmmm, no. - But if it were necessary? - If it were necessary and well paid, and if I had the chance to stay there with my family, then yes. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why? - Now, I plan to stay in Moldova. But later on I could change my opinion. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - I see myself here in R. Moldova. I plan to have a second degree, to work, etc. Page 13</p>
A3 8	F	R	<p>ME: Ai părăsi familia ta deja creată pentru o oarecare perioadă dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? A38: Nu. Eu ca mamă nu, pe când soțul poate ar pleca, dar eu nu. ME: Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? A38: Grea întrebare. Depinde de cum va evolua situația Moldovei în viitor, nu pot să spun asta acum. Momentan mă gândesc să rămân în Moldova, dar... mai vedem... ME: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? A38: Vu masterat la ASEM; probabil, da... (rîde) Pag.6-7</p>	<p>-Would you leave your own family for a certain period of time, if you got a better paid job abroad? - No. Me as a mother no. But the husband could go, but me no. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - Tough question. In depends on how things will change in Moldova, in the future. I can not say this now. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - Doing my master at ASEM; probably, yes (laughs) Page 6-7</p>

Group B

Code	Sex	Residence	Abstract from transcription paper	English Translation of the Abstract
B3	M	U	<p>I5: Dacă ați avea oportunitatea să obțineți un job foarte bine remunerat, și pentru asta să plecați din țară, de lângă familie, ați fi de acord?</p> <p>B3: Da.</p> <p>I5: Dar care ar fi perioada pentru care ați fi disponibil să plecați?</p> <p>B3: Undeva 5-7 ani.</p> <p>Page 7</p> <p>.....</p> <p>I5: Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>B3: În următorii cinci ani? Bună întrebare. Până ce, la moment, trebuie să absolvesc facultatea, și după asta, văd.</p> <p>Page 8</p>	<p>-If you had the opportunity to get a very well paid job, but for this to go from the country, from your family, would you agree?</p> <p>- Yes.</p> <p>- But what would be the period that you would agree to go?</p> <p>- Somethinh like 5-7 years.</p> <p>Page 7</p> <p>.....</p> <p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- In the upcoming 5 years? A good question. Until now, at the moment I have to graduate and after that I will see.</p> <p>Page 8</p>
B13	M	R	<p>I5: Dacă ați avea posibilitatea să obțineți un loc bine plătit undeva mai departe de familie și a trebui să părăsiți familia pentru o perioadă de timp, ați accepta?</p> <p>B13: Da.</p> <p>I5: Dar pentru ce perioadă ați fi de acord să mergeți?</p> <p>B13: Oricît ar fi nevoie.</p> <p>I5: Chiar dacă ar fi să dureze și cinci și zece ani?</p> <p>B13: Da.</p> <p>I5: În perspectivă, planificați să rămîneți în Moldova sau să plecați?</p> <p>B13: Depinde.</p> <p>I5: Dar de ce ar depinde faptul ca să rămîneți sau să plecați?</p>	<p>-If you had the opportunity to get a very well paid job, somewhere far from your family and you had to leave your family for a certain period fo time, would you accept?</p> <p>- Yes.</p> <p>- But for what period would you agree to go?</p> <p>- As it will be necessary.</p> <p>- Even if it could last and 5 and 10 years?</p> <p>- Yes.</p> <p>- In the future, do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- It depends.</p> <p>- But what does it depend on you to stay or to go?</p>

			<p>B13: La moment, joc fotbal. Dacă ar fi vreo șansă să plec peste hotare... I15: Care ar fi activitatea ta pentru următorii cinci ani? Ce vezi că faci tu în următorii cinci ani? B13: M-aș ocupa mai des cu fotbalul. Page 7</p>	<p>- At the meoment I play football. If it were a chance to go abroad. -What would be your plans for the next 5 years? What do you see that you do in the upcoming 5 years? - I would play football more often.</p>
B14	M	R	<p>I5: Dacă ai avea oportunitatea să mergi să lucrezi peste hotare pentru o anumită perioadă de timp, să te afli la distanță de familia ta pentru o remunerare bună, tu ai fi de acord? B14: Da. I5: Dar care ar fi perioada maximă are tu ai fi de acord să stai departe de familia ta, familia deja creată de tine? B14: Trei ani. I5: Dar ulterior, ce ai decide să faci? B14: Revin în țară. I5: Planifici să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare? B14: Nu m-am decis, 50 la 50. I5: Unde te vezi în următorii cinci ani? Sau pașii pe care tu ai vrea să îi atingi? B14: Profesional sau personal? I5: Și, și. B14: Să creez o familie, neapărat. Să am un loc de trai, o casă, un automobil și un lucru bine plătit.</p>	<p>-If you had the opportunity to go and work abroad for a certain period fo time, to be far from your family, but to have a good salary, would you agree? - Yes. - But what would be the maximum period that you would agree for to stay far away from your family, your own family? - Three years. - But later on, what would you decide to do? - Come back in the country. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - O have not decided yet, 50 to 50. -Where do you see yourself in the upcoming 5 years? Or the goals you want to achieve? - Personal and professional? - Both - To have a family, first of all. To have a place to live, a house, a car and a very well paid job. Page 6-7</p>

			Pag. 6-7	
B24	F	U	<p>I5: Dacă ați avea oportunitatea să obțineți un loc de muncă bine plătit peste hotare, ați fi de acord să plecați pentru o perioadă mai departe de familia Dvs.?</p> <p>B24: Probabil că da. Un loc peste hotare și un loc bine plătit nu se oferă tuturor, de asta, dacă ai așa posibilitate, probabil că nu trebuie să o eviți. În străinătate, dacă este vorba de Europa, nu este chiar așa departe de țară, poți să îți permiți să vii să petreci timpul cu familia sau familia să vină la tine în vizită. Dar un loc peste hotare este o experiență foarte bună câpătată de mine, unu la mână. Doi la mână, pe viitor, după, în cazul în care nu lucrez atât de mult peste hotare, în CV dacă scrii că ai lucrat, aceasta foarte mult contează în angajare. Cred că așa accepta fiind că ar fi o experiență de neuitat în orice țară să vezi altceva decât este la tine.</p> <p>.....</p> <p>I5: Dvs. plănuți să rămâneți în Moldova sau să plecați peste hotare?</p> <p>B24: Aș vrea să obțin un job peste hotare fiind că am făcut facultatea în română-engleză, respectiv, am studii, am background care ar putea să mă ajute să îmi găsesc un job peste hotare, dar dacă este să plec acum când sunt încă singură și nu am nici soț, nici copii, probabil că așa accepta și așa vrea. Dar, dacă este vorba să îmi întemeiez familia, să lucrez aici și să am copii, și după asta să plec ... cred că ar fi mai greu. Nu știu dacă m-aș hotărî.</p>	<p>-If you had the opportunity to get a very well paid job abroad, would you agree to go far from your family for a certain period fo time?</p> <p>- Probably yes. A job abroad and a well paid job abroad is not given to everyone, therefore, if there is such a possibility, probably you must not avoid it. Abroad, if we speak about Europe, it is not so far from our country, you can afford to come and to spend time with the family, or the family can visit you. But a job abroad, it is a very good experience for me, this is first of all. Second of all, in the future, even if you do not work so much aborada, but in the CV is written that you have worked, it counts very much for the employment. I think I will accept, because it could be an unforgettable experience, to see something else that you can not see in your country.</p> <p>.....</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- I would want to get a job abroad, because I did my degree in Romanian-English, so I have studies, I have background which can help me to find a job abroad. But if I get, I want to go now, when I do not have a husband, children. But if I speak about having a family, to work here, to have children and after that to go abroad, then it would be harder. I do not know if I dicided.</p> <p>-Where do you see yourself in the upcoming 5 years? What are the goals you want to achieve?</p> <p>- First of all I want to be healthy. Second of all I want to find a job that I like, that brings me happiness, moreover a</p>

			<p>I5: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? Care ar fi pașii care ați vrea să îi atingeți în următorii cinci ani? B24: În primul rând aș vrea să fiu sănătoasă, în al doilea rând, aș vrea să îmi găsec un job care să îmi placă și să îmi aducă plăcere plus un venit financiar stabil. Sper ca în cinci ani să îmi găsec perechea, să mă căsătoresc. Nu mă văd încă mamă a copiilor, dar poate pe parcurs, cu persoana dragă alături poate ne decidem și la un copil. Pag. 7</p>	<p>stable financial income. I hope in 5 years to find my soulmate, to get married. I do not see myself a mother, but may be later on. With my darling person around, may be we will decide to have a baby. Page 7</p>
B34	F	R	<p>I5: Dvs. ați părăsi familia pentru o anumită perioadă de timp dacă ați obține un loc de muncă mai bine plătit peste hotare? B34: În cazul în care circumstanțele nu o să mă impună, nu o să plec. Dar dacă situația o să fie un pic altfel și o să fie nevoie de bani ... I5: Ați accepta numai în caz de strictă necesitate, ar fi ca o opțiune dacă nu v-ați descurca financiar? B34: Ar fi o opțiune. I5: Plănuți să rămâneți în Moldova sau să plecați peste hotare? B34: Mmmmm ... stau la gânduri. În cazul în care o să-mi găsec un job bun în Moldova o să rămân aici acasă, lângă părinți și lângă rude. În cazul în care o să fiu nevoită de situație, cred că o să plec. I5: Unde vă vedeți Dvs. în următorii cinci ani? B34: Sper că acasă.</p>	<p>-Would you leave your family for a certain period of time, if you got a well paid job abroad? - If the circumstances do not force me, I will not go. But if the situation is a bit different and it will be a need of money... - Would you accept only in case of a big need? Would it be an option if you can not manage financially? - It could be an option. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - mmmm. I am thinking. If I find a job, I will stay here, at home, around my parents and relatives. In case I am be forced by the circumstances, I think I will go. -Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - I hope to be at home. - But as plans for the future, personal and professional development? - I hope in the upcoming 5 years to have a family and at least 2 children, a good job. And why not, if I studied at</p>

			<p>I5: Dar ca planuri de perspectivă, ca realizare familială, profesională?</p> <p>B34: Sper că în următorii cinci ani să ajung cu familie și măcar doi copii, cu un serviciu bun. Și de ce nu, dacă am învățat la Business și Administrare, să îmi deschid propria afacere și să contribuim la economia țării.</p> <p>Page 6</p>	<p>Business and Administration, to start my own business and to contribute the the economy of the country.</p> <p>Page 6.</p>
B7	M	U	<p>4. Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>Respondent: Da, însă doar după încheierea studiilor.</p> <p>5. Plănuiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce?</p> <p>Respondent: Nu am decis încă.</p> <p>6. Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>Respondent: Peste hotare.</p> <p>Page 4</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period of time), if you got a well paid job abroad?</p> <p>- Yes. But only after graduation.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why?</p> <p>- I have not decided yet.</p> <p>-Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- Abroad.</p> <p>Page 4</p>
B18	M	R	<p>4. Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>Respondent: Depinde de situație.</p> <p>5. Plănuiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce?</p> <p>Respondent: Plănuiesc să plec peste hotare la studio deoarece acolo pot să capăt mai multă experiență și mai multe studii.</p> <p>6. Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>Respondent: Peste hotare.</p> <p>Page 3-4</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period of time), if you got a well paid job abroad?</p> <p>- It depends.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why?</p> <p>- I plan to go abroad, to study, because there I can get much more experience and more knowledge.</p> <p>-Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- Abroad.</p> <p>Page 3-4</p>

B20	M	R	<p>4. Ați părăsi familia pentru o oarecare perioadă dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? Respondent: Nu. Ori voi încerca să-i iau cu mine, iar în caz că nu va fi posibil, voi refuza oferta.</p> <p>5. Plănuiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce? Respondent: La moment plănuiesc să rămân în Moldova pentru a acumula un pic de experiență de muncă în domeniul studiat.</p> <p>6. Unde vă vedeți în următorii cinci ani? Respondent: După cum am menționat, dacă voi avea posibilitatea să merg împreună cu familia, vom pleca peste hotare. Page 4</p>	<p>-Would you leave your family for a certain period of time, if you got a well paid job abroad? - Nu. Or I will try to take them with me, or if it is not possible, I will refuse the offer. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why? - At the moment I plan to stay in Moldova to gain some experience in the field that I have studied. -Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - As I said earlier, if I have the possibility to go with my family, then I we will go abroad. Page 4</p>
B27	F	U	<p>39. Ați părăsi familia pentru o oarecare perioadă dacă ați obține un loc de muncă foarte bine plătit să spunem, în străinătate? Respondent: Nu, nu cred că aş face-o, doar într-un caz extrem când aş ști că nu am ce pune copilului pe masă să mănânce și m-aș vedea obligată să fac acest lucru. Dar, de exemplu, v-ați gândi să luați și familia cu Dvs., ca o opțiune? Respondent: Da, dacă situația nu mi-ar permite să rămân în țara mea, în patrie și unica soluție ar fi să merg peste hotare, aş face-o împreună cu familia mea.</p> <p>40. Plănuiți să rămâneți în Moldova sau să plecați peste hotare?</p>	<p>-Would you leave your family for a certain period of time, if you got a well paid job, let's say abroad? - Nu, I do not think I would do it; only in some extreme situation, when I know that I can not feed my child; and I will become responsible to do this. But for example, did you think to take your family with you, as an option. - Yes, if the situation does not allow me to stay in my country, in my mother land and the only solution were to go abroad, I would do it together with my family. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - As far as I am able to manage the resources here, to be able to take care of myself here, I will stay in my home country. As far as I am not able to do it, I will find a better solution outside the country.</p>

			<p>Respondent: Atâta timp cât o să reușesc să obțin resursele necesare ca să mă pot întreține aici, voi rămâne în țara mea natală. Atâta timp cât n-o să pot face lucrul acesta, voi căuta o soluție mai bună peste hotarele ei.</p> <p>41. Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>Respondent: Mă văd într-un loc în care eu sunt stabilă emoțional și financiar. Asta ar putea fi în țară, ar putea fi peste hotare. Nu știu.</p> <p>Page 6</p>	<p>-Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- I see myself in a place where I can be emotionally and financially stable. This could be in the country or outside the country. I do not know.</p> <p>Page 6</p>
B28	F	U	<p>4. Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>Respondent: Cred că nu.</p> <p>5. Plănuiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce?</p> <p>Respondent: În viitorul apropiat plănuiesc să plec din Moldova...</p> <p>6. Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>Respondent: Într-o țară europeană.</p> <p>Page 4</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period), if you got a well paid job abroad?</p> <p>- I think no.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why?</p> <p>- In the upcoming future I plan to go from Moldova...</p> <p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- In a European country.</p> <p>Page 4</p>
B38	F	R	<p>3. Ați părăsi familia pentru o oarecare perioadă dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>Respondent: Nu. Nu aș merge fără familie.</p> <p>4. Plănuiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare?</p> <p>Respondent: Încă nu m-am decis.</p> <p>5. Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>Respondent: Cred că peste hotare.</p> <p>Page 3</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period), if you got a well paid job abroad?</p> <p>- No. I would not go without the family.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- I have not decided yet.</p> <p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- I think abroad.</p> <p>Page 3</p>

B1	M	U	<p>- Ai părăsi familia pentru o perioadă oarecare pentru a obține un lucru mai bine plătit peste hotare?</p> <p>- Nu.(pauza scurta)Adică familia e mai importantă ca banii și ca lucru care.. Chiar să fie dorință pentru toată viață.(nu se înțelege)</p> <p>- Planifici să rămii în R. Moldova sau să pleci peste hotare?</p> <p>- O să rămîn R. Moldova să activez.</p> <p>- De ce?</p> <p>- Nu știu, pentru că aici îmi place și nu mă văd pe mine ca cetățean al altui stat și nu cred că să mă integrez în altă societate așa de ușor cum ar fi aici.(pauza) Sunt doar patriot.(zimbet)</p> <p>- Ca și părinții, da?.</p> <p>- Da.</p> <p>- Urmezi modelul lor? Într-un fel..</p> <p>- Da.</p> <p>- Unde te vezi peste 5 ani?</p> <p>-Peste 5 ani?</p> <p>- Nu știu. Dacă să luam așa, peste 5 ani abia masteratul o să-l finisez.(ride) Și...nu știu... vreau ca pînă cînd cred vreau să devin un avocat bun, să activez în calitate de avocat.</p> <p>Page 7</p>	<p>-Would you leave your family for a certain period to get a better paid job abroad?</p> <p>- No. (short pause) I mean the family is more important than money and the job. Even to be the desire for the whole life (it is not clear).</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- I will stay in the R. of Moldova to work.</p> <p>- Why?</p> <p>- I do not know, because I like being here and I do not see myself as a citizen of another country and I do not think that it is so easy to integrate myself in another society rather than here (pause). I am a patriot (smile).</p> <p>- As your parents?</p> <p>- Yes.</p> <p>- Do you follow their model? Somehow...</p> <p>- Yes.</p> <p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- After 5 years? I do not know. If to analyse, after 5 years I will finish my master degree (laughs) And... I do not know... until now I want to become a good lawyer, to work as a lawyer.</p> <p>Page 7</p>
B10	M	U	<p>- Ok.- Ai părăsi familia pentru o anumită perioadă dacă ai obține un loc de muncă mai bine plătit peste hotare?</p>	<p>-Ok. Would you leave your family for a certain period if you got a better paid job abroad?</p> <p>- If the period is up to 3 years, but it will be an advantage for me personally and for my entire family. But it should be</p>

			<p>- Dacă în termeni de până la 3 ani, dar asta ar fi o valoare adăugată și pentru mine personal, și pentru toată familia, ar putea. Dar asta să fie și o decizie comună. Familia.. Adică nu doar că eu vreau și atât.</p> <p>.....</p> <p>OK, Planifici să rămâi în RM sau să pleci peste hotare?</p> <p>- În I rând aici vreau s.. peste hotare cam.. numai dacă așa, să mai văd lumea, adică cum s-ar spune... am uitat termenul. Numai dacă ar fi..(nu se înțelege) lucru la distanță. Adică nu s, s fiu prezent.(nu se înțelege) călătorești și lucrezi în același timp. Sub așa formă, da, așa fi.</p> <p>Pag. 12</p> <p>.....</p> <p>- Unde te vezi peste 5 ani?</p> <p>- Unde?</p> <p>-În următorii 5 ani.</p> <p>-Unde nu știu. Poate aicea, poate acasă, poate la Bălți (râsete). Încă Moldova mă văd peste 5 ani.</p> <p>-În R. Moldova.</p> <p>Page 13</p>	<p>a common decision. Family... I mean it is not about that I want and that's it.</p> <p>.....</p> <p>-Ok. Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- Actually I want to stay here... abroad, only to go and see people... how to say, I forgot the word. Only if it were (it is not clear) work from the distance. I mean not to be present (it is not clear) you travel and work at the same time. Like this, I would be.</p> <p>Page 12</p> <p>.....</p> <p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- Where?</p> <p>- In the upcoming 5 years.</p> <p>- I do not know where. May be here, may be at home, may be in Balti (laughs). Still in Moldova I see myself in 5 years.</p> <p>- In the R. of Moldova.</p> <p>Pag.13</p>
B11	M	R	<p>- Tu ai părăsi familia pentru o oarecare perioadă pentru a obține un loc de muncă bine plătit peste hotare.</p> <p>- Nu cred.</p> <p>- Planifici să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare?</p> <p>- Planific să rămân însă mai văd.</p> <p>-De ce?</p> <p>-După circumstanțe, nu știu.</p>	<p>-Would you leave your family for a certain period to get a well paid job abroad?</p> <p>- I do not think so.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- I plan to stay but I will see.</p> <p>- Why?</p> <p>- Depends on circumstances, I do not know.</p>

			<p>.....</p> <p>- Îhi.Unde te vezi peste 5 ani? Peste următorii 5 ani.</p> <p>- Tot aici în Moldova.</p> <p>Page 15</p>	<p>.....</p> <p>- ihi. Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- Here in Moldova.</p> <p>Page 15</p>
B21	F	U	<p>- Ai părăsi familia pentru o oarecare perioadă pentru a obține un loc de muncă mai bine plătit?</p> <p>- În așa momente așa crede, dacă ești sigur de jobul acela, deja cel mai bine cu familia împreună să te muți. Nu e bine să îți lași familia pe o perioadă îndelungată.</p> <p>- Planifici să rămii în Moldova sau să pleci peste hotare?</p> <p>- La moment eu nu planific nimic pentru că acum, nu știu, ce n-ai planifica, a doua zi poate să se schimbe total. Și adică eu în primul rând vreau să finisez studiile, trebuie să fac și masteratul apoi, dar în timpul acesta vreau să găsesc și un job, după specialitate să fac și masteratul, dacă se va întâmpla așa și oi avea ocazia să plec peste hotare, și am să am o ofertă bună, eu nu aş pleca pur și simplu așa peste hotare.. Că așa pleacă toată lumea. Dar anume pentru o ofertă bună, de ce nu.</p> <p>- Unde te vezi peste 5 ani?</p> <p>- Peste 5 ani (zîmbet) Peste 5 ani probabil că deja o să lucrez bine după specialitate, adică voi fi de mulți ani angajată și... cred că cel mai probabil o să am și deja familie. (zîmbet)</p> <p>- Te vezi în R.M. sau peste hotare? (pauză)</p> <p>- Aș prefera mai mult în R.M. pentru că în primul rând aici sunt cei mai dragi și ceea ce mi-ar fi foarte greu mie, este să mă îndepărtez de ei. De asta aş prefera să fiu în R.M.</p>	<p>-Would you leave your family for a certain period to get a better paid job abroad?</p> <p>- In such moments, I would say; If you are sure about that job, then better to move together with your family. It is not good to leave your family for a long period of time.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- At the moment I do not plan anything, because now, I do not know, everything that you would plan, it would change totally on another day. Well I want to finish my studies first of all, I must do my master degree after that, but at that time I want to find a job, to do my master in the same speciality. If it happens so and I have the chance to go abroad, and to have a good job, I would just go abroad. Because all people go like this. But especially for a good job offer, why not.</p> <p>- Where do you see yourself after 5 years?</p> <p>- After 5 years (smile). After 5 years probably I will work well in the field, I mean I will be employed for many years and.. I think that probably I will already have a family. (smile).</p> <p>- Do you see yourself in the R.M or abroad? (pause)</p> <p>- I would prefer most in the R. M. because first of all here there are my closed people and something that would be very hard for me is to be far away from them. Therefore I would prefer to be in the R.M.</p>

			Pag. 14-15	Page 14-15
B22	F	U	<p>- Ai părăsi familia pentru o oarecare perioadă dacă ai obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>- Dacă aș fi doar eu cu soțul meu, cred că aș folosi această oportunitate, dar dacă aș avea un copil, nu cred că aș dori să lipsesc din viața lui.</p> <p>- Planifici să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare?</p> <p>- Sunt 50 la 50. Adică am planuri de a pleca, însă nu știu dacă le voi realiza încă cu certitudine.</p> <p>- De ce?</p> <p>- Am tata. Nu am cu cine să îl lăs, și el nu vrea să plece, și dacă nu-l pot insista să plece cu mine, cred că voi rămâne.</p> <p>- Unde vă vedeți în următorii 5 ani?</p> <p>- Cred că deja realizată. Pe plan profesional, cu o familie bine stabilită, un copil de un anșor, cu tatăl meu alături și cu sora (zâmbete)</p> <p>Page 11</p>	<p>-Would you leave your family for a certain period if you got a well paid job abroad?</p> <p>- If it were only me and my husband, I think I will use this opportunity; but if I had a child, I do not think that I would want to be absent from his life.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- 50 to 50. I mean I have some plans to go abroad, but I am not sure if I realize them.</p> <p>- Why?</p> <p>- I have the father. I do not have with whom to leave him and he does not want to go; and if I can not insist on him to go with me, I think I will stay.</p> <p>- Where do you see yourself after 5 years?</p> <p>- I think that already professionally accomplished, with a family well established, with a one-year old baby, with my father nearby and with my sister.</p> <p>Page 11</p>
B31	F	R	<p>- Pe o perioadă mai mare de 1 an? Pentru un loc bine plătit?</p> <p>- Dacă ar fi legat de creșterea mea profesională, posibil, deși asta trebuie de discutat din timp cu soțul, cu copiii. Dacă doar pentru bani, nu știu, sincer, nu știu.</p> <p>- Planifici să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare?</p> <p>- (pauză) Eu aș vrea să rămân aicea... (pauză) Acuma este așa o chestie, pentru oamenii de artă, că hotare nu sunt deja și tu poți să fii stabilit în orice punct geografic, de</p>	<p>- For more than one year period? For a well paid job?</p> <p>- If it is related to my personal growth, may be, however it should be discussed on time with my husband and with children. If only for money, I do not know, sincerely, I do not know.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- (pause) I would want to stay here... (pause) Here there is such a thing, for artists, the borders are not anymore and you can live in every geographical point, for example, even</p>

			<p>exemplu, chiar în Moldova și să activezi și în alte locuri, în alte state, în altă parte și asta ar fi perfect pentru mine, cred. Să fiu aici, dar să am oferte și de peste hotare de lucru.</p> <p>- Dar dacă nu ar fi oferte?</p> <p>- Atunci cred că aș lăsa totul baltă și m-aș duce. (pauză)</p> <p>- Acolo unde sunt oferte?</p> <p>- Da.</p> <p>- Unde te vezi peste 5 ani? Peste următorii 5 ani?</p> <p>- (pauză) Unde ca loc geografic?</p> <p>- Da. (zîmbete) Și geografic și personal...</p> <p>- Aș vrea în Franța. În Franța.</p> <p>- Tu te vezi acolo peste 5 ani?</p> <p>- Da, aș vrea.</p> <p>- Te vezi acolo, pentru că nu leg partea geografică de partea... de realizare ta personală...</p> <p>- Da.</p> <p>- În Franța?</p> <p>- Aha.</p>	<p>in Moldova, and to work and in other places, in other countries, in another part and this is perfect for me, I think. To be here, but to have other job offers from abroad.</p> <p>- But if there were not any offers?</p> <p>- Then I would leave everything and I would go.</p> <p>- Somewhere where there are offers?</p> <p>- Yes.</p> <p>- Where do you see yourself after 5 years? After upcoming 5 years?</p> <p>- (pause) where as a geographical point?</p> <p>- Yes. (smiles) and geographically and personally...</p> <p>- I would want in France. In France.</p> <p>- Where do you see yourself after 5 years?</p> <p>- Yes. I would want.</p> <p>- You see yourself there, because do not connect geographical part with your... with your personal development...</p> <p>- Yes.</p> <p>- In France?</p> <p>- Aha.</p>
B40	F	R	<p>- Ai părăsi familia pentru o oarecare perioadă pentru a obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>- Adică familia care teoretic aș avea, copiii?</p> <p>- Da. Pentru o anumită perioadă, pentru un câștig mai bun.</p>	<p>- Would you leave your family for a certain period if you got a well paid job abroad?</p> <p>- You mean the family that theoretically I could have, children?</p> <p>- Yes. For a certain period, for earning more money?</p>

			<p>- Dacă e o perioadă, să zicem până la un an, nu știu, adică e ok. Dacă undeva peste hotare, dacă ceva experiență, plus bani în plus, adică...</p> <p>- Dar mai mult de un an?</p> <p>- Mai mult de un an nu cred că aș ...dori să plec.</p> <p>- Planificați să rămâneți în RM sau să plecați peste hotare?</p> <p>- Sincer încă nu ne-am gândit așa, dar mai mult optăm pentru a rămâne aici.</p> <p>Page 14</p> <p>.....</p> <p>- Unde te vezi peste 5 ani?</p> <p>- Ca poziție geografică sau?</p> <p>- Spune și una și alta.</p> <p>- De locuit cred că în Chișinău, și nu știu, sper să găsesc un job cu perspectivă de creștere în carieră.(zâmbet)</p> <p>Pag. 14</p>	<p>- If it is a period, let's say one year, I do not know, I mean it is ok. If it is somewhere abroad, if it is some experience, plus more money, well...</p> <p>- But more than a year?</p> <p>- More than a year I do not think that I would ... want to go.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- Sincerely we have not thought yet, but we want more to stay here.</p> <p>Page 14</p> <p>.....</p> <p>- Where do you see yourself after 5 years?</p> <p>- As a geographical point or?</p> <p>- Say both.</p> <p>- To live in Chisinau, and I do not know, I hope to find a job with future possibility of career growth. (smiles).</p> <p>Page 14</p>
B4	M	U	<p>LD: Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>R: N-aș părăsi-o, aș lua-o cu mine.</p> <p>LD: Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare?</p> <p>R: Plănuiesc să plec.</p> <p>LD: De ce?</p> <p>R: În Moldova e imposibil de trait numai supraviețuiești nu trăiești.</p> <p>.....</p> <p>LD: Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p>	<p>-Would you leave your family for a certain period if you got a well paid job abroad?</p> <p>- I would not leave it, I would take them with me.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- I plan to go.</p> <p>- Why?</p> <p>- In Moldova it is impossible to live, only to survive, not to live.</p> <p>.....</p> <p>- Where do you see yourself after 5 years?</p> <p>- If I do not emigrate anywhere, then in the Parliament.</p>

			R: Dacă nu emigrez nicăiurea, în Parlament. Pag 3-4	Page 3-4
B5	M	U	LD: Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? R: Țăăă familia pe care o am acum da, dar dacă aș avea soție și copil nu știu mai greu aș părăsi-o. LD: Plănuiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce? R: Cred că am să plec peste hotare din cauza că în Moldova nu mă văd mulțumit din punct de vedere a salariului pe care poate să mi-l ofere. LD: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? R: Plecat departe de Moldova. Pag. 3	-Would you leave your family (for a certain period) if you got a well paid job abroad? - aaaa the family that I have now, yes, but If I had a wife and child, I do not know, I would leave harder. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why? - I think I will go abroad because in Moldova I am not satisfied with the salary that they could offer me. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - Went away from Moldova Page 3
B15	M	R	LD: Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? R: Da, dar m-aș stăruia ori să plec cu totul peste hotare, ori să revin cu totul înapoi în țară. LD: Plănuiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce? R: La moment plănuiesc să plec peste hotare, dar în dependență de situație, dacă găsesc un loc de muncă ceea ce se ține pe principiile mele poate oi rămâne în țară nu voi pleca peste hotare. LD: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? R: Este grea întrebarea. Dacă voi fi peste hotare, cred că voi fi undeva în Federația Rusă, dar dacă voi	-Would you leave your family (for a certain period) if you got a well paid job abroad? - Yes, but I will try or to go forever abroad, or to come back in the country for forever. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why - At the moment I plan to go abroad, but it depends on the situation, but if I find a job, something that is according to my requirements, may be I will stay in the country and I will not go abroad. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - It is a tough questions. If I were abroad, I think I will be somewhere in Russian Federation, but if I stay in the

			<p>rămâne în țară undeva unde macar minimul să-mi pot asigura cât de cât viitorul, ceea ce ține de finanțe. Pag. 3</p>	<p>country, then somewhere where at least I can ensure somehow my future, in terms of the finance. Page 3</p>
B25	F	U	<p>LD: Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? R: Am avut așa propunere, dar la moment nu. Încă nu sunt pregătită să plec singură peste hotare. Poate dacă aş avea familie, de exemplu aş avea un soț, da, poate m-aș gândi să plec cu el împreună, dar singură nu. LD: Plănuiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce? R: “Comme ci comme ca” (rîde) Aș rămîne în Moldova, pentru că (se gîndește) pentru că nu vreau să ...ăă nu vreau să pierd clipele, posibilitățile de a petrece cu familia, cu mama, cu tata, cu sora, cu rudele apropiate, în schimbul unei stări materiale mai bune, dar pe de altă parte nici nu vreau ca să ... ca viiorii mei copii să aibă lipsă de ceva. Vreau să le ofer tot. Da, chiar și mie, adică vreau dacă trăiești, trăiești nu pur și simplu ca să exiști dar ca să ie ceva de la viață. LD: Aha. Unde te vezi în următorii cinci ani? R: (se gîndește), greu de răspuns. Ăă se are în vedere dacă în Moldova sau peste hotare? Pag. 3</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period) if you got a well paid job abroad? - I had such an offer, but at the moment no. I am not ready yet to go abroad alone. May be if I had a family, for example I had a husband, yes, may be I would think to go together with him, but alone no. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why - “Comme ci comme ca” (laughs). I would stay in Moldova, because (is thinking), because I do not want to... aaa I do not want to loose the moments, possibilities to spend time with the family, with mother, with father, with sister, with closed relatives, in return of a better financial situation, but on the other hand, I do not want my ... my future children to have the lack of something. I want to offer them everything. Yes, even to me, I mean if you live, you do not live just to exist, but to take something from your life. - Aha. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - (is thinking), hard to answer. Aaaa do you mean in Moldova or abroad? Page 3</p>
B35	F	R	<p>LD: Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period) if you got a well paid job abroad?</p>

			<p>R: (se gîndește) Cred că da. LD: Plănuiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce? LD: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? R: (se gîndește cîteva secunde) În cel mai bun caz, aici pe loc, în țară. Pag. 3</p>	<p>- (is thinking) I think yes. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why? Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - (is thinking for several seconds) The best case is here, in the country. Page 3</p>
B16	M	R	<p>Interviewator - Dacă ar fi o situație că obții un loc de muncă bine plătit peste hotare, ai părăsi familia pentru o oarecare perioadă de timp, familia în sens soția și copii. Respondent - Aș pleca pentru o perioadă maxim de 3 luni. Ori îi chem, ori îi iau cu mine, ori mă întorc în Moldova. Interviewator - Planifici să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare? Respondent - Să rămân în Moldova. Interviewator - De ce? Respondent - Nu știu. Aici m-am învățat. Aici mă simt în largul meu. Dar ... se poate și peste hotare să plec. Nu ar fi o problemă. Interviewator - Unde te vezi în următorii 5 ani? Respondent - Prin Europa. Interviewator - Pe plan personal și profesional, vezi careva schimbări? Respondent - Schimbări vor fi, încă nu le văd. Pag. 4</p>	<p>-If it were a situation that you got a well paid job abroad, would you leave your family for a certain period of time, family I mean the wife and children. - I would go for a period of maximum 3 months. Or I invite them, or I take them with me, or I come back to Moldova. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - To stay in Moldova. - Why? - I do not know. I got used here. I feel comfortable here. But... it could be to go abroad. It would not be a problem. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - Somewhere in Europe - Do you see any changes on personal and professional level? - The changes will be, but I do not see them yet. Page 4</p>

B17	M	R	<p>Interviewator - Dacă ar fi o situație că tu îți găsești un loc de muncă bine plătit peste hotare, tu ai părăsi familia pentru anumită perioadă de timp? Familia în sens soția și copii.</p> <p>Respondent - Doar împreună să plecăm.</p> <p>Interviewator - Plănuiești să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare și de ce?</p> <p>Respondent - 50 la 50. Nu vă pot spune acum precis. (se râde).</p> <p>Interviewator - Unde te vezi în următorii 5 ani?</p> <p>Respondent - În ce țară?</p> <p>Interviewator - La nivel personal și profesional.</p> <p>Respondent - Pe plan personal căsătorit, dar așa profesional încă nu știu.</p> <p>Pag. 4</p>	<p>-If it were a situation that you got a well paid job abroad, would you leave your family for a certain period of time. Family I mean the wife and children.</p> <p>- We go only together.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad and why?</p> <p>- 50 to 50. I can not say to you precisely. (laughs)</p> <p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years?</p> <p>- In which country?</p> <p>- On personal and professional level.\</p> <p>- On personal level – married, but professionally I do not know yet.</p> <p>Page 4</p>
B36	F	R	<p>Interviewator - Dacă ar fi așa o situație că tu îți găsești un loc de muncă bine plătit peste hotare, tu ai părăsi familia ta pentru o oarecare perioadă, familia în sens că soțul, copiii?</p> <p>Respondent - Nu i-aș părăsi, evident aș încerca să mă mut împreună cu ei, dar dacă nu este posibil, sigur nu îi voi părăsi.</p> <p>Interviewator - Plănuiești să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare și de ce?</p> <p>Respondent - La moment visez să plec peste hotare. Dar planuri încă nu am.</p> <p>Interviewator - De ce ai vrea să pleci peste hotare?</p> <p>Respondent - Pentru că instabilitatea din țară este prea mare și nu știi ce te așteaptă. Ok și în alte țări</p>	<p>-If it were a situation that you got a well paid job abroad, would you leave your family for a certain period of time. Family I mean the husband and children?</p> <p>- I would not leave them, of course I would try to move together with them, but if it is not possible, sure I will not leave them.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad and why?</p> <p>- At the moment I dream to go abroad. But I do not have any plans.</p> <p>- Why would you want to go abroad?</p> <p>- Because the instability in the country is too big and you do not know what will be. Ok in other countries there is also instability, problems, there is corruption everywhere, but not on such level.</p>

			<p>este instabilitate, probleme, este corupție peste tot, dar nici chiar la așa nivel. Interviewator - Unde te vezi în următorii 5 ani? Respondent - Lucrând (se râde). Pag. 4</p>	<p>- Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - Working (laughs) Page 4</p>
B37	F	R	<p>Interviewator - Dacă ar fi așa o situație că tu obții un loc de muncă bine plătit peste hotare, tu ai părăsi familia ta pentru o oarecare perioadă, se referă la soț, copii? Respondent - Nu. Cred că împreună am merge. Împruena părăsim Moldova pentru o perioadă. Interviewator - Plănuiești să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare și de ce? Respondent - Plănuiesc să plec peste câțiva ani peste hotare, ca să îmi cumpăr casă în Moldova, și ce îmi mai trebuie pe lângă casă. În rest aș vrea să trăiesc în Moldova. Acum este dorința mea, nu știu pe urmă dacă se va schimba. Interviewator - Unde te vezi în următorii 5 ani? Respondent - În următorii 5 ani, mă văd în Anglia. (se râde) Page 4</p>	<p>-If it were a situation that you got a well paid job abroad, would you leave your family for a certain period of time, it refers to the husband, children? - No. I think we will go together. We leave Moldova together for a period. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad and why? - I plan to go for several years, to buy a house in Moldova and something that I need around the house. In the rest, I want to live in Moldova. Now it is my wish, I do not know if later it will change. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? - In the upcoming 5 years, I see myself in England. (laughs) Page 4</p>
B6	M	U	<p>Interviewator - Dacă ar fi o situație că tu îți găsești un loc de muncă bine plătit peste hotare, tu ai părăsi familia ta pentru o oarecare perioadă, în sens că soția și copii? Respondent - Pentru ce perioadă? Interviewator - De exemplu mai mare de un an. Respondent - Nu. (stă la dubii și se râde) Nu. Interviewator - Plănuiești să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare?</p>	<p>-If it were a situation that you got a well paid job abroad, would you leave your family for a certain period of time, it refers to the wife, children? - For which period? - For example bigger than one year. - No. (I in doubt and laughs) No. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p>

			<p>Respondent - Plănuiesc să rămân în Moldova, dar reieșind din situația care este, ne mai gândim. Interviewator - Dar de ce vrei să rămâi în Moldova? Respondent - Pentru că sunt posibilități și aici. Dacă ești deștept și ai cap la urma urmei, te descurci, și aici te descurci. Interviewator - Unde te vezi în următorii 5 ani? Respondent - În următorii 5 ... cu masterul terminat... ca master peste hotare terminat, revenit acasă și cel puțin să fiu pe cale de a schimba careva lucruri aici spre bine. Page 3</p>	<p>- I plan to stay in Moldova, but taking into account the situation, we will think. - But why do you want to stay in Moldova? - Because there are possibilities and here too. If you are smart and skillfull, you will manage, here also you can manage. - Where do you see yourself in the upcoming 5 years? In the next 5 years... master degree finished ... master degree finished abroad, coming home and at least to be on the way to change thinks for better here. Page 3</p>
B26	F	U	<p>Interviewator - Dacă ar fi așa o situație că tu îți găsești un loc de muncă bine plătit peste hotare, tu ai părăsi familia ta pentru o oarecare perioadă, familia în sens că soțul, copiii? Respondent - mhmm nu. Interviewator - Tu planifici să rămâi în Moldova sau să pleci peste hotare? Respondent - Dorința mea este să plec peste hotare. Dar posibilitatea, nu știu încă. Interviewator - Dar de ce planifici să pleci peste hotare? Respondent - Pentru că în Moldova locuri de muncă sunt puține, nu sunt bine plătite, de aceea. Interviewator - Unde te vezi în următorii 5 ani? pe plan personal și profesional. Respondent - În următorii 5 ani mă văd aici în Moldova. Dar pe plan profesional... eu învăț la</p>	<p>-If it were a situation that you got a well paid job abroad, would you leave your family for a certain period of time, it refers to the husband, children? - mhmm no. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - My wish is to go abroad. But I do not know about the possibility. - But why do you plan to go abroad? - Because in Moldova there are a few jobs, there are not paid well, therefore. - Where do you see yourself in the next 5 years? On personal and professional level. - In the upcoming 5 years I see myself here in Moldova. But on professional level... I study accounting... I do not know if I become an accountant in the next 5 years. Until now I see myself in Moldova, but in which field, I do not know. - Do you see yourself that you have a family, a job or not?</p>

			<p>contabilitate... eu nu știu dacă voi fi contabil în următorii 5 ani. Până ce în Moldova mă văd, dar în ce domeniu nu știu.</p> <p>Interviewator - Te vezi că ai familie, un post de muncă sau nu?</p> <p>Respondent - Mă văd că am un post de muncă, dar că am familie este 50 la 50. Familia este doar soțul.</p> <p>Pag. 5</p>	<p>- I see myself having a job, but the family 50 to 50. The family is just the husband.</p> <p>Page 5</p>
B8	M	U	<p>-Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>-Probabil da.</p> <p>12. Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare?</p> <p>- Indecis încă.</p> <p>13. De ce?</p> <p>-Nu știu, nu pot să argumentez.</p> <p>14. Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>-La fel nu știu, dar știu unde vreau să ajung....sus.</p> <p>Pag. 4</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period), if you got a well paid job abroad.</p> <p>- Probably yes.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- Not determined yet.</p> <p>- Why?</p> <p>- I do not know, I can not explain.</p> <p>- Where do you see yourself in the next 5 years?</p> <p>- Also I do not know, but I know where I want to be succesful.</p> <p>Page 4</p>
B9	M	U	<p>-Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>-Cred că da</p> <p>-Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare?</p> <p>-Să plec peste hotare.</p> <p>-Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>-În America</p> <p>Pag. 3-4</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period), if you got a well paid job abroad?</p> <p>- I think yes.</p> <p>- Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- To go abroad.</p> <p>- Where do you see yourself in the next 5 years?</p> <p>- In America.</p> <p>Page 3-4</p>

B19	M	R	<p>Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? -da dar nu pe mult timp. Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? -În Moldova De ce? deoarece Moldova este o țară foarte frumoasă chiar și cu neajunsurile ei.Și iubesc această țară. Unde vă vedeți în următorii cinci ani? -În Moldova, la un loc de muncă. Pag. 3</p>	<p>-Would you leave your family (for a certain period), if you got a well paid job abroad? - Yes, but not for a long time. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - In Moldova. - Why? - Because Moldova is a very beautiful country, even with its defects. And I love this country. - Where do you see yourself in the next 5 years? - In Moldova, having a job. Page 3</p>
B29	F	U	<p>Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? -Cred că da. Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? -Să plec. De ce? -Am mai mari posibilități să mă dezvolt peste hotare. Unde vă vedeți în următorii cinci ani? -Nu în Moldova Pag. 3-4</p>	<p>- Would you leave your family (for a certain period), if you got a well paid job abroad? - I think yes. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - To go. - Why? - I have more possibilities to develop myself abroad. - Where do you see yourself in the next 5 years? - Not in Moldova. Page 3-4</p>
B30	F	U	<p>Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? -Aș prefera să merg peste hotare pînă a-mi face o familie completă(pînă la nașterea primului copil).</p>	<p>- Would you leave your family (for a certain period), if you got a well paid job abroad? - I would prefer to go abroad, until I have a complete family (until the first child is born). - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p>

			<p>-Plănuțiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? -Pînă ce-o fi nu sunt sigură, dar mă orientez mai mult spre plecare. -Unde vă vedeți în următorii cinci ani? -Cred că peste hotare și atunci deja voi ști: vin acasă sau rămîn să mă stabilesc acolo. Pag. 3</p>	<p>- Until I am not sure, but I orient myself more for going abroad. - Where do you see yourself in the next 5 years? - May be abroad and then I will already know: to come home or to stay and live there. Page 3</p>
B39	F	R	<p>Ați părăsi familia (pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? -Nu. Plănuțiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? -Să rămîn aici. De ce? - Fiind că Acasă este mai bine, alături de părinți, familie, prieteni. Unde vă vedeți în următorii cinci ani? -Poate și aici, poate și peste hotare..nu știu. Pag. 3</p>	<p>- Would you leave your family (for a certain period), if you got a well paid job abroad? - No. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - To stay here. - Why? - Because at home is better, near parents, family, friends. - Where do you see yourself in the next 5 years? - May be here, may be across the border, I do not know.</p>
B2	M	U	<p>Ați părăsi familia pentru o oarecare perioadă, familia Dvs. proprie dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? B2: Pentru un timp. ME: Da, pentru o perioadă? B2: Da. ME: De ce? B2: Ca să văd lucruri noi, ca să descopăr ceva poate mai diferit decît în societatea în care eu sî</p>	<p>- Would you leave your family for a certain period, your own family, if you got a well paid job abroad? - For a while. - Yes for a period - Yes. - Why? - To see new things, to discover something different, rather than in the society which I am part of. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p>

			<p>ME: Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? B2: Nuștiu. ME: Dar așa aproximativ. B2: Poate o să plec peste hotare. ME: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? B2: Unde mă vădi în următorii cinci ani!??? (se gîndește). Nicăieri, stătînd acasă și mîncînd o supă. ME: (rîde) asta e ceea ce vezi? Nuștiu ce vezi cu universitate terminată, carieră, lucrezi, aici, peste hotare? Nuștiu cu familia? B2: Tot va fi același doar că faptul că, nuștiu n-am un scop în viitor care să-l urmez. Doar merg pe ceea ce îmi place. Pag. 9-10</p>	<p>- I do not know. - But approximately. - May be I will go. - Where do you see yourself in the next 5 years? - Where I see myself in the next 5 years???? (is thinking) Nowhere, staying at home and eating soup. - (laughs) this is what you see? I do not know, what to you see, what about a finised university, career, working here, abroad? I do not know, what about family? - Everything will be the same, just the fact is, I do not know, I do not have any goal in the future to follow. I just follow what I like. Page 9-10</p>
B12	M	R	<p>ME: Ai părăsi familia ta dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? Familia ta a ta, cu copiii tăi. B12: Depinde de perioadă. ME: Mhm. B12: Dacă reprezintă o perioadă îndelungată de timp care urmează din nici o, care nici de cum nu aș putea să-mia duc familia cu mine, atunci nu m-aș duce. Adică pun familia mai sus decît... ME: Plănuți să rămâneți în R. Moldova ori să plecați peste hotare? B12: Vreau să plec peste hotare.</p>	<p>- Would you leave your family, if you got a well paid job abroad? You own family, with your children. - It depends on the period. - mhm. - If it is a very long period of time, during what I can not anyhow to bring my family with me, then I will not go. I mean I put the family more important than... - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? - I want to go abroad. - Why? - Because I think the life that I want to create for my family, which I want to create, I would not succed to create it here.</p>

			<p>ME: De ce? B12: Deorece cred că viața care aș vrea să o ofer familie mele, care ue aș vrea să o ofer, n-aș reuși să o ofer aici. ME: Adevărat. Unde vă vedeți în următorii cinci ani? B12: Asta e o întrebare foarte serioasă.... ME: Poți să o spui într-o propoziție. B12: Asta e o întrebare foarte serioasă în care eu acuma singur să....să, să-n dilemă... ME: Dar pima ce e în capul tău... pentru că asta e și un fel de, B12: Eu primul lucru care mă văd asta e să fiu Funcționar într-o structură de stat. A unui Stat European. Pag. 14-15</p>	<p>..... -Right. Where do you see yourself in the next 5 years? - This is a very serious question. - Can you say it in a sentence? - This is a very serious question which makes a dilemma for me. - But first what comes into your mind... because this is a kind of... - The first things that appear in my mind is to become a civil servant in a state institution in some European country. Page 14-15</p>
B23	F	U	<p>ME: Repet întrebare. Ați părăsi familia Dvs. Creată deja,(pentru o oarecare perioadă) dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare? B23: În caz în care ar fi vre-o situație foarte foarte gravă și eu nu voi face față la întreținerea copiilor mei, da voi pleca. Pentru că nici la casa de copii nu- dau. În caz în care sunt alte feșeri din situașie, și aș putea cumva face față aici, nu aș pleca. Dacă aș avea alegerea să rămîn, rămîn. ME: Am înțeles. Plănuțiți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare? De ce? B23: Nu plănuiesc încă, pentru că, ofertele care le am, îmi vin în fiecare săptămînă cel puțin, și nu pot</p>	<p>-I repeat the question. Would you leave your family (for a certain period of time), if you got a well paid job abroad? - If it were a very very bad situation and I did not succed in supporting my children, yes, I would go. Because I will not give them to an orphanage. If there are other solutions for the problem, I could somehow to succeed here, then I would not go. If I have the choice to stay here, then I stay. - Understood. - Do you plan to stay in Moldova or to go abroad? Why? - I do not plan yet, because the job offers that I have, they come at least every week and I can not plan what will happen later on. At the moment I have short term plans. So to finish the faculty, that's it.</p>

			<p>planifica ceea ce se v-a întâmpla peste un timp. La momentul dat am scopuri pe un termen scurt. Deci să termin facultatea, atât.</p> <p>ME: Am înțeles. Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>B23: Cum am și zis mai devreme, nu am scopuri anumite, și nu pot să mă văd undeva, mă văd cu licența și masterul avînd în psihologie, asta e tot ce eu pot să am.</p> <p>Pag. 6</p>	<p>- Understood. Where do you see yourself in the next 5 years?</p> <p>- As I said later, I do not have certain plans, and I can not see myself somewhere. I see myself with Bachelor and Master degree in psychology, that's all I can have.</p> <p>Page 6</p>
B32	F	R	<p>ME: Adevărat. Ați părăsi familia dvs. pentru o oarecare perioadă dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>B32: NU.</p> <p>ME: nu, deci ați rămâne în Moldova.</p> <p>B32: Familia e mai importantă decît...</p> <p>ME: am înțeles. Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare?</p> <p>B32: Timpul v-a arăta!</p> <p>.....</p> <p>ME: Unde vă vedeți în următorii cinci ani?</p> <p>B32: acasă la Briceni.</p> <p>Pag. 11</p>	<p>-Right. Would you leave your family for a certain period of time, if you got a well paid job abroad?</p> <p>- No.</p> <p>- No. So you would stay in Moldova?</p> <p>- The family is more important then...</p> <p>- Understood. Do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- The time will show.</p> <p>.....</p> <p>- Where do you see yourself in the next 5 years?</p> <p>- At home in Briceni</p> <p>Page 11</p>
B33	F	R	<p>ME: Mhm. Ați părăsi familia pentru o oarecare perioadă dacă ați obține un loc de muncă bine plătit peste hotare?</p> <p>B33: DA!</p> <p>ME: Da. ME: Dar, Plănuți să rămâneți în Moldova ori să plecați peste hotare?</p> <p>B33: Defapt eu plănuiesc să plec peste hotare dar nu știu pe ce perioadă.</p>	<p>-Mhm. Would you leave your family for a certain period of time, if you got a well paid job abroad?</p> <p>- Yes.</p> <p>-Yes. But do you plan to stay in Moldova or to go abroad?</p> <p>- Actually I plan to go abroad, but I do not know fo how long.</p> <p>- So, for a short period?</p>

		<p>ME: Deci pe Perioadă scurtă? B33: Da, 1 an 2 ar fi ok, mai mult nuștiu încă. ME: Unde vă vedeți în următorii cinci ani? B33: Cu lucru stabil, bine plătit în Moldova, sau peste hotare.. macar pentru experiețe. Pag. 8-9</p>	<p>- Yes, 1 year, 2 would be ok, much more I do not know yet. - Where do you see yourself in the next 5 years? - With a stable job, well paid in Moldova or abroad, at least for experience. Page 8-9</p>
--	--	--	---

Příloha 11: Seznam univerzit, na kterých studovali informanti v době výzkumu

Academy of Economic Studies of Moldova

Technical University of Moldova

Tiraspol State University

Agricultural State University of Moldova

University Of European Political And Economic Studies „Constantin Stere”

Ion Creangă Pedagogical State University

Moldova State University

Nicolae Testemițanu State University of Medicine and Pharmacy

The State University of Physical Education and Sport